T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UZUNKÖPRÜ MERKEZ VE KÖYLERİ AĞIZLARI

(İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)

EMİNE MERVE BEYAZ

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi FATMA SİBEL BAYRAKTAR

EDİRNE 2022

Tezin Adı: Uzunköprü Merkez ve Köyleri Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)

Hazırlayan: Emine Merve BEYAZ

ÖZET

Geçmişten bu yana Osmanlı Devleti'nin ve Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki en önemli stratejik konumlarından biri olma vasfını sürdüren Edirne, Balkanlar ile sınırımızı meydana getiren Meriç Nehri etrafında şekillenmiş, Rumeli ağızlarının Doğu Trakya koluna mensup kentimizdir. Tarihte birçok baskı ve zulme maruz kalan Balkan Türkleri, zaman içerisinde gruplar halinde bu topraklara yerleşmiştir. Bu nedenle bölgede yaşayanların büyük bir kısmını 1912 yılından bu yana Balkan ülkelerinden gelen göçmenler oluşturmaktadır.

Edirne'de kendilerini "yerli unsur" olarak gören Gacal ağzının dışında Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya gibi ülkelerin izlerini taşıyan göçmen ağızları ve az sayıda Çingene ağızlarına rastlanmıştır.

Bu çalışmada, tarihi boyunca birçok Türk topluluğuna ev sahipliği yapmış, her dönemden aldığı sayısız malzemeyle dil yapısını ve kültürünü oluşturmuş olan Edirne ilimiz, "Uzunköprü Merkez ve Köyleri" minvalinde ele alınmıştır. Bölgede yapılan ağız incelemesinin sonucunda Uzunköprü ağzının tarihî, kültürel, fonolojik ve morfolojik özellikleri "*Giriş*", "*İnceleme*", "*Sonuç*", "*Metinler*", "*Sözlük*", "*Kaynakça*" başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu sayede Uzunköprü ağzının; özelde Doğu Trakya ağızları, genelde ise Türkiye'de konuşulan ağızlarla olan ilişkisi ve konumu saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bütün ağız çalışmalarının nihai amacı olan, ileride oluşabilecek ağız atlasına katkıda bulunma düşüncesi bizim çalışmamız için de bir hareket noktası niteliğindedir. Sahada yürütülen derleme faaliyetleri esnasında yaşadığımız yöreyi ve özümüze ait birçok özelliği tanıma ve tanıtma fırsatı yakalamış olmak, çok sayıda hemşehrimizle tanışıp gönül bağı kurmak, çalışmamızın manevi boyutunu oluşturmuştur.

Anahtar kelimeler: Doğu Trakya, Edirne, Uzunköprü, ağız, tarih, kültür, fonoloji, morfoloji, sözlük.

Name Of Thesis: Uzunköprü Center and Villages Dialects

Written By: Emine Merve BEYAZ

ABSTRACT

Edirne, which has been one of the most important strategic locations of the Ottoman Empire and Turkey in the European continent since the past, is our city belonging to the Eastern Thrace branch of the Rumelian mouths, shaped around the Meriç River that forms our border with the Balkans. The Balkan Turks, who were exposed to many oppression and persecution in history, settled in these lands in groups over time. For this reason, most of the people living in the region have been immigrants from Balkan countries since 1912.

Apart from the Gacal dialect, which sees itself as a "native element" in Edirne, immigrant dialects bearing the traces of countries such as Greece, Bulgaria, Romania and Yugoslavia and a small number of Gypsy dialects have been encountered.

In this study, our city of Edirne, which has hosted many Turkish communities throughout its history and created its language structure and culture with countless materials from every period, is discussed in the form of "Uzunköprü Center and Villages". As a result of the dialect study in the region, the historical, cultural, phonological and morphological features of the Uzunköprü dialect were evaluated under the titles of "Introduction", "Analysis", "Conclusion", "Texts", "Dictionary", "References". In this way, Uzunköprü mouth; It has been tried to determine its relationship and position with the dialects of Eastern Thrace in particular and the dialects spoken in Turkey in general. In addition, the idea of contributing to the dialect atlas, which is the ultimate goal of all dialect studies, is also a starting point for our study. During the compilation activities carried out in the field, having the opportunity to get to know and promote the region we live in and many features of our essence, meeting many of our fellow citizens and establishing a bond of heart formed the spiritual dimension of our work.

Key words: Eastern Thrace, Edirne, Uzunköprü, dialect, history, culture, phonology, morphology, dictionary.

ÖN SÖZ

Türkiye Türkçesi ağızları hakkında yapılan ilk çalışmaların tarihi 1860'lı yıllara kadar dayanır. Bu ilk çalışmalar genellikle yabancı araştırmacılara aittir. A. Maksimov, I. Kunos, F. Giese, T. Kowalski, J. Deny gibi isimlerin öne çıktığı, 1860-1940 yılları arasını kapsayan bu döneme yerli türkologlar "yabancı araştırmacılar dönemi" adını vermiştir. 1940 yılından itibaren, ilk örneklerini Ahmet Caferoğlu'nun verdiği "yerli araştırmacılar dönemi" başlamıştır.

Ağız çalışmaları, Anadolu ve Rumeli ağızları olarak iki coğrafi bölgede incelendiğinde, özellikle Anadolu sahasına ait çalışmaların tarihinin çok daha önceye dayandığı ve sayı bakımından üstünlüğü hemen fark edilmektedir. Rumeli sahasının bu anlamda nitelik ve nicelik olarak daha geride kaldığını söyleyebiliriz. Macar Türkolog J. Nemeth, Rumeli ağızlarını batı ve doğu olmak üzere iki bölgede incelemiştir.[1] Bu sınıflandırmaya göre Doğu Trakya ağızları, Doğu Rumeli kolunda yer alır.

Doğu Trakya ağızları hakkındaki çalışmaların yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Bu alandaki ilk ciddi çalışmalar; bölgeye düzenledikleri araştırma gezilerinde elde ettikleri ürünleri ortak bir kitap hâline getiren Janos Eckmann ve M.Mansuroğlu'na[2], ve bir diğer önemli araştırmacı Selahattin Olcay'a[3] aittir. Fakat bu kaynaklar sınırlı yerleşim bölgelerini ele aldığı için yetersiz kalmıştır. J. Eckmann'ın İngilizce asıllı *"The Turkish Dialect of Edirne"* adlı çalışması da bölge ağzı için önemli bir kaynak olmuştur.[4]

Leyla Karahan'ın[5] Anadolu ağızlarını coğrafî dil haritası kullanarak sınıflandırdığı çalışması, son yıllarda karşımıza çıkan en önemli çalışmalardan biri olmasına karşın

---

[1] Gyula Nemeth, "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine", *TDAY Belleten 1980-1981*, TDK Yay., s. 113-167.

[2] J. Eckmann-M.Mansuroğlu, 1959 Yılı Trakya Dialektolojisi Gezisi Raporu, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1959, S.9, s. 113-118; Mecdut Mansuroğlu, "Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim Ve Söz Dizimi Özellikleri", *TDAY Belleten 1960*, TDK Yay., Ankara 1988, s. 181-187.

[3] Selâhattin Olcay, *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yay., Ankara 1995.

[4] bk.J. Eckmann,"Edirne Ağzı", Çev: Oğuzhan Durmuş, İlmî Araştırmalar, Sayı:18, Yıl: 2004, s.135-150.

[5] Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK yayınları, Ankara, 2011.

bu incelemede Rumeli ağızları yer almaz. Rumeli ağızlarının da böyle kapsamlı bir sınıflandırmaya olan ihtiyacı açıktır. Ağız çalışmaları her ne kadar bölgesel bir saha araştırması olsa da Türk dilinin ulusal ve uluslararası alanda incelenmesi açısından önemli bir kaynak niteliği taşır. Bu sebeple Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya, Romanya, Bosna-Hersek, Sırbistan gibi Balkan ülkeleri başta olmak üzere Rumeli ağızlarının konuşulduğu coğrafyalarda geniş kapsamlı bir çalışma yapılarak elde edilen ürünler Anadolu ağızları ile karşılaştırılmalı, çıkan sonuçla birlikte tüm veriler yeniden değerlendirilmelidir.

Anadolu ve Rumeli sahasına ait ağız çalışmaları belli bir noktaya gelmiş olsa da çeşitli sebeplerden dolayı Türk dilinin kapsamlı bir ağız haritası halen oluşturulamamıştır. Bu durum, dil araştırmaları açısından önemli bir eksiklik ve sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle günümüze kadar vücuda getirilen bütün ağız çalışmalarında dilbilimcilerin en öncelikli amacı, temeli bilinmeyen tarihlere dayanan, geniş bir alanda köklü bir tarihe sahip olan Türk dilinin Oğuz grubu açısından incelenmesinde sayısız malzemeyi bünyesinde barındıran Anadolu ve Rumeli ağızlarının ağız atlasının hazırlanması olmuştur. Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde yürütülecek bu çalışma da diğer ağız çalışmalarında olduğu gibi aynı amaca hizmet edecektir.

İnceleme alanımız olan Uzunköprü ilçesi, ihtiva ettiği söyleyiş özellikleriyle, dilbilimsel sınıflamada Rumeli ağızlarının Doğu Trakya koluna dahil edilmektedir. Biz de bu çalışmamızda Uzunköprü ağızlarının Doğu Trakya içerisindeki konumunu daha iyi belirleyebilmek amacıyla bir saha araştırmasında bulunduk. Bunu yaparken bölge ağzını en doğru şekilde yansıtacağını düşündüğümüz köyleri ziyaret edip burada elde ettiğimiz verilerden faydalandık. Ancak 52 köyü bulunan ilçemizin[6] tüm köylerini çalışmamıza dahil edemedik. Derleme çalışmalarımızın Covid 19 tedbirleri kapsamında uygulanan karantina sürecine denk gelmesiyle sahadaki incelemelerimiz zorlaştığından ve bölgedeki konuşmacılarımızın ileri yaşta olmasının getirdiği üstün hassasiyetten dolayı köylerin niceliğinden çok niteliğine önem veren bir planlama

---

[6] Uzunköprü köylerinin güncel listesi içi bkz.
https://www.trakyanet.com/trakya/edirne/uzunkopru/uzunkopru-koyleri.html

hazırladık. İzlediğimiz yeni yolda, bölgeye ait daha çeşitli kullanımlara ulaşabilmek adına, farklı noktalarda bulunan fakat ortak ses özelliklerine sahip olan köyler içerisinden seçim yapmayı tercih ettik. Bu kapsamda derleme yaptığımız köyler: Aslıhan, Karayayla, Kavacık, Dereköy, Sazlımalkoç, Muhacırkadı, Bayramlı, Altınyazı, Karapınar, Eskiköy, Kiremitçisalih, Kurduköy, Sipahi, Sultanşah, Ömerbey, Turnacı, Malkoç[7], Saçlımüsellim, Sığırcılı ve Çakmak köyleridir.

Merkez'de görüştüğümüz her 5 kişiden en az 4'ü gerek çocuklarının tahsili, gerek iş icabı, gerekse kış mevsimi için geçici olarak civar köylerden şehre göçmüş kişilerdi. Bunların geriye kalan kısmını ise kendini "muhacır" diye adlandıran Balkan göçmenlerinin ve çok uzun zamandan beri bölgede yaşayan Romanların oluşturduğunu tespit ettik. Köylerden göçmüş kişilerin yörelerine özgü konuşma biçimlerini ve çalışma alanımızın dışında, bölge ağzından tamamen farklı, ayrıca incelenmesi gereken Pomak ve Roman ağızlarını yerli bir Merkez ağzı şeklinde nitelendiremeyeceğimiz için buradaki kişileri kaynak olarak almayı uygun bulmadık. Dolayısıyla bu husus, araştırmaya açıktır.

Çalışmamızın en önemli kaynakları olan konuşmacılarımızı genellikle ilkokul mezunu veya tahsil görmemiş, askerlik dışında uzun yıllar bulundukları yerden ayrılmadığı için ölçünlü dilden uzak kalmış, bölge ağzını en iyi temsil edebilecek kişiler arasından seçmeye çalıştık.[8] Kaynak kişileri özenle seçtikten sonra onların gelenek-görenek, hıdrellez adetleri, askerlik, yemek kültürü, cenaze merasimleri, düğün törenleri ve çeyiz hazırlıkları, gündelik veya folklorik konularda konuşmalarını sağladık. Bu konuları seçmemizin nedeni herkes tarafından bilgi sahibi olunabilen nitelikte olmalarıydı. Konuşmaları kayıt cihazı aracılığıyla kalıcı hale getirdikten sonra derleyip metne aktardık. Bu işlemi yaparken M. Word programının orijinal yazı stilinde bulunan transkripsiyon işaretlerinin yanında "trans (TDK)" fontu içerisinde yer alan "çeviriyazı sistemi"nden de faydalandık. Elde ettiğimiz metinleri fonolojik ve morfolojik açıdan inceleyip bir sonuca varmaya çalıştık. Söz dizimi yazı dilinden pek fazla farklılık göstermediği için çok fazla üzerinde durmadık.

---

[7] Bölge genelinde bu köy için *"Gavur Malkoç"* isimlendirilmesi kullanılmıştır.
[8] Bölgemizde kaynak kişilerin belirlenmesinde etnik yapı bir kriter teşkil etmemiştir.

Uzunköprü'nün köylerinde yürüttüğümüz incelemelerin sonunda topladığımız verileri "Giriş, İnceleme (Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Sonuç) Metinler, Sözlük ve Kaynakça" olmak üzere beş ana başlık altında çok yönlü bir şekilde ele almaya çalıştık.

Giriş bölümünde genelde Edirne ilinin, özelde ise Uzunköprü'nün merkez ilçe ve köyleriyle ilgili coğrafi, tarihi, kültürel vb. bilgilere kısaca yer verdik. Bölgemizi tarihi açıdan incelerken, konuya ilişkin bilgilerimiz yetersiz olduğundan, köylerin etnik yapılarına detaylıca değinmedik.

İnceleme kısmı, tezimizin omurgasını oluşturan içerik bölümüdür. Burada, çalışmamızın sınırlarını oluşturan 20 köyde 45 konuşmacıdan derlediğimiz metinleri ses ve şekil bilgisi bakımından inceledik. Bunun neticesinde elde ettiğimiz ürünleri ağız ve dil bilgisi süzgecinden geçirerek maddeler halinde **Sonuç** bölümünde izah ettik. Sahamızda konuşmacılardan elde ettiğimiz kayıtları, ağız çalışmalarında sesleri ifade edebilmek amacıyla kullanılan transkripsiyon işaretlerinin yardımıyla, çalışmamızın **Metinler** bölümünde yazıya geçirdik. Derlediğimiz metinlerde rastladığımız bölge ağzına özgü veya ölçünlü Türkçeden uzaklaşmış olan sözcükleri standart kullanımlarıyla birlikte **Sözlük** kısmında alfabetik bir sıraya göre düzenledik. Son olarak **Kaynakça** bölümünde çalışmamızı meydana getirirken faydalandığımız eserleri künyeleriyle birlikte sıraladık.

Çalışmamızın fikir safhasından bitiş aşamasına kadar etkili olan kişi ve kurumlara yardım ve desteklerinden dolayı minnetlerimi belirtmek isterim. Bu anlamda ilk teşekkürü, beni her koşulda sayısız özverileriyle bugünlere eriştiren canım aileme borçluyum. Daha sonra, araştırma sahamızda gerçekleştirdiğimiz derleme faaliyetlerinin yürütülmesine katkı sağlayan tüm köy muhtarlarımıza ve metinlerimize kaynaklık eden konuşmacılarımıza ilgileri, samimiyetleri ve misafirperverlikleri için çok teşekkür ediyorum. Ziyaret ettiğimiz birçok köyün görsellerini temin ettiğimiz Uzunköprü Muhtarlar Derneği'ne de ayrıca teşekkür ediyorum. Son olarak, lisans tahsilim ve tez dönemim boyunca tüm sorunlarımı aşmamda bana kılavuzluk eden, destek ve motivasyonlarını her daim hissettiğim,

çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatma Sibel BAYRAKTAR'a sabır ve içtenliği için sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Edirne, 2022 Emine Merve BEYAZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖN SÖZ iii
İÇİNDEKİLER viii
TABLOLAR DİZİNİ xix
HARİTALAR DİZİNİ xx
FOTOĞRAF DİZİNİ xxi
ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ xxiii
İŞARETLER xxvi
KISALTMALAR xxvii
GİRİŞ 1
1. Edirne İli 1
1.1. Fiziki ve Tarihi Konumu 1
2. Uzunköprü İlçesi 7
2.1. Coğrafi ve Tarihi Özellikleri 7
2.2. Uzunköprü Köyleri Hakkında 9
2.2.1. Altınyazı Köyü 10
2.2.2. Aslıhan Köyü 11
2.2.3. Bayramlı Köyü 13
2.2.4. Çakmak Köyü 14
2.2.5. Dereköy 16
2.2.6. Eskiköy 17
2.2.7. Karapınar Köyü 18
2.2.8. Karayayla Köyü 20
2.2.9. Kavacık Köyü 21

2.2.10. Kiremitçisalih Köyü 23
2.2.11. Kurdu Köy 24
2.2.12. Malkoç Köyü 25
2.2.13. Muhacırkadı Köyü 26
2.2.14. Ömerbey Köyü 27
2.2.15. Saçlımüsellim Köyü 29
2.2.16. Sazlımalkoç Köyü 31
2.2.17. Sığırcılı Köyü 32
2.2.18. Sipahi Köyü 33
2.2.19. Sultanşah Köyü 34
2.2.20. Turnacı Köyü 35
İNCELEME 37
SES BİLGİSİ 37
1. Ünlüler 37
1.1. Normal Süreli Ünlüler 37
1.1.1. Fonemik Değer Taşıyan Ünlüler 37
1.1.1.1. /a/ 37
1.1.1.2. /ı/ 37
1.1.1.3. o 38
1.1.1.4. u 38
1.1.1.5. e 38
1.1.1.6. i 38
1.1.1.7. ö 39
1.1.1.8. ü 39
1.1.2. Fonemik Değer Taşımayan Ünlüler 39
1.1.2.1. á 40
1.1.2.2. à 40

1.1.2.3. å ... 40
1.1.2.4. ã ... 40
1.1.2.5. ė (Kapalı e) ... 41
1.1.2.6. ẻ: Yuvarlaklaşmış /e/ ... 41
1.1.2.7. í ... 42
1.1.2.8. i̊ ... 42
1.1.2.9. ȯ ... 42
1.1.2.10. ó ... 43
1.1.2.11. o̊ ... 43
1.1.2.12. ú ... 44
1.2. Ünlülerde Uzunluk ... 44
1.2.1. Birincil (Aslî) Uzunluklar ... 46
1.2.2. Ses Hadiseleri Neticesinde Oluşan Uzun Ünlüler ... 47
1.2.2.1. Ünsüz düşmesi ile oluşan uzunluklar ... 47
1.2.2.2. Hece kaynaşması ile oluşan uzunluklar ... 50
1.2.2.3. Ünlülerin karşılaşması sonucu oluşan uzunluklar ... 52
1.2.2.4. Yan yana gelen iki sözcüğün ünlülerinin kaynaşmasıyla oluşan uzunluklar ... 53
1.2.2.5. Geniş zaman ekinde bulunan r ünsüzünün önündeki ünlünün uzaması 53
1.2.3. Yabancı sözcüklerde uzunluk ... 55
1.3. Ünlülerde Kısalık ... 56
1.3.1. /ă/ ... 56
1.3.2. /ĕ/ ... 57
1.3.3. /ĭ/ ... 57
1.3.4. /ǐ/ ... 57
1.3.5. /ŭ/ ... 57
1.3.6. /ŭ̈/ ... 57

1.4. İkiz Ünlüler 57
1.5. Ünlülerde Uyum 63
1.5.1. Kalınlık İncelik Uyumu 63
1.5.1.1. Alıntı Sözcüklerde Kalınlık-İncelik Uyumu 65
1.5.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması 66
1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu 67
1.5.2.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması 68
1.5.3. Uyum Değişmesi 69
1.6. Ünlülerde Değişim 69
1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi 69
1.6.2. İnce ünlülerin kalınlaşması 73
1.6.3. Geniş ünlülerin daralması 74
1.6.4. Dar ünlülerin genişlemesi 77
1.6.5. Düz ünlülerin yuvarlaklaşması 77
1.6.6. Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi 79
1.7. Ünlü Düşmesi 80
1.8. Ünlü Türemesi 82
1.8.1. Önseste Ünlü Türemesi 82
1.8.2. İçseste Ünlü Türemesi 83
1.8.3. Sonseste Ünlü Türemesi 83
1.9. Ünlü Birleşmesi 84
2. ÜNSÜZLER 84
2.1. Standart dilde bulunmayan ünsüzler 84
2.1.2. K (tonlulaşmaya meyilli ön damak “k”si) ünsüzü 84
2.1.3. Ķ (tonlulaşmaya meyilli art damak “k”sı) ünsüzü 85
2.1.4. P (tonlulaşmaya meyilli “p”) ünsüzü 85
2.1.5. F (f-v arası) ünsüz 85

2.1.6. Kalın ünlülerle kullanılan ön damak g'si (ǵ)..... 85
2.1.7. Kalın ünlülerle kullanılan art damak g'si (ġ) 85
2.1.8. Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k'si (ḱ)..... 85
2.1.9. Kalın ünlülerle kullanılan art damak k'si (ḳ) 85
2.1.10. Kalın ünlülerle kullanılarak ince telaffuz edilen ön damak l'si (q)..... 85
2.1.11. ç-ş arası ses değeri taşıyan ünsüz (*Ş*)..... 86
2.1.12. c-j arası ses değeri taşıyan ünsüz (C) 86
2.1.13. ş-j arası ses değeri taşıyan ünsüz (Ş) 86
2.1.14. s-z arası ses değeri taşıyan ünsüz (S) 86
2.2. Ünsüz Değişmeleri 87
2.2.1. Tonlulaşma (Sedalılaşma)..... 87
2.2.1.1. ḳ, k>Ḳ, K, ġ, g..... 87
2.2.1.2. ç>c 87
2.2.1.3. t>d, T..... 87
2.2.1.4. p>b, P 88
2.2.1.5. ş>j, Ş..... 88
2.2.1.6. s>z..... 88
2.2.1.7. f>v, F..... 88
2.2.1.8. s>c..... 88
2.2.1.9. ç>j..... 88
2.2.1.10. h>v 88
2.2.2. Tonsuzlaşma(Sedasızlaşma) 89
2.2.2.1. z>s,S..... 89
2.2.2.2. j>ş..... 89
2.2.2.3. c>ç..... 89
2.2.2.4. b>p 89
2.2.2.5. d>t,T..... 89

2.2.2.6. z>k/ķ 89
2.2.3. Süreklileşme 90
2.2.3.1. ç>Ş,ş 90
2.2.3.2. c>j 90
2.2.3.3. g>ğ>v 90
2.2.3.4. g>ğ>y 90
2.2.4. Süreksizleşme 90
2.2.4.1. f>p 90
2.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasında Görülen Değişmeler 91
2.2.5.1. f>h 91
2.2.5.2. y>v 91
2.2.5.3. l>n 91
2.2.5.4. n>l 91
2.2.5.5. m>n 91
2.2.5.6. n>m 91
2.2.5.7. r>n 91
2.2.5.8. r>l 91
2.2.5.9. m>v 91
2.2.5.10. j>ş 91
2.2.6. Akıcılaşma 92
2.2.6.1. ğ>y 92
2.3. Ünsüz Benzeşmeleri 92
2.3.1. İlerleyici Benzeşmeler 93
2.3.1.1. İlerleyici Yarı Benzeşmeler 93
2.3.1.2. İlerleyici Tam Benzeşmeler 93
2.3.2. Gerileyici Benzeşmeler 94
2.3.2.1. Gerileyici Yarı Benzeşmeler 94

2.3.2.2. Gerileyici Tam Benzeşmeler 94
2.4. Ünsüz Düşmesi 95
2.4.1. /y/ ünsüzünün düşmesi 95
2.4.2. /h/ ünsüzünün düşmesi 96
2.4.3. /ğ/ ünsüzünün düşmesi 97
2.4.4. /r/ ünsüzünün düşmesi 97
2.4.5. /k/ ünsüzünün düşmesi 98
2.4.6. /l/ ünsüzünün düşmesi 98
2.4.7. /z/ ünsüzünün düşmesi 98
2.4.8. /v/ ünsüzünün düşmesi 99
2.4.9. /t/ ünsüzünün düşmesi 99
2.4.10. /n/ ünsüzünün düşmesi 99
2.4.11. /d/ ünsüzünün düşmesi 99
2.4.12. /m/ ünsüzünün düşmesi 100
2.4.13. /s/ ünsüzünün düşmesi 100
2.5. Hece Kaynaşması 100
2.6. Hece Yutumu 101
2.7. Ünsüz İkizleşmesi 102
2.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi 102
2.9. Ünsüz Türemesi 103
2.10. Ünsüz ve Ünlülerde Yer Değiştirme (Göçüşme-Metatez) 104
3. Vurgu 105
3.1. Sözcükte Vurgu 105
3.2. Cümlede Vurgu 105
ŞEKİL BİLGİSİ 106
1. İSİMLER 106
1.1. İsim Yapım Ekleri 106

1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler 106
1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler 109
1.2. İsim Çekim Ekleri 112
1.2.1. Çokluk Ekleri 113
1.2.2. İyelik Ekleri 114
1.2.3. Aitlik Eki 117
1.2.4. Hâl(Durum) Ekleri 118
1.2.4.1. İlgi Hâli 118
1.2.4.2. Yalın Hâl 119
1.2.4.3. Belirtme (Yükleme) Hâli 119
1.2.4.4. Yönelme Hâli 120
1.2.4.5. Bulunma (Kalma) Hâli 121
1.2.4.7. Eşitlik Hâli 123
1.2.4.8. Vasıta Hâli 124
1.2.4.9. Yön Gösterme Hâli 125
1.2.4.10. Soru Eki 126
2. ZAMİRLER 126
2.1. Kişi (Şahıs) Zamirleri 126
2.2. İşaret Zamirleri 129
2.3. Belirsizlik Zamirleri 133
2.4. Soru Zamirleri 133
2.5. Dönüşlülük Zamirleri 133
3. SIFATLAR (ÖN ADLAR) 134
3.1. Niteleme (Vasıflandırma) Sıfatları 134
3.2. Belirtme Sıfatları 134
3.3. Sıfat Yapan “+ki” 135
4. ZARFLAR (BELİRTEÇLER) 136

4.1. Yer-Yön Zarfları 136
4.2. Zaman Zarfları 136
4.3. Azlık-Çokluk(Miktar) Zarfları 137
4.4. Durum Zarfları 137
4.5. Soru Zarfları 138
5. EDATLAR (İLGEÇLER) 138
5.1. Ünlem Edatları 139
5.1.1. Ünlemler 139
5.2. Seslenme Edatları 140
5.3. Gösterme Edatları 140
5.4. Cevap Edatları 141
5.5. Sorma Edatları 141
5.6. Bağlama Edatları 142
5.6.1. Cümle Başı Edatları 142
5.7. Karşılaştırma Edatları 144
5.8. Denkleştirme Edatları 144
5.9. Sıralama Edatları 145
5.10. Sona Gelen Edatlar 145
5.11. Son Çekim Edatları 146
6. FİİLLER 147
6.1. Fiil Yapım Ekleri 147
6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler 148
6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler 149
6.2. Fiil Çekim Ekleri 151
6.2.1. Şahıs(Kişi) Ekleri 151
6.2.1.1. Zamir Kökenli (Birinci Tip) Şahıs Ekleri 152
6.2.1.2. İyelik Kökenli (İkinci Tip) Şahıs Ekleri 152

6.2.2. Bildirme(Haber) Kipleri 154
6.2.2.1.Görülen Geçmiş Zaman Kipi 154
6.2.2.2.Anlatılan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman Kipi 155
6.2.2.4.Şimdiki Zaman 158
6.2.2.5.Gelecek Zaman 159
6.2.3. Tasarlama Kipleri 160
6.2.3.1. Şart Çekimi 161
6.2.3.2. İstek Çekimi 161
6.2.3.3. Gereklilik Çekimi 163
6.2.3.4. Emir Çekimi 163
6.3. EK FİİL (CEVHER FİİLİ) 164
6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER 167
6.4.1. HİKAYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ 167
6.4.2. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ 168
6.4.3. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ 169
6.5. YARDIMCI FİİLLER 170
6.5.1. İsimlere Gelenler 170
6.5.2. Fiillere Gelenler 170
6.5.2.1. Yeterlilik Fiili 170
6.5.2.2. Tezlik Fiili 171
6.5.2.3. Süreklilik Fiili 171
6.6. FİİLİMSİLER 172
6.6.1. İsim-fiiller 172
6.6.2. Sıfat-fiiller 172
6.6.3. Zarf-fiiller 173
SONUÇ 178
KAYNAKÇA 193

METİNLER 199
SÖZLÜK 311
EKLER DİZİNİ 345

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: UA'da Kullanılan Ünlüler 44

Tablo 2: Kişi Zamirlerinin Çekimlenmesi 127

Tablo 3: İşaret Zamirlerinin Çekimlenmesi 130

Tablo 4: Dönüşlülük Zamirlerinin İyelik Çekimleri 134

Tablo 5: Belirtme Sıfatları 135

Tablo 6: Kökenlerine Göre Şahıs Ekleri ve Kullanımları 153

Tablo 7: Fiillerin Hikaye Birleşik Çekimi 168

Tablo 8: Fiillerin Rivayet Birleşik Çekimi 169

Tablo 9: Fiillerin Şart Birleşik Çekimi 169

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Edirne İli Merkez ve İlçeleri Haritası 1

Harita 2: Uzunköprü Merkez ve Köyleri Haritası..... 9

FOTOĞRAF DİZİNİ

Foto 1: Altınyazı Köyü-Baraj 10

Foto 2 : Aslıhan Köyü 11

Foto 3: Bayramlı Köyü 13

Foto 4: Çakmak Köyü-Giriş Yolu 14

Foto 5: Dereköy-Meydan 16

Foto 6: Eskiköy-Giriş. 17

Foto 7: Karapınar Köyü 18

Foto 8: Karayayla Köyü 20

Foto 9: Kavacık Köyü 21

Foto 10: Kiremitçisalih Köyü-Giriş 23

Foto 11: Kurdu Köy 24

Foto 12: Malkoç Köyü 25

Foto 13: Muhacırkadı Köyü 26

Foto 14: Ömerbey Köyü 27

Foto 15: Saçlımüsellim Köyü 29

Foto 16: Sazlımalkoç Köyü 31

Foto 17: Sığırcılı Köyü-Köy Meydanı 32

Foto 18: Sipahi Köyü 33

Foto 19: Sultanşah Köyü 34

Foto 20: Turnacı Köyü 35

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

a	
ă	kısa a
à	yarı uzun a
ā	uzun a
á	ince a
å	yuvarlak a
b	
P	p-b arası ünsüz
c	
C	c-j arası ünsüz
ç	
Ç	ç-c arası ünsüz
d	
T	t-d arası ünsüz
e	
ĕ	kısa e
è	yarı uzun e
ē	uzun e
ĕ	yuvarlak e, yahut e-ö arası ünlü
f	
F	f-v arası ünsüz

g

ġ art damak g’si

ǵ ön damak g’si (kalın ünlülerle hece kuran)

K k-g arası ünsüz

Ķ ķ-ġ arası ünsüz

h

ı

ī uzun ı

ĭ kısa ı

í ince ı, yahut kalın i

i̊ yuvarlak ı, yahut ı-u arası ünlü

i

ī uzun i

i̯ kısa i

j

k

ķ art damak k’si

ḱ ön damak k’si (kalın ünlülerle hece kuran)

l

Í kalın ünlülerle hece kuran incelmiş l ünsüzü

m

n

o

ō uzun o

ó incelmiş o, o-ö arası ünlü

ȯ kapalı o, o-u arası ünlü

ö

ȫ uzun ö

p

r

s

S s-z arası ünsüz

ş

Ş ş-j arası ünsüz

Ş̧ ç-ş arası ünsüz

t

u

ŭ kısa u

ū uzun u

ü

ǖ uzun ü

ŭ̈ kısa ü

v

y

z

İŞARETLER

- Ünlüler üzerindeki uzunluk işareti

˘ Ünlüler üzerindeki kısaltma işareti

. Ünlüler üzerindeki kapalılık işareti

‿ İki ünlü arasında ikiz ünlü işareti

‿ İki kelime arasındaki ulama işareti

' Kendisinden sonra gelen hecenin vurgulu söyleyişini gösteren işaret

′ Kalın ünlüler üzerindeki yarı inceltme işareti

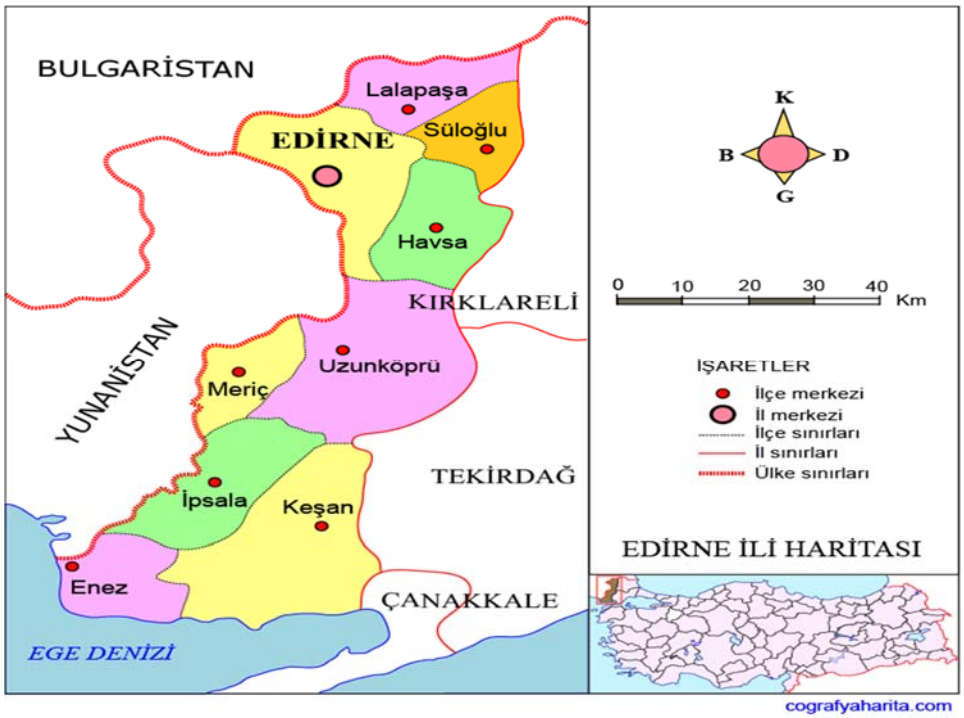
Ø Sıfır biçimbirim

KISALTMALAR

AA : Anadolu Ağızları
age. : Adı geçen eser
agm. : Adı geçen makale
bkz. : Bakınız
C : Cilt
DTA : Doğu Trakya Ağızları
ET : Eski Türkçe
MDÖ : Metin Dışı Örnek
s. : Sayfa
S : Sayı
ST : Standart Türkçe
TDK : Türk Dil Kurumu
TT : Türkiye Türkçesi
yay. : Yayınevi

GİRİŞ

1. Edirne İli

Harita 1: Edirne İli Merkez ve İlçeleri Haritası

1.1. Fiziki ve Tarihi Konumu

Edirne, matematik konumu itibariyle, "41° 40' 15" kuzey enlemi ve "26° 33' 50" doğu boylamında yer alırken; özel konum olarak Balkan Yarımadası'nın güneydoğu uzantısını teşkil eden Trakya Bölgesi'nde Meriç Nehri'nin sol kıyısında, Arda ve Tunca nehirlerinin kesişip Meriç'e kavuştuğu kavis içerisinde yer almaktadır.[9]

Güneydoğu Avrupa'nın Marmara'ya doğru uzanan ve git gide daralan kısmında, iki akarsuyun başka bir akarsuyla kavuştuğu yerde kurulan Edirne şehrinin ilk yerleşikleri hakkındaki bilgiler sınırlıdır.[10]

---

[9] Besim Darkot, "Edirne", *Edirne'nin 600. Fehti Yıldönümü Armagan Kitabı,* 2. Basım, Ankara, 1993, s. 1.
[10] M. Tayyib Gökbilgin, "Edirne", DİA, s. 425; Şevket Aziz Kansu, "Edirne'nin Tarih Öncesine Ait Araştırmalar", Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı, Ankara 1965. s. 14.

Edirne ‘nin tarih öncesi yerleşimleri hakkında kaynaklarda yer alan genelgeçer bilgiye göre, bölgeye ilk yerleşen ve buraya ismini veren topluluk Trak kabileleridir. Bu kabilelerin en büyüğü olarak bilinen Odrislerin, Meriç (Hebros, Maritza) Havzası ve Doğu Rodoplarda yaşadığı kabul edilmektedir.[11] Bu bölgede Odrislerin açık bir şehir veya pazar yeri kurduğu ve buraya Odrisa-Odrisya adını verdikleri, sonradan buranın Makedonyalılar ve Romalılarca da genişletilerek kullanıldığı bilinmektedir. Bu bilgiye dayanarak Edirne’nin “Odrisya” ya da “Odristia” olarak adlandırıldığını düşünmek mümkündür.[12] II. yüzyılda Roma İmparatoru Hadrianus, bu bölgeye sahip olduktan sonra şehri yeniden inşa etmiş, bu sebeple onun ismine ithafen şehre “Hadrianopolis” yani “Adriyan”[13] adı verilmiştir. Eski kaynaklarda Edrina, Edruna, Edrunus, Edrenos, Edrenabolu gibi isimlerle anılan şehre 1. Murat'ın İlhanlı hükümdarı Üveys Han'a gönderdiği fetihnâmede Edrine şeklinde rastlanmıştır. Bu kullanım 18. yüzyıla değin benimsenmiş, bu tarihten sonra da zaman içerisinde Edirne şekline dönüşmüştür.

Roma İmparatorluğu ikiye ayrıldıktan sonraki süreçte Doğu Roma(Bizans) dönemi Edirne için oldukça hareketli geçmiştir. Özellikle Balkanlar'da yaşayan toplulukların sık sık baskısı ve tehditi altında kalan Bizans, 586'da Avarlar tarafından kuşatılmış, 7. yy.ın başlarındaysa Bulgarlar tarafından Edirne’yi içine alan Trakya'nın bir bölümü istilâ edilmiştir. Bizanslılarla Bulgarlar arasındaki mücadele uzun yıllar devam etmiş, şehir bu iki güç arasında gidip gelmiştir. Edirne için bir başka tehdit unsuru ise Peçenekler olmuştur. 11. yy.da belli aralıklarla bölgeye saldırılarda bulunan Peçenekler’e yüklü altın, gümüş ve kıymetli eşyalar verilmiş, bu sayede işgal def edilmeye çalışılmıştır. Bundan sonra Edirne’nin aldığı en büyük darbe Haçlı seferleri olmuştur. Haçlılar tarafından birçok yağma ve istilaya maruz kalan kent bu seferler sırasında baştan sona tahrip edilmiştir.

Haçlılar, batıdan gelirken deniz yolununun yanında kara yolunu da kullanmışlar, bu yüzden Edirne’yi geçiş yolu olarak görmüşlerdir. Edirne’nin tarihinde bilinen dört Haçlı Seferi bulunmaktadır. Bu seferlerin oluşmasında şehrin konumunun etkisi

---

[11] Mustafa H. Sayar, “Trakya: Kavşaktaki Durak*”, Arkeoatlas*, S: 5, 2006, s. 162.
[12] Şevket Aziz Kansu, “Edirne’nin Tarih Öncesine Ait Araştırmalar”, *Edirne’nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı,* 2.
Basım, Ankara, 1993, s. 14.
[13] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya’da Millî Mücâdele*, TTK Yay., Ankara, 1987, C 1, s. 2.

büyüktür. Dönemin en gözde merkezlerinden biri olan İstanbul'a yakınlığı, Avrupa ve Balkanlara geçişte köprü niteliği taşıması Edirne'nin stratejik önemini artırmıştır.

Akarsuların Meriç'le oluşturduğu vadiler, Edirne'yi bir çeşit dört yol ağzı haline getirmiştir. İstanbul'dan Doğu Rumeli'ye ve Doğu Bulgaristan'a buradan da Doğu Avrupa'ya giden yol, Arda vadisi üzerinden Avrupa'ya açılan tek yoldur.[14] Buradaki köprülerin Meriç nehri üzerindeki geçişleri kolaylaştırması ve doğudaki Yıldız Dağları'nın bu istikamet dışında başka bir seçeneğe imkan tanımaması Avrupa'ya geçişte şehrin hakimiyetini zorunlu kılmaktaydı.[15] Bu da Avrupa ve Asya kıtalarının bağlantı yolu üzerinde yer alan şehre ayrıca bir değer kazanmıştır.[16] Şehrin bu durumu, Anadolu'da etkin bir güç haline gelen Osmanlı Devleti'nin de dikkatini çekmiş, bölgedeki işgalleri ve iç karışıklıkları fırsat bilen Osmanlı ordusu fetih hazırlıklarına başlamıştır. I. Murat'ın tahta çıkması, Rumeli'nin fethi yolundaki çalışmaları hızlandırmış, Osmanlı birliklerinin Malkara, Keşan, Çorlu, İpsala, Dedeağaç ve Dimetoka'yı fethetmesinin ardından Rum-Bulgar kuvvetleri Sazlıdere'de bozguna uğratılmış, böylece fetih için görevlendirilen Lala Şahin Paşa, 1361 yılında Edirne'yi teslim almıştır.

Bu zafer sayesinde Edirne, Osmanlı Devleti'nin Rumeli fetihleri ve İstanbul üzerindeki hamleleri için önemli bir hareket üssü, aynı zamanda Batı'ya düzenlenecek bütün seferlerinde faydalanabileceği büyük bir stratejik avantaj noktası haline gelmiştir. Aynı zamanda Edirne'nin alınması sonucu Osmanlılar Avrupa'ya kesin olarak yerleşmiş ve bu durum Anadolu Türk tarihine olduğu kadar Balkanlar ve Avrupa tarihine de yön veren bir dönüm noktası olmuştur.[17]

Fetihten sonra Osmanlı, Avrupa ve Balkanlarda kalıcılığını sağlamak amacıyla Anadolu'dan çok sayıda Türk göçmenini bu bölgeye yerleştirmiştir. Bu iskân politikası Balkanların bütününde ciddi bir Türk nüfusunu meydana getirmiştir. I. Murad'ın Balkan Yarımadası'nda yürüttüğü askeri harekât 14. yy.ın son çeyreğine

---

[14] Besim Darkot, "Edirne Coğrafi Giriş", Edirne, Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Ankara 1965, s.3.
[15] Robert Mantran, 17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul, II, (çev. M.A. Kılıçbay-E. Özcan), Ankara 1990, s. 82.
[16] M. Tayyib Gökbilgin, "Edirne", İA, IV, s.107.
[17] Halil İnalcık, "Türkler", İA, XII/II**,** s.290.

kadar sürmüş, Ege'den Karadeniz'e kadar uzanan Trakya topraklarının büyük bir çoğunluğu Türklerin hâkimiyetine geçmiş ve böylelikle Bizans'ın Avrupa'ya geçişindeki kara bağlantısı tamamen kesilmiştir.[18] Fakat bu bölgeye yerleştikten sonra Osmanlı Devleti aynı zamanda Şark Hristiyan camiasına mensup milletlerle de temas halinde olmak durumunda kalmıştır.[19]

Uğradığı istilalar sonucu oldukça zarar gören Edirne, Osmanlı Devleti'nin sınırlarına dahil olduktan sonra yeniden yapılandırılmış, cami, saray, han, hamam, medrese gibi mimari eserlerle kültürel anlamda da zenginleşmiştir. Edirne'nin fethinden kısa bir süre sonra yapımına başlanan ve yedi yılın sonunda 1368'de inşaatı tamamlanan saray, payıtahtı Bursa'dan Edirne'ye taşımış, Osmanlı hanedanı da peyderpey Anadolu'dan ayrılıp buraya yerleşmişlerdir. Böylelikle şehrin yeni imajı dönemin başkenti Bursa'nın önemini ikinci plana atmış, merkez teşkilatının bir sonraki ev sahibi olacağının sinyallerini vermeye başlamıştır.[20]

"Edirne 1361-1453 arasında Osmanlı Devletinin başşehri olmuş ve 91 sene başşehirlik yapmıştır. Birinci Murat Han, Avrupa fütûhatını buradan başlatmıştır. Fetret devrinde (1402-1413) Emir Süleyman ve kardeşi Mûsa Çelebi'nin başşehri olmuştur. 1413'te padişah olan Çelebi Sultan Mehmet, uzun müddet Edirne'de kalmıştır. İkinci Murat Han zamanında, Edirne'nin ve çevresinin Türk-Osmanlı mimarisi ile yeniden inşa edilmeye başlandığı görülür. Trakya ulaşımı bir ağ gibi örülmeye başlanmış, tarihi Uzunköprü köprüsü yapılmış, Ergene nehri üzerinde iç kısımlara doğru ulaşım sağlanmıştır. İstanbul fethinde kullanılan toplar "Tophane Bayırı'nda" dökülmüştür. Türk akıncılarının üssü haline gelen Edirne Kalesi, İstanbul'un fethine zemin hazırlayan müstahkem mevki haline gelmiştir. Üs olan Edirne Osmanlı Türk hükümdarlarının İstanbul'dan sonra en hoşlandıkları bir şehir olmuştur. Hatta bazıları Edirne'yi İstanbul'a tercih etmişlerdi."[21]

---

[18] Ahmet Yiğit, **XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Edirne Kazası** (Basılmamış Doktora Tezi), Muğla 1998, s. 8.

[19] M. Tayyip Gökbilgin, " XV. Asrın Birinci Yarısında, II. Murad Devrinde Hristiyan Birliği ve Osmanlı-Macar Mücadeleleri Esnasında Edirne", Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı, Ankara 1965, s.119.

[20] İsmail Hâmi Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C. 1, İstanbul 1971, s. 49.

[21] https://edirne.web.tr/

XVIII. yy.da Edirne, özellikle Avusturya'ya yapılan seferlerde alınan mağlubiyetler, büyük yangın faciası, şiddetli depremler neticesinde zor zamanlar geçirmiş, şehir her açıdan sarsılmıştır.

Edirne Osmanlı tarihinde ilk kez 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında işgale uğramıştır. Daha bu savaşın yaraları tam olarak sarılmadan Osmanlı Devleti ve Edirne bu defa 1877-1878 yılları arasında "Doksanüç Harbi" diye adlandırılan savaşta ikinci bir Rus işgaline maruz kalmıştır. XVIII. yy.da doğal afetler ve bozgunlarla başlayan felaketler; işgaller, istilalar ve katliamlarla devam etmiş, salgın hastalıkların da baş göstermesiyle maddi kayıpların yanında on binlerce can kaybı yaşanmış, her karış toprağı acıyla inleyen şehir büyük ölçüde terk edilmeye mahkum olmuştur. Bu da Edirne'nin nüfusunda ciddi anlamda bir azalma meydana getirmiştir.

Yaşadığı yıkımların ve çöküşün ardından XIX. yy.ın ikinci yarısında nefes almaya başlayan Edirne, otuz yılı aşkın bir süreyi barış ve sükûnet içerisinde geçirmiştir. Fakat bu huzurlu ortam, I. Balkan Savaşı'nın patlak vermesiyle yeniden bozulmuş, özellikle Bulgarların yaptıkları işkence ve eziyetlerle şehir derin bir yara almıştır. Edirne diyince akla gelen ilk isimlerden olan General Şükrü Paşa, Ekim 1912'de başlayan düşman birliklerinin saldırılarına üstün bir direniş göstermiş fakat açlık ve yetersiz mühimmatla geçen altı aylık şerefli savunma mecburi teslimiyetle sonuçlanmıştır.

Edirne'nin Bulgarların eline geçmesinin ardından 23 Ocak 1913'te İttihat ve Terakkiciler tarafından Babıâli Baskını denen darbe harekatı yapılmış, fakat bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 30 Mayıs 1913'te Londra'da imzalanan barış antlaşması ile de Midye-Enez hattı Türkiye-Bulgaristan sınırı olarak belirlenmiş ve böylece Edirne Bulgarların eline geçmiştir.

I. Balkan Savaşı'ndan en kazançlı çıkan Bulgaristan olunca diğer Balkan Devletleri bundan rahatsız olmuş, Bulgaristan ile Balkan Devletleri arasında yaşanan anlaşmazlıklar neticesinde II. Balkan Savaşı yapılmış, baskı altında kalan Bulgarlar şehri boşaltmak durumunda kalmıştır. Bu gelişme en çok Osmanlı'nın lehine olmuştur. Savaşın dışında kalan hükümet, fırsattan istifade ederek Enver Paşa komutasındaki birliği bölgeye göndermiş ve bu birlik 21 Temmuz 1913'te Edirne'yi

savaşmadan geri almıştır. 29 Eylül 1913'te Bulgarlarla yapılan İstanbul(Bükreş) Antlaşması ile de şehir hukuki olarak yeniden Osmanlı Devleti'nin olmuştur.

II. Balkan Savaşı'ndan sonra Osmanlı sınırlarına geri dönen Edirne, I. Dünya Savaşı'nda ise henüz yeni bir Balkan Devleti olan Yunanistan'ın Doğu Trakya üzerindeki Megali İdea "Büyük Fikir" politikasının hedeflerinden biri olmuştur. İşgallere karşı ülkenin her bölgesi için ayrı ayrı oluşturulan savunma teşkilatlarından "Trakya Paşaeli Cemiyeti" Yunanlıların bu emellerinin karşısında durmak için kurulmuştur. 15 Temmuz 1920'de Meriç üzerinden Edirne'ye gelen Yunan kuvvetleri Türklerin dirençli mücadeleleri sonucu bozguna uğratılmıştır. Yunanistan'ın en ağır yenilgisi olan "Büyük Taarruz"un ardından 11 Ekim 1922 tarihinde imzalanan Mudanya Mütarekesi'yle Yunan ordusu Doğu Trakya'dan çekilmiş, 25 Temmuz 1922'de Türk ordusu bölgeye girmiştir. Bundan tam bir sene sonra 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalan Lozan Barış Antlaşması gereğince Karaağaç'ın Yunanistan'dan savaş tazminatı olarak alınmasıyla birlikte 15 Eylül 1923'te Yunan birlikleri bölgeyi tamamen terk etmiş, böylece Edirne, kesin olarak günümüze kadar devam edecek olan Türk hakimiyetine girmiştir.

XVII. yy.ın en ünlü Türk gezgini Evliya Çelebi'nin gözünden Edirne, şu ifadelerle kaleme alınmıştır:

"Edirne her tarafında gülistanın, bülbülün süslediği baharistan olan bağlarının pek çok olduğu bir şehirdir. Osmanlı coğrafyasında yer alan Başak, Laçka, Bursa ve Havran şehirleri müstesna tutulduğu takdirde, Edirne hakikaten, geniş, ucuz ve bereketli bir şehirdir. Belki Edirne meyve ve bitkileri yönünden onlardan daha üstündür. Doğu tarafı İstanbul tarafındaki Solak çeşmesi, yoluna varıncaya kadar mümbit tarlalarla, laleliğe dönmüş verimli bir vadidir. Güney tarafı Arda ve Meriç nehirlerinin ötesinde Timurtaş tarafına ve ta Dimetoka'ya varıncaya kadar bakımlı köyler, bağ ve bostanlarla, çiftliklerle bezenmişmamur bir yerdir. Batı tarafında, Meriç'in sağında ve solunda vadiler ta Çermen livasına varıncaya kadar kasaba ve köylerle süslenmiş olup etkili yerleri pek çoktur. Hayır ve bereketleri bol sayısız sahraları, fidanlıkları ve ağaçlıklı ormanları vardır ki Vakarel denilen odun ve kömürünü bu taraftan binlerce arabalarla getirirler. Edirne şehrini binlerce şair,

havası, suyu, kadını ve erkek aşıkları ile meşhur etmişlerdir. Amma bunlar denizden damla, güneşten zerre bile değildir…Nice yabancılar bu şehri her bakımdan beğenerek burada yerleşmiş, evlenerek ev bark sahibi olmuşlardır. Ayan ve eşrafın tamamı konukseverdirler. Her biri birer yolla garip kimselere iyilik yaparak onları bu şehre bağlar. Nimetleri bol, iyi huylu ve cömert hane sahipleri olup ahlaklı, dürüst ve mütevazı halkı vardır…Burası eski zamanda Yunan kavminin ikinci payitahtı imiş. Alman diyarının ve Kızılelma beldesinin kapısıdır. Nitekim Edirne o diyarın kilididir. Osmanlı tarafına kapıları açıktır… Edirne şehrine girmek için dört taraftan dört tane büyük cadde vardır. Hangisinden Edirne'ye girsen Selimiye Camii'nin dört minaresini iki ve şerefesini altı görürsün. Yanına yaklaşsan bile mademki ana cadde üzerindesin, böyle göreceğin şüphesizdir. Bu çeşit hendese üzerine terk edilmiş binalardır…Hâsılı ki yeryüzünde benzeri olmayıp taklit dahi kabul etmeyen seçkin bir eserdir ki, gören "Bin takdir sana, ey iş ve resim meydanın ustası" mısrasını söylemekten kendisini alamaz..." [22]

2. Uzunköprü İlçesi

2.1. Coğrafi ve Tarihi Özellikleri

Adını tarihi taş köprüsünden alan Uzunköprü, Marmara Bölgesi'nin Trakya bölümünde Edirne ilinin Ergene havzasında konumlanan ilçesidir. Kuzeyinde il merkezi ve Havsa, güneyinde Malkara ve Keşan, batısında İpsala ve Meriç, doğusunda ise Kırklareli'nin Pehlivanköy ve Babaeski ilçeleri, Tekirdağ'ın da Hayrabolu ilçesi bulunmaktadır. Şehrin Yunanistan'la arasındaki sınırı Meriç nehri oluşturmuştur.

Uzunköprü'nün batısından geçen ve Türkiye'nin Yunanistan sınırını belirleyen Meriç Nehri Bulgaristan topraklarında doğup Enez İlçesi'nden denize dökülmektedir. Ergene Nehri ise Istranca(Yıldız) Dağları'ndan doğduktan sonra içerisine bir takım

[22] bk. Mehmet Karakuyu-Faruk Sarıusta, "Evliya Çelebi'ye Göre 17.Yüzyılda Edirne'nin Şehir Coğrafyası Ve Kültürel Hayat", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 24, Temmuz-2011, s.124-149.

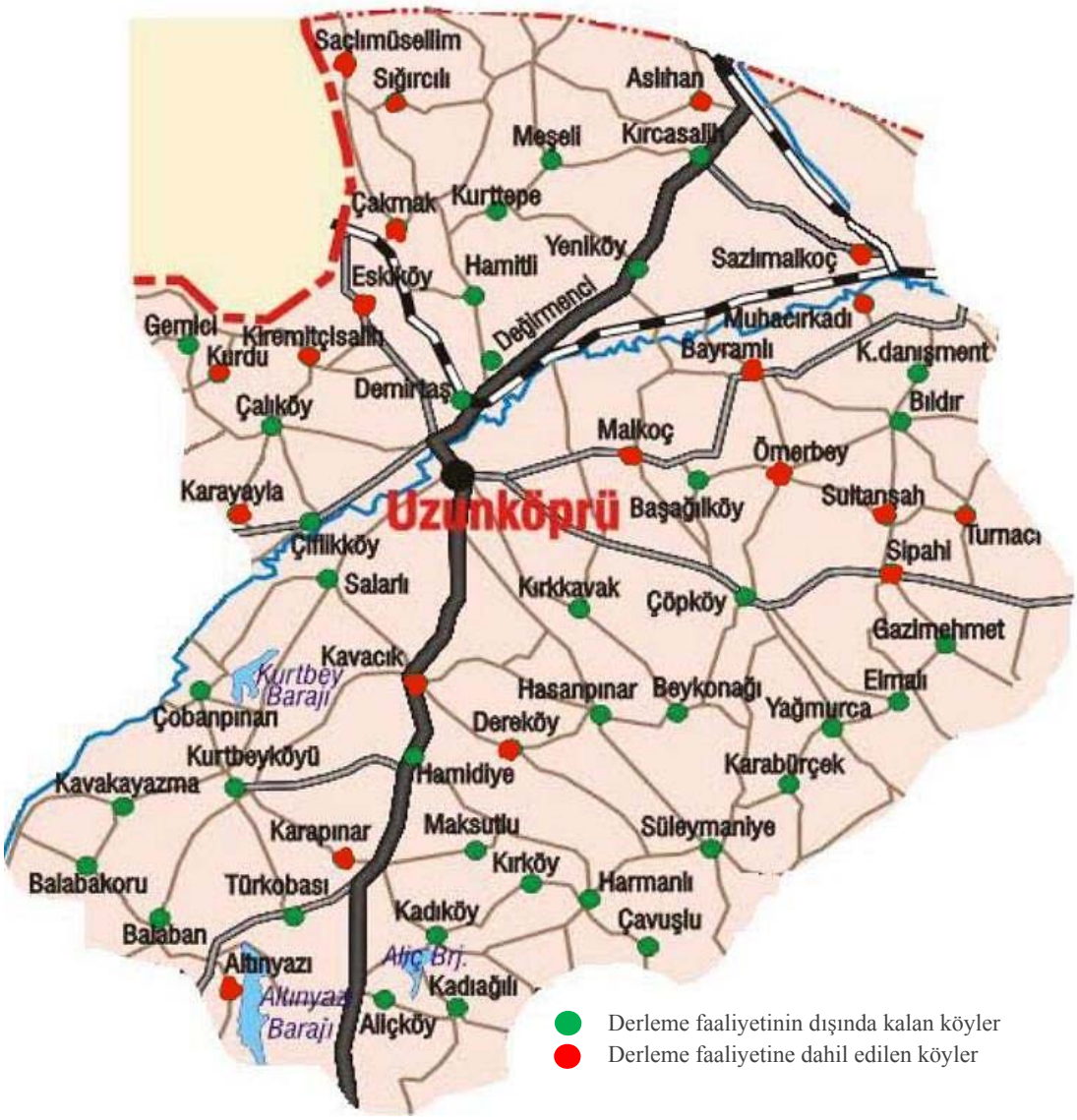
akarsuları da ekleyerek ilçenin kenarından geçmekte, orta kısımda Ergene Ovası'nı oluşturmakta ve İpsala İlçesinin Sarıcaali Köyü'nden Meriç Nehri'yle birleşmektedir.

Şehir, Osmanlı Dönemi'nin kurulma devri sayılan Sultan II. Murat zamanında oluşmuş bir yerleşim yeridir. Önceleri Ergene ismiyle bilinen bu yere asıl adını veren bölgede bulunan Ergene Nehri'nin üzerine inşa edilmiş 174 kemerli taş köprüdür. Uzunköprü'nün tarihi hakkında yazılmış kaynaklarda köprünün tamanlanmasının ardından bir yakasında Yayalar Köyü, bir yakasında ise Ergene şehrinin kurulduğu bilgisi verilmektedir.

"Uzunköprü, Edirne İli, Uzunköprü İlçesi, Ergene Nehri üzerinde, Osmanlı Devletinin altıncı padişahı Sultan II. Murat döneminde, Mimar Muslihiddin tarafından, 1427-1443 yılları arasında inşa edilmiştir. 1270,41 m. uzunluğu ve 174 kemeri ile dünyanın günümüze ulaşan en uzun taş köprüsü olma özelliğine sahiptir."[23]

1427 yılında Osmanlı hakimiyetinde kurulan Ergene(daha sonra Uzunköprü) şehri dört yüz yıla yakın bir süre zarfında barış ve refah içinde yaşamış fakat bu huzur XIX. yy.ın ilk ve ikinci yarısında 1829-1878 Rus işgalleriyle bozulmuştur. Daha sonra 1913'te Balkan Savaşı'nda Bulgarların, 1920'de Kurtuluş Savaşı esnasında Yunanların işgalleriyle şehir, oldukça zor dönemler geçirmiştir. Nihayet 18 Kasım 1922'de düşmanın elinden alınan Uzunköprü, Osmanlı döneminde bir kasaba iken cumhuriyet döneminde kazandığı ilçe statüsüyle günümüze kadar ulaşmıştır.

[23] http://www.edirne.gov.tr/

Harita 2: Uzunköprü Merkez ve Köyleri Haritası

2.2. Uzunköprü Köyleri Hakkında

2.2.1. Altınyazı Köyü

Foto 1: Altınyazı Köyü-Baraj (Çekimi şahsıma aittir.)

Altınyazı'nın kuruluşu ve tarihi ile ilgili en yaygın bilgi, köyün en yüksek tepelerden birinde bulunan Haralar Kalesi'nin çevresindeki yamaçlarda konumlandığıdır. Tarihi kalenin kalıntıları incelendiğinde M.Ö. 1200'lü yıllardan kalma olduğu tespit edilmiştir. Tepenin üzeri geniş bir düzlükten oluşmakta, bu düzlükte eskiye ait bina temelleri ve temel yerleri göze çarpmaktadır. Düzlüğün sona erdiği ve dik yamaçların başladığı kısımda ise surların izleri mevcuttur. Tepenin güney yamacında günümüze kadar ulaşmış olan sur parçasının Harala Kalesi'nin kapısı olduğu açıkça bellidir. Bu parçanın İstanbul ve Enez surları biçiminde olması, Harala Kalesi'nin de bir Roma kalesi olabileceğini düşündürmektedir. Bütün bu bilgiler ve buluntular bize köyün ne kadar eski bir yerleşim alanı olduğunu göstermektedir. Bu yerin, ilk önceleri kalenin adı olan "Harala" şeklinde isimlendirildiği, 1960'lı yıllardan sonra "Altınyazı" halini aldığı bilinmektedir. Yerli köylerden biri olduğu ve buranın yerlilerinden 10 hane ile kurulduğu rivayet edilir. Bölge Osmanlılar tarafından 1362 yılında alınmıştır. Kalenin güneyinde büyük bir şehitler mezarlığının bulunması, bu yerin çetin mücadeleler ile savunulduğunu

kanıtlar niteliktedir. 93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Rus savaşı'ndan sonra köye Balkanlardan gelen muhacırlar yerleştirilmiş, böylelikle nüfus git gide çoğalmıştır.

Köyün toprakları verimli arazilerden oluşup burada sulamalı tarım yapılmaktadır. Bölgede bulunan maden ocağından linyit kömürü çıkarılmakta, çevre köyler genellikle bu kömürü kullanmaktadır. Kalenin yer aldığı yüksek tepenin eteklerinden ve üzerinden baraj seti yapılmak üzere bolca taş çıkarılmaktadır. Aynı zamanda kalenin bulunduğu çevre sit alanı olarak kullanılmaktadır. Buraya ve kaleye ait çokça rivayet ve efsane günümüze dek söylenegelmiştir.

2.2.2. Aslıhan Köyü

Foto 2 : Aslıhan Köyü (Çekimi *Kadir Arda'*ya aittir.)

Aslıhan Köyü'nün batıdan gelip ülkemiz üzerinden geçen ana ticaret yolu üzerinde kurulduğu bilinmektedir. Köye adını veren hanlar, bu yolu kullananlar için yapılmış bir çeşit dinlenme tesisidir. Osmanlı tahrir defterleri ve tarih arşivlerinde köyün adı, Edirne vilayeti, Cisr-i Ergene kazası, Aslıhan köyü (Reaya) şeklinde geçmekte olup günümüze değin değişmemiştir. Köyün ilk yerleşikleri hakkında

kabul edilen genel bilgi bölgede Rumların yaşadığıdır. Fakat köyün adının Osmanlı kaynaklarında bile bugünkü ismiyle geçmesi, buranın kurulduğu tarihte Türklere ev sahipliği yaptığını göstermektedir. Hem bölgenin bulunduğu konum hem de dil ve kültür kalıntıları düşünüldüğünde bu köyün ilk sahiplerinin Ortodoks Gagavuz Türkleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiden ve arşivlerden yola çıkarak köyün Osmanlı Devleti'nin Reaya'sı olduğunu düşünmek mümkündür.

Osmanlı arşivlerinden köyün adının bulunduğu bölüme bir örnek verecek olursak:

"Abdülkadir mühürlü defter: Paşa livası dahilinde Cisr-i Ergene'de Aslıhan köyü Sultan II. Murad zamanında Şarabdar Hamza Bey'e verilmiş ve mezkur köy hududunda bulunan Hızır ve Akberdi köyleri dahi ita edilmiş ve II. Bayezid devrinde bunların vakıf ve mülkiyeti hakkında hükm-i şerif ihsan olunmuş olduğu ve vakıf ile mülkiyete dahil karyeler hasılatının Hz. Peygamber'in türbelerine ve Akberdi diğer adı Baykal köyü öşrü sahib-i arza ve cizyeleri Medine'ye ait olarak ispençleri, adet-i ağnam ve resm-i arusaneleri sipahiye verilmek üzre defter-i atikte mukayyet bulunduğu cihetle, defter-i cedide de o suretle kaydolunduğuna dair arşivdir. Burdanda anlaşılacağı gibi köyün adı II. Murat dönemindeki arşivlerde geçmektedir. II. Murat hanın saltanat dönemi 1421-1451 yıllarını kapsadığına göre Aslıhan köyü yaklaşık 600 yıllıktır ki daha da eski olabilirliği vardır."[24]

şeklinde ifade edildiği görülmektedir.

Lozan antlaşması gereğince bölgede mübadele politikası uygulanmış, buraya Balkanlardan gelen mübadiller ve Müslüman Türkler yerleştirilmiştir. Köyde mübadeleye kadar geçen sürede Hristiyan Gagavuz Türklerinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Köyün tam ortası sayılabilecek yerde o döneme ait tarihi bir çeşme bulunmaktadır. Yaz-kış hiç durmadan akan suyu, çevre köyleri ve yerleşimleri için de öncelikli bir tercih olmuştur. Köyde "maşatlık" olarak bilinen Hristiyanlardan kalma bir de mezarlık yeri olduğu, zaman zaman köylüler tarafından rastlanan mezar kalıntıları ve insan kemiklerinden anlaşılmaktadır. Fakat bu yerdeki mezarlar yok olmuş veya kaldırılmıştır. Bugün köyde bulunan mevcut caminin yerinde daha önce

[24] https://www.trakyanet.com/trakya/edirne/uzunkopru/uzunkopru-koyleri.html

yer alan kilise, mübadelenin ardından kısa süreli ortak yerleşimden sonra müslüman ibadethanesine dönüştürülmüş, daha sonraları bu yapı yıkılarak yerine Türk İslam mimarisine uygun bir cami inşa edilmiştir.

Köyün etnik yapısı ve göç edenlerin kökeni hakkında ulaşılan bilgi şu şekildedir:

"Köyde Selanik vilayetinin Drama livası Dale köyünden ve İskorşene mahallesinden, Selanik vilayeti Gevgili kazası Mayadağ köyünden, Selanik vilayeti Gevgili kazası Alçak köyünden, Selanik vilayeti Gevgili kazası Karasinan köyünden, Selanik vilayeti Gevgili kazası Boymice köyünden ve daha sonraki yıllarda Kosova Priştine'den, Bulgaristan Kırcaali'den (Osmanlı döneminde Kırcaali, Edirne vilayetine bağlıydı) ve Balkanların çeşitli yerlerinden göçmenler yerleştirilmiştir. Gelen göçmenler Oğuz Türklerinden olup Osmanlı döneminde Balkanlarda yerleşik hayata geçmiş Yörüklerdir."[25]

2.2.3. Bayramlı Köyü

Foto 3: Bayramlı Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

[25] https://www.trakyanet.com/tr/

Bayramlı Köyü hakkında ulaşılan bilgiler sınırlıdır. Daha ziyade köy halkının açıklamalarından ve köy ile ilgili genel söylemlerden yola çıkılarak oluşturulan bilgilere göre bu yerin tarihinin oldukça eskiye dayandığı sonucuna varılmaktadır.

XIX. yy.ın başlarında Balkanlardan farklı ülkelere gitmeye çalışan Türk asıllı göçmenlerin durak yerlerinden biri olan Bayramlı, zamanla bu göçmenlerin kalıcı yerleşim yeri haline gelmiştir. Bulgaristan ve Yunanistan çevresinden gelip burada sazdan evler yapmaya başlayan Türk asıllı aileler 200 civarında haneye ulaşınca eski adı "Tırnova" olan Bayramlı köyünü kurmuşlardır. İlk zamanlarda Tırnova olarak bilinen köyün adı Cumhuriyetin ilanından sonra bir daha değiştirilmemek üzere "Bayramlı" şeklinde belirlenmiştir.

2.2.4. Çakmak Köyü

Foto 4: Çakmak Köyü-Giriş Yolu (Çekimi şahsıma aittir.)

Cizr-i Ergene (Uzunköprü)'nün adını aldığı taş köprünün yapım emrini veren II. Murat; Gazi Mahmut Bey, Gazi Turhan Bey, Paşayiğit Bey komutasındaki birlikler ile bölgeye gelip burada egemenliğini ilan ettikten sonra topraklarını beyleri ve

askerleri arasında bölüştürerek kalıcı Türk hakimiyetini sağlamak istemiştir. İşte bu birliklerin arasında bulunan Çakmak Dede lakaplı asker, kendisine verilen alanda Tekke kurmak için izin isteyince II. Murat o dönemler gayrimüslimlerin yaşadığı Eskiköy'ün alt kısmında yer alan Meriç ovasının bir bölümünü Çakmak Dede'ye çiftlik olarak vermiştir. Vakfedilen bu yerin amacı, o dönemde Dimetoka'nın Kuleliburgaz kazasına bağlı durumda olan bölgeyi Türkleştirilmek ve İslamlaştırılmaktır.

Çakmak Dede uzun yıllar çalışarak bu bölgeye büyük oranda işlerlik kazandırmıştır. Daha sonra Uzunköprü-Malkara arasında bulunan, bugün Sarıpolat adını taşıyan köyün civarı Çakmak Dede'nin oğlu Teslim Dede tarafından bölge topraklarına katılmış ve işletilmiş, ardından burada bir tekke kurulmuştur. Bundan sebep Cumhuriyet Dönemi'ne kadar Sarıpolat köyü "Teslim" adıyla anılmıştır.

1900'lü yıllara gelindiğinde Çakmak çiftliğinin sahibi, Edirne eşrafından Hacı Emin Bey'in oğlu Ahmet Bey olmuştur. Ahmet Bey aynı zamanda 1905'te inşa edilen Uzunköprü Belediye binasının üst kısmındaki saat kulesine yerleştirilen 46 liralık saatin 100 mecidiyesini kendisi vermiş, geri kalan meblağ ise halktan toplanmıştır.

Ahmet Bey 1920 yılında Edirne'nin Yunanlılar tarafından işgali esnasında esir edilmiş ve 3 sene Yunan adasında sivil bir esir hayatı yaşamıştır. Bu tutsaklık, 23 Mart 1923'te yapılan Türk-Yunan antlaşması gereğince Propontis isimli Yunan vapuruyla İstanbul'a dönen ve tamamı Trakyalı olan diğer 973 esirle birlikte serbest bırakılmasıyla sona ermiştir.

Çakmak çiftliğinin bulunduğu bölgede yerleşim başladıktan sonra köy tam anlamıyla kurulmuş ve Çakmak Dede'nin ismini almıştır. Döneme ait tekkenin ova yolu üzerinde olduğu, Çakmak Dede'nin mezarının veya makamının da burada bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca bu tekkenin yanında bir su kuyusu da vardır. Cumhuriyetin ilk yıllarına değin suyundan yararlanılan Çakmak Baba kuyusu, şimdilerde kör bir kuyu kalıntısı halinde bulunmaktadır. Köyün şimdiki mezarlığında halk tarafından "Çakmak Baba" olarak tabir edilen ve ona ait olduğuna inanılan bir mezar vardır. Hatta on yıl önceye kadar köylülerin bu mezarın başında dua edip mum yaktıkları söylenmektedir. Bu ritüel günümüzde sürdürülmemektedir. 1950'li yıllara

kadar Roman vatandaşların, diğerlerinden ayrı olarak köydeki okulun arka kısmında yer alan çamlığın altındaki mezarlığa, diğer vatandaşların ise ova yolu üzerindeki mezarlığa gömüldüğü bilinmektedir. 1950'den sonra hiç de etik olmayan bu ayrım düzeltilmiş, artık tüm vatandaşlar için tek bir mezarlık kullanılmaya başlanmıştır.

Çakmak henüz küçük bir yerleşimken Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra buraya Rumeli ve Balkanlardan göçmek mecburiyetinde kalan muhacırların yerleşmesiyle köyün nüfusu çoğalmaya başlamıştır. Bölgedeki göç hareketleri Balkan Savaşları ve mübadeleler sebebiyle de sürmüştür. Bu göçler neticesinde köy, halk arasında "Aşağı Mahalle" diye tabir edilen Ova yolu istikametine doğru gelişme göstermiştir.

Köyde "Çakmak" soyadlı üç köklü aile yaşamaktadır. Bu ailelerin Çakmak Baba'nın soyundan geldikleri için bu soyisme sahip oldukları söylenir. Bu soyadının ilk olarak 1900'lü yıllarda bölgede ikamet etmiş olan Hacı İsmail Efendi'nin oğlu Ali Efendi'nin çocuklarına verildiği bilinmektedir.

2.2.5. Dereköy

Foto 5: Dereköy-Meydan (Çekimi şahsıma aittir.)

Dereköy'ün ilk yerleşikleri ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak köyün önceki isimleri hakkında ağızdan ağıza geçen bilgiler günümüze kadar ulaşmıştır. Köylülerden ve konuşmacılardan öğrenildiği kadarıyla bu bölgenin eski adı "Büyük Dere" anlamına gelen "Dereikebir"dir. Bu büyük dere, köyün ortasından geçen, sazları ve rivayetleri bol olan genişçe yataklı bir deredir.

Bölgenin ataları olarak bilinen yerleşikleri, genel kabule göre, 1893 yılında Yunanistan'ın Selanik kentinden ve Dırama şehrinin Kayalar Köyü'nden göçen muhacırlardır. 1877'den itibaren bugünkü adını taşıyan Dereköy'ün, mütareke döneminin 1922 yılına ait kaynaklarında bir süre Yunanca "Küçük Manastır" anlamına gelen "Monastiráki" adıyla anıldığı bilinmektedir.

Köyün bugünkü durumuna kısaca bakılacak olursa; Edirne iline 83 km, Uzunköprü ilçesine 16 km uzaklıkta bulunan, karasal iklimin etkisinde kalmış, ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı bir yerleşim yeridir, denilebilir.

2.2.6. Eskiköy

Foto 6: Eskiköy-Giriş (Çekimi şahsıma aittir.)

Eskiköy'ün tarihi ile ilgili çok fazla bilgiye rastlanmamıştır. Köydeki konuşmacılardan alınan bilgiye göre Cumhuriyet kurulana dek bu bölgede Yunanlar ikamet etmektedir. Köyün adının bugüne kadar hiç değişmeden geldiği bilinmektedir. İstiklal Harbi'nde elde edilen galibiyetten sonra uygulanan nüfus mübadelesiyle bölgede yaşayan Rumlar ile Yunanistan'ın çeşitli yörelerinde bulunan Müslüman Türkler yer değiştirmiş, köyün kurucuları sayılan bu muhacırlar yerleştikleri bölgenin isminin değiştirilmesine de lüzum görmemişlerdir. Böylece Eskiköy adı günümüze kadar benimsenmiş ve kullanılmıştır.

Köy, güncel haliyle kısaca ifade edilecek olursa; Edirne iline 70 km, Uzunköprü ilçe merkezine 7 km uzaklıkta Yunanistan sınırına en yakın bölgede bulanan, Trakya'nın genelinde görülen Karasal iklime sahip, ekonomisi tarım ve hayvancılık üzerine kurulu, 2020 son verilerine göre 311 nüfuslu bir yerleşke olduğu söylenebilir.

2.2.7. Karapınar Köyü

Foto 7: Karapınar Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Köyün kuruluş tarihi net olarak bilinmemekle birlikte içinde Osmanlı dönemine ait yıkılmaya yüz tutmuş yapıların (kerpiç evler) bulunması bize bölgenin çevre köylerden daha yakın bir zamanda bir göç hareketine maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki, köyde 1970'li yıllara kadar ayakta kalabilmiş bir kilise olduğu söylenmektedir. Günümüzde kilisenin yerinde ilköğretim okulu bulunduğu görülür.

Bölgede Türklerden önce Rumların yaşadığı, Cumhuriyetin ilanından sonra uygulanan mübadele ve iskan politikaları sonucu Müslüman Türklerin buraya yerleşmesiyle Türklerin ve Rumların bir dönem birlikte yaşadıkları, 1935 ve 1951 yıllarında Yunanistan'ın farklı bölgelerinden peyderpey gerçekleşen göçler sonucu köydeki Türk nüfusun giderek arttığı ve nihayetinde tamamen yerlileştiği genel bilgi olarak kabul edilmektedir.

Bölgede daha önceleri kilisenin duvarında bulunan, üzerine Kiril harfli bir metin yazılmış olan mermer sütunun halen köy mezarlığında musalla taşı olarak kullanılması, Rumların ve Türklerin bir süre birlikte yaşadığını düşündürmektedir.

Köyün adıyla alakalı birden fazla rivayet karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri; geçmişte köyün kuzeydoğusunda bulunan pınarın etrafındaki ağaçların suya yansıyan gölgeleriyle siyah bir görüntü oluşturması ve bunun sonucunda köye Karapınar isminin verilmesidir. Bir diğer rivayete göre ise; pınarın tünel girişini andıran bir yapıya sahip olması suyunun bir kısmını karanlıkta bırakmış, bu durum suyun siyah renkte algılanmasına sebep olmuş, bunun neticesinde ise köyün adı Karapınar olarak söylenegelmiştir.

2.2.8. Karayayla Köyü

Foto 8: Karayayla Köyü (Çekimi şahsıma aittir.)

Karayayla Köyü'nün eski yerleşikleri ve bölgenin etnik yapısı konusundaki bilgiler yeterli düzeyde değildir. Fakat hem bölgede yaşayan köylülerin söyledikleri hem de herkesçe bilinen genel kanıya göre bölge daha önceleri Yunanların ikamet ettiği bir Rum köyüdür.

Cumhuriyetin ilanının ardından 1924 yılında Yunan Devleti ile yapılan mübadele anlaşması gereğince Yunanistan'ın Selanik ilinin Serez ilçesinin Ortamahalle köyü, İsmailli köyü ve Hamzalı köylerinden gemilerle İstanbul'a getirilen Müslüman-Türk göçmenler daha sonra trenle Uzunköprü'ye gönderilmiş, oradan dağılarak içerisinde Karayayla'nın da bulunduğu köylerde boşalan evlere yerleştirilmişlerdir. Yeni gelen bu göçmen Balkan Türkleri "Karabacak" olarak adlandırılmışlardır. Daha sonra 1935 yılında Bulgaristan'ın Şumnu ilinden bölgeye Türk göçleri gerçekleşmiş, bu göçlerle gelen Müslüman Türklere ise halk ağzında bilinen şekliyle "Macur" yani "muhacır" denmiştir. Ayrıca 1937 yılında Romanya'dan göçüp bölgeye yerleşmiş Türk asıllı aileler de bulunmaktadır. Bunlara ise "Kırcalı" ismi verilmiştir.

2.2.9. Kavacık Köyü

Foto 9: Kavacık Köyü **Kaynak:** *https://www.koylerim.com/* (Şubat/2022)

Tekirdağ ve Edirne salnameleri ile Uzunköprü konusunda yazılmış kaynaklardan anlaşıldığı üzere Kavacık Köyü'nün tarihi Milat'tan önceki dönemlere kadar dayanmaktadır. Bölgenin içindeki höyükten çıkan bazı kalıntılar incelendiğinde köyün ilk yerleşiklerinin Traklar ve Romalılar olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonraları köyde 1924 yılına kadar Yunan ve Bulgarların yaşadığı da bilinmektedir. O tarihlerden kalmış olan kuyu ve dibekler halen köyün içerisinde mevcuttur.

1924 yılında uygulanan nüfus mübadelesi ile birlikte Yunanistan'ın Dırama ilinin Ladikoz, Osanisa ve Langaza[26] köylerinden bölgeye Müslüman Türkler yerleştirilmiştir. Ayrıca 1937 yılında o tarihte Romanya sınırları içerisinde bulunan Silistre Sancağı, Tutrakan, Kemallar gibi yörelerden ve Bulgaristan'ın Kırcali ve Koşukavak kentlerinden de köye Türk göçleri gerçekleştirilmiştir. Farklı kökenlere ve kültürlere sahip olan bu göçmenler zamanla kaynaşarak yıllarca barış içerisinde yaşamışlardır.

[26] Langaza Köyü, Mustafa Kemal Atatürk'ün dayısının tarlasında karga kovaladığı yer olarak bilinir.

1913 Balkan Savaşı esnasında Uzunköprü ve köylerinin bir kısmı işgal altındayken Mustafa Kemal'in Binbaşı olarak Şarköy'de oluşturduğu milis kuvvetlerle birlikte Kavacık Köyü'ne gelip burada bir hafta teyakkuzda kaldığı, daha sonra bu bölgeden Uzunköprü'ye geçerek buradaki Bulgar güçlerini Demirtaş Mahallesi istikametinde geri çekilmeye zorladığı bilinmektedir.

Köye dedelerinin eski yurdunu ziyaret etmek amacıyla gelen Yunanlılar'dan alınan bilgiye göre buranın Rum dönemindeki adı Yunanca "Magola"dır. Cumhuriyet döneminde köyün ismi bugünkü halini almıştır.

Köyün şimdiki ismiyle anılması konusunda edinilen bilgiye göre; burada Osmanlı'dan önce bir dönem Selçuklu Türklerinin "Kocacık Yörük" boyundan gelen aileler yaşamış, daha sonra Mora yarımadasının alınmasında üstün başarı gösteren beylerden birine bu topraklar verilmiş, böylelikle bölge Osmanlı denetimine girmiştir. Köyün bulunduğu yere halkın ihtiyaçlarının karşılandığı pazar yerleri kuran Kocacık Yörükleri aynı zamanda bölgeye isimlerini de vermişlerdir. Bu bilgilerin ışığında, Rumların yerleşmesinden önce bölgede "Kocacık" adının zamanla "Kavacık" şeklinde telaffuz edildiği, Rumların yaşadığı dönemde "Magola" isminin benimsendiği, Cumhuriyetin ilanıyla da eski hali olan "Kavacık" biçiminin kullanıldığı sonucuna varılmaktadır.

2.2.10. Kiremitçisalih Köyü

Foto 10: Kiremitçisalih Köyü-Giriş (Çekimi şahsıma aittir.)

Kiremitçisalih Köyü'nün tarihi ve ilk yerleşikleri hakkında detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Köy halkı tarafından kabul edilen bilgilere göre bölgede yaşayanların tamamı Balkanlardan göçmüş muhacırların çocukları veya torunlarıdır. Bu nedenle köyde tam bir Rumeli kültürünün hakim olduğu söylenmektedir.

Edirne ilinin, Uzunköprü ilçesine mensup olan bu köy, konum olarak Meriç Nehrinin doğusunda yer almaktadır. Kuzeydoğusunda Eskiköy, batısında Gemici ve Kurdu köyleri, güneyinde ise Çalıköy bulunmaktadır.

Genç nüfus, işsizlik ve geçim sıkıntısı sebebiyle köyden İstanbul, Çorlu, Lüleburgaz, Çerkezköy gibi sanayi bölgelerine göç etmekte, bu durum köyde yaşayan nüfusu git gide azaltmaktadır. Köyün geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır.

2.2.11. Kurdu Köy

Foto 11: Kurdu Köy **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Türkiye'nin en batısında sınıra en yakın köyler arasında yer alan Kurduköy'ün uzak tarihi hakkındaki veriler oldukça azdır. Çevre köylerde olduğu gibi burada da Cumhuriyet Dönemi'nden önce Rumların yaşadığı, cumhuriyetin ilanından sonra uygulanan mübadele politikaları sonucu bölgeye Müslüman Türklerin yerleştirildiği bilgisi kabul edilmektedir. Köyün tarihi konusundaki bir diğer bilgi de buranın Osmanlı Dönemi'nde akıncı beylerinin karargah noktalarından biri olduğudur.

Köy, çok sayıda bulunan irili ufaklı tepeleriyle dikkat çekmektedir. Yeryüzü şekillerinin bu durumu köy ulaşımını olumsuz yönde etkilemektedir. Bitki örtüsü bölgenin genelinde görülen bozkır olup bununla beraber makilik alanlara da yer yer rastlanmaktadır. Meriç Nehri'nin yakınında sulak bir arazide bulunan köy, tarımsal açıdan oldukça verimli topraklara sahiptir.

Bölgede nehre inildikçe artan bitki ve hayvan türleri göze çarpmaktadır. Önceleri göçebe kuş türlerinin uğrak noktalarından biri olan bu köyde şimdilerde bilinçsiz avlanma ve değişen şartlar yüzünden yıllara göre kuş sayısı azalma eğilimi göstermektedir.

2.2.12. Malkoç Köyü

Foto 12: Malkoç Köyü **Kaynak:** *https://www.koylerim.com/* (Şubat/2022)

Edirne'nin Uzunköprü ilçesinin köylerinden biri olan Malkoç'un 1356 yılında Osmanlı Türklerinin Rumeli'ye geçişleriyle birlikte Anadolu'dan gelen Yörük ve Türkmen aşiretleri tarafından "Koç Beyi" adıyla kurulduğu bilinmektedir. Sultan II. Murad'ın vakfiyesinde bugünkü adıyla Malkoç'ta o dönem Hristiyan ve Rumların yaşadığı belirtiliyor.

Farklı kökenlerden ve kültürlerden gelen insanların birlik ve beraberlik içinde barış ve huzurla yaşadıkları bu topraklar dönem dönem Rusların, Bulgarların ve Yunanların saldırılarına maruz kalmıştır. Bunlar kronolojik olarak belirtilecek olursa;

-1829 Rus işgali
-1913 Bulgar işgali
-1920-1922 Yunan işgali

şeklinde sıralanabilir.

İstiklal Savaşı'nın zaferle sonuçlanması ile birlikte 18 Kasım 1922'de Rumlar Malkoç'tan Yunanistan'a göç etmişlerdir. Yunanistan'dan gelen Pomak göçmenler de mübadele sonucu bu bölgeye ve civar köylere yerleştirilmişlerdir. Daha sonra 1930'lu yıllarda Yunanistan, Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya gibi Balkan Devletleri'nden birçok Pomak ailenin yurda gelmesiyle Malkoç ve çevre köylerin nüfusunda artış meydana gelmiş, zamanla köy gerek fiziki, gerekse beşeri yönden bugünkü haline ulaşmıştır.

Yüzölçümü oldukça geniş olan Malkoç'ta günümüze kadar tarım ve hayvancılık faaliyetleri gelişmiş, bunun yanısıra bölgede ticarete de önem verilmiştir.

2.2.13. Muhacırkadı Köyü

Foto 13: Muhacırkadı Köyü **Kaynak:** *https://www.koylerim.com/* (Şubat/2022)

Muhacırkadı Köyü, Edirne iline 60 km, Uzunköprü ilçesine 20 km uzaklıkta, Ergene Nehri kenarında bulunmaktadır.

Köyün eski adının "Kadıcık" olduğu 1928 yılına ait kayıtlardan anlaşılmaktadır. Kuruluşu ve ilk yerleşikleri hakkındaki verilerimiz yetersizdir. Bu konuda köy halkından edinilen bilgiye göre bu topraklara 20. yy.ın ilk yarısında Balkanlardan, özellikle de Bulgaristan'ın belli köy ve ilçelerinden göçmenler yerleşmiş, bunlara genel bir adlandırmayla "muhacır" ismi verilmiştir. Fakat burada muhacırlardan önce devletin önde gelen kadılarının bulunduğu kabul edilmektedir. Kayıtlarda köyün eski adının "Kadıcık" olarak geçmesi de bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Daha sonra nüfusa muhacırların da eklenmesiyle bu bölgenin "Muhacırkadı" olarak adlandırıldığı genelgeçer bir bilgidir.

Bölge, Trakya karasal ikliminin etkisi altındadır. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı olarak gelişmektedir. Kırsalın kaderi diyebileceğimiz, yıllar içerisinde nüfusta meydana gelen azalmalar, Muhacırkadı'da da ciddi oranda kendini göstermiştir.

2.2.14. Ömerbey Köyü

Foto 14: Ömerbey Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Ömerbey ile ilgili gerek köy halkının söylemlerinden gerekse bölgeyi ele alan kaynaklardan yola çıkıldığında köyün tarihi hakkında birçok veri elde edilebilmiştir. Bu bilgilere göre Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemine tekabül eden 1356 yılında, Türklerin Rumeli'ye geçişi esnasında Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa'yla birlikte hareket eden ünlü Türk akıncılarından Gazi Evrenos, Paşayiğit ve Malkoç Beyleri Rumeli topraklarında yer alan Malkara, Tekirdağ, Hayrabolu ve Keşan yörelerini Osmanlı sınırlarına katmışlardır. Bu fetihlerde önemli bir rol oynayan Paşayiğit Bey'e günümüzde adı Ömerbey olarak bilinen bölgenin dirlik olarak verildiğine döneme ait kayıtlardan ulaşılmaktadır.

Paşayiğit Bey'in, bugünkü adı Manisa olan Saruhan ilinde yaşamış, Türkmen boyuna mensup bir zat olduğu bilinmektedir. Kaynaklara göre Yıldırım Bayezid döneminde bu Türkmen aşireti Saruhan'dan getirilip Filibe ve Kırkavak yöresine yerleştirilmiştir. Paşayiğit Bey Rumeli'nin fethinde gösterdiği başarılarının yanında I. Kosova Savaşı'nda da öncü birliklerin başında yer almış ve burada da birçok kahramanlık örneği sergilemiştir. Bu vasıflarından dolayı Yıldırım Bayezid tarafından Üsküp Sancak Beyliği ile ödüllendirilmiştir.

Paşayiğit Bey'in oğlu Gazi Turhan Bey, bugün adı Ömerbey olan, o günlerde ise Paşayiğit olarak anılan köyde doğmuş ve orada büyümüştür. Mora Fatihi unvanıyla Yunanistan'ın ele geçirilmesi ve Türkleştirilmesinde büyük bir fayda sağlamıştır. Türkmen boylarına mensup aşiretleri Yunanistan'a yerleştiren Gazi Turhan Bey'dir. Ayrıca Yıldırım Bayezid'in yanında Niğbolu ve Ankara Savaşları'na katılmıştır. İleriki yıllarda II. Murat ile birlikte II. Kosova ve Varna Savaşları'nda da yer almış, burada büyük hizmetlerde bulunmuştur. Oğlu Ömer Bey ve Ahmet Bey ile birlikte İstanbul'un fethinde düşman kuvvetleri arasındaki yardımlaşmayı da engellemiş, bu mücadeleler sırasında Ahmet Bey esir düşmüş, Ömer Bey ise büyük kahramanlıklar göstermiştir. Burada yıldızı parlayan Ömer Bey daha sonra Atina'yı da zapt edince Fatih Sultan Mehmet'in takdirini kazanmıştır. Öyle ki Fatih Sultan Mehmet, Atina'da şahit olduğu manzaradan sonra "Turhan Bey oğlu Ömer Bey'e biz çok şey borçluyuz." demiş, zamanla da Ömer Bey, Fatih Sultan Mehmet'in en ünlü komutanlarından biri haline gelmiştir. İlerleyen yıllarda katıldığı Otlukbeli

Savaşı'nda Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a tutsak edilen Ömer Bey, savaş galibiyetle sonuçlanınca tutsaklıktan kurtulmuştur.

Babası Gazi Turhan Bey, bugünkü Kırkavak Köyü'nde kurduğu vakfın yönetimini oğlu Ömer Bey'e devredince Ömer Bey bu vakfı, önceleri Paşayiğit olarak bilinen, daha sonra Turhan Bey Köyü ismiyle anılan köyden yönetecek, bu köye sonraları Ömerbey adı verilecektir.

Ömer Bey'in Malkara'da bir cami ve medrese inşa ettirdiği bilinmektedir. Mezarının da bu cami haziresinde olduğu söylenmekteyse de köyün yaşlıları mezarın Ömerbey Köyü'nün bugünkü mezarlığında ulu bir ağacın gölgesinde olduğunu iddia etmektedir. Bu ağaç köylüler tarafından kutsal sayılmış, köy halkı yakın zamana kadar Adil Baba'nın ağacı olarak da bilinen bu ağacın dibinde mumlar yakmışlardır.

Sözün kısası, tarihi boyunca üç büyük komutanın yönetimine şahit olan bölge, bu beylerin iktidarına paralel olarak sırasıyla; Paşayiğit, Turhan Bey ve bugünkü adıyla Ömer Bey isimleriyle anılmıştır.

2.2.15. Saçlımüsellim Köyü

Foto 15: Saçlımüsellim Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Saçlımüsellim Köyü'nün tarihinin çok eskilere dayandığı tahmin edilmekle birlikte ulaşılan bilgiler yok denecek kadar azdır. 1913 yılına ait salnamelerde bu bölge için yerli Türk köyü ifadesi kullanıldığı bilinmektedir. Köylülerden alınan bilgilere göre köyün adı önceleri burada yaşadığına inanılan Müslüm adında çiftlik sahibi bir ağadan gelmektedir. Bu ağa köyün o dönemdeki eşrafının başında bulunmaktadır. Rivayetin birine göre bu Müslüm Ağa'nın, saçları topuklarına değen bir hizmetçisi bulunmaktadır. Sürekli hizmetçisiyle birlikte hareket ettiğinden kendisine "Saçlı Müslüm" veya "Saçlı Müsellim" denildiği söylenmektedir. Bir diğer rivayette ise hizmetçiden bahsedilmeyip Müslüm Ağa'nın saçlarının uzun olmasından dolayı bu isimle anılmış olabileceği düşünülmektedir.

Köy konum olarak Yunanistan sınırına oldukça yakın bir bölgede, Meriç Nehri'nin kuzeyinde yer almaktadır. Geçmişte Rumlarla Türklerin tarlalarını yan yana işledikleri, barış ve huzur içerisinde uzun yıllar yaşadıkları köyün yaşlıları tarafından bildirilmektedir.

Yıllar içerisinde köyün nüfusu git gide azalmış, genç nüfusun geçim sıkıntısı ve iş bulma hasebiyle bölgeden ayrılması, ailelerin çocuklarının tahsili için merkezi yerleşimlere göç etmesi gibi sebepler yüzünden günümüzde hane sayısı 50'lere kadar düşmüştür.

2.2.16. Sazlımalkoç Köyü

Foto 16: Sazlımalkoç Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Sazlımalkoç Köyü'nün ilk yerleşikleri hakkında kaydadeğer bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat genel kabule göre 1877 yılında yapılan Osmanlı-Rus Harbi'nde Osmanlılar yenik düşünce bölgeye Bulgar göçmenler yerleştirilmiştir. Toplamda 33 hanenin Bulgaristan'dan buraya yerleştiği bilinmektedir.

Köyün kuruluşuyla ilgili en yaygın söylenti, bu bölgenin önceleri Malkoç isimli bir çiftlikten ibaret olduğu, çiftlik sahibinin adınınsa Malkoç Bey olduğudur. Bölgeye yapılan göçlerle köyün arazileri 33 haneye pay edilmiş, böylelikle adına Malkoç denebilecek bir yerleşim alanı meydana gelmiştir.

Köy, Ergene Nehri'nin oluşturduğu Ergene Ovası içerisinde bulunmaktadır. Üç tarafı ova, bir tarafı da bayırlık araziden oluşmaktadır. Geçim kaynakları diğer köylerde de olduğu gibi tarım ve hayvancılıktır. Bölgede ağırlıklı olarak çeltik tarımı yapılmakla birlikte mısır, pancar ve buğday gibi ürünler de yetiştirilmektedir.

2.2.17. Sığırcılı Köyü

Foto 17: Sığırcılı Köyü (Köy Meydanı)
Kaynak: *https://www.koylerim.com/* (Şubat/2022)

Sığırcılı Köyü hakkındaki bilgiler yetersiz olsa da tarihinin en az 2 asır önceye dayandığı düşünülmektedir. Uzunköprü'nün yerli köylerinden biri olduğu bilinen Sığırcılı'nın halkı çoğunlukla Gacallardan oluşmaktadır. Gacalların Trakya'nın ilk yerli etnik kökenlerinden biri olduğu düşünülürse köyün kuruluşunu çok eski tarihlere dayandırabilmek mümkündür.

Bölgenin -yerli bir köy olduğundan dolayı- kuruluşundan bugüne kadar aynı isimle anıldığı köylüler tarafından söylenmektedir. Fakat köye neden bu adın verildiği tam olarak bilinmemekle birlikte bu konuda iki ihtimal üzerinde durulmaktadır. Bunlardan biri, önceleri bu bölgede çok sayıda sığır bulunduğu ve köylülerin başlıca geçim kaynağının "sığırcılık", bu mesleği yapanların da "sığırcı" olduğudur. Bundan sebep köye "Sığırcılı" dendiği rivayet edilmektedir. Bir diğer ihtimale göre ise bölgede çok sayıda sığırcık kuşunun bulunmasından dolayı buraya "Sığırcıklı" denmiş, bu isim daha sonra zamanla "Sığırcılı" haline gelmiştir.

Köy, konum itibariyle Meriç Nehri'ne sınırı olan bölgede, Meriç Ovası üzerine kurulmuştur. Burada yaşayan halk, köyün batısında bulunan ve Yunanistan'la sınırımızı belirleyen Meriç Nehri'nde yayın ve sazan avcılığı yapmaktadır. Aynı zamanda bölgenin ova yeri oluşunun da etkisiyle tarım ve hayancılık da gelişmiştir.

2.2.18. Sipahi Köyü

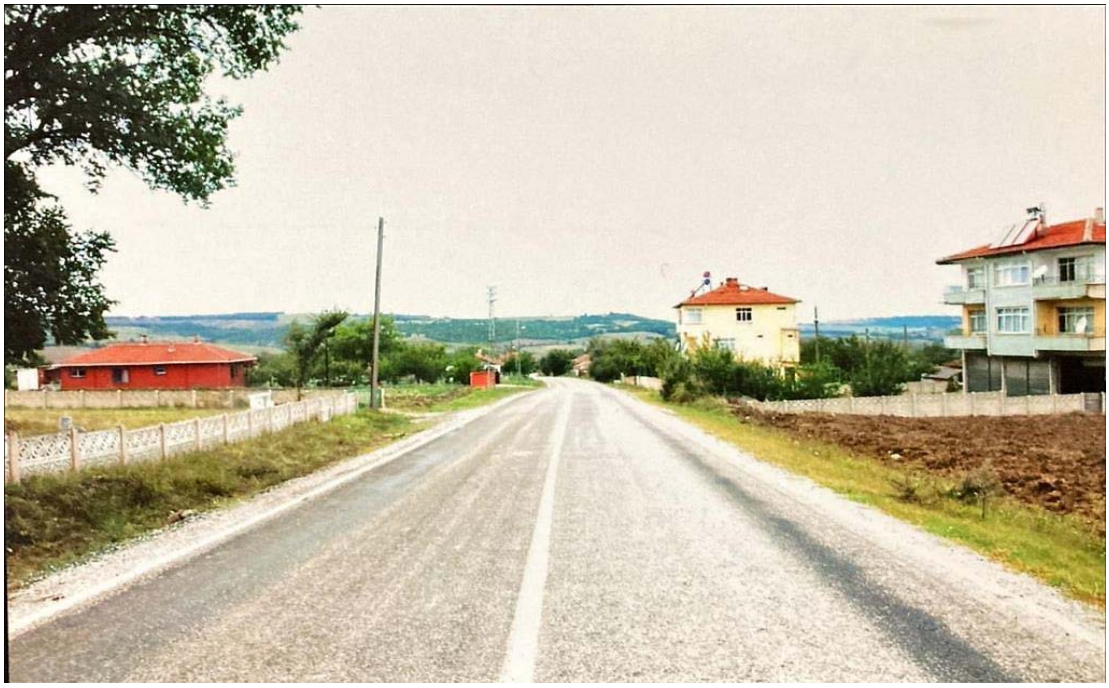

Foto 18: Sipahi Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Edirne iline 85 km, Uzunköprü ilçesine 18 km uzaklıkta yer alan Sipahi Köyü'nün kuruluşu ve tarihi hakkındaki bilgiler yok denecek kadar azdır. Köylülerden öğrenildiği kadarıyla 1893 yılında kurulmuş olan bu yerleşim yerinin halkı Bulgaristan'ın Plevne kentinden göçmüş muhacır Pomaklardır.

Köyün adıyla alakalı net bir bilgi bulunmamakla birlikte bu yerin kurulduğu andan itibaren aynı isimle anıldığı düşünülmektedir. Köydeki yaşlılardan edinilen bilgiye göre Osmanlı Dönemi'nde sipahi olarak adlandırılan atlı askerlere bu topraklar tımar olarak tahsis edilmiş, sipahiler de bu bölgeye hem işlerlik kazandırmış hem de buranın koruyuculuğunu yapmıştır. Bu sebeple köye "Sipahi" isminin verildiği rivayet edilmektedir.

2.2.19. Sultanşah Köyü

Foto 19: Sultanşah Köyü **Kaynak:** *https://www.koylerim.com/* (Şubat/2022)

Sultanşah Köyü'nün tarihi konusunda eldeki veriler oldukça azdır. Köyün kurucularının 93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Bulgar zulmünden kaçarak bölgeye gelen Pomaklar olduğu kabul edilmektedir.

Köyün, yerşekilleri bakımından yüksek bir konumda bulunmasından dolayı Osmanlı Dönemi'ndeki bazı sultanların ve vezirlerin konaklamak için seçtikleri yerlerden biri olduğu söylenmektedir. Rivayete göre de köy adını buradan almaktadır. Köylüler bu padişah ve vezirlerin kabirlerinin köy mezarlığında bulunduğunu iddia etse de bu bir söylentiden ibarettir.

2.2.20. Turnacı Köyü

Foto 20: Turnacı Köyü **Kaynak:** *Uzunköprü Muhtarlar Derneği*

Turnacı Köyü'nün kuruluş tarihinin 1840 yılı olduğu kabul edilmektedir. Köye ilk yerleşenlerin Bulgaristan'dan göçen Ferhatbeyler ve Züberoğulları olduğu genelgeçer bir bilgidir.

Köylülerden öğrenildiği kadarıyla köyün tarihi çok daha eskilere dayanmakta, burada ilk olarak Trakya'nın yerlileri olarak kabul edilen Gacalların yaşadıkları, daha sonra Bulgaristan'dan gelen göçmen Pomakların bölgeye yerleşmesiyle Gacallarla Pomakların birlikte yaşamaya başladıkları ileri sürülmektedir. Hatta köy tam ortadan bölünmüş, bir tarafı Gacal, diğer tarafı Pomak mahallesi olarak anılmıştır. Köyün adının hikayesi ise tam olarak bilinmemekte, önceleri bu bölgede çok sayıda turna kuşu bulunmasından dolayı buranın "Turnacı" olarak isimlendirildiği tahmin edilmektedir.

Uzunköprü'nün toplam köy sayısı 52'yi bulmaktadır. Fakat bu bölümde yalnızca derleme yapılan 20 köy hakkındaki genel bilgilere yer verilmiştir. İncelemelerimizde

bir ölçüt oluşturulmadığından bu bilgiler içerisinde etnik kökene detaylıca yer verilmemiştir. Derleme alanlarımızda konuşturduğumuz kaynak kişiler de kendilerini bir etnik gruba ait görmekten çok genel bir ifadeyle "Mācır ya da Mācur<(Muhacir)" olarak tanımlamışlardır. Bu sözcük, bölge halkı için sadece bir tanımdan ibaret olmayıp hem yaşayış biçimi hem de dil özellikleri bakımından bir ortaklığı ifade etmektedir. Çalışma alanımızın birbirinden uzak, farklı noktalarına gittiğimiz halde, genellikle etnik köken farkının geri planda kaldığını ve ortak kullanımın coğrafi anlamda belirginleştiğini görmemiz "mācır" sözcüğünün birleştirici ve genelleyici manasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

İNCELEME

SES BİLGİSİ

1. Ünlüler

Ciğerlerden gelen havanın ses yolunda herhangi bir engele uğramadan çıkmasıyla oluşan, sadece ses yolundaki daralma ve genişleme ile çeşitlenen seslere *ünlü* denir (Korkmaz 2003: 225).

Çalışma alanımız olan Uzunköprü Ağzı'nda standart dildeki kalın sıradan a, ı, o, u; ve ince sıradan e, i, ö, ü ünlülerinin dışında "kapalı e" (ė) ünlüsü ve birtakım fonetik hadiseler sonucunda veya komşu seslerin etkileri altında oluşmuş ünlüler de görülmektedir: "ȧ, á, ā, ă, å, ȯ, ú, ē, ī,ī̄ ō, ū, ū̄" Bu ünlüler fonemik değer taşımayan ünlülerdir.

1.1. Normal Süreli Ünlüler

1.1.1. Fonemik Değer Taşıyan Ünlüler

Bu ünlüler: /a/,/ı/,/o/,/u/; /e/,/i/,/ö/,/ü/ ünlüleridir. Ölçünlü dilde olduğu gibi Uzunköprü Ağzı'nda da bu ünlüler gerek olağan halleriyle gerekse çeşitli sebepler sonucu ses değişikliğine uğrayarak birbirlerinin yerine kullanılabilmişlerdir.

1.1.1.1. /a/:

Kalın, düz, geniş bir ünlüdür.

ḳalıyú<kalıyor (XXIII/65), çalışıyú<çalışıyor (XXVI/15), yazlīmız<yazlığımız (XI/16), aḳtī<aktığı (XVI/34), aḳrabă (VIII/16), zamănı (XIII/2) aşā<aşağı (X/14) sabā<sabaha (II/28), aḳarcáda<akarcada (XXXV/42); ḳ̑a͡at<kağıt (XVI/16) "*ı*>a", yapıyalar<yapıyorlar (XVII/58) "*o*>a", ma͡allim<muallim (XXIV/20) "*u*>*a*"

1.1.1.2. /ı/:

Kalın, düz, dar bir ünlüdür.

çıḳarḳana<çıkarken (XXIII/28), bıraḳıyler<bırakıyorlar (VI/43), ḳızardiysın<kızartıyorsun (XLIII/43), yıḳanĭyi<yıkanıyor (XXV/17), tırmaliy<tırmalıyor (XXIX/13); ḳaynınamı<kaynanamı (XXXIII/37) "*a*>*ı*", çekiliyılar<çekiliyorlar (XXIV/11) "*o*>*ı*", çavış<çavuş (XVIII/27) "*u*>*ı*"

1.1.1.3. o:

Kalın, yuvarlak, geniş bir ünlüdür.

oldūna<olduğuna (VI/15), oTladíyım<otlatıyorum (XXVII/33), torunnā<torunlar (X/7), oturmā<oturmaya (V/1), toplamā<toplamaya (XXIV/28), bombalācaḳ<bombalayacak (XXIII/70), no͡ut<nohut (XXV/4); dovā<dua (I/21) "*u*>*o*", tovşan<tavşan (XXVI/17) "*a*>*o*" ḳaybotmuş<kaybetmiş (XXII/4) "*e*>*o*"

1.1.1.4. u:

Kalın, yuvarlak, dar bir ünlüdür.

ḳuruttūmuz<kuruttuğumuz (VI/13), sultanşā<sultanşah (XXXII/25), uyacāz<uyacağız (I/41), uçaḳlā<uçaklar (XXIII/70), buralāna<buralarına (X/15), muzāfer<muzaffer (XXXIII/2); suvan<soğan (VI/17) "o<u", bubalarımız<babalarımız (I/2) "*a*>*u*", suvadım<sıvadım (X/5) "*ı*>*u*", musāfire<misafire (I/58) "i>*u*"

1.1.1.5. e:

İnce, düz, geniş bir ünlüdür.

evcēze<evceğize (XVII/69), ded̄im<dediğim (XXXIV/62), seçt̄i<seçtiği (IV/29), ten'ā<tenha (IV/98), etrăfına (I/56), ėrkenden (I/59), cerrāpaşa<cerrahpaşa (XII/10), benım<benim (I/23); şe͡ir<şiir (XXXIV/30) "*i*>*e*", Tepişeyerim<tepişiyorum (XX/34) "*o*>*e*", gündendi<gündöndü (XXXII/31) "*ö*>*e*"

1.1.1.6. i:

İnce, düz, dar bir ünlüdür.

bilmişlīm<bilmişliğim (VI/7), işlemēcek<işlemeyecek (XXVI/41), issetmē<hissetmeye (XLII/1), siyā<siyah (II/34), ėziyet (XIII/26), bitecē<biteceği (III/115), ic güvēsi<iç güveyi (XXXIX/4); ḳanive<kanaviçe (XX/13) "*a*>*i*", ingesi<yengesi (IX/1) "*e*>*i*",

yiyiz<yiyoruz (VI/23) "*o*>*i*", boşti<boştu (XIII/12) "*u*>*i*", çünki<çünkü (XXIX/21) "*ü*>*i*"

1.1.1.7. ö:

İnce, yuvarlak, geniş bir ünlüdür.

köẹ<köye (XXIII/34), ödüyü<ödüyor (XVIII/15), dönüyüm<dönüyorum (XXII/15), söylüyüm<söylüyorum (XXII/34), göremiyiz<göremiyoruz (XXIV/20), gönderiy<gönderiyor (XXVII/42); böydüler<büyüdüler (XI/11) "*ü*>*ö*", mövlütlerde<mevlitlerde (XVII/50) "*e*>*ö*", böber<biber (XX/10) "*i*>*ö*"

1.1.1.8. ü:

İnce, yuvarlak, dar bir ünlüdür.

zülfḱar ẹ́míca<Zülfikar amca (XXXIX/20), türkü çārılardı, günā<günah (XIII/39)<türkü çağırırlardı(çığır-) (XIII/21), külā́<külah (XLIII/41), üstēmen<üsteğmen (XXIII/64), yürütemór<yürütemiyor (XXXIII/23); übür<öbür (I/12) "*ö*>ü",dökücem<dökeceğim (XXX/25) "*e*>*ü*", büber<biber (VII/7) "*i*>*ü*"

1.1.2. Fonemik Değer Taşımayan Ünlüler

Bu ünlüler, ses değişiklikleri sonucu bir ünlünün başka bir ünlüye dönüşürken geçirdiği ara merhaleleridir. Anlam ayırt ediciliği bulunmayan, söyleyişte meydana gelen ve birtakım işaretlerle dile yansıyan seslerdir.

1.1.2.1. á[27]:

Ağız boşluğunun arka kısmında oluşan a ünlüsü ile ön kısımda oluşan e ünlüsünün arasında orta noktada boğumlanan bir sestir. Konuşma dilinde birçok bölgede varlığını sıkça hissettiren bu ses, bölgemiz ağızlarında da görülür:

iniylár͡ ordan<iniyorlar ordan (VIII/11), márada<merada (XLII/24), çıḳarkán<çıkarken (XLII/34), áni<hani (XL/28).

1.1.2.2. ȧ:

Düz, yarı geniş, kalın, normal süreli bir sestir. /a/ ve /ı/ ünlülerinin ara merhalesi niteliği taşıyan bu ses, zaman zaman /a/ ünlüsüne zaman zaman da /ı/ ünlüsüne yaklaşmıştır.[28]

zȧten<zaten (XLV/3), Ḳȧdan<kadar (XLIV/20), yapȧcaḳ<yapacak (XXVII/27), aḳçȧdamdan<akçadamdan (X/1), ḳaynȧnamdayken<kaynanamdayken (XXXIII/18), ġalḳȧmayan<kalkamayan (XX/7).

1.1.2.3. å:

Günşen'in ifadesiyle, "*gerek dudak ve dil oynaması, gerekse tınlama bakımından a'ya daha yakın geri, yuvarlakça ve genişçe bir ünlüdür.*"[29]

Özellikle /b/ dudak ünsüzünün yanında rastladığımız bu ses, /b/ ünsüzünün yuvarlaklaştırıcı etkisi neticesinde ortaya çıkmaktadır.[30] Derlediğimiz metinlerde de dudak ünsüzü "b" ve diş-dudak ünsüzü "v"nin yanında görülmüştür:

båbam (XXVIII/12), çåvuş (XXVI/12).

1.1.2.4. ã:

---

[27] Bu ünlüye Anadolu ve Rumeli ağızlarında sıkça rastlanır. Örnek: ásás (esas)(6/27), sāyá(sağa)(1/4) (bk. Necati Demir,(2001): *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.55)
[28] krş. Gülensoy 1998: 19; Boz 2006: 26; Ercilasun 2002: 51; Gülsevin 2002: 13.
[29] bk. Ahmet Günşen, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay., Ankara 2000, s. 19.
[30] Örnek: "båbam" (bkz. Gürer Gülsevin, (2002): *Uşak İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.13)

Genizleşmiş "a" sesidir. (Gülsevin 2002: 13). Bölgemizde yalnızca bir sözcükte görülmüştür.

ḳāyınam çoḳ yardım͡etti *baq̃* allā rāzı olsun (XX/27).

1.1.2.5. ė (Kapalı e) :

Kapalı e olarak da bilinen bu ses, yarı daralmaya uğramış /e/ veya yarı geniş bir /i/ ünlüsü şeklinde de ifade edilebilir. Birçok dilbilimci tarafından Türkçede varlığı epeyce tartışıldıktan sonra yapılan araştırmalarla kullanım örneklerine özellikle ağız metinlerinde sıkça rastlanmıştır. Anadolu ağızlarının neredeyse tamamında görülen /ė/ ünlüsü, bölgemizde de hatırı sayılır bir kullanıma sahiptir.[31]

ėmetli<hamitli (I/6), bėygir (XIII/9), sėrantepede<seyrantepede (I/40), ėrkenden (I/59), dėmek (II/1), dėi͡<değil (II/4), bėyaz (II/32), pėmbe (II/33), yėmēni<yemeğini (VI/1), ėski (XXXV/40), tėl (VII/20), dėi͡l (X/16), ėkin (X/18), ėziyet (XIII/26), bėnim (XVII/9), dėi͡şince<değişince (XXVI/67), ėlimizde (XXIX/2), ėmekli (XXXII/10), pėyniri (XXXIII/13), gėcesi (XXXIII/53), kėfėni (XXXV/10), gėçirdik (XXXV/12), ėtli (XXXV/18), nėden (XXXVIII/10), darbėden (XLI/5), şėlere<şeylere (XLI/21), ėşimin (XLIII/17).

1.1.2.6. ė̃: Yuvarlaklaşmış /e/

Ercilesun'un[32] ifadesiyle, "*e ile ö arasında, hafifçe yuvarlakmış bir e ünlüsüdür.*" /e/ ünlüsünün kısmen yuvarlaklaşmasıyla oluşmuştur. Bu hadiseye genellikle /e/ ünlüsünün hemen yanında bulunan /b/ ve /v/ yuvarlaklaştırıcı dudak ünsüzleri sebep olmuştur. Bunun yanı sıra sözcüğün ilk hecesinde bulunan yuvarlak ünlülerin de sesin oluşumuna etkisi görülmüştür. Anadolu ağızlarında pek çok örneği bulunan bu sesin Uzunköprü Ağzı'nda düzenli bir eğilim göstermediği görülür.

---

[31] Kapalı e konusunda geniş bilgi için bkz. *Thomsen* 2002: 36-37; *Duman* 1999:65-103; *Yavuz* 1991:271-306; *Kocaoğlu* 2003:266-281; *Erdem-Gül* 2006:111-148; *Arat* 1987:334-341; *Yılmaz* 1991:151-165.

[32] (bk. Ahmet Bican Ercilasun, (2002): *Kars İli AğızlarıSes Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara: s.52)

onnarı sōra ḳaynadırdıḳ suyunu içerdik onnarı gene *e̊yle* yērdik (V/5).

salıṅgaşlar ͡olur dayre çalan çalardıḳ oynardıḳ işte *e̊yle* geçiriydik günnerimizi (VI/6).

su taşımā ḳadınnar *be̊le* ḳuyulara gelir (XXIX/1).

imzā attıriylar *şöfe̊rlere* (XXIV/49).

tālaya giderdik *günde̊ndi* ḳazardıḳ misir ḳazardıḳ (IX/8).

1.1.2.7. í :

Orta damak veya yumuşak damağın i'ye yakın noktasında teşekkül eden, dolayısıyla "ı" ile "i" ünlüleri arasındaki ses basamağında bulunan kalınlaşmış bir "i" veya incelmiş bir ı sesidir.[33]

Bölgemizde özellikle inceltici etki gösteren ünsüzlerin yanında görülmüştür.

oTladíyım<otlatıyorum (XXVII/33), zülfḱar ͡ámíca<Zülfikar amca (XXXIX/20).

1.1.2.8. i̊ :

"ı" ile "u" arasında, yuvarlaklaşmaya meyilli bir sestir. Genel olarak "u" ünlüsünün yuvarlaklaşmadan önceki son aşaması gibi görünse de derlediğimiz metinlerde bu durumun genelin aksine düzleşme tarafında olduğu görülür:

bi̊rda<burada (II/35), ḳavi̊ruyus<kavuruyoruz (V/I), yavri̊m<yavrum (VII/2), arami̊yü<aramıyor (VIII/17), ġavi̊rlar<ġavurlar (XIII/26), çavujli̊ḳ<çavuşluk (XVIII/28), ḳali̊ydüler<kalıyordular (XXII/26), yi̊mi̊rta<yumurta (XXV/21).

1.1.2.9. ȯ:

Kalın, yuvarlak, yarı geniş veya yarı dar, normal süreli bir sestir. /o/ ve /u/ ünlülerinin arasında, /o/ ünlüsünde daralma, /u/ ünlüsünde ise genişleme eğiliminde

[33]bk. Ahmet Günşen, (2000): *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara, s.20

olduğu görülür.[34]

Bölgemizde bu ses /u/ ünlüsüne daha yakın olarak söylenmiştir.

ȯrda<orada (I/6), ȯdun<odun (XVII/64), ȯ<o (II/11), ȯlur<olur (XXIX/20), ȯy ȯy<oy oy (II/17), ȯn dört<on dört (I/39), yo̯urt<yoğurt (VI/16), yeniyȯ<yeniyor (VII/11), ḳȯcaya<kocaya (XXIX/12), çȯcuḳlara<çocuklara (XXIX/20), so̯an<soğan (XXI/V).

1.1.2.10. ó:

Geniş, yarı kalın veya yarı ince, yuvarlak, normal süreli bir sestir. /o/ ve /ö/ ünlülerinin arasında orta noktada boğumlanmıştır.[35]

Bölgemiz için karakteristik olmamakla birlikte kullanımına rastlanmıştır.

çócūmla<çocuğumla (XXXIX/33), tutmuyór̯ ellerimiz<tutmuyor ellerimiz (X/18) , tó<te (işte anlamında bir gösterme edatı) (VIII/5), yürütemór<yürütemiyor (XXXIII/23), yăyór<yağıyor (XXXV/23), istiyórlar<istiyorlar (XXXV/25), ropórtaş<ropörtaj (XXXVII/17).

1.1.2.11. ȯ:

İnce, yarı geniş veya yarı dar, yuvarlak, normal süreli bir ses olup /ö/ ve /ü/ ünlülerinin arasında yer alır.

Rumeli ağızlarında sıkça görülen yuvarlak ünlülerin daralması hadisesi UA'da da yaygın bir kullanım olarak karşımıza çıkar.

ȯküz<öküz (VIII/11), ȯlmektense<ölmektense (XI/14), çerkesḳȯ̯üne<çerkezköye (XVI/10), kȯprüleri<köprüleri (XVIII/29), gȯrdüm<gördüm (XX/2), dȯnüyos<dönüyoruz (XXIII/7), uzunkȯprüde<uzunköprüde (XXXII/5), ȯteye<öteye (XVI/31), ȯnlerine<önlerine (VII/20), ȯptü<öptü (XIII/30), kȯ̯ü<köyü (XXII/23), gȯrümcemin<görümcemin (XXXIII/9), bȯlümünü<bölümüne (XXXIII/6).

---

[34] Sağır 1995: 24; Boz 2006: 29; Hünerli 2006: 35.

[35] krş. Gülensoy 1998: 21-22; Boz 2006: 29; Hünerli 2006: 35; Sağır 1995: 24; Korkmaz 1994: 33; Erten 2011:4.

1.1.2.12. ú:

Ağız boşluğunun arka kısmında oluşan /u ünlüsü ile ön kısımda oluşan ü ünlüsünün arasında orta noktada boğumlanan bir sestir.

ḳoşuyú<koşuyor (XVIII/26), ḳalıyú<kalıyor (XXIII/65), çalışıyú<çalışıyor (XXVI/15).

Örnekler üzerinde tek tek incelediğimiz, Uzunköprü Ağzı (UA)'nda kullanılan tüm ünlüleri boğumlanma noktalarına göre bir tablo halinde gösterecek olursak;

	Düz Vokaller			Yarı Yuvarlak Vokaller		Yuvarlak Vokaller		
	Geniş	Yarı geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Yarı geniş	Dar
Kalın vokaller	a	ȧ	ı	å	i̊	o	ȯ	u
Yarı kalın vokaller	á		í			ó		ú
İnce vokaller	e	ė	i	e̊		ö	ȯ̈	ü

Tablo 1: UA'da Kullanılan Ünlüler

1.2. Ünlülerde Uzunluk

Ünlülerin kısalık ya da uzunlukları, onların boğumlanma süreleri ile alakalıdır. Boğumlanma süreleri, normal ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun olan

veya normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlülere *uzun ünlüler* denir.[36]

Anadolu ve Rumeli Ağızlarının neredeyse hepsinde görülen uzun ünlülere bölgemiz ağzında da rastlanmıştır. UA'da alıntı kelimelerde birincil uzunluklar korunurken (bkz. **1.2.1.**), Türkçe kelimelerde kullanılan uzunluklar ekseriyetle çeşitli ses olayları, vurgu ve tonlama gibi sebeplerden dolayı meydana gelen ikincil uzunluklardır.

Bölgemiz ağzında görülen uzun ünlüler şunlardır:

/ā/:

ābuban<ağababan (V/25), sālık͡ ocā<sağlık ocağı (VI/9), aşā<aşağı (X/14), mācirleri<muhacırları (I/7), mālemizde<mahallemizde (IV/16), sabā<sabaha (II/28), oturmā<oturmaya (V/1), ḳatmā<katmaya (XX/20), arcamā<harcamaya (XXVI/49), oḳlāyı<oklavayı (VI/22), lābaya<lavaboya (XXX/26), buralāna<buralarına (X/15), makinalām<makinalarım (XXIII/21), āşamdan<akşamdan (XX/19), ayāḳabı<ayakkabı (XXXIV/58), muzāfer<muzaffer (XXXIII/2), āriç<hariç (XXXVI/2).

/ē/:

evcēze<evceğize (XVII/69), ėkmēni<ekmeğini (XX/29), gelinēne<geleneğine (XXXVIII/15), yēnimiz<yeğenimiz (XLI/33).

/ī/:

yazlīmız<yazlığımız (XI/16), tanıştīmızdan<tanıştığımızdan (XII/4), aḳtī<aktığı (XVI/34), yīnaḳ<yığınak (XXIII/77).

/i̇̄/:

dedi̇̄m<dediğim (XXXIV/62), di̇̄l<değil (XLV/6), seçti̇̄<seçtiği (IV/29), kemi̇̄mi<kemiğimi (IV/45).

[36] Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, s.221

/ō/:

ḳōlarken<kovalarken (XL/49), bōçaları<bohçaları (II/25), mōtar<muhtar (XXI/28), dōru<doğru (V/13), dōrardıḳ<doğrardık (XXV/8).

/ȭ/:

ȭrendik<öğrendik (XXVIII/20), ȭretmenim<öğretmenim (XXIV/20), ȭle<öyle (II/11), bȭle<böyle (X/24), bȭlemeye<böylemeye (II/24), eskikȭmüş<eskiköymüş (XXVI/65), sȭlemesi<söylemesi (XL/40), dȭdük<dövdük (VI/30), bȭrek<börek (XXV/20), kȭ<köy (XXXVIII/14).

/ū/:

yūrulur<yoğurulur (III/5), tūmu<tohumu (III/150), ḳuruttūmuz<kuruttuğumuz (VI/13), oldūna<olduğuna (VI/15).

/ǖ/:

bǖme<büyüme (XVII/1), ǖrenmē<öğrenmeye (XXIV/30), ǖlece<öylece (XX/21), sǖlerim<söylerim (XVII/50), kǖden<köyden (I/2).

1.2.1. Birincil (Aslî) Uzunluklar

"Türk dil ve lehçelerinde yaşayan ünlü uzunlukları bugüne kadar tam olarak tespit edilemediği gibi (en bol örnek ihtiva eden Räsänen ve Şçerbak listelerinin bile çok eksikleri vardır) tarihi lehçelerdeki birincil uzun ünlülerin de tam ve doğru listeleri meydana getirilememiştir" (Tekin 1995: 37).

Ana Türkçedeki birincil uzun ünlülerin düzenli ve sistemli olarak sadece Türkmence ve Yakutçada korunduğu, diğer Türk lehçe ve ağızlarında ise kısaldığı ya da kısa ünlülerle karşılandığı bilinmektedir. Fakat söz konusu lehçe ve ağızlarda da düzensiz ve dağınık bir şekilde de olsa birincil uzun ünlülerin örneklerine rastlanmaktadır (Tekin 1995:38).

Asli uzunluklara diğer Anadolu ağızlarında da rastlanmaktadır[37]. Uzunköprü ağzında asli uzun ünlünün kullanımı nadir olmakla birlikte görülmüştür:

vārdı<vardı (<var idi) (II/30), ḳār<kar (X/5), yārın<yarın (XXXV/63), ḳāz<kaz (MDÖ).

1.2.2. Ses Hadiseleri Neticesinde Oluşan Uzun Ünlüler

Uzunköprü ağzında görülen ünlü uzunluklarının geneli çeşitli ses hadiseleri neticesinde oluşmuş ikincil uzunluklardır. Bu ses hadiselerini başlıklar altında örneklendirdik.

1.2.2.1. Ünsüz düşmesi ile oluşan uzunluklar:

Bu hadisenin UA'da çoğunlukla önseste veya içseste bulunan "h, y, n ve ğ" ünsüzlerinin düşmesiyle meydana geldiği görülür. Düşen ünsüz, etkisini kendinden önceki veya sonraki seste hissettirmiştir.

r ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzunluk:

- **Geniş zaman ekinin bünyesinde bulunan "r" ünsüzünün düşmesiyle**

sivēlerdi<severlerdi (XX/25), yapālardı<yaparlardı (IX/9), şeylē<şeyler (XXIII/11).

- **İsim çokluk ekindeki "r" ünsüzünün düşmesiyle**

onnāla<onlarla (VII/7), , torunnā<torunlar (X/7), tālaya<tarlaya (IX/8), sōna<sonra (XXVI/52), davullāla zurnalāla<davullarla zurnalarla (VII/17), zamannā<zamanlar (XXIII/35), unnā<onlar (XXIII/47), tepiklēlen mepiklēlen<tepiklerle mepiklerle (XX/12), makinalā<makinalar (XXIII/17), rumlādan<rumlardan (XXIII/36), bizimkilē<bizimkiler (XXIII/47), yannışlıḳlā<yanlışlıklar (XXIII/61), uçaḳlā<uçaklar (XXIII/70), şeylē<şeyler (XXIII/11).

- **Çokluk 3. Şahıs ekinde görülen "r" ünsüzünün düşmesiyle**

yapmışlā<yapmışlar (XXIII/77), uzatmışlā<uzatmışlar (XXIII/64), diyolā<diyorlar (XXIII/32).

[37] Bu konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. Ligeti 1942; Tuna 1960; Tekin 1995; Korkmaz 1995.

h ünsüzünün düşmesiyle oluşan uzunluk:

/h/ ünsüzünün düşmesi, Rumeli ağızlarında yaygın olarak karşımıza çıkan bir ses hadisesidir. Bu kullanıma bölgemiz ağzında özellikle içseste ve sonseste sıkça rastlanmaktadır.

/h/ ünsüzünün düşmesiyle birlikte önseste görülen uzun ünlüler ile sözcükte meydana gelen ses hadisesi arasında ilişki kurulsa da bunun bir yanılgı olduğu anlaşılmaktadır. Örnekler incelendiğinde bu durumun ekseriyetle alıntı sözcüklerde meydana geldiği, bu sözcüklerin de bir ses olayı ile bağlantısı bulunmayıp asli şekillerinde bulunan uzunlukları ihtiva ettikleri görülmektedir: "āne< hane< ha:ne[F.] (XL/32), āĺā< hâlâ< ha:lâ[A.] (XXXIV/9), āriç< hariç< ha:riç[A.] (XXXVI/2) vb."

Yabancı kelimelerin dışında Türkçe "ātunu<hatunu<ha:tunu (XXXV/8)" sözcüğünde de /h/ ünsüz düşmesinin yanında uzun ünlü kullanımı dikkat çekmektedir. Fakat burada da bahsi geçen uzunluğun Stadart dilin telaffuzundan farklı olmadığı, dolayısıyla bu durumun /h/ ünsüzünün düşmesiyle açıklanamayacağı ortaya çıkmaktadır.[38]

İçseste /h/ ünsüzünün düşmesi:

pēlivanköü<pehlivanköyü (I/30), ḳāveye<kahveye (I/43), bāçede<bahçede (III/89), bōçaları<bohçaları (II/25), māmud ag̈a<mahmut aga (XVIII/29), zāmet<zahmet (I/63), tezǵāda<tezgahta (V/20), māsus<mahsus (III/125), ten'ā<tenha (IV/98), sevkiyatānede<sevkiyathanede (I/28), yāyaymış<yahyaymış (VIII/2), mūtarın<muhtarın (VIII/6), rāmetli<rahmetli (XXVI/78), nūranın<nurhanın (IX/1), allāyla<allahla (IX/4), sāroştu<sarhoştu (XII/6), cerrāpaşa<cerrahpaşa (XII/10), dāyi<dahi (XXXVI/15), sabāleyin<sabahleyin (XVI/12), mēmet<mehmet (XVII/12), ī̄tiyācım<ihtiyacım (XVIII/10), tārī̄lerde<tarihlerde (XIX/5), sabādan<sabahtan (XX/10), tāsis edilmiş<tahsis edilmiş (XXI/10), mōtar<muhtar (XXI/28).

[38] DLT'de bu sözcük, "Afrasiyab'ın kız soyundan gelenlere (hakan sülalesinden kadınlara) verilen ad" manasıyla *"**kātūn**"* biçiminde görülmüştür. (Kaşgarî, Divan-i Lugati't-Türk, 1073).

Sonseste /h/ ünsüzünün düşmesi:

günā<günah (XIII/39), sabā<sabah (XIII/8), siyā<siyah (II/34), işallā<inşallah (XVII/15), izā<izah (XXIII/62), ḳarargā<karargah (XXIII/65), pādişā<padişah (XXVI/68), nikā<nikah (XXXI/11), sultanşā<sultanşah (XXXII/25), tercī<tercih (XXXIII/8), külā<külah (XLIII/41).

ğ ünsüzünün düşmesiyle oluşan uzunluk:

"ğ" ünsüzü genel olarak düşmeye meyilli bir sestir ve kullanımda sıkça düşürüldüğü görülür. Özellikle Rumeli ağızlarında belirgin bir biçimde karşımıza çıkan bu ses hadisesi bölgemiz ağzında da yaygındır.

ōlu<oğlu (IV/5), ālārsınız<ağlarsınız (II/1), dādan<dağdan (III/139), bālārdıḳ<bağlardık (XXX/4), āzını<ağzını (III/124), sāya<sağa (IV/24), bāya<bağa (III/92), sāydı<sağdı "sağ idi" (V/25), yāmur<yağmur (XVI/43), sādıḳ<sağdık (VI/38), yāsını<yağını (VI/39), ūraşırım<uğraşırım (IX/7), ōrendik<öğrendik (XXVIII/20), dūma<doğma (XVII/1), tereyā<tereyağ (XVII/59), ūlum<oğlum (XVII/73), sādı<sağdı (<sağ idi) (XVIII/18), ālarım<ağlarım (XX/39), ōretmenim<öğretmenim (XXIV/20), būday<buğday (XXIII/9), cōrafya<coğrafya (XXI/22), dōru<doğru (V/13), ōlan<oğlan (XXVI/9), üstēmen<üsteğmen (XXIII/64), yālārlar<yağlarlar (XXIV/4), dūrulma<doğrulma (XXIV/9), ūlene<öğlene (XXIV/27).

y ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzunluk:

Yarı ünlü olan /y/ ünsüzü genel olarak düşmeye meyilli bir ünsüzdür. Bölgemiz ağzında da çoğunlukla vurgulu bir söyleyişin aksine düşme eğilimi göstermiştir. Bu ses hadisesi, sözcükte uzunluk meydana getirmiştir.

ōle<öyle (II/11), bōle<böyle (X/24), bōlemeye<böylemeye (II/24), kūden<köyden (XXIV/35), tīzenneri<teyzenleri (V/26), sūlerim<söylerim (XVII/50), tāyipte<Tayyip'te (XVIII/14), ūlece<öylece (XX/21),eskikōmüş<eskiköymüş

(XXVI/65), testīle<testiyle (XXXI/2), zītinburnuna<zeytinburnuna (XXXII/1), sandāle<sandalye (XXXV/41), sōlemesi<söylemesi (XL/40), kişīle<kişiyle (XLI/30).

k/ķ ünsüzünün düşmesiyle oluşan uzunluk:

Çalışma alanımız olan Uzunköprü ağızlarında zaman zaman sözcüğün kök ve gövdesinde bulunan /k/~/ķ/ ünsüzünün düşürüldüğü görülür. Bu ses hadisesi uzunluk meydana getirir.

ūsüz<öksüz[39] (XX/11), yūsekte<yüksekte (XX/12), āşamdan<akşamdan (XX/19).

İkiz ünsüzlerin tekleşmesi sonucu /ķ/ ünsüzü düşmüş, kendinden önceki ünlüyü de uzatmıştır: ayāķabı<ayakkabı (XXXIV/58).

n ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzunluk:

sōra<sonra (I/4), īşalla<inşallah (XXXIII/10), ānecim<annecim (XX/12).

v ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzunluk:

dōdük<dövdük (VI/30), ūmem<övmem (XX/36), dūmüş<dövmüş (XXIV/22).

l ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzunluk:

gē buraya<gel buraya (XXX/23), ānádın mı<anladın mı (XXXIV/7), ōsun<olsun (XLIV/6).

f ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzunluk:

İkiz ünsüzlerin tekleşmesi sonucu /f/ ünsüzü düşmüş, kendinden önceki ünlüyü de uzatmıştır.

muzāfer<muzaffer (XXXIII/2).

1.2.2.2. Hece kaynaşması ile oluşan uzunluklar

Hece kaynaşması, bir sözcükte bulunan ünlülerden birinin veya ünlülerle birlikte yanlarında yer alan /y/, /g/, /h/ gibi zayıf boğumlanmalı ünsüzlerin eriyip kaybolması

[39] Aynı kelime için bkz. Günşen 2000: 25.

olayıdır. Bu ses hadisesinde ilk olarak ünsüz erir, daha sonra bunun neticesinde yan yana gelen iki ünlü kaynaşarak tek ünlüye dönüşür (Eker 2005: 302).

Metinlerimizde rastaladığımız kaynaşmaların çoğu, "h,y,ğ,v," gibi ünsüzlerin eriyip kaybolmasına dayanır.

ğ ünsüzünün erimesi ile:

dedīm<dediğim (XXXIV/23), taşındī zaman<taşındığı zaman (I/15), bölūme<bölüğüme (I/39), uyacāz<uyacağız (I/41), dīl<değil (XXIII/69), deycēm<diyeceğim (XXXIV/63), nışannīm<nişanlığım (II/33), yūrulur<yoğurulur (III/5), tūmu<tohumu (III/150), bitecē<biteceği (III/115), yetiştīmizde<yetiştiğimizde (VI/3), ḳızlīmızda<kızlığımızda (VI/4), bilmişlīm<bilmişliğim (VI/7), sālıḳ ocā<sağlık ocağı (XLI/19), genşlīmiz<gençliğimiz (VI/9), ḳuruttūmuz<kuruttuğumuz (VI/13), oldūna<olduğuna (VI/15), dedī<dediği (XXIII/9), aşā<aşağı (XLV/10), türkü çārılardı<türkü çağırırlardı(çığır-) (XIII/21), kertīne<kertiğine (XVI/19).

h ünsüzünün erimesi ile:

mācirleri<muhacırları (XIX/10), mācır<muhacır (XXIII/47), dā<daha (VIII/11), tūmu<tohumu (III/150), sabā<sabaha (II/28), ārette<ahirette (III/102), fatān aba<fatahan abla (II/36), mālemizde<mahallemizde (IV/16), bāçede<bahçede (III/89), dāyı<daha (VI/20), mācurlar<muhacırlar (XLIV/13), pālı<pahalı (XVI/17), şādetnāmemi<şehadetnamemi (XX/43), aslāndan<aslıhandan (XXII/21), rātsızlī<rahatsızlığı (XXIII/25), lāna<lahana (XXV/15), veyātta<veyahut da (XXXVIII/14), māsibiyim<muhasibiyim (XLIV/3).

y ünsüzünün erimesi ile:

oturmā<oturmaya (V/1), bulmā<bulmaya (III/123), şēttiler<şey ettiler (V/26), dēyim<diyeyim (X/17), ī̄lik<iyilik (IV/69), görmē<görmeye (XXXV/11), bū̄me<büyüme (XV/1), toplācan<toplayacaksın (XX/19), ekilmē<ekilmeye (XXII/8), sabālī̄n<sabahleyin (XXIII/68), bombalācaḳ<bombalayacak (XXIII/70), toplamā<toplamaya (XXIV/28), saymā<saymaya (XXIV/30), işlemēcek<işlemeyecek (XXVI/41), arcamā<harcamaya (XXVI/53), yēcek<yiyecek (XXVII/28), ic güvēsi<iç güveyi (XXXIX/4), sōsel<sosyal (XXXIX/9), issetmē<hissetmeye (XLII/1), bilemēcem<bilemeyeceğim (XLII/22).

v ünsüzünün erimesi ile:

telēzon<televizyon (V/2), oḳlāyı<oklavayı (VI/22), lābaya<lavaboya (XXX/26), ḳōlarken<kovalarken (XL/49).

r ünsüzünün erimesi ile:

Genellikle çoğul ifadelerde görülmüştür.

buralāna<buralarına (X/15), makinalām<makinalarım (XXIII/21), ellēmizi<ellerimizi (XXIII/68), dizlēmize<dizlerimize (XXIII/68).

1.2.2.3. Ünlülerin karşılaşması sonucu oluşan uzunluklar

Bir sözcükte art arda gelen iki ünlüden birinin düşürülmesi neticesinde diğer ünlünün uzun söylenmesi hadisesidir. Ekseriyetle Arapça ve Farsçadan alınan yabancı sözcüklerde ve birleşik yapılı sözcüklerde oluştuğu görülür. Çalışma alanımız olan UA'da da bu kullanım, alıntı kelimelerde karşımıza çıkmıştır.

itfāye<itfaiye (XXXVI/27), dāre<daire (VI/5), tāruz<taarruz (XXIII/76), mutāyit<müteahhit (XXIV/41).

1.2.2.4. Yan yana gelen iki sözcüğün ünlülerinin kaynaşmasıyla oluşan uzunluklar

nōldu<ne oldu (XVIII/16), ḳarāç<Karaağaç (XXII/10), fatmāba<fatma abla (II/36).

1.2.2.5. Geniş zaman ekinde bulunan r ünsüzünün önündeki ünlünün uzaması

Bölgemizde belli bir kısım için karakteristik sayılabilecek en ayırt edici özelliklerden biridir. Bu kullanımda eklendiği sözcüğe geniş zaman anlamı veren –r ünsüzü düşürülmediği halde, kendinden önce yer alan ünlü uzun bir şekilde telaffuz edilmiştir. Bu ilginç duruma kanıt olarak gösterebileceğimiz örnekler, daha doğru anlaşılabilmeleri açısından cümle içerisindeki kullanımlarıyla birlikte ele alınmıştır.

māni yapardıḳ böyle bayram ***oynārdıḳ***[40] (III/10)

uyūr[41] uyanamasın (III/23)

ōle ḳızım işte ***yaşārız***[42] ōle (XXXIX/26)

ḳapanırsın bi bināda yannısçıḳ ***yatīrsın*** düşersin ḳalḳarsın (XXXIX/27)

yelek örerim yelek

örnek ***arārım***[43] örnek (III/78)

örnek deyil meraım

bir kere yări görmek

ey güzel köüm

seni ben ne ḳadar çoḳ severim

her ne zaman ***istērsen***[44] (III/183)

al ḳanımı veririm

çeyizlerde yorġan düşek ***işlērlerdi***[45] (X/21)

ben burda yannız ***yaşārım*** (XXXIX/12)

---

[40] bk. Tuncer Gülensoy, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, C.2, Ankara, 2007, s.642 (~ OT. ***ōyna-*** < ****ōyun+a-***)

[41] bk. Gülensoy, **a.g.e**., s.979 [OT. ***ū(/o), ū(/o)dı(/u)-*** (DLT) < ***ūdı(/u)-***]

[42] bk. Gülensoy, **a.g.e**., s.1082 ET., {OT. yaş (DLT) **< *yāş* [<*yāl< *ńāl*]**}

[43] bk. Gülensoy, **a.g.e**. s.74 {< ****arġa-*** [< ***ārġa-*** 'yoklamak, arayıp taramak' (DLT)]}

[44] bk. Gülensoy, **a.g.e**. s.440 [= **izde-** (xıı) < ****īz+tä-*** KT]

[45] bk. Gülensoy, **a.g.e.** s.441 [=OT. ***işle- ~ ışla-*** (DLT) < ****īş+le-***]

çapaylan misir ekerdik / sōra misir bu ḳadar ȯldu mu onu ***ocaḳlārdıḳ*** (V/10)

sādece teK ırḳ ġacal ***dērler***[46] bize (XLIV/12)

çeyizlerde yorġan düşek ***işlērlerdi***(X/21).

Görüldüğü üzere bu uzunluklar daima geniş zaman kipinde karşımıza çıkmaktadır. Dikkat çekici nokta ise bu durumun görüldüğü örneklerin neredeyse hepsinin Türkçe kökenli, asli uzun ünlülü sözcüklerden oluşmasıdır. Aynı türden sözcüklerde düzenli bir seyir gösteren bu özellik bize söz konusu hadisenin derleme sahamızda rastlantısal bir durumdan ibaret olmadığını düşündürmektedir. Dayanak olarak aldığımız bu tespitler sonucunda; birincil ünlü uzunluğu bulunduran Türkçe sözcüklerin tek başlarına kullanıldıklarında yazı dilinde olduğu gibi normal süreli ünlülerle telaffuz edildiğini, geniş zaman çekiminde ise bu uzunlukların hatırlandığını söyleyebilmek mümkündür.

Derleme alanımızda geniş zaman ekinde karşılaştığımız bu ilginç durum hususunda bir ihtimal daha akla gelmektedir. Özkan'ın (1996:51): "*Şimdiki zaman á ünlüsünün fiil kökündeki ünlüyle benzeşmesi sonucu ortaya çıkar. Gagavuz Türkçesine has bir uzun ünlüdür.*[47]" şeklinde açıkladığı, özellikle Gagavuz Türkçesinin şimdiki zaman ekinde sıkça görülen bu hadisenin örneklerine, çalışma alanımızın belli bölgelerinde de bolca rastlanmaktadır. Fakat şimdiki zaman anlamının yanında geniş zaman ifadelerinde de /r/ ünsüzünden önceki seste uzunluk meydana gelmiştir. Bu durum hakkında; şimdiki zaman ekinin oluşumunu geç tamamlaması, Eski Türkçe Dönemi'nde şimdiki zaman anlamını veren ekin geniş zaman eki olması bugün ağızlarda ekin kullanımında farklılıklar görülmesine yol açmış, buna bağlı olarak bölgemizde de şimdiki zaman ve geniş zaman anlamı iç içe geçmiş, kullanımında kararsızlık meydana gelmiştir, diyebiliriz.

---

[46] bk. Gülensoy, **a.g.e.** s.270 (< ET. ****té:- / tē-< tī-***)

[47] bk. Nevzat Özkan, *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996 s.51 [aá> áá: başláár (İ.T.75)< başla+ár] vb.

1.2.3. Yabancı sözcüklerde uzunluk

Karahan'ın *"Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması"*[48] isimli çalışmasında belirttiği Doğu Anadolu ağızlarında yaygın olan alıntı sözcüklerdeki uzunlukların normal uzunluğa çekilmesi hadisesi incelediğimiz bölgede görülmemiştir. Alıntı sözcüklerin asli şekillerinde bulunan uzunluklar hissedilmektedir.

bāzi<bazı (I/5), dovā<dua (XLI/33), dünyāya (I/15), cumā (XXVIII/38), berāber (IX/4), vesāyitler (I/14), entārim (III/47), dāre<daire (VI/5), āfiyet (IV/84), āĺā<hala (XXXIV/9), ĺāzım (IV/17), mānā (V/14), misāfir (VI/24), meseĺā (XXXVI/11), ilāyi<ilahi (XVII/50), ālemin (XXXIII/41), rāzı (XXXII/4), mēzunu (XXI/16), azī̄ne<hazine (XXI/21), ıstināden<istinaden (XXII/10), sā̱ipleri<sahipleri (XXII/12), tāne (XX/2), bāzı (XLV/16), dāmātlar<damatlar (XXXI/14)[49], sevāp<sevap[50] (XIII/39).

1.2.4. Standart bir açıklamaya dahil edilemeyen fakat kullanımı yaygınlaşmış uzunluklar:

Kimi Türkçe sözcüklerde sebebi belli olmayan uzunluklar tespit edilmiştir: bō̄rek<börek (XXV/20), oḳlavāyla<oklava ile (XVII/59).

Alıntı sözcüklerin bazılarında uzunlukların yerlerinin değiştiği görülmüştür: ḳābileler (XL/21)[51], pākir<fakir (XVI/5)[52]

1.2.5. İlk veya orta hecede zayıf bir biçimde telaffuz edilen "r" ve "l" ünsüzlerinin kendilerinden önceki ünlüye yarım uzunluk kazandırması

[48] Leyla Karahan, (2014): *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: s.2

[49] dāmād [F] ; "bu gece mübareklig ile *dāmād* olasan gerek." *[anon., Ferec ba'd eş-şidde, <1451]*

[50] Sözcük aslına uygun olarak telaffuz edilmiştir: " kalur ṣabr iḏisi *ṣawābın* yüḏüp" *[Edib Ahmed, Atebet-ül Hakayık, <1250?]*

[51] kabi:le [A] TDK

[52] faḳīr[A] TDK

Yarı vurgulu bu uzunluklar, metinlerimizde “a” ve “e” ünlülerinde karşımıza çıkmakta olup “à” ve “è” biçiminde gösterilmektedir:

yapàrdıḳ<yapardık (II/28), davullàrlan<davullarla (VI/3), ḳızlàrlan<kızlarla (X/23), ovàrdalara<hovardalara (III/95), giyèrdik<giyerdik (III/119), dèrler<derler (XXVI/31), gèlsin<gelsin (MDÖ), işlèrdik<işlerdik (X/22) vb.

1.3. Ünlülerde Kısalık

Normal ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha kısa bir sürede boğumlanan ünlüdür (Korkmaz 2006: 147).

Birçok ağızda rastladığımız bu sesler, araştırma alanımız olan UA’da kendini göstermiştir. İncelediğimiz örneklerde en çok tespit ettiğimiz ă ünlüsünün yanında ĕ,ĭ,i̯,ŭ,ŭ ünlüleri de görülmektedir.

1.3.1. /ă/[53]:

Bölgemizde rastladığımız kısa ünlülerin başında yer alır. Özellikle “zăten, zăte , yăni, săde(sürekli anlamında kullanılır.)” gibi belli sözcüklerde daha yaygın kullanıldığı görülmüştür.

seĺănik (I/1), yăni (XXVII/29), etrăfına (I/56), yări (III/80), bedduă (IV/120), zăte (XXVI/77), mănă (V/14), sabă (VI/20), elfătiă (VII/19), yăḳıpmış<yakupmuş (VIII/2), aḳrabă (VIII/16), zamănı (IV/11), dünyăda (XIII/23), çălaan<çağlayan (XVII/1), vallă (XVII/2), ılăyı<ilahi (XVII/45), devăm ederiz (XVII/56), fenădı<fenaydı (XX/41), tālimătı (XXIII/70), săde (XXV/36), pişmăn oldu (XXVI/17), tamămına (XXXIII/29), yăyór<yağıyor (XXXV/23), săi̯bi<sahibi (XXXV/26).

[53] Bu kısalık, özellikle alıntı sözcüklerin kendi bünyesinde bulunan uzunlukların normal süreli tellaffuzlarını da ifade etmektedir.

1.3.2. /ĕ/:

Bölge ağzında en nadir görülen ünlülerden biridir. UA'da sadece iki sözcükte rastlanmıştır.

telĕfon< telefon (XIV/16), ḳaneĕve<kanaviçe (X/21).

1.3.3. /ĩ/:

yıḳanĩyi<yıkanıyor (XXV/17), arḳalarĩna<arḳalarına (VII/20), tarnayı mĩ<tarhanayı mı (VII/6), bĩraḳtım<bıraktım (XVIII/3).

1.3.4. /ĭ/:

yedĭden<yediden (XXIII/5), yenĭden<yeniden (XXIII/8), biliyĭm<biliyorum (XVII/43), şimdĭ<şimdi (XXII/3), gürümcelerĭmin<görümcelerimin (XXXIII/8).

1.3.5. /ŭ/:

boyŭna<boyuna (XXXI/10), ḳuyŭn<koyun (XXXIII/20).

1.3.6. /ŭ̈/:

bin doḳuzŭ̈z<bin dokuz yüz (XXII/1), bŭ̈leydi<böyleydi (XVII/22), gündöndŭ̈lere<gündöndülere (VI/28).

1.4. İkiz Ünlüler

"Aynı nefes baskısı altında telâffuz edilen iki ayrı ünlünün birbiriyle sıkı sıkıya birleşmesine "ikiz ünlü" (diphthong) adı verilir."[54].

ı‿a/i‿a

[54] Tuncer Gülensoy, (1988): "*Kütahya ve Yöresi Ağızları"*, TDK Yayınları, Ankara:s.29

arpalı͡a<arpalığa (XX/40),

cenābı͡aḳ<cenab-ı hak (XXXIII/10),

gündeli͡a<gündeliğe (XXXIII/37).

i͡o/i͡ȯ

veri͡olardı<veriyorlardı (XXXIII/51),

bekli͡ȯrlar<bekliyorlar (XXXIII/57).

o͡a/ ȯ͡a

o͡alarız<ovalarız (VI/18),

do͡arken<doğarken (IV/121),

sȯ͡an<soğan (XXI/5),

aḳdo͡an<akdoğan (XXXVI/1).

u͡a/u͡ā

mūtarlı͡a<muhtarlığa (XVIII/10),

mu͡ammeTin<muhammetin (XVII/44),

mu͡acırḳadı<muhacırkadı (XIX/10),

mu͡abirlī<muhabirliği (XXXIII/10),

tu͡āfiyeylen<tuhafiyeyle (XXIII/13).

ü͡e

çöcü͡em<çocuğum (XXXIX/28),

dü͡ecen<döveceksin (XXVII/17).

ö͡e

köe<köye (XXIII/34),

ākö̲e<ağaköye (XL/47).

e̲a

şe̲apamaz<şey yapamaz (XI/15),

mete̲an<metehan (XVII/12),

de̲am̲ et<devam et (XL/10),

ne̲abıcāz<ne yapacağız (XL/9).

a̲a

a̲aç<ağaç (I/8),

ra̲at<rahat (XXXV/22),

ıspana̲anna<ıspanağınla (VI/25),

ˈḳara̲amzaymış<karahamzaymış (VIII/2),

ḱa̲at<kağıt (XVI/16),

ya̲aşlı<yağışlı (XVI/37),

sana̲at<zanaat (XVIII/4),

Ta̲a<daha (XLI/6),

ba̲ã <bana (XX/27).

e̲e

nere̲e<nereye (I/31),

deḙbilir misin<diyebilir misin (I/62),

eḙr<eğer (XXVI/38),

deḙ<diye (XXVI/42),

deḙrleri<değerleri (XXIII/21),

süleḙm<söyleyeyim (XXVI/5),

türkeḙye<türkiyeye (XXVII/35),

şeḙ<şeye (XXVIII/43).

u̯

sıu̯ntı<sığıntı (XXIX/24),

çıbıu̯yla<çubuğuyla (XVII/84).

i̯i̯

ādi̯i̯n<hadiyin (VIII/9),

kesi̯i̯nne<kesiğinle (VI/25),

di̯i̯l<değil (XXII/3),

gidi̯i̯s<gidiyoruz (XLIII/15),

tāri̯i̯<<tarihi (XXI/23).

o̯o̯

yo̯o̯rt<yoğurt (XXV/11).

u͡u

su͡uḳ<soğuk (XXXV/23),

du͡urduḳ<doğurduk (XXXV/30),

ȯturdu͡un<oturduğun (XVI/35).

ü͡ü

dü͡ün<düğün (XL/10),

gü͡üm<güğüm (III/43),

bü͡ük<büyük (XXXVIII/21).

ą͡ı

meraą͡ım<merağım (III/79),

ayą͡ıma<ayağıma (IV/28),

buraą͡ı<buraya (XLI/37),

ą͡ıda<ağda (XXXV/57).

ā͡i/ą͡i

vallą͡i<vallahi (XXXV/58),

şą͡it<şahit (XXXVII/17),

ra͡ime<rahime (XXXIX/1),

dā͡ilinde<dahilinde (XVI/21),

sā̲ili<sahili (XXVIII/11),

sıpā̲i<sipahi (XXXII/27),

cā̲ilse<cahilse (XXIX/24).

e̲i/ė̲i

de̲i<diye (I/37),

se̲im<sevim (V/27),

şe̲ine<şeyine (III/127),

ne̲iri<nehiri (XVI/11),

ė̲idi<iyiydi (XIII/20).

a̲o/ā̲o

sā̲olsun<sağ olsun (XXXI/9).

a̲u

ya̲ut<yahut (XXII/27),

sa̲urcan<savurcan (XXVII/15),

da̲ul<davul (XLIII/26).

o̲u/ȯ̲u

yȯ̲urt<yoğurt (VI/16),

no̲ut<nohut (XXV/4),

o̰ullar<oğullar (XVII/8),

ço̰u<çoğu (XXXIII/57).

ö̰ü, o̰ü

dö̰ülen<dövülen (XXVII/14),

kö̰ümüzü<köyümüzü (III/172),

bö̰ükbaj<büyükbaş (XXXVI/11),

çerkeskö̰üne<çerkezköye (XVI/10).

1.5. Ünlülerde Uyum

"Türkçede, köklerde olsun, kök ve eklerde olsun, bir kelimenin bütün vokalleri çeşitli bakımlardan birbirine benzerler. Öyle ki bir kelimenin ilk hecesindeki vokalin vasıfları nasılsa ondan sonraki hecelerin vokallerinin vasıfları da öyle olur. Yani Türkçede bir kelimede birbirlerine aykırı vokaller bulunmaz; bir kelimenin vokalleri arasında açık bir uygunluk göze çarpar" (Ergin 2006:70).

Bu vokal uygunluğu, kalınlık-incelik veya önlük-artlık ve düzlük-yuvarlaklık olarak iki ayrı biçimde kendisini göstermektedir.[55]

1.5.1. Kalınlık İncelik Uyumu

"Türkçede kalın ünlülerden sonra kalın, ince ünlülerden sonra ince ünlülerin gelmesi kuralıdır" (Coşkun 2010: 46).

Anadolu'nun bir çok ağzında ünlü uyumu oldukça belirgin ve kuvvetli olmasına karşın, Rumeli ağızlarında bu özellik yer yer veya tamamen kaybolmuştur (Gülensoy 1984: 99).

[55] bk. Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi,* Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım Yay., İstanbul 2006, s.70.

İncelediğimiz bölgede düzlük-yuvarlaklık uyumu zaman zaman bozulmuş olmakla birlikte kalınlık-incelik uyumu sağlamdır. Bu yönüyle UA'nın Rumeli ağızlarından ayrıldığını, Anadolu ağızlarıyla ise benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

UA'da kalınlık incelik uyumunu kuvvetlendiren bir sebep olarak, standart dilin aksine bazı eklerin uyuma dahil olduğu görülmüştür:

a) Yazı dilimizde kalınlık-incelik uyumuna aykırı olarak bulunan -ken (i-ken) zarf fiil ekinin uyuma dahil olduğu görülmekle birlikte bu durum bölge ağzı için sistemli değildir.

çıḳarḳana<çıkarken (XXIII/28), çocuḳḳan<çocukken (XXXVI/28).

b) Yazı dilimizde tek şekilli olan -ki aitlik eki ve "ki" bağlama edatı bölge ağzında zaman zaman uyuma girebilmiştir.

Bir sözcükte birkaç kez kullanıldığı görülmüştür: burdağı<buradaki (VII/19).

c) Son çekim edatı *"ile"* de uyum değiştirerek –lan şekli ile (çok nadir olmakla birlikte –lın[56] şeklinde) sözcüğe eklenebilmiştir.

postaylan<postayla (I/27), āzımızlan<ağzımızla (V/6), davullàrlan<davullarla (VI/3), ḳızlàrlan<kızlarla (X/23), ayvannarlan<hayvanlarla (XIV/15), çi̊bi̊ḳlan<çubukla (XVII/83), ḳalbırlarlan<kalburlarla (XX/16), arabalan<arabayla (XX/29), bulġarlarlan<bulgarlarla (XXI/15), bayraḳlārlan<bayraklarla (XXVI/40), dumanlan<dumanla (XXXV/23); alaylın<alayla (XXXV/36), arabalarlın<arabalarla (XXXV/37), paraylın<parayla (XXXVII/11).

n< l değişimi ile –inan/-ınan biçiminde de görülür:

yunannılarnan<yunanlılarla (I/3), arabalarnan<arabalarla (VIII/14), zamannan<zamanla (XIV/1), aġasınnan<agasıyla (XVIII/7).

[56] Geniş ünlülerin daralması hadisesi için bkz. Başlık:**1.6.3**

Yalnızca bir sözcükte ve iki defa “ile” anlamında ayrılma hâli eki kullanılmıştır: “adapazarından hep böyle taşınırlar yani manda *arabasından*, öküz *arabasından* ȯ zaman işin bu vesāyitler yoḳ” (I/14).

Türk dilinin Eski Türkçe Dönemi’ne ait arkaik şekle de bir örnekte rastlanmıştır: pamuḳun<pamukla (XXXV/59).

d) Şimdiki zaman eki (-yor), yazı dilindekinin aksine birtakım ses değişikliklerine uğrayarak uyuma dahil olabilmiştir:

yiyiz<yiyoruz (VI/23), gidiyüz<gidiyoruz (VI/28), geliy<geliyor (XLIII/16), bitiveriyler<bitiveriyorlar (VII/17), yetmiy<yetmiyor (VII/25), istüysen<istiyorsan (XVII/25), biliyim<biliyorum (XLII/23), ödüyü<ödüyor (XVIII/15), beẹnmiyler<beğenmiyorlar (XX/12), dönüyüm<dönüyorum (XXII/15), bitüydü<bitiyordu (XXII/19), söylüyüm<söylüyorum (XXII/34).

e) -i cevheri fiilinin –DI/-DU/-mIş/-mUş ve –sA kip ekleriyle birlikte kullanılması sonucu:

ālārdı<ağlardı (<ağlar idi)(II/1), oynārlardı<oynarlardı (<oynarlar idi) (II/13), vārdı<vardı (<var idi) (II/30), dolduruyduḳ<doldururduk (<doldurur idik) (XXXIII/33), yoḳ ẹudu<yok idi (XXXIX/4), oturuyduk<otururduk (<oturur idik) (XXXIX/20), bulurlarsa<bulurlar ise (III/125), saḳlārdıḳ<saklardık (<saklar idik) (III/125), çoḳ ẹudu<çok idi (XXXIX/24), oluymuş<olurmuş (<olur imiş) (XL/49), baḳarsanız<bakar iseniz (VI/36).

1.5.1.1. Alıntı Sözcüklerde Kalınlık-İncelik Uyumu

Uyuma sokma çabası görülür.

a) İlerleyici benzeşme neticesinde uyuma girenler

arbında<harbinde (I/10), acamıyız<acemiyiz (I/33), vaḳtı<vakti (VII/22), pādışā<padişah (XXVI/68), şahsı<şahsi (XL/44).

b) Gerileyici benzeşme neticesinde uyuma girenler

idirlez<hıdırellez (III/123), şöför<şoför (VI/51), nışannı<nişanlı (XII/5), ütbeyi<hutbeyi (XXVIII/38), sınop<sinop (XXXII/3).

c) İki yönlü benzeşme neticesinde uyuma girenler

Bir örnekte rastlanmıştır: ibreim<ibrahim (XXXIX/21).

1.5.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması

a) Bunun sebebi genellikle "y, ç, ş, c, l" gibi ünsüzlerin inceltici etkisidir.

mācirleri<muhacırları (XIX/10), ĺāyiktir<layıktır (IV/119), bıraḳıyler<bırakıyorlar (VI/43), atıyler<atıyorlar (VI/42), alınıyi<alınıyor (X/21), tutuyü<tutuyor (XLI/29), yıḳanĭyi<yıkanıyor (XXV/17), çıḳıyü<çıkıyor (XXVII/25), dişardan<dışardan (XXVIII/4), çinar<çınar (XXXV/61), uzadıyi<uzatıyor (XLI/32), buydey<buğday (XLIV/7), attıriylar<attırıyorlar (XXIV/49), yapiyırdım<yapıyordum (XXXIV/61), parçe parçe<parça parça (XXV/41), ayaḳḳabıci<ayakkabıcı (XXXIV/58), ḳoyceis<koyacağız (XXXV/35), aḳarceda<akarcada (XXXV/42).

b) Ölçünlü dilde tek şekilli olan şimdiki zaman eki bölgemizde değişkenlik gösterir. Kimi zaman uyuma dahil edilirken kimi zaman da uyumu bozabilmiştir.

yapıluyür<yapılıyor (XVI/19), sanıyim<sanıyorum (XVII/10), yaşıyiz<yaşıyoruz (XXVIII/34), ḳabariyı<kabarıyor (XLIII/43), baḳıyiz<bakıyoruz (XXIV/18), pataḳlıyi<pataklıyor (XXIV/19), tutmayare<tutmuyor (XX/16), çekiliylar<çekiliyorlar (XXIV/10), bindiriylar<bindiriyorlar (XXIV/48).

c) Görülen geçmiş zaman eki de Batı Trakya ağızlarında olduğu gibi uyumu bozabilmiştir.

tutarlardi<tutarlardı (IX/10), ḳurudurlardi<kuruturlardı (IX/10), ḳaldi<kaldı (XIII/3), vardi<vardı (XIII/29), bomboşti<bomboştu (XIII/13), dolardi<dolardı (XIII/27).

d) Teklik 3. şahıs iyelik eki özellikle sonda bulunduğu sırada çok yaygın olmamakla birlikte kalınlık-incelik uyumunu bozmuştur.

burasi<burası (XIII/13), ḳalani<kalanı (XIII/3).

e) Anlatılan geçmiş zaman ekinin bir örnekte Rumeli ağızlarında olduğu gibi kalınlık-incelik uyumunu bozduğu görülür.

görmemış<görmemiş (I/33).

f) İlgi hali ekinin 1. Tekil şahıs zamiriyle birlikte kullanılması sırasında bir örnekte kalınlık-incelik uyumu bozulmuştur.

benım<benim (I/23).

h) Bu örneklerin dışındaki uyumsuzluklar

bāzi<bazı (I/5), çöcúḳḳa<çocukken (IV/16), ayni<aynı (XLIII/44), fatme<fatma (IX/1), ökümata<hükümete (XIII/11), ḳarişmalikta<karışmalıkta (XIII/24), patlican<patlıcan (XX/19), iprandıḳ<yıprandık (XXXV/1), ürġan<yorgan (XXXV/2), iḳadıḳtan<yıkadıktan (XXXV/8).

1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Dudak uyumu olarak da adlandırılan bu fonetik hadise, düz (a,e,ı,i) ünlülerden sonra düz; yuvarlak (o,ö,u,ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak (u,ü) ya da düz-geniş(a,e) ünlülerin

gelmesi kuralıdır.

a) İlerleyici benzeşme sonucu dudak uyumu

Bu hadise, alıntı sözcüklerde karşımıza çıkmıştır.

hamır<hamur (VII/8), çavış<çavuş (XVIII/27), maallim<muallim (XXIV/20),

maazzam<muazzam (XXVIII/8).

b) Gerileyici benzeşme sonucu dudak uyumu

bıralı<buralı (XVII/1), bırda<burda (XVII/81), şoferi<şoförü (XXXIV/13).

c) Ölçünlü Türkçenin aksine şimdiki zaman eki "–yor" uyuma girebilmiştir.

Şimdiki zamanın çekimlerinde -yor eki düzlük - yuvarlaklık uyumu bakımından düzleşme tarafındadır (Kalay 1998:25).

tutmayare<tutmuyor (XX/16), yapıyalar<yapıyorlar (XVII/58), Tepişeyerim<tepişiyorum (XX/34), çekiliyılar<çekiliyorlar (XXIV/11), yatīrdı<yatıyordu (I/59), yiyiz<yiyoruz (VI/23), sanıyim<sanıyorum (XVII/10), çikamiyırım<çıkamıyorum (XXXIV/12).

d) Dudak ve diş-dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisi sonucu oluşan uyum bozulmaları bölgemizde düz ünlülü kullanımlarıyla uyuma dahil edilebilmiştir.

ķalbırlarlan<kalburlarla (XX/16), yımırtaya<yumurtaya(XXVI/73), tapıyı<tapuyu (XXXIX/24), hamır<hamur (VII/8), çavış<çavuş (XVIII/27).

1.5.2.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

a) Görülen Geçmiş Zaman eki, nadir olmakla birlikte düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozabilmiştir.

boşti<boştu (XIII/12), doķtordi<doktordu (XIII/37).

b) Şimdiki zaman eki "-yor" standart dilde olduğu gibi düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmuştur.

diyom<diyorum (VII/25), ūraşıyon<uğraşıyorum (XXIII/11), alıyoz<alıyoruz (XXIII/17), kesiyolar<kesiyorlar (XXXV/64), bārıyo<bağrıyorlar (XXIII/64).

c) Bu örneklerin dışında zaman zaman ünlü değişmeleri sonucu dudak uyumu bozulmuştur.

Aşağıdaki örneklerdeki uyum bozulmalarının sebebi tekildir.

ķaybotmuş<kaybetmiş (XXII/4): "ol-" ve "et-" fiillerinde tereddüt edilmiş olabilir.

mācurlar<muhacırlar (XLIV/14): "-uh-" hecesi düşmüş olmasına rağmen, u ünlüsünün etkisiyle söylenişte bir yuvarlaklaşma meydana gelmiştir diyebiliriz.

1.5.3. Uyum Değişmesi

Bazı ünsüzler, ünlü incelmesi ve ünlü kalınlaşması yoluyla uyum bozukluğuna sebep oldukları gibi, iki veya daha çok heceli Türkçe ve yabancı bir kelimenin ünlülerini tamamiyle kalınlaştırarak veya incelterek, o kelimenin uyumunu değiştirebilmektedirler.

misir<mısır (XVII/58), çiktik<çıktık (XIII/3), çöcükler<çocuklar (III/124) vb.

1.6. Ünlülerde Değişim

Ünlüler ya komşu hecelerdeki ünlülerin ya da yanlarındaki ünsüzlerin etkileri altında degişirler. Ünlülerin ünlülere olan etkilerinden doğan ve Türkçede genel olarak ünlü uyumu başlığı altında incelenen değişimleri bir yana bırakırsak, diyebiliriz ki, ünlü değişimleri ünsüzlerin ünlülere olan etkilerinin verisidir. Bazı ünsüzlerdeki özelliklerin ünlülere aktarılmasında, o ünlünün aldığı etki şekline göre, ünlü değişimleri de türlü bölümlere ayrılır (Korkmaz 1994:56).

Bölgemizde neredeyse bütün ünlülerde değişmeler görülmüştür. Bu değişmelerin sebebi genellikle komşu hecelerde bulunan diğer ünlülerin ya da yanlarında yer alan ünsüzlerin etkisidir.

1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

Bazı ünsüzlerin etkisiyle sözün türlü hecelerinde kalın sırada bulunan ünlülerin veya ünlülerden birinin ince sıraya geçmesi olayıdır (Karaağaç 2013: 833). Genellikle /y/ ünsüzünün inceltici etkisi ön plana çıkmaktadır.

a) a>á (yarı incelme):

a/>/e/ ünlü değişiminin ara merhalesidir. Bölgemizde sözcüğün başında, ortasında veya sonunda görülebilmiştir.

iniylár ordan<iniyorlar ordan (VIII/11), áni<hani (XLIII/60), násıl<nasıl (XVI/29), náptı<ne yaptı (XXVIII/4), ánádın mı<anladın mı (XXXIV/4), bárāber<beraber (XXXIV/59), aḳarcáda<akarcada (XXXV/42), márada<merada (XLII/24), çıḳarkán<çıkarken (XLII/34).

b) a>e:

Genellikle /c, ç, d, t, s, y, z/ ünsüzlerinin inceltici etkisi sonucu ortaya çıkan ünlü değişimi hadisesidir. Bölgemizde karakteristik olmamakla birlikte kullanımına rastlanmaktadır.

tene<tane (XI/5), atıyler<atıyorlar (VI/42), bitiveriyler<bitiveriyorlar (VII/17), fatme<fatma (IX/1), çiḳardiler<çıkardılar (XIII/28), istüysen<istiyorsan (XVII/25), toplúyler<topluyorlar (XVIII/31), parçe parçe<parça parça (XXV/41), emitli<hamitli (XXVI/40), ūraşıyler<uğraşıyorlar (XLII/8), suveyceẹ̆iz<sıvayacağız (XXXV/28), görüşüylerdi<görüşüyorlardı (XXXI/1), ḳoyceẹ̆is<koyacağız (XXXV/35), aḳarceda<akarcada (XXXV/42), ibreẹ̆im‿amıca<ibrahim amca (XXXIX/21), arayler<arıyorlar (XLII/9), buydey<buğday (XLIV/7).

"serhoşlara (XXV/39)" sözcüğünde a>e değişimi var gibi görünse de kelimenin aslının zaten Farsça *"ser-ẖoş"* (başı hoş, mest olmuş) şeklinde olması sebebiyle aslında burada bir ses değişikliği yoktur, diyebiliriz. Bu sözcük dilimize geçtikten sonra Standart Türkçede uzun bir süre asıl haliyle kullanılmış, büyük olasılıkla Latin alfabesinde bulunmayan "ẖ" ünsüzünün kalınlaştırıcı etkisi ile, "e" ünlüsü ses değişikliğine uğrayarak "a" ünlüsüne dönüşmüştür.

c) a>i:

UA'da kullanımına yalnızca iki örnekte rastlanmıştır.

ḳanive<kanaviçe (XX/13) [İt.canovaccio], buraẹ̆i<buraya (X/5).

d) ı>í(yarı incelme):

ı>i ünlü değişiminin ara merhalesidir. Bölgemizde görülen bu ses hadisesi, /ç, n, ş, y/ ünsüzlerinin inceltici etkisiyle oluşmuştur.

başlaníyü<başlanıyor (XIX/10), parayí<parayı (XXX/23), ayní<aynı (XXX/1),

manzarayí<manzarayı (XXXIV/5), çíḳarıyȯrus<çıkarıyoruz (XXXV/4), yaşíyor<yaşıyor (XXXV/29).

e) ı>i:

Bölgemiz ağzında kullanımının yaygın olduğu görülür.

bāzi<bazı (I/5), mācirleri<muhacırları (XIX/10), yaziyı<yazıyı (I/56), idirlez<hıdırellez (III/123), ĺāyiktir<layıktır (IV/119), misir<mısır (V/1), ayni<aynı (XXIV/39), tutarlardi<tutarlardı (IX/10), çiktik<çıktık (XIII/3), çāriyú<çağrıyor (XVIII/29), patlican<patlıcan (XX/19), yatiylar<yatıyorlar (XXIV/11), tırmaliy<tırmalıyor (XXIX/13), dişarı<dışarı (XXXIII/7), iprandıḳ<yıprandık (XXXV/1), iḳadıḳtan<yıkadıktan (XXXV/8), anlatıyim<anlatayım (XL/12).

f) o>ó(yarı incelme):

Yanında bulunan ünsüzün etkisiyle /o/ ünlüsünde bir incelme meydana gelmiştir. UA'da karakteristik değildir.

tutmuyór ellerimiz<tutmuyor ellerimiz (X/18) , tó<te (işte anlamında bir gösterme edatı) (VIII/5), yürütemór<yürütemiyor (XXXIII/23), yăyór<yağıyor (XXXV/23), istiyórlar<istiyorlar (XXXV/25), ropórtaş<ropörtaj (XXXVII/17).

g) o>ö:

Bölgemizde yaygın olmayan bu ses hadisesine inceltici özelliği bulunan ünsüzlerin yanında ve sözcüğün kökünde rastlıyoruz.

çöcükler<çocuklar (III/125), yörümüşüm (<E.T yorı-) (I/44), şöför<şoför (VI/51).

h) o>ú(daralma+yarı incelme):

Bölgemizde sıkça görülen yuvarlak ünlülerin daralması hadisesi, bu sözcüklerde de önce /o/ ünlüsünün baskın söyleyişini kaybettirmiş, /y/ ünsüzünün etkisiyle de hafif bir incelme meydana gelmiştir (o>u>ú).

biliyú<biliyor (XVIII/19), gidiyú<gidiyor (XVIII/29), ḳalıyú<kalıyor (XXIII/65), çalışıyú<çalışıyor (XXVI/15), ḳuruluyú<kuruluyor (XXVI/60).

i) o>ü(daralma+incelme):

Bu sözcüklerde de önce bölgede yaygın bir kullanım olan daralma hadisesi görülmüş, daha sonra komşu seslerin etkisiyle incelme meydana gelmiştir (o>u>ü).

diyü<diyor (VII/26), gidiyüz<gidiyoruz (VI/28), yapıluyür<yapılıyor (XVI/19), alıyüz<alıyoruz (XVII/58), istüyüz<istiyoruz (XVIII/6), ödüyü<ödüyor (XVIII/15), geliyü<geliyor (XXIV/47), başlaníyü<başlanıyor (XIX/10), ḳurulúyü<kuruluyor (XXVI/75), dönüyüm<dönüyorum (XXII/15), diziliyüz<diziliyoruz (XXIII/71), tutuyü<tutuyor (XXIV/46), çıḳıyü<çıkıyor (XXVII/25), oḳuTúyü<okutuyor (XXVIII/39), asılıyü<asılıyor (XXXI/10), ürġan<yorgan (XXXV/2).

j) u>ú (yarı incelme):

Gerek geniş-yuvarlak /o/ ünlüsünün daralmasıyla oluşan, gerekse sözcüğün kökünde veya ekinde bulunan u ünlüsünün çevre seslerin etkisiyle yarı ince bir şekilde telaffuz edilmiştir.

toplúyler<topluyorlar (XVIII/31), ḳurulúyü<kuruluyor (XXI/23), olúyü<oluyor (XXVI/77), oḳuTúyü<okutuyor (XXVIII/39), yapıyúm<yapıyorum (XXXIV/56).

k) u>ü:

aluydün<alıyordun (XVI/38), vurúysün<vuruyorsun (XVIII/25), otladúydük<otlatıyorduk (XIX/14), taşúydük<taşıyorduk (XXII/15), başluydü<başlıyordu (XXII/19), görüydüm<görüyordum (XXVIII/18), ütbeyi<hutbeyi (XXVIII/38), māsüllerden<mahsullerden (XXXVI/2).

l) u>i:

Rumeli ağızlarında karakteristik bir özellik olan görülen geçmiş zaman ekindeki düzleşme ve incelme hadisesi, bölgemiz ağzında da nadir olmakla birlikte görülmüştür.
yoḳti<yoktu (XIII/36), doḳtordi<doktordu (XIII/37).

1.6.2. İnce ünlülerin kalınlaşması

İnce ünlülerin, belirli ünsüzlerin kalınlaştırma veya kalın ünlülerin benzeştirme etkilerine bağlı olarak veya daha başka bir nedenle sözün ön, iç ve son seslerinde kalın sıraya geçmeleridir (Karaağaç 2013: 833).

a) e>a

acamıyız<acemiyiz (I/33), na<ne (XII/12), fasulya<fasulye (XXV/4), çıḳarḳana<çıkarken (XXXIII/28), Ḳōparatif<kooperatif (XLI/2), gündeli̯a<gündeliğe (XXXIII/37). ökümata<hükümete (XIII/11),

b) i>ı

arbında<harbinde (I/10), benım<benim (I/23), görmemış<görmemiş (I/33), burdaġı<buradaki (VII/19), nışannīm<nişanlığım (II/33), ılāyi<ilahi (XVII/50), bıras<biraz (XVII/60), anġını<hangini (XX/15), ıstināden<istinaden (XXII/10), etrafındaḳı<etrafındaki (XXII/20), mısāfirlerim<misafirlerim (XXXI/7), sınop<sinop (XXXII/3), sıpā̯inden<sipahiden (XXXIV/22), cıvarlarıydı<civarlarıydı (XXXVII/4), ıstanbul<istanbul (XLIV/10), vaḳtı<vakti (VII/22).

c) ü>u

Genellikle Arapçadan alınmış sözcüklerde kullanıldığı görülmüştür. musāde<müsade (I/13), mutāyit<müteahhit (XXIV/39), ataturḳ<atatürk (I/13), mubādele<mübadele (XLV/5).

1.6.3. Geniş ünlülerin daralması:

a) a>ȧ(yarı daralma):

Bölgemizde yuvarlak ünlülerin yanında düz ünlülerin de daraldığı ya da daralma temayülünde olduğu görülür.

sȧman< zaman (II/11), zȧten<zaten (XXIX/14), aḳçȧdamdan<akçadamdan (X/1), sȧzlımalḳoşta< sazlımalkoçta (XVII/1), ḳȧrşılaşmam<karşılaşmam (XVII/16), bȧbama<babama (XVIII/22), boydȧy<buğday (XVIII/26), ġalḳȧmayan<kalkamayan (XX/7), aylȧḳ<aylak (XX/26), ȧrḳasındaymış<arkasındaymış (XXIV/3), Ḳȧdan<kadar (XLIV/20), yapȧcaḳ<yapacak (XXVII/27), arnȧu̯tum<arnavutum (XXVIII/35), bȧşvurdu<başvurdu (XXXIII/2), aşȧrıya<aşırıya<aşrıya (XXXIII/36).

b) a>ı:

Bölgemizde yuvarlak ünlülerin yanında düz ünlülerin de daraldığı ya da daralma temayülünde olduğu görülür.

burayı<buraya (VI/40)[57], orayı<oraya (XIII/6), dāyı<daha (VI/20), yanı<yana (XIII/10), çalışıcaḳ<çalışacak (XVI/34), ḳırşılaşmamışım<karşılaşmamışım (XVII/15), ḳırısın<kırarsın (XXV/21), ḳaynınamı<kaynanamı (XXXIII/37), oḳuyıyım<okuyayım (XXXIV/31), yazıcam<yazacağım (XXXIV/48), paraylın<parayla (XXXVII/11), alaylın<alayla (XXXV/36), anlatıyim<anlatayım (XL/12).

c) a>i(daralma+incelme):

bura̯i<buraya (X/5), ḳanive<kanaviçe (XX/13).

[57] Batı ağız bölgesinin I. Alt bölgesinde (Karahan'a göre) yönelme hali ekinin genel olarak +a/+e olmasına karşı dar ünlülü +ı/+i ve +u/+ü olarak kullanıldığı da görülmektedir. *başını "başına", saḫat doḳuzu onu" ona" ḳadar* (Bkz. Gülensoy: 1988, 80)

d) e>i:

Ekseriyetle inceltici etkisi bulunan ünsüzlerin yanında oluşan bir ses değişikliğidir. tīzenneri<teyzenleri (V/26), nereyi<nereye (XVII/64), domatizdir<domatestir (VI/14), ingesi<yengesi (IX/1), ses͡itme<ses etme (XX/3), iveli<evveli (XX/29), ijevite<ecevite (XXIII/61), patatis<patates (XXV/40), teneki<teneke (XXVI/76), didi<dedi (XXXI/6), zātin<zaten (XXXVII/24), gelinēne<geleneğine (XXXVIII/15).

Özden[58], /ğ/ ünsüzünün yanında görülen incelme hadisesini, "Bölge ağızlarında "ğ" ünsüzü kanaatimize göre düşmeden önce "y" ye dönüşmekte ve sonra daraltıcı özelliğinden dolayı da düşerken kendinden önceki e ünlüsünü "i" ye dönüştürmektedir." şeklinde ifade etmiştir.

Bölgemizde "dirmenci<değirmenci(XXVI/40)" sözcüğünü bu duruma örnek olarak gösterebiliriz.

e) o>ȯ(yarı daralma):

Bölge ağzında yaygın olarak görülen yuvarlak ünlülerdeki daralma eğilimi, /o/ ünlüsünde de kendini göstermiştir.

ȯrda<orada (I/6), ȯdun<odun (XVII/64), ȯ<o (II/11), ȯlur<olur (XXIX/20), ȯy ȯy<oy oy (II/17), ȯn dört<on dört (I/39), yȯ͡urt<yoğurt (VI/16), yeniyȯ<yeniyor (VII/11), ḳȯcaya<kocaya (XXIX/12), ȯmurköy<omurköy (VIII/16), ȯlurum<olurum (IX/1), tisvȯdan<tisvodan (XIII/1), motȯrlar<motorlar (XVI/33), ȯturdūn<oturduğun (XVI/35), yȯḳsa<yoksa (XVII/14), çȯcuḳlara<çocuklara (XXIX/20), tȯrunum<torunum (XVII/73), dȯlu<dolu (XX/35), ȯraḳ<orak (XXIX/1), sȯ͡an<soğan (XXI/5), ȯsmannı<osmanlı (XL/22), ȯrtasyadan<orta asyadan (XXI/6), ȯtomatik<otomatik (XXIII/65), bȯru<boru (XXIII/74), bȯşuna<boşuna (XXIV/22), dȯlusu<dolusu (XXV/16), tȯḳma͡anna<tokmağınla (XXV/18), sȯfra<sofra (XXXV/36).

[58] Muharrem Özden, (2016): *Batı Trakya-Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi-Metinler-Söz Varlığı),* Trakya Üniversitesi Yayın No:180, Edirne: s.73

f) o>u:

Bu değişim hadisesi bölgemizde oldukça yaygın bir kullanıma sahiptir.

unların<onların (I/3), urayı<orayı (XXXV/22), suvan<soğan (VI/17), ḳuyuyuz<koyuyoruz (VII/7), duruyuz<duruyoruz (X/23), dūmlu<doğumlu (XXXIII/1), duḳuzun<dokuzun (XVI/2), uvası<ovası (XVI/10), tupraḳ<toprak (XXXV/27), mazuta<mazota (XVI/23), ḳucası<kocası (XVII/13), ḳullar<kollar (XX/16), oluyu<oluyor (XLIII/44) , urlarda<oralarda (XXII/23), duḳuma<dokuma (XXIII/15), oynuyuz<oynuyoruz (XXIV/29), ḳuyarlar<koyarlar (XXV/19), pantul<pantolon (XXIX/3), turun<torun (XXXIII/1), buya<boya (XXXIV/61), çurba<çorba (XXXV/17), foturaf<fotoğraf (XLIII/7).

Tahminimize göre bu iki sözcükte önce daralma, sonra iki ünlü arasında kalan ğ ve h ünsüzlerinin eriyip kaybolmasıyla uzunluk meydana gelmiştir: "yūrulur<yoğurulur(III/5), tūmu<tohumu (III/150)"

g) ö>o̊(yarı daralma):

o̊küz<öküz (VIII/11), o̊lmektense<ölmektense (XI/14), çerkesko̊̆üne<çerkezköye (XVI/10), ko̊prüleri<köprüleri (XVIII/29), go̊rdüm<gördüm (XX/2), do̊nüyos<dönüyoruz (XXIII/7).

h) ö>ü:

kü̆ünden<köyünden (I/1), kūden<köyden (XXIV/35), übür<öbür (I/12), büle<böyle (VIII/2), düşek<döşek (X/21), süyleyim̆ onu<söyleyeyim onu (XIV/14), dünüşte<dönüşte (XVI/2), uzunküprü<uzunköprü (XXXIII/65), dülüm<dönüm (XVI/34), ündeki<öndeki (XVII/12), üşür<öşür (XVIII/31), üte<öte (XX/44), düvecek<dövecek (XXIII/73), süle̊̆em<söyleyeyim (XXVI/5), dü̆ecen<döveceksin (XXVII/17), günderemei̊z<gönderemeyiz (XXXIII/7), düküyo̊rum<döküyorum (XXXIV/56).

1.6.4. Dar ünlülerin genişlemesi

a) ı>a:

ḱa͡at<kağıt (XVI/16), a͡ar<ağır (XXIII/65), asla͡andan<aslıhandan (XXI/21), parma͡an<parmağın (XXIII/80), tȯḳma͡anna<tokmağınla (XXV/18), ça͡ar<çağır (XXXVII/17).

b) i>e:

de͡ebilir misin<diyebilir misin (I/62), dememdeyim<demimdeyim (IV/68), deye<diye (XIV/17), ge͡t işine<git işine (XVI/13), beber<biber (XX/19), jiple͡en<ciplerin (XXIII/74), süle͡em<söyleyeyim (XXVI/5), de͡e<diye (V/14), deyelim<diyelim (XXVII/4), şe͡ir<şiir (XXXIV/30).

c) u>o:

dovā<dua (I/21), dovaḳ<duvak (II/33), boydȧy<buğday (XVIII/26), borda<burda (XX/44), mōtar<muhtar (XXI/28), yoḳarı<yukarı (XLII/30), yonannılar<yunanlılar (XL/42), ço͡al<çuval (XLII/19).

d) ü>ö:

böydüler<büyüdüler (XI/11), ökümata<hükümete (XIII/11), örmetine<hürmetine (XXX/31).

1.6.5. Düz ünlülerin yuvarlaklaşması

a) a>å(yarı yuvarlaklaşma):

båbama<babama (XVIII/21).

b) a>o:

bobalarımıs<babalarımız (I/1), boban<baban (III/17), tovşan<tavşan (XXVI/17).

c) a>u:

bubalarımız<babalarımız (I/2), ābuban<ağababan (V/25), tutucam<tutacağım (XII/13), olucaḳsın<olacaksın (XVIII/5).

d) e>o:

ḳaybotmuş<kaybetmiş (XXII/4).

e) e>ü:

dökücem<dökeceğim (XXX/25).

f) e>ö:

mövlütlerde<mevlitlerde (XVII/50), profösör olmuş<profesör olmuş (XXVIII/26).

g) ı>u:

mācurlar<muhacırlar (XLIV/14), suvadım<sıvadım (X/5), yapıluyür<yapılıyor (XVI/19), aluydün<alıyordun (XVI/38), otladuydük<otlatıyorduk (XIX/14), suveyceiz<sıvayacağız (XXXV/28).

yörümüşüm (E.T yorı-) [yorı-<yoru-<yuru-<yürü-] (I/44).

h) i>u:

musāfire<misafire (I/58), yoḳ udu<yok idi (XXXIX/29), çoḳ udu<çok idi (XXXIX/24).

i) i>ö:

böber<biber (XX/10).

j) i>ü:

büber<biber (VII/7), düyolar<diyorlar (XV/8), istüysen<istiyorsan (XVII/25), mövlütlerde<mevlitlerde (XVII/50), bitüydü<bitiyordu (XXII/19), göremüysuz<göremiyorsunuz (XXIV/20), gelmüü<gelmiyor (XXXVII/25), inüydü<iniyordu (XXXII/14), gelüllar<geliyorlar (XL/41), düyler<diyorlar (XLV/9).

1.6.6. Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi

a) o>a:

yapıyalar<yapıyorlar (XVII/58), yapıyam<yapıyorum (XX/8), tutmayare<tutmuyor (XX/16), ḳuyuyalar<koyuyorlar (XXXV/4).

b) o>e:

Tepişeyerim<tepişiyorum (XX/34), şöfẻrlere<şoförlere (XXIV/49).

c) o>ı:

çekiliyılar<çekiliyorlar (XXIV/11), getiriyıdı<getiriyordu (XXIV/28), savuramiysın<savuramıyorsun (XXVII/16), yapiyırdım<yapıyordum (XXIV/61), ḳabariyı<kabarıyor (XLIII/43).

d) o>i:

yiyiz<yiyoruz (VI/23), diyim<diyorum (VII/26), pişiriyis<pişiriyoruz (V/1), sanıyim<sanıyorum (XVII/10), biliyim<biliyorum (XLII/23), yatıyi<yatıyor (XVII/83), vurúyi<vuruyor (XVIII/23), gidiyi<gidiyor (XXIV/13), yapıyi<yapıyor (XXIX/6), biliyim<biliyorum (XLII/23), raat ediyin<rahat ediyorsun (XXV/28), diyi<diyor (XXVI/44), ḳızıyim<kızıyorum (XXIX/14), ūrıyi<uğruyor (XXXVI/30), istiyiz<istiyoruz (XLI/13), ekiyiz<ekiyoruz (XLIII/33).

e) ö>e:

gündendi<gündöndü (XXXII/31).

f) u>a:

ma͡allim<muallim (XXIV/20), ma͡azzam<muazzam (XXVIII/8).

g) u>ı:

bıralı<buralı (XVII/1), hamır(Ar.)<hamur (VII/8), bırayı<burayı (XVII/84), çavış<çavuş (XVIII/27), bırası<burası (XXIV/1), gidiysın<gidiyorsun (XXIX/24).

h) u>i:

boşti<boştu (XIII/12), dīmiş<diyormuş (XXVI/44), pişiriysin<pişiyorsun (XLIII/43).

i) ü>i:

süriy<sürüyor (XXVI/88), götürmiyler<götürmüyorlar (XXVIII/21), çünki<çünkü (XXIX/21).

1.7. Ünlü Düşmesi

Bazı fonetik etkiler altında, kelimelerin iç ve sonseslerinde bulunan ünlülerin düştükleri görülmektedir (Korkmaz 1994:64).

a) Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi

Bölgemizde görülen ünlü düşmesi hadiselerinin en yaygın biçimidir. sahtini<saatini (III/134)[59] , devriki<dev(i)riki (II/28), gönlümüs<gön(ü)lümüz (III/180), yalnayaḳ<yalınayak (X/5), avḳatlara<avukatlara (XIX/8), ḳoynları<koynları (XIX/14), ġaĺba<galiba (XXII/18), daḳḳa<dakika (XXIII/74), ustrayla<usturayla (XXIV/8), gelne<geline (XXV/38), yunanstan<yunanistan (XXVI/76), zülfḳar ámíca<zülfikar amca (XXXIX/20), avḳat<avukat (XLII/6).

[59] Ayın sesinin h ile telaffuzuna dair diğer örnekler için bk. [tali ʿ < talih, tama ʿ < tamah " ʿ > h değişmesi (ayın yerine h] (Baran, 2019:150)

b) Ünlü birleşmesi sonucu sözcüğün ekinde veya kökünde bulunan ünlünün düşmesi

dāre<daire (VI/5), itfāye<itfāiye (XXXVI/27).

c) Yön ekinde bulunan ünlünün düşmesi

ilerden<ileriden (I/59), yuḳarsı<yukarısı (XXXVII/7), ȯrda<orada (XV/4), burdaġı<buradaki (VII/19).

d) -iken zarf-fiil ekinin fiile eklenmesi sonucu /i/ ünlüsünün düşmesi

çöcúḳḳa<çocuk (i)ken (IV/16), ḳararke<karar (i)ken (VI/19), giderkeydin<gider (i)ken (VI/48), pişirike<pişirir (i)ken (VII/11).

e) -acak/-ecek gelecek zaman ekinin ilk ünlüsünün fiil çekimi esnasında düşürülmesi

yazcaḳlar<yazacaklar (I/17), olcaḳ<olacak (VII/26), görceksin<göreceksin (XXIV/23), çıḳçaḳ<çıkacak (XXVII/17).

f) "ile" edatının ekleşmesi sonucu ilk ünlüsünün düşmesi

dinnemekle<dinlemek (i)le (IV/17), taḳsiyle<taksi (i)le (I/41), allāyla<Allah (i)le (IX/4), çamurla<çamur (i)le (I/9).

g) 3.Tekil şahıs iyelik ekinin düşürüldüğü durumlar

yollarna<yollarına (XIX/13), yanna<yanına (XX/6), günnün<gününün (XXV/34), taraflarna<taraflarına (XL/37), gözümün ̆önne<gözümün önüne (XXIX/5).

h) Vurgusuz orta hece ünlüsünün yanında geniş ünlülerin de düşürüldüğü görülür.

o ̆ zman<o zaman (XXVIII/20), burlarını<buralarını (XVIII/18), alcaḳ<alacak (XXVI/74), oturcaḳ<oturacak (XXII/12), ḳopretifi<kooperatifi (XXIII/44), bilceksin<bileceksin (XXVIII/59), giycek<giyecek (XXIX/2), başrılı<başarılı (XXIX/9), ī̇tiyarlamaylım<ihtiyarlamayalım (XLII/1), tarfını<tarafını (XLII/8).

"Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan diğer bir kelimeyle bağlantılı ise, ilk kelimenin son hecesindeki ünlü düşer ve ikinci kelimenin önses ünlüsünü kendi açık hecesi gibi içine alır" (Gülensoy 1988:41).

ellikide<elli ikide (XXVI/45), işt͡onu<işte onu (XLI/13), sād͡o zaman<sade o zaman (XLI/17).

i) Soru zamirinden sonra gelen ve edatlarla birlikte kullanılan yönelme hal eklerinin düşürüldüğü iki örneğe bölgemizde rastlanmıştır.

nerey<nereye (XIII/4), bıraḳtı o *binen͡* ḳā merdivennerden ben çıḳarsın yoḴarı (XLII/21)[60].

j) Ünlü düşmesi görülen diğer örnekler:

ötekler<ötekiler (XXIV/24) [+ki+ < Ø], durrum<dururum (XXIX/4) [-ur- < Ø], gündöndden<gündöndüden (XXXIII/31), onunçin<onun için (XLII/9), ḳayınvāldem<kayınvalidem (XLIII/17), yenden<yeniden (XX/17), uymazdım͡ iç<uyumazdım hiç (XX/8), anadol<anadolu (XXII/12).

1.8. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi, sözcüğün kendisinde bulunmayan bir ünlünün çeşitli sebepler sonucunda sonradan ortaya çıkmasıdır.[61]

Bölgemizde sözcüğün başında, ortasında ve sonundaki kullanımına ait örnekler görülmüştür.

1.8.1. Önseste Ünlü Türemesi

Özellikle Ege Bölgesi Ağızları için karakteristik hâlde bulunan "öntüreme" hadisesine birkaç sözcükle sınırlı olarak rastlamaktayız. Bu türeme ilk hecenin

[60] Üsluba ilişkin, vurgu artırıcı bir tarz olarak karşımıza çıkar: "*merdivenlerden ben çıkarım yukarı*" yerine bilinçli olarak 2. Tekil şahıs kullanılmıştır.
[61] Eker, 2003: 235

başında bulunan l- ve r- ünsüzlerinin önüne i- ve ü- ünlülerinin eklenmesi şeklinde gözlemlenmiştir.

ilimon<limon (II/16), urkiye<rukiye (V/26), urumelide<rumelide (XVII/23).

1.8.2. İçseste Ünlü Türemesi

İç seste iki ünsüz arasında meydana gelen ünlü türemesi ise "iç türeme"dir. Bu hadise özellike alıntı sözcüklerde iki ünsüzün yan yana bulunduğu durumlarda görülür.

tirenne<trenle (XIV/8), ġırebi<grebi (III/52), silistire<silistre (VIII/7), ḳırizinden<krizinden (XI/4), tırafik<trafik (XII/4), dırama<drama (XXIV/10), kilometire<kilometre (XVI/15), bediriye<bedriye (XX/22), ḳadiriye<kadriye (XX/22), biribirine<birbirine (XXIII/43), maḳarina<makarna (XXV/5), milimetire<milimetre (XXVIII/59), filim<film (XXIX/5), araçlıḳ<harçlık (XXXIII/4), turuşu<turşu (XXXIII/12), tırafonun<trafonun (XXXIV/52), sıtres üstünde<stres üstünde (XXXVIII/25), tekirar<tekrar (XXXIX/6).

Genellikle türeme hadisesi dar ünlü ile yapılırken nadiren –vurgu amaçlı- geniş ünlünün kullanıldığı da olur: "titeretirdi<titretirdi (XXVI/31)."

1.8.3. Sonseste Ünlü Türemesi

Sözcükte son hecenin sonunda meydana gelen ünlü türemesi "son türeme"dir. Bu hadise özellikle –ken zarf-fiil ekinden sonra anlamı kuvvetlendirici faktörde kullanılmıştır. Batı Anadolu Ağızlarında da bu ses olayına rastlanmaktadır.[62]

geçerkene (II/26), giderkene (II/26), Ḳadara<kadar (XX/3), dālırkene<dağılırken (XXII/33), çıḳarḳana<çıkarken (XXXIII/28).

Not: Son türeme, -ken zarf-fiil ekinin dışında yalnızca bir sözcükte görülmüştür.

---

[62] Kamile İmer, bu ses hadisesi hakkındaki görüşünü "BatıAnadolu ağızlarındaki tipik ünlü türemesi -ken ulacının –kene biçiminde genişletilmesiyle görülmektedir." diyerek belirtmiştir. (bk. Kamile İmer, (1998): "Batı
Anadolu AğızlarıÜzerine Gözlemler", *Doğan Aksan Armağanı*, A.Ü DTCF Yayınları, No:366, s.85)

"bütün *ḳışı* tütün ḳalıbı yaparız (V/8)."

1.9. Ünlü Birleşmesi

Ünlüyle biten bir sözcüğün, ünlü ile başlayan bir ek ya da kelimeyle birleşmesi durumunda, ilk sözcüğün sonundaki ve ikinci sözcüğün başındaki ünlülerin birleşmesidir.[63]

nōldu<ne oldu (XVIII/16), ḳarāç<Karaağaç (XXII/10), fatmāba<fatma abla (II/36) vb.

2. ÜNSÜZLER

Ünsüzler, ses yolunun genel olarak daralma, bazen de kapanıp açılma durumlarında çıkan seslerdir. Türkiye Türkçesi'nde 21 ünsüz vardır: b,c,ç,d,f,g,ğ,h,j,k,l,m,n,p,r,s,ş,t,v,y,z

Derlediğimiz metinlerde bu ünsüzlerin dışında söylenişe göre farklılar gösteren, önlük artlık ve ara sesleri belirten ünsüzler de bulunmaktadır.

2.1. Standart dilde bulunmayan ünsüzler

2.1.1. T (tonlulaşmaya meyilli "t") ünsüzü[64]

uduT<hudut (I/12), annaTırdı<anlatırdı (IV/16), dörT (XVIII/16), mābeTi (XII/19), tülbenT (VII/20), tefTercēzi<defterceğizi (XVII/74), māmuT<mahmut (XVIII/26), berekeTli (IV/10).

2.1.2. K (tonlulaşmaya meyilli ön damak "k"si) ünsüzü

asKere (XII/3), esKiden (VI/30), ekşimiK (VI/38), şiniKi<şimdiki (VII/24), tesKere (XXVI/11), kekliK (III/93).

---

[63] Eker, 2003: 239

[64] Kütahya ağzında da bu ünsüzün kullanıldığı görülmüştür. Örnek: ḳaşTāne(I/27), dāmaT(I/124,125) (bk.Tuncer Gülensoy, (1988): *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.49

2.1.3. Ḳ (tonlulaşmaya meyilli art damak “k”sı) ünsüzü

çoḲ (XVII/46), yoḲ (VI/13), şavḲ (XIII/32), başḲa (VIII/9), orḲlar (XVII/22), Ḳadar (XXIV/39).

2.1.4. P (tonlulaşmaya meyilli “p”) ünsüzü

Pulluḳ (VIII/12), uzunköPrüde (VIII/13), naParsın<ne yaparsın (XII/27), harP (XIII/2).

2.1.5. F (f-v arası) ünsüz

Bu ünsüz diğer Anadolu ağızlarında da görülür.

çarşaFın (XII/8), yuFḳa (XXV/20).

2.1.6. Kalın ünlülerle kullanılan ön damak g’si (ǵ)

tezǵāda (V/20), ǵavurlar (XXIV/1), ḳararǵā (XXIII/65), rüzǵar (XXVII/15), renǵārenK (XLIII/51).

2.1.7. Kalın ünlülerle kullanılan art damak g’si (ġ)

ġacal (XLIV/12), ciġaranı<sigaranı (XXX/8), baġaşlara<bagajlara (VIII/10), ġāyna<kaynana (XX/2), ġıs<kız (XX/3), ġızannarıma<kızanlarıma (XX/31).

2.1.8. Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k’si (ḱ)

beḱarlıḳtan (III/142), günāhḱarmış (XII/23), ḱa͡at (XVI/16), imḱan (XXII/26), sana͡atḱarlar (XXII/30), areḱātı (XXIII/6), niḱā (XXXI/11), düḱan (XXXIV/25).

2.1.9. Kalın ünlülerle kullanılan art damak k’si (ḳ)

ḳanımıs (III/185), ḳoyuyus<koyuyoruz (VII/7), ḳusḳuzu<kuskusu (XLIII/38), ḳasabamıs<kasabamız (XIII/1), ḳıbrız<kıbrıs (XXXIII/21), bajḳa<başka (XVII/4),

2.1.10. Kalın ünlülerle kullanılarak ince telaffuz edilen ön damak l’si (q)

seĺānik (XLIV/18), meseĺā (XXIX/15), kemaĺ (XXVII/36), ītiĺalinden (XXIII/35), küĺā<külah (XLIII/41), miĺādı (XXIII/18), istikĺaĺ (XL/24).

2.1.11. ç-ş arası ses değeri taşıyan ünsüz (*Ş*)

göŞ etmişler<göç etmişler (I/1), iŞine<içine (I/7), hiŞ<hiç (XXV/27), genŞleri (XIII/27), seŞiktir<seçiktir (XVII/10).

2.1.12. c-j arası ses değeri taşıyan ünsüz (C)

Dişeti-öndamak arasındaki dar bölgede boğumlanan "c" ile "j" arası ünsüzdür. Patlayıcılıktan sızıcılığa doğru bir yayılma olur.[65]

ġaCal<gacal (I/10), giCek<gidecek (XXVI/74), geCe (II/8), aCıķlılar (XVII/42), beCeriklileri (XXII/32), başlayCaķ (XXIII/60).

2.1.13. ş-j arası ses değeri taşıyan ünsüz (Ş)

ķırķ beŞ gün (I/13), ķalmamıŞ (XVI/6), uçmuŞ gitmiŞ (XVI/8), yetmiŞ (XLV/5).

2.1.14. s-z arası ses değeri taşıyan ünsüz (S)[66]

yalnıS<yalnız (I/16), güSel<güzel (II/11), biS<biz (VII/21), ķıSım<kızım (XXXII/29), giderseniS (XXIV/5).

Genellikle Orta Anadolu ağızlarında rastlanan "ŋ, ḫ" sesleri bölgemiz ağızlarında yoktur. "ŋ" ünsüzünün UA'daki bu durumu, Karahan'ın Kuzeydoğu Grubu Ağızlarını açıklarken yaptığı tespitle uyumludur: ''Bu ağızlarda da çokluk 2. şahıs ve bildirme eki, Batı Grubu ağızlarında olduğu gibi genellikle iki hecelidir. Tek fark, ekin yapısındaki ''ŋ''ünsüzünün Kuzeydoğu Grubu ağızlarında ''n'' ile karşılanmasıdır. Bölge ağızları bu bakımdan İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve diğer Rumeli ağızlarıyla birleşir''(Karahan 1996:39).

---

[65] Cemil Gülseren, (2000): *Malatya İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.71

[66] Malatya ağzında da bu ünsüzün örnekleri görülmüştür. Örnek: Sebzeli(81/20), apdeSe(98/1) (bkz. Gülseren, 2000: 74)

2.2. Ünsüz Değişmeleri

Ünsüzler arasında çeşitli sebeplerle meydana gelen değişmelerdir. Araştırmamızda rastladığımız değişmeler şunlardır:

2.2.1. Tonlulaşma (Sedalılaşma)

Standart dilde tonlulaşma, "p, ç, t, k" gibi tonsuz ünsüzler ile biten sözcüklerin sonuna ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, sözcüğün sonundaki tonsuz (sert) ünsüzlerin yumuşamaya uğrayarak tonlu "b, c, d, g (ğ)" ünsüzlerine dönüşmesi olayıdır. Fakat neredeyse tüm ağızlarda olduğu gibi bölgemiz ağzında da tonlulaşma hadisesi her zaman bu kurala uygun gerçekleşmemiş; söyleyiş kolaylığı, başka bir ünsüzün etkisi gibi sebeplerle veya herhangi bir sebebe bağlı olmadan da ünsüzde yumuşama meydana gelebilmiştir.

2.2.1.1. ḳ, k>Ḳ, K, ġ, g

çöcügler<çocuklar (III/125), peg<pek (IV/14), ġāyna<kaynana (XX/2), ġız<kız (XX/3), ġızannarıma<kızanlarıma (XX/31), çoḲ (XVII/46), yoḲ (VI/13), şavḲ (XIII/32), başḲa (VIII/9), orḲlar (XVII/22), asKere (XII/3), esKiden (VI/30), ekşimiK (VI/38), şiniKi<şimdiki (VII/24).

2.2.1.2. ç>c

merici<Meriç'i (I/12), genc<genç (VI/4), ic<hiç (XX/8), üc beş<üç beş (XVI/5), bic<biç (XXXIII/60).

2.2.1.3. t>d, T

aldadıp<aldatıp (IV/51), paTladırız<patlatırız (V/4), ḳurudurduḳ<kuruturduk (V/5), anladayım<anlatayım (XI/6), unudurum<unuturum (XIII/20), dadı<tadı (XVII/60), uzadıylar<uzatıyorlar (XVII/85), otladuydük<otlatıyorduk (XIX/14), mardın<martın (XXIII/19), mābeTi (XII/19), süT, tülbenT (VII/20), māmuT<mahmut (XVIII/26).

2.2.1.4. p>b, P

ķarabınar<karapınar (XXIII/37), nābayım‿a<ne yapayım ya (XX/24), Pulluķ (VIII/12), uzunköPrüde (VIII/13), naParsın<ne yaparsın (XII/27), harP (XIII/2).

2.2.1.5. ş>j, Ş

Rumeli ağızlarının belirgin özelliklerinden biri olan "j"leşme hadisesi bölgemiz ağzında genellikle sözcüğün sonunda ş, c ve ç ünsüzlerinin yerine j ünsüzünün kullanılması şeklinde, nadiren de sözcüğün ortasında karşımıza çıkar:

bej<beş (I/55), oj<hoş (III/164), ölmüj<ölmüş (II/1), olmuj<olmuş (XLIV/12), demij<demiş (XVIII/21), yetmij<yetmiş (XI/1), bajķa<başka (XVII/4), öjür<öşür (XVIII/21), çavujliķ<çavuşluk (XVIII/28), ij<iş (IX/9), ķırķ beŞ gün (I/13), ķalmamıŞ (XVI/6), uçmuŞ gitmiŞ (XVI/8), yetmiŞ (XLV/5).

2.2.1.6. s>z

domatez<domates (VI/41), ķusķuzu<kuskusu (XLIII/38), arzadan<arsadan (XVI/42), ķıbrız<kıbrıs (XXXIII/21), erkez<herkes (V/15).

2.2.1.7. f>v, F

yuvķa<yufka (X/27), çivt<çift (VIII/12), çarşaFın (XII/8), yuFķa (XXV/20).

2.2.1.8. s>c

ciġaranı<sigaranı (XXX/8).

2.2.1.9. ç>j

hij<hiç (I/35), üj<üç (XXII/20), sazlımalķoj<sazlımalkoç (XVI/32), bujuķ<buçuk (XXIII/2).

2.2.1.10. h>v

avırda<ahırda (XIII/25), savurda<sahurda (XXXV/41).

2.2.1.11. h>y

sāyi<sahi (VIII/5), ılăyı<ilahi (XVII/45), dāyi<dahi (XXXVI/15), ılāyi<ilahi (XVII/50), mutāyit<müteahhit (XXIV/39), dāyı<daha (VI/20).

2.2.2. Tonsuzlaşma(Sedasızlaşma)

Standart dilde tonsuzlaşma, "p, ç ,t ,k" gibi tonsuz(sedasız) ünsüzlerin yanına tonlu(sedalı) bir ünsüz getirildiğinde onu kendine benzetip sertleştirmesi olayıdır.

2.2.2.1. z>s,S

bobalarımıs<babalarımız (I/63), yapyalnıs<yapayalnız (XX/39), birās<biraz (VII/25), olmas<olmaz (III/49), sürülerimis<sürülerimiz (III/173), ķavıruyus<kavuruyoruz (V/1), pişiriyis<pişiyoruz (X/28), ķıs<kız (V/14), ķısım<kızım (XX/38), ķoyuyus<koyuyoruz (VII/7), ķarıştırıyıs<karıştırıyoruz (VII/8), bis<biz (VIII/5), istemes<istemez(IX/7), yalnıS<yalnız (I/16), güSel<güzel (II/11), biS<biz (VII/21), ķıSım<kızım (XXXII/29), giderseniS (XXIV/5).

2.2.2.2. j>ş

maķyaş<makyaj (VII/21), bağaşlara<bagajlara (VIII/10), baraş<baraj (XVI/19), ruşlar<rujlar (XXXV/55).

2.2.2.3. c>ç

pençereyi<pencereyi (III/149), çemile<cemile (XX/22), işçēzine<işceğizine (XX/19), yapçaķ<yapacak (XXIII/75), ingilisçeydi<ingilizceydi (XXVI/8), yannısçıķ<yalnızcık (XXXIX/27).

2.2.2.4. b>p

pin<bin (I/43).

2.2.2.5. d>t,T

tā<daha (XI/6), tefTercēzi<defterceğizi (XVII/74).

2.2.2.6. z>k/ķ

gelmişik<gelmişiz (VII/2), yaşamışıķ<yaşamışız (XVI/18).

2.2.3. Süreklileşme

Süreklileşme, süreksiz ünsüzlerin sürekli ünsüzlere dönüşmesi hadisesidir.Sürekli ünsüzler, sızıcı ve akıcı ünsüzler olmak üzere ikiye ayrıldığındansüreklileşme olayı *sızıcılaşma* ve *akıcılaşma* başlıkları altında incelenecektir (Akça 2012: 110).

2.2.3.1. ç>*Ş*,ş

işin<için (I/14), şünkü<çünkü (XVI/15), üşüncü<üçüncü (I/23), genşlere<gençlere (XIII/25), geşti<geçti (IV/30), kireş<kireç (III/37), biştik<biçtik (VI/29), iş<hiç (XXXI/11), şünkü<çünkü (XVI/15), uşmuş<uçmuş (XVI/16), *araş* topluyu<*haraç* topluyor (XVIII/21), pirinş<pirinç (XXV/21), gö*Ş* etmişler<göç etmişler (I/1), i*Ş*ine<içine (I/7), hi*Ş*<hiç (XXV/27), gen*Ş*leri (XIII/27), se*Ş*iktir<seçiktir (XVII/10).

2.2.3.2. c>j

oja<hoca (I/21), nábıjan<ne yapacaksın (XVI/23), ajıḳlıdır<acıklıdır (XVII/24), öldürjekler<öldürecekler (XVIII/25), yükleyiji<yükleyici (XXIII/16), müjādelesi<mücadelesi (XXXVIII/22), ijevite<ecevite (XXIII/61), ġaCal<gacal (I/10), giCek<gidecek (XXVI/74), geCe (II/8), aCıḳlılar (XVII/42), beCeriklileri (XXII/32), başlayCaḳ (XXIII/60).

2.2.3.3. g>ğ>v

suvan<soğan (VI/17), avustozun<ağustosun (XXIII/57).

2.2.3.4. g>ğ>y

döşeyi<döşeği (III/13), deyil<değil (III/79), buyday<buğday (XXXII/18), beyendi<beğendi (IV/29), çiynendi<çiğnendi (VI/52), mezarliyın<mezarlığın (XLIV/23), baḳtıyin<baktığın (XLIV/26).

2.2.4. Süreksizleşme

Sözcüğün bünyesinde bulunan sürekli ünsüzlerin yerine süreksiz ünsüzlerin kullanılması hadisesidir.

2.2.4.1. f>p

pākir<fakir (XVI/5).

2.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasında Görülen Değişmeler

2.2.5.1. f>h

mühtü<müftü (XX/42).

2.2.5.2. y>v

köv olaraḳ<köy olarak (VIII/4).

2.2.5.3. l>n

yunannılarnan<yunanlılarla (I/3), insannar<insanlar (XV/7), onnar<onlar (VIII/17), tirenne<trenle (XIV/8), unnarla<onlarla (XI/8), birmannar<birmanlar (III/104), şişmannar<şişmanlar (III/105), nişannı<nişanlı (XII/5), önneri<önleri (II/34), annaTırdı<anlatırdı (IV/16), dinnemekle<dinlemekle (IV/17), oyunnar<oyunlar (XLIII/25), ḳarannıḳta<karanlıkta (XIII/33), tīzenneri<teyzenleri (V/26).

2.2.5.4. n>l

dülüm<dönüm (XVI/6).

2.2.5.5. m>n

şini<şimdi (I/58), şindi<şimdi (XLV/8).

2.2.5.6. n>m

ombir<on bir (XXIII/7), ıstambul<istanbul (XXVI/11).

2.2.5.7. r>n

ḳadan<kadar (XIV/20).

2.2.5.8. r>l

bilāderle<biraderle (XXI/3), bāle<bari (XXXIX/34), biĺāderim<biraderim (XLI/28).

2.2.5.9. m>v

ḳavışlıḳ<kamışlık (XVI/32).

2.2.5.10. j>ş

maḳyaş<makyaj (VII/21), bağaşlara<bagajlara (VIII/10), baraş<baraj (XVI/19), ruşlar<rujlar (XXXV/55).

2.2.5.11. z>s, S

pişiriyis<pişiyoruz (X/28), ḳıs<kız (V/14), ḳısım<kızım (XX/38), ḳoyuyus<koyuyoruz (VII/7), ḳarıştırıyıs<karıştırıyoruz (VII/8), bis<biz (VIII/5), istemes<istemez (IX/7), yalnıS<yalnız (I/16), güSel<güzel (II/11), biS<biz (VII/21), ḳıSım<kızım (XXXII/29), giderseniS (XXIV/5).

2.2.6. Akıcılaşma

Patlamalı ve sürtünmeli seslerin, sürtünmesiz veya akıcı seslere dönüşmesi,

akıcılaşma olarak bilinir (Karaağaç 2013: 668).

2.2.6.1. ğ>y

döşeyi<döşeği (III/13), deyil<değil (III/79), buyday<buğday (XXXII/18), beyendi<beğendi (IV/29), çiynendi<çiğnendi (VI/52), mezarliyın<mezarlığın (XLIV/23), baḳtıyin<baktığın (XLIV/26).

Bölgede ünsüz değişimi görülen sözcüklerin yanında standart dilde değişime uğraması gereken sözcüklerin aynı kaldığı da görülmüştür.

ufaḳız<ufağız (XIII/29) (“ḳ” sert ünsüzü, ünlüyle başlayan bir ek aldığında yumuşamaya uğraması gerekirken aynı kalmıştır.)

2.3. Ünsüz Benzeşmeleri

İçseste yanyana iki ünsüz bulunan yerlerde söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve önsesleri arasında bazen iki ünsüzden biri, kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilir.

Bölge ağzında benzeşme hem ilerleyici hem de gerileyici yönde bulunmakla birlikte ilerleyici benzeşme çok daha baskındır.

2.3.1. İlerleyici Benzeşmeler

Sözcükte en kısa ifadeyle; bir ünsüzün kendinden önceki ünsüze benzetilmesi olayıdır. Bu hadise, yarı benzeşme ve tam benzeşme başlıkları altında incelenmektedir.

2.3.1.1. İlerleyici Yarı Benzeşmeler

Bir sözde yan yana veya aralıklı olarak bulunan seslerden birinin ötekini boğumlanma özelliklerinden bir veya ikisi bakımından, yani kısmen kendisine benzeştirmesi olayıdır (Karaağaç 2013: 860).

-ml->-mn-

kilimner<kilimler (II/25), adamnar< adamlar (XXVIII/10), eniştemler<eniştemner (XIII/9), **dev**amnı<devamlı (XXII/1), durumnar<durumlar (XXII/27-28) vb.

2.3.1.2. İlerleyici Tam Benzeşmeler

Benzemenin sonu aynılaşmaktır. Seslerin benzeşmeleri, o kadar güçlü olur ki, bazen onları aynılaştırır (Karaağaç 2013: 190).

-nl->-nn-

yunannılarnan<yunanlılarla (I/3), insannar<insanlar (XV/7), onnar<onlar (VIII/17), tirenne<trenle (XIV/8), unnarla<onlarla (XI/8), birmannar<birmanlar (III/104), şişmannar<şişmanlar (III/105), nişannı<nişanlı (XII/5), önneri<önleri (II/34), annaTırdı<anlatırdı (IV/16), dinnemekle<dinlemekle (IV/17), oyunnar<oyunlar (XLIII/25), ḳarannıḳta<karanlıkta (XIII/33), tīzenneri<teyzenleri (V/26).

-kl->-kk-

aḳḳıma<aklıma (IV/41).

-şl->-şş-

taşşara<taşlara (IV/103), gelmişşer<gelmişler (XIX/6), yurttaşşıḳ<yurttaşlık (XXI/17), başşar<başlar (IV/4), başşa<başla (XXIII/58), başşadıḳ<başladıḳ (XXIV/29).

-st->-ss-

anessezi<anestezi (XXXIII).

-ly->-ll-

fasulle<fasulye (XXXV/17).

2.3.2. Gerileyici Benzeşmeler

Bir sözcükte yan yana bulunan iki ünsüzden ikincisinin birinciyi kendisine benzetmesi olayıdır.

2.3.2.1. Gerileyici Yarı Benzeşmeler

-md->-nd-

Bu benzeşme hadisesi bölgemizde çok sık olmamakla birlikte "şimdi" sözcüğünde oldukça yaygındır.

bi̅ sürü *şindi* öyle yoḳ (V/2)

ay be yavrum bizde *şindicik* öle şe͡ā̅deti yoḲ bizde (VI/13)

yannız důrumlar *şindiki* gibi sıḳıntılı de͡il (XVI/7)

annemi ḳaybettim *şindiye* ḳa͡a nenem büyüttü (XXVI/2).

-nb->-mb-

ıstambul<istanbul (XXVI/11), ombir<on bir (XXIII/7) vb.

2.3.2.2. Gerileyici Tam Benzeşmeler

-ht->-tt-

ittiĺaĺden<ihtilalden (XXIII/40),

ittiyat<ihtiyat (XXVIII/8).

-hd->-dd-

sabāddan<sabahtan (XX/10).

-nş->-şş-

işşallā<inşallah (XVII/16).

-zs->-ss-

otussekis<otuz sekiz (XI/3).

2.4. Ünsüz Düşmesi

Bazı ünsüzlerin belli durumlarda eriyip yitmesi veya söyleniş zorluğundan ileri gelmek üzere, doğrudan doğruya düşmesi, Türkçenin tarihi gelişimi içerisinde mühim bir yer tutan ve bugün Anadolu ağızlarında olduğu kadar, standart konuşma dilimizde de küçümsenmeyecek ölçüde geniş bir yaşama alanı bulan temel fonetik hadiselerden biridir (Günay 2003:92).

Tüm ağızlarda olduğu gibi UA'da da ünsüz düşmelerine ait örneklere bolca rastlanmaktadır. Bu ses olayının bazıları düzenli ve sistemli bir seyir gösterirken bazıları ise konuşmacıdan konuşmacıya göre değişmektedir. UA'daki ünsüz düşmelerine ait örnekler şunlardır:

2.4.1. /y/ ünsüzünün düşmesi

/y/ ünsüzünün eriyip kaybolmasıyla sözcükte meydana gelen ünlü uzunluklarını daha önce belirtmiştik (bkz. **1.2.2.2.**). Bunun dışında uzunluğa sebep olmadan düştüğü de görülür. Bölgemizde bu hadiseye, sözcüğün başında, ortasında ve sonunda rastlanmıştır.

Başta: ürüyelek<yürüyerek (XIII/8), üz<yüz (XVII/45), engene<yengene (XXXI/5), iprandıḳ<yıprandık (XXXV/1), ürġan<yorgan (XXXV/2), iḳadıḳtan<yıkadıktan (XXXV/8), ōrcan ep<yoğuracaksın hep (XX/18), ingesi<yengesi (IX/1).

Ortada: küünden (I/1), bin doḳuzüz<bin dokuz yüz (XXVI/27), dei<diye (I/37), şeine<şeyine (III/127), büle<böyle (XVII/65), varsădı<varsaydı (XII/20),

büu̯k<büyük (XXXVIII/21), fasüĺalar<fasulyeler (XXXV/21), mart̯ ayında mıdı<mart ayında mıydı (XXXVII/2).

Sonda: kõ<köy (XXXVIII/14).

2.4.2. /h/ ünsüzünün düşmesi

/h/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesi, Rumeli ağızlarının karakteristik bir özelliğidir. Rumeli ağızlarının bir kolu olan Uzunköprü ağzında da /h/ ünsüzü genel olarak düşmüş veya düşme eğilimi göstermiştir. Düşen /h/ ünsüzü, zaman zaman kendinden önceki hecede ünlü uzunluğu meydana getirirken uzunluğa sebep olmadığı da görülmüştür.

Bölge ağzında bolca örneğine rastladığımız /h/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesi, sözcüğün başında yaygın olmak üzere ortasında veya sonunda görülebilmiştir.

Başta: sekiz̯ āne<sekiz hane (XXVI/60), ep<hep (II/13), armanları<harmanları (I/7), astayım<hastayım (III/12), oş<hoş (III/48), idirlez<hıdırellez (III/123), asan̯ efendi<Hasan Efendi (II/4), ayde<haydi (XXXIV/27), erkes <herkes (II/21), ayli<hayli (IV/30), epimis<hepimiz (X/29), alana<halana (V/27), ayatta<hayatta (XLII/7), izmeti<hizmeti (IV/7), emen<hemen (XXIV/43), amuru<hamuru (VI/22), ayvannarı<hayvanları (XXXVII/11)...

Ortada: meşur<meşhur (XVII/55), pēlivanköu̯<pehlivanköyü (I/30), ḳāveye<kahveye (I/43), bāçede<bahçede (III/89), bōçaları<bohçaları (II/25), māmud̯ aġa<mahmut aga (XVIII/29), zāmet<zahmet (I/63), tezǵāda<tezgahta (V/20), māsus<mahsus (III/125)...

Sonda: ḳırcasāli<Kırcasalih (XXVI/65), sabă<sabah (VI/20), günā<günah (XIII/39), sabā<sabah (XIII/8), siyā<siyah (II/34), işallā<inşallah (XVII/15), izā<izah (XXIII/62), ḳararǵā<karargah (XXIII/65), pādişā<padişah (XXVI/68), dāyı<dahaya (VI/20) vb.

"allāyla<allahla(<allah ile) (IX/4)" (Sözcüğün sonunda bulunan "h" ünsüzü düşmüş ve kendisinden önceki ünlünün uzamasına sebep olmuştur. Daha sonra "ile"

edatının eklenmesiyle birlikte iki ünlü yan yana gelmiş ve araya bir y kaynaştırma ünsüzü getirilmiştir.)

2.4.3. /ğ/ ünsüzünün düşmesi

/ğ/ ünsüzü, zayıf ve telaffuzu bakımından pek de ayırt ediciliği bulunmayan bir ses olduğu için genellikle sözcükteki ünlülerin durumundan etkilenip düşme eğilimi gösterir. Yarı ünlü de diyebileceğimiz bu ünsüz, düştükten sonra çoğunlukla uzun ünlü meydana getirir.

ğ/ ünsüzünün düşmesi hadisesi, Rumeli ağızlarında olduğu gibi bölgemizde de düzenli bir seyir göstermiştir. Eğer düşürülmemişse de mutlaka bir değişime uğramış, genel olarak /y/ ünsüzüyle kendini göstermiştir. Ayrıca sözcükte eriyip kaybolmasıyla ünlü uzunluğunun yanında ikiz ünlü oluşumuna da sebep olmuştur. Metinlerimizde bu ses olayı sözcüğün ortasında ve başında görülmüştür.

Ortada: a͡aç<ağaç (I/8), ālārsınız<ağlarsınız (II/1), dādan<dağdan (III/139), bālārdı̣k<bağlardık (XXX/4), sāya<sağa (IV/24), dōru<doğru (V/13), yāmur<yağmur (XVI/43), āzını<ağzını (III/124), dü͡ün<düğün (XL/10), gü͡üm<güğüm (III/43), do͡arken<doğarken (IV/121), yo͡urt<yoğurt (VI/16).

Sonda: bā<bağ (XXXII/32), çiçē<çiçeği (XII/13) (hece düşmesi olmuştur.), tereyā<tereyağ (XVII/59).

"yāsını<yağını (VI/39)" (Bu sözcükte önce "ğ" ünsüzü düştükten sonra uzun ünlü meydana gelmiş ve ünlü ile biten sözcüklere –sı/-si, -su/-sü biçiminde eklenen 3. Teklik şahıs iyelik eki kullanılmıştır.)

2.4.4. /r/ ünsüzünün düşmesi

/r/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesi, Leyla Karahan'ın sınıflandırmasına göre Batı Grubu'nda yer alan Ege Bölgesi ağızları için karakteristik bir özelliktir. Bölgemiz ağzında da /r/ ünsüzü baskılı bir şekilde söylenmeyip düşmeye meyilli haldedir. Özellikle çekime girdikleri sözcüğün son hecesi durumundaki /r/ ünsüzüyle biten tüm ekler, genel olarak düşmüş veya düşme eğiliminde olarak karşımıza çıkmıştır.

UA'da şimdiki ve geniş zaman ekinin bünyesinde bulunan /r/ ünsüzü, +lAr çokluk ekindeki /r/ ünsüzü, çokluk 3. şahıs ekinin (-lAr) /r/ ünsüzü genel olarak düşmüş, kendinden önceki ünlüde ise uzunluk meydana getirmiştir. Derlediğimiz metinlerde bu hadiseye sözcüğün ortasında ve sonunda rastlanmıştır.

Ortada: durular<dururlar (I/10), varıken<varırken (III/169), götürüdük<götürürdük (VI/39), diktirisin<diktirirsin (VII/19), tālaya<tarlaya (IX/8), buralāna<buralarına (X/15), duruyuz<duruyoruz (X/18), sōna<sonra (VI/16), süpürüsün<süpürürsün (XX/19), getiri misin<getirir misin (XXIII/34), verilermiş<verirlermiş (XXIV/4).

Sonda: oturu<oturur (XIII/12), veri<verir (I/13), ḳaçıyo<kaçıyor (XII/12), du baḳalım<dur bakalım (XVI/13), çıḳıyo<çıkıyor (XXIII/77).

2.4.5. /k/ ünsüzünün düşmesi

Bölgemizde /k/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesi, iç seste ve genellikle gelecek zaman ekinde görülmüştür. UA'da yaygın bir özellik değildir.

gicēnis<gideceksiniz (VIII/9) getiricen<getiriceksin (XXXV/19), ūsüz<öksüz (XX/11), yūsekte<yüksekte (XX/12), āşamdan<akşamdan (XX/12), ayaḳabı<ayakkabı (XXXIV/55).

2.4.6. /l/ ünsüzünün düşmesi

UA'da /l/ ünsüzünün, genellikle iç seste ve bir çok kez "nasıl" sözcüğünde düşürüldüğü tespit edilmiştir. Derlediğimiz metinlerde bu hadiseye sözcüğün ortasında ve sonunda rastlanmıştır.

Ortada: fatmāba<fatma abla (II/36), māle<mahalle (VIII/6), gèsene<gelsene (XXIV/21), beKi<belki (XXIX/14).

Sonda: nası<nasıl (IX/2), gē͡burayı<gel buraya (XVIII/27).

2.4.7. /z/ ünsüzünün düşmesi

/z/ ünsüzünün düşmesi hadisesi, bölgemizde içseste ve genellikle geniş zamanın olumsuz çekiminde görülmüştür.

uyanamasın<uyanamazsın (III/23), dayanamasın<dayanamazsın (III/25), vermeseler<vermezseler (III/152), bilmesiniz<bilmezsiniz (XLIII/24).

2.4.8. /v/ ünsüzünün düşmesi

UA'da sözcüğün ortasında bulunan /v/ ünsüzünün zaman zaman düşürüldüğü görülmüştür.

evel<evvel (V/15) (İkiz ünsüzün tekleşmesi hadisesidir.), telēzon<televizyon (XXIX/27), se͡im<Sevim (V/27), o͡alarız<ovalarız (VI/18), oḳlāyı<oklavayı(VI/22), de͡am e͡tti<devam etti (XVIII/20), ḳōlarken<kovalarken (XL/40).

"şavḳı *urdu* er yana" (III/73) örneğinde "ur-" fiilinde ünsüz düşmesi yoktur. Kelimenin aslı "ur-"dur. Arkaik bir unsur olup bölgede kullanımı devam etmiştir.

2.4.9. /t/ ünsüzünün düşmesi

Bölgemizde /t/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesine içseste ve sonseste rastlanmıştır.

çifçi<çiftçi (XXXVII/1), serbes<serbest (XXIX/16), çif<çift (XXI/11).

2.4.10. /n/ ünsüzünün düşmesi

UA'da özellikle "–kAn" zarf-fiil ekinde ve genellikle sonseste görülen bir ses hadisesidir. Ayrıca "sonra" sözcüğünde düşen /n/ ünsüzü kendinden önceki ünlüde uzunluk meydana getirmiştir.

Ortada: sōra<sonra (XXIII/4).

Sonda: içi<için (XXVIII/45), ḳararke<kararken (VI/19), yaşlarındayke<yaşlarındayken (XVI/30), keserke<keserken (XVII/66), yatarke<yatarken (XVII/83), derke<derken (XXXVIII/4).

2.4.11. /d/ ünsüzünün düşmesi

Bölgemizde yalnızca "şimdi" sözcüğünde /d/ ünsüzünün düşürüldüğü görülmüştür.

o da nasıl baḳ *şini* şu elim gibi tāta yapıştırı mīlar‿orayı (I/58).

bōle *şini* ayrı tabaḳlarda falan yoḳtu epimis bi tabaḳtan (X/29).

şini ama yoḳ ḳızanım *artıḳ* geşti (IX/9).

hamitli var burda ėmetli derlerdi *şini* hamitli derler (I/6).

şini siz daa farḳlı çoluḳ çocūna ḳarşı olcānız (XXIX/26).

2.4.12. /m/ ünsüzünün düşmesi

UA'da /m/ ünsüzünün düşmesi olayı yalnızca bir örnekte görülmüştür.

taam mı<tamam mı (XXXII/29).

2.4.13. /s/ ünsüzünün düşmesi

/s/ düşmesi bölgemizde yalnızca anlatılan geçmiş zamanın 2. teklik ve 2. çokluk şahıs çekimlerinde karşımıza çıkmıştır. Dolayısıyla bu ses hadisesi sözcükte içseste görülmektedir.

içmemişin<içmemişsin (XXX/27), gitmişindir<gitmişsindir (XLII/20), içmişin<içmişsin (I/62), yazmışın/yazmışsın (I/62).

2.5. Hece Kaynaşması

Derlediğimiz metinlerde hece kaynaşmaları genellikle "ğ, h, y" gibi düşmeye ve aşınmaya meyilli seslerin çeşitli fonetik olaylar sonucunda eriyip kaybolmasıyla oluşmuşlardır. İki veya daha fazla hece bu sayede kaynaşıp tek hece görünümü kazanmıştır.

a) Şimdiki zaman ekinde görülen hece kaynaşmaları:

dīz<diyoruz (VIII/12), yatīrdı<yatıyordu (I/59), ürūrüz<yürüyoruz (XIII/8), istemūm<istemiyorum (XXXVII/9) vs.

b) Gelecek zaman kipi ve gelecek zaman Sıfat-fiil ekinde görülen hece kaynaşmaları:

uyacāz<uyacağız (I/41), gicēnis<gideceksiniz (VIII/9), deycēm<diyeceğim (XXXIV/63), bitecē<biteceği (III/115), alcāz alcāz<alacağız alacağız (XLIII/6) vs.

c) Teklik ve Çokluk 1. Şahıs iyelik eklerinde görülen hece kaynaşmaları:

bölūme<bölüğüme (I/39), kemīmi<kemiğimi (IV/45), yazlīmız<yazlığımız (XI/16).

d) Belirtme hali ve iyelik 3. Tekil Şahıs eklerinde görülen hece kaynaşmaları:

İyelik 3. Tekil Şahıs;

(çiçek) tūmu<çiçek tohumu (III/150), ėkmēni<ekmeğini (XX/29), gelinēne<geleneğine (XXXVIII/15), sālık̆ ocā<sağlık ocağı (VI/9).

Belirtme Hal Eki;

bōçaları<bohçaları (II/25), ḳaşī<kaşığı (XVII/61), çömlē<çömleği (III/123), ıspanā<ıspanağı(XLIII/50).

e) Yönelme hali ekinde görülen hece kaynaşmaları:

oturmā<oturmaya (V/1), ḳatmā<katmaya (XX/20), arcamā<harcamaya (XXVI/49)

f) -d(X)k Sıfat-Fiil ekinde görülen hece kaynaşmaları:

dedīm<dediğim (XXXIV/23), tanıştīmızdan<tanıştığımızdan (XII/4), oldū<olduğu (XXIII/32), seçtī<seçtiği (IV/29), aḳtī<aktığı (XVI/34).

e) Diğer hece kaynaşması örnekleri:

mācır<muhacır (XXIII/47), dā<daha (VI/23), ārette<ahirette (III/102), fatān̆ aba<Fatihan abla (II/36), māle<mahalle (VIII/6), dīl<değil (XLV/6), yūrulur<yoğurulur (III/5), ābuban<ağababan (V/25), dēyim<diyeyim (X/17), īlik<iyilik (IV/69) vs.

2.6. Hece Yutumu

Bir kelimede yan yana bulunan ve sesleri boğumlanma nitelikleri bakımından birbirine eşit, benzer veya aynı olan iki heceden birisinin eriyip kaybolması ve

böylece söylenişte tek hece görünümünde olmasıdır. Bölgemizde bu hadisenin örneklerine rastlanmıştır.

dēyim<diyeyim (XXI/5), ali ābin (<abinin) dedī gibi (II/9), "misir undan (<ununda n) ḳaçamaḳ yapardıḳ" (X/27), yaşamayam<yaşamayayım (XX/33), evinin yanda<evinin yanında (XXXVI/26).

2.7. Ünsüz İkizleşmesi

"İç seste iki ünlü arasında bulunan ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzlerin, açık ve zayıf boğumlanmalı ilk hece ünlülerin etkisi altında, kendi hece sınırlarını aşacak bir yoğunlukla boğumlanmaları sonucunda, söz konusu ünsüzdeki tekrarlanmayı gösteren ses olayıdır. Bu olay sonunda açık ilk heceler zayıflıktan kurtulmakta ve birer kapalı heceye dönüşmektedir."[67]

Doğu Grubu'nda özellikle patlayıcı ünsüzler için karakteristik bir özellik olan ünsüz ikizleşmesi hadisesine[68] bölgemizde çok fazla rastlanmamıştır.

daḳḳa<dakika (XXIII/74), ḳocca<koca (XXIV/23), sallanġacı<salıncağı (XIII/31), aşşā<aşağı (VII/23).

2.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

İkiz ünsüzlerin tek ses haline gelmeleridir. Türkçede bulunmayan ikiz sesler, alıntı sözlerde söz konusudur ve bu ikiz ünsüzler, genellikle tekleşir (Karaağaç 2013: 796).

Bölgemizde ikiz ünsüzlerin tekleşmesi hadisesi çok sayıda olmamakla birlikte görülmüştür.

evel<evvel (V/15), ayaḳabı<ayakkabı (XXXIV/55), māle<mahalle (VIII/6), muzāfer<muzaffer (XXXIII/2), idirlez<hıdırellez (III/123), alpulu<alpullu (XXXVI/7), tāruz<taarruz (XXIII/76), tāyipte<Tayyip'te (XVIII/14), iveli<evveli (XX/29).

---

[67]Günay KARAAĞAÇ, *Dil Bilimleri Terimleri Sözlüğü*, TDK yay, Ankara: 2013, s.840.
[68] Detaylı bilgi için bkz. Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK yay, Ankara: 2014, s.32.

2.9. Ünsüz Türemesi

Sözcüğün kendisinde bulunmayan bir ünsüzün daha sonra çeşitli nedenlerle başta, ortada veya sonda ortaya çıkmasıdır.

Türkçe bir sözcükte iki ünlünün yan yana gelmemesi genel bir kuraldır. Bu sebeple koruyucu ünsüz ya da yardımcı ses olarak da bilinen bazı ünsüzlere başvurulmuştur. Özellikle "zamir (pronominal) n"si ve "y" kaynaştırma ünsüzü, standart dilde olduğu gibi bölge ağzında da görülmektedir.

oḳlāyı<oklavayı (VI/22), lābaya<lavaboya (XXX/26), buralāna<buralarına (X/15), allāyla<allah ile (IX/4), sāya<sağa (IV/24), bāya<bağa (III/92), sāydı<sağdı "sağ idi" (V/25), buralāna<buralarına (X/15), tu͡āfiyeylen<tuhafiyeyle (XXIII/13), dā͡ilinde<dahilinde (XVI/21), çerkesḳö͡üne<çerkezköye (XVI/10), aġasınnan<agasıyla (XVIII/7), sıpā͡inden<sipahiden (XXXIV/22) vs.

Ölçünlü dilin aksine bir sözcükte yardımcı ünsüz kullanılması gerektiği halde kullanılmadığına da rastlanmıştır: kişī̈le<kişiyle (XLI/30), fenădı<fenaydı (XX/41), ė͡idi<iyiydi (XIII/20), arabalan<arabayla (XX/29), bura͡i<buraya (X/5), varsădı<varsaydı (<varsa idi) (XII/20).

Alıntı sözcüklerin iç seslerinde meydana gelen ünlü çatışmalarında da iki ünlü arasında -y yardımcı ünsüzünün kullanıldığı görülmüştür.

dayre<daire (VI/5), vesayre<vesaire (XXII/3), vesāyitler<vesaitler (I/14).

Derlediğimiz metinlerde görülen diğer ünsüz türemesi örnekleri şunlardır:

a) Öntüreme örnekleri:

Bölgemizde sözcüğün başında türetilen ünsüz, Rumeli ağızlarında olduğu gibi /h/ ünsüzüdür.

halla͡ın͡ emri<allahın emri (III/19), hunudur<unudur (III/155), hunudur<unutur (III/157).

b) İçtüreme örnekleri

ḳocca<koca (XXIV/23).

c) Sontüreme örnekleri

Sözcükte vurguyu artırıcı nitelikte kullanıldığı görülmüştür. Özellikle "ile" edatının ekleşmesinden sonra sözcüğün sonuna getirilen "–n" vasıta hali eki ile anlam kuvvetlendirilmek istenmiştir.

illem<illa (XXXVI/13)[69], postaylan<postayla (I/27), āzımızlan<ağzımızla (V/6), davullàrlan<davullarla (VI/3), ḳızlàrlan<kızlarla (X/23), ayvannarlan<hayvanlarla (XIV/15), yunannılarnan<yunanlılarla (I/3), arabalarnan<arabalarla (VIII/14), zamannan<zamanla (XIV/1), aġasınnan<agasıyla (XVIII/7) vb.

2.10. Ünsüz ve Ünlülerde Yer Değiştirme (Göçüşme-Metatez)

Günay'ın[70], "Bir kuruluş içerisinde gerek yan yana bulunan, gerekse uzak aralıklarla yer alan iki ünsüzün veya birbirine komşu durumda olan bir ünsüzle bir ünlünün yer degiştirmesi olarak tarif edebileceğimiz hadise." şeklinde ifade ettiği göçüşme olarak da bilinen bir ses hadisesidir.

Bölgemizde sadece sistemli bir yer değiştirme olarak görülmeyip birtakım ünlü değişikleriyle birlikte de ölçünlü dilden farklı olarak meydana gelebilmiştir.

tiere<trene (I/28), dei<diye (I/37), buliz<bluz (II/33), sarmısaḳ<sarımsak (VI/41), mübāledede<mübadelede (XXIV/1), yalnış<yanlış (XXIV/19), pinevle<pilevne (XIX/5) vb.

[69] "süpürüncem(46-2/26), sonam(12/2) örneklerindeki -m'ler anorganik bir türeme olmayıp, bunların E.t'deki kuvvetlendirme ekleri -ġına/gine ve -ma/-me'nin kalıntısı olduğunu sanıyoruz" (Gülensoy, 1988:69).

[70] Turgut Günay, *Rize İli Ağızları*, TDK yay, Ankara:2003, s.97.

3. Vurgu

3.1. Sözcükte Vurgu

Birden çok heceli sözlerde, hecelerden birinin ötekilere göre daha yüksek ses tonuyla, daha baskılı olarak ve öteki hecelerden daha belirgin biçimde söylenmesi, söz vurgusu veya vurgudur (Karaağaç 2013: 754).

UA'da derlediğimiz metinlerde sözcük vurgusu konuşmacıdan konuşmacıya değişmekle birlikte genellikle son hecede bulunmaktadır.

3.2. Cümlede Vurgu

Titremleme, bir söz dizimi vurgusudur; bu vurgu bir ezgi vurgusudur. Ses tellerindeki titreşimin niteliği titrem olarak bilinir. Belirli bir anlamı olan titreşim ise, titrem birimidir. Vurgu sözün hecesi üzerinde, titremleme ise, cümlenin ögesi üzerinde gerçekleştirilen bir anlatım aracıdır (Karaağaç 2013: 799).

Bölge ağzı, cümle vurgusu açısından genel olarak STT ile paralellik göstermiş, vurgu fiilden önceki sözcükte yer almıştır.

ŞEKİL BİLGİSİ

Şekil(biçim) bilgisi bölümünde, derleme sahamıza ait; isimler, sıfatlar, zarflar, zamirler, fiiller ve edatlar, alt başlıklar halinde gramatikal açıdan incelenmiştir.

1. İSİMLER

Canlı ya da cansız bütün varlıkları ve kavramları belirten sözcüklerin tümüne isim denir.[71]

1.1. İsim Yapım Ekleri

Tek başına anlam ifade etmeyen, eklendikleri sözcüğe isim, sıfat veya zarf görevi yükleyen dil birimleridir. Bunlar, sözcüğün anlamını veya türünü değiştiren, dilin söz varlığını geliştiren eklerdir.

1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+cI+ / +cU+ // +çI+ / +çU+:

Yazı dilinde sözcüklere meslek anlamı veren "+cI, +cU/+çI, +çU" yapım ekleri bölgemizde de genellikle aynı işlevde kullanılmıştır.

ḳāveci burda içer sabāları içer bi de aḳşamları içer (I/54)
bir de *yardımcı* ȯlmuşlar bobam a(XXIV/6)

sāde on tāneden fazla *güdücü* var (XXXII/16)

izmetçi hanım tutmuşlar (XLII/14-15).

+lI+ / +lU+

Derlediğimiz metinlerde –lI/ +lU ekinin ST'de olduğu gibi genellikle bir yöreye, topluluğa veya herhangi bir oluşuma mensup olma anlamında ya da isim sözcüklerinden sıfatlar, somut ve soyut isimler türetme işlevinde kullanıldığı görülmüştür. Bu ek sözcükteki ünlü uyumuna uyar. nl>nn ilerleyici benzeşmesiyle –nI/-nU'lu şekillerine de sıkça rastlanmıştır.

[71] Tuncer Gülensoy, (1995): *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri: s.177

o āmet demiş *edirneli* (XXVI/53-54)
rāmetli büyük ali geliy ḳāveye bana baḳ diyi (XXVI/78-79)
çoḳ *cesāretli* bi adammış (XXVII/29)

ama ufaḳ yazdırmışlar elli üş *dȯu̯mlu* ȯlaraḳtan geşiyom (XXIII/1-2)

ḳızannı ḳarıları istemediler (XIII/7)
bi sene *nışannı* ḳaldım (XXII/18).

+sIz+ / +sUz+

Yazı dilinde +lI / +lU yapım ekinin olumsuzu olarak kullanılan bu ek, incelediğimiz bölge ağzında da aynı işlevde görülmüştür.

yenden anımda şeker *rātsızlī* olunca temiz avaya ītiyaç vardı burayı geldik
(XXIII/24-2)

bāzileri hi*Ş* bōle *dāresiz* falan yapardı (I/48)
áni baraj *susuz* ḳalmaz (XVI/43)
yāni ḳızannarım *ūsüz* büyüdü (XX/11).

+lIK+ / +lUK+ // +nIk+ /+nUk+

ḳışlıḳ yaz günü işler çivçinin işi nolcāḳ (XXXIII/15)

asetlik çekerler (XX/14-15)

rabbim ne ḳaa *bȯlluḳ* vermij bize ama ḳıymetini bilmīz (XXIX/6)

durumu dörT *dörtlük* (XVIII/6)

nerey gidecen bulduḳ bi ḳȯca *samannıḳ* (XIII/4-5)
o zaman Tā bi güzel olurdu *şennikler* (VI/2).

+cIk+ / +cUk+

evimis birer *udacıḳ* (XXXV/30)

ben bilmem bi *şeycik* bilmem (X/25)

undan sōra gelinnere tırtıl vardı büle tabi *pullucuḳ* pullayan ḳarılar vardı (XVII/80)

küçücük gözleri var ḳalbırların (XX/16-17).

+Ar+ / +şAr+

onar dölüm bādem ektik (XXII/5-6)

birer ekmek büyük (XXXV/19-20)
burdakiler *üçer altışar* tāne (XXXV/69)

birer ikişer çuval (XIII/14).

+cA+ / +çA+

cocuḴ yaptım *bayāca* (XX/6)

mācırca (XII/19) < muhacırca

eski *türkçe* ȯ devrin arap‿arfleri *arapça* (XXVIII/33)

ne yeni *türkçe* bilir yaziyı māmud‿aġa ne eski *türkçeyi* (I/56).

+leyin+ // +le‿in+ // +lī̆n+ // +lī̆+

sabāleyin çay yoḳtu çay bilmezdik‿iç (XXV/4)

sabāle‿in ḳalḳacaksın burnunu tutucan (XVI/12)

sabālī̆n dedi saat ani kim kimin ḳujānda öljē belli dī̆l dedi (XXIII/69)

sabālī̆ geldik (XL/3).

"+*cAğIz*+" > +cāz+ / +cēz+

burda ḳaldı bi *ḳızancāzın tefTercēzi* (XVII/63)
bir yaşlı *ḳarıcāz* büle ama pek ḳonuşamıyı (XVII/69)

undan sōra getirdim unnarı başḳa bir *evcēze* (XVII/68-69)

dönmuş *elcēzleri* ḳızanın (MDÖ).

+cAk+

adi git şini *sālıcaḳla* dèrler (MDÖ)

şindiki iş *öyuncaḳ* gelir bunnara ama gene de sor gençlere a͡ır geliyor (XXXIII/42-43).

+ki+ / +kü+

yannız důrumlar *şindiki* gibi sıḳıntılı de͡il (XVI/7)

ō̄le ḳāveler͡ önünden geçerkene giderkene *önündeKi* dāyreler çalar (II/26)
adi sōra *devriki* gün gene cumā yapàrdıḳ gene (II/28)
başımdaki ġırebi (III/52).

+IncI+ / +UncU+

yani *ikinci* bi armanı bekle (XXVII/17)

dedelerimis üz͡ elli senelik bi tıraḳyada bizim gelmişimiz var *ḳaçıncı* ḳuşaḳ oldūnu bilmiyorum (XXXVII/21-22)

üçüncü aziz yācı *dördüncü* de köprülü āmet var (XXVI/48).

+kAn+ / +Ḳ̇An+

başḳannıḳ ta bende ḳōpretif *başḳannī* bende (XLI/3).

pomaḳ tam böyle *safḲ̇an* (XXXVII/22-23)

+ız+ // +ıs+

båbānnem bırda *yannız* ḳaliy (XXVI/85)

ḳapanırsın bi bināda *yannısçıḳ* yatīrsın düşersin ḳalḳarsın (XXXIX/27-28).

1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

-mAk+

gündöndü ekiyler *ḳazmaḳ* yoḳ (VI/42)

ḳardeşim bu köylerde mūtarlıḳ *yapmaḳ* ḳolay de͡il (XVIII/13)

yastıḳ͡ *işlemek* (XX/13)

dü͡ünnerde *yemek* yapıyordum (XXXV/2)

tarana *ḳaçamaḳ* ḳusḳus maḳarna (X/27).

-mA+

sȧzlımalḳoşta *dūma bū̄me* bıralı (XVII/1)

damlama ḳurduḳ falan (XXII/16)

urdan *gelme* bu kö͡un zāte bi çȯ͡u mācırdır (XXIII/49-50)

kesme büle dimdik bütün böyle (XXIV/16-17).

-Iş+ / -Uş+

insannara nası *dȧvranışı* çȯcuḳlara er şeye (XVII/44-45)

ilk *gidişi* on͡ iki ay yapmış şindiki gibi ama ikinci gidişinde iki sene yaptı (XXVIII/12-13)

buranın *ḳuruluşu* (XIX/6)

benim kendi *görüşüme* göre ḳonuşuyom tabi (XXVIII/46).

-Ak+

döşeyi dar͡ isterim (III/13) "*döşeği>döşeyi*"

tam altıda dedi türkiyeden *uçaḳlā* gelcek (XXIII/70)

duraḳ yoḳ (XX/27).

-(X)k+ / -(X)ḳ+

ȯndan biz da ū̄rendik işte *ḳırik* ta *çıḳik* ta er şey yaptıḳ (XIII/38-39)

baḳ şindi *de͡işik de͡işik* çalġılar var (XXXV/44-45)

açıḳ gelin böyle kapalı dė͡il (X/16)

ḳazıḳ olaraḳ dikerler (I/8)

çoḳ *büük* yanġın ȯlmuş köün yarısı yanmış diyerekten (XXXVIII/20).

-(X)m+

on üç āne bi *yerleşim* varmış (XXIII/45-46)

attā *seçim* bitmiş båbam en fazla reyi almış (XXVI/47)

ȯ dolaptaki *yarım* şişe raḳı var dolapta (XXX/24)

o köy tepe bȭle aşāsı *uçurum* yuḳarsı tepe (XXXVII/7).

-(X)n+

açıḳ *gelin* böyle kapalı dėil (X/16)

ėkin biçmē gündöndü ḳazmā misir ḳazmā şindi yoḳ bi şeycik (X/18-19)

şünkü pēlivankü bize *yaḳın* (XVI/15)

bunda on saat çalışıcaḳ motȯr ki bi *dölüm* yer doldurasın (XVI/35) "*dönüm*"

-ġI+ / -ḳI+

en öndekisi o zaman *çalġı* da yetmezdi (XXII/30)

epinize *saygılar* sunarım (XXXIV/63)

tabi *sevgilisi* varsa gidūrlardı istemē yoḳsa gene şey için gürücü usūlüyle (XXXIII/48-49)

asḳı asılırdı gece (XLIII/25)

erkekler *içki* içilir (XLIII/28).

-ġA+

dalġa geçiyler birinnen (XXIX/18)

ḳoyu *gölgeliklèrde* (III/180).

-ġIn+ / -ġUn+, -ḳIn+

işte dėdim ya bilmem ḳaç yılında bin doḳüzüz o͡tuzda *yanġın* çıḳmış (XXXVIII/16-17)

sōna işte miroza gidiyler *sürgün* (XXVI/84-85)

tıraḳya avaları şini sen de *yetişkin* ḳızsın aynı bugünkü durumnar gibi aynı yāni (XXII/27-28).

-ġAn+ / -ḳAn+

yārin *erken* gelmesi (III/91)

çeyizlerde *yorġan* düşek işlērlerdi (X/21)

alışḳanlıḳ olmuş͡ er sabā ayni (MDÖ).

-X+

çok *sıḳı* tutuylar (XXIV/49)

soyḳan dī̄ masanın altına girdi *ḳorḳudan* diyi (XXVI/50)

ben ep istedim urası güzelleşsin böle tārī̄ *yazılar* vardı taşlarda kimse de bilmū̄ ne yazıldiynı (XLIV/27-28)

sayısı yoḳ (XVII/25)

gelen *ḳoḳudan* (XVI/12)

-AnAk+

bu köy͡ün *gelenekleri* (XXII/19)

yāni eski insanlān şe͡ine *gelinēne* göre ōle isimler (XXXVIII/15)

polise şiḳāyet *tutanaḳ* tutturmuş (MDÖ).

1.2. İsim Çekim Ekleri

Varlık-varlık ve varlık-eylem ilişkilerinde bulunan aitlik, ilgi, etkileme, yönelme, bulunma, uzaklaşma, neden-sonuç, parça-bütün, benzerlik- zıtlık vb. türden

ilişkilerin adları olan çekim edatlarını veya onların ekleşmiş biçimleri olan durum eklerini kullanarak, adları başka adlar veya eylemlerle birleştirmeye ad çekimi denir (Karaağaç 2013: 46).

1.2.1. Çokluk Ekleri

Birden fazla nesne, varlık ve kavramı belirtmek için kullanılan isim işletme(çekim) ekleridir.[72]

İncelediğimiz bölgede görülen çokluk ekleri Standart Türkçedeki "+lAr" eki ve birtakım ses hadiseleriyle oluşmuş "+nAr, +lā/+lē, +nā/+nē" ekleridir.

+lAr:

UA'da genel olarak kullanılan çokluk eki yazı dilinde olduğu gibi "+lAr" ekidir. Bu ek, kalın ve ince ünlülü biçimleriyle sözcüğe eklenerek ünlü uyumuna dahil olmuştur.

ȯrda da bu *ġacallar* o kȫ̆ün iŞ̈ine soḳmamışlar *mācirleri* yani bobalarımızı (I/6)

ḳalbırlarlan<kalburlarla (XX/16)

sabā ḳadar *ḳāvelere* meze taşırdılar *ėrkeklere* (XXV/39)

gürümcelerim vardı (XXXIII/39)

ya da *arabalarnan* gelmişler (VIII/14).

+nAr:

Derlediğimiz metinlerde karşımıza çıkan çokluk eklerinden biri de /n/ ünsüzü ile biten sözcüklerde nl>nn ilerleyici benzeşmesi yoluyla oluşan "+nAr" ekidir. Bölgede "+lAr" ekinden sonra en yaygın kullanıma sahip isim çokluk eki olduğu tespit edilmiştir.

ama o *zȧmannar* ālıḳlar bėylikler varmış (XLIV/19)
te benim *torunnar* şımdi gelir burayı taḳsiyle (I/42)

ayvannarlan toplaşırdıḳ giderdik ayvan gütmē (XIV/15)

[72] Gülensoy, **a.g.e**. 1995: 177

salınġaşlar olur dayre çalan çalardıḳ oynardıḳ işte êyle geçiriydik *günnerimizi* (VI/6)

bıraḳtı o binen ḳā *merdivennerden* ben çıḳarsın yoḴarı (XLII/21).

+lā / +lē:

Araştırma sahamızda /r/ ünsüzünün baskın bir söyleyişe sahip olmadığı, kullanıldığı sözcüklerde genel olarak düşme temayülünde olduğu ve buna bağlı olarak kendinden önceki ünlüde uzunluk meydana getirebildiği bilinmektedir. Bu ses hadisesinin çokluk ekinde de sirayet ettiği görülür.

ellēmizi ḳoyduḳ böyle *dizlēmize* (XXIII/68)
davullāla zurnalāla gelirler alırlar seni ḳına gecen olur (VII/17)

e aḳşama ġadar bi *şeylē* yapmaya üraşıyon (XXIII/11)

u zaman *dedemlē* doḳsan üç arbinde gelmişler burayı (XXIII/46)

e ufaḳ ḳızanke bize işte ōlum ò ġavurdan Ḳalma *evlē* derdik (XL/28).

+nā / +nē:

/r/ ünsüzünün düşmesi sonucu oluşan +lā/+lē çokluk ekinin "nl>nn" ilerleyici benzeşmesine uğramış biçimi olup bölgede kullanımı yaygındır.

yourt süt *onnāla* yapılırdı gene (VII/7)

torunnā var yedi tāne altı tāne (X/7)

baraş oldū *zamannā* dīl baraştan önce aralaydı (XXIII/34)

bi de dış tarafta *gidennē* (XXIII/81)
edemedin òrda ḳabul ediyo *ḳānunnā* yasalā (XXIII/20).

1.2.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri, kendisine bağlı olan öğelerle ve kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini bildiren eklerdir. İyelik ekleri, sahiplik, ait olma ve bağlılık bildirir (Ergin, 1993: 210).

Teklik 1. Şahıs:

İncelediğimiz bölge ağzında görülen Teklik 1. Şahıs iyelik eki yazı dilinde olduğu gibi "+m"dir. Bu ek, ünlüyle biten sözcüklere "+m" ünsüzle biten sözcüklere ise "+(X)m" biçiminde dahil olmuştur. Sert ünsüzün peşine eklendiğinde sözcükte ünsüz yumuşaması ve ünsüz düşmesi hadiselerine sebep olup uzunluk meydana getirebilmiştir.

çaḳ ben *bölūme* măil‿olayım seksen gün geşti (I/39).

gene ḳavun‿içiydi benim *nışannīm* (II/33).

bir *entārim* var küloş (III/47)
ārıdı *başım* astāneden kesildi *ekmēm‿aşım* (XXXIV/47).
başḳa *deycēm* yoḳ gülüm (XXXIV/53).

Not: Bu ek, +lAr çokluk ekiyle birleştiğinde bazen –r ünsüzünün eridiği, bunun sonucunda oluşan hece kaynaşmasıyla uzunluk meydana geldiği görülmüştür:

"iki tānesi ḳırmızı bültennen aranan adamın gurubuna benim *makinalām* ikisi girdi" (XXIII/20).

Teklik 2. Şahıs:

Eski Türkçede Teklik 2. şahıs ekinin /+ŋ/ olduğu bilinmektedir. Günümüzde de Anadolu ağızlarının genelinde bu ekin muhafaza edildiği görülür. Ancak bir Rumeli ağzı olan UA'da bu ses /n/ ünsüzü ile karşılanmıştır. Buna göre, metinlerimizde iyelik ekinin 2. teklik anlamı ünlü ile biten sözcüklerde "+n", ünsüzle biten sözcüklerde ise +(X)n ekiyle sağlanmıştır.

belli ki *gönülcūn* dālmış (IV/89)
atırıma düştü şirin *sözlerin* (XXXIV/40)

boban beni bobamdan (III/17)

şeye vince yaḴ *ciġaranı* yap işini (XXX/8).

Teklik 3. Şahıs:

UA'da görülen Teklik 3. şahıs iyelik eki yazı dilinde olduğu gibi ünlü ile biten kelimelere "+s(X)" ünsüz ile biten kelimelere ise "+X" şeklinde gelmektedir. Her iki durumda da ek, sözcükteki ünlü uyumuna dahil olmuştur.

eskiden tarnalara tarna *biberi* ḳoymazdıḳ (VII/6)

båbam sert bi insandı yāni bo͞le bi dèrler *yumrūnu* vurdu mu titeretirdi (XXVI/31).

sālıḳ͡ ocā yoḳ kö͡ümüzde (XLI/19).

Bölge ağzında bazı kelimelerde "-ı, -i, -u, -ü" şeklinde kullanılması gereken 3. teklik iyelik eki "-sı, -si, -su, -sü" şeklinde kullanılmaktadır (Özden 2016:115).

yapàrdıḳ ekşimiK yapàrdıḳ pazara satardıḳ *yāsını* satardıḳ (VI/39)

cumartesi başlıyor u *aḳşamsı* sabāsı bitiyòr (XXXIV/15-16).

Çokluk 1. Şahıs:

Derlediğimiz metinlerde görülen Çokluk 1. Şahıs iyelik eki ölçünlü dilde olduğu gibi "+mXz" dir. Bu ek ünsüzle biten sözcüklere +XmXz biçiminde gelmiştir. Ayrıca bu ekin z>s tonsuzlaşmasına uğramış olan "+mXs" şekli de yaygın bir kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır.

o͞le geçti bizim de *genşlī̄miz* (VI/9).

ani böyle ḳadifeden *paltomuz* vàrdı siyā ḳadife (II/34).
meslēmis çifçi (XXXVII/1).

bizim *bobalarımıs* seĺă̆nik doyran pazarlı kü͡ünden buraya gö͡Ş etmişler (I/1).

gelinniklerimis bile onnar diker ò dikerdi burda (II/36).
ḳoyun *sürülerimis* (III/173).
sütlü *ineklerimis* (III/174).

Çokluk 2. Şahıs:

İncelediğimiz bölgede çokluk 2. şahıs iyelik ekinin yazı dilinden farklı olmadığı görülmüştür. Buna göre "+nXz" eki STT olduğu gibi ünlü uyumuna dahil edilerek kullanılmıştır.

ani be yārim‿āni
bayramlıḳ *ediyeniz* (III/87) “hediyeniz”

var *deycēniz* (XVIII/12) “diyeceğiniz”

uḳuyun devlete sırtınızı dayayın ȯndan sōna ne *āliniz* varsa görün (XXXIII/58) “*haliniz*”

Çokluk 3. Şahıs:

UA’da görülen Çokluk 3. şahıs iyelik eki yazı dilindeki gibi “+lArI” ekidir. Bunun yanında nl>nn ilerleyici benzeşmesiyle oluşan “+nArI” eki de kullanılmıştır.

ikisi ḳıs en *ufaḳları* ben (XXIII/3)
nādırlı dārelerinde ali ābin dedī̄ gibi nādırlı *dāreleri* (II/9)

deerleri otuz bej milyon lira (XXIII/21)
tanışıyüz tabi bizim ḳomşumuz‿emen‿aşāda *evleri* (XXXVI/24)

ǵavurlar unnarın da *ḳızannarı* varmış‿eralde (XIII/29-30)

önneri de bō̄le şey ḳoyàrsınız ya neydi o be şey (II/34-35)

iki cāminin *nedennerinden* bi tānesi bu esas olan budur (XXI/9-10).

1.2.3. Aitlik Eki

Adlardan zamir ve sıfat olarak kullanılan adlar yapan, ilgili olma veya ait olma gibi bağlılık ve sahiplik görevleri taşıyan *-ki* eki, hem adlardan ad yapan bir yapımlık bağlı birim, hem de yapımlık söz öbeklerinden aitlik öbeğini oluşturan bir çekim ekidir (Karaağaç 2013: 78).

bizimkiler gene pırnaz yörū̄ diyolar (XV/8-9)

ama bėnim sanıyim *benimkiler* gibi yoḳ (XVII/9-10)

şindikiler yoḲ be ḳızım o eveldenmiş (XXXIII/41-42)

burdakiler üçer altışar tāne (XXXV/69)

ıstanbuldakiler gene bunnara satmışlar (XXXIX/26).

1.2.4. Hâl(Durum) Ekleri

1.2.4.1. İlgi Hâli

"Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur. Bu durum ya iki adın yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten ad kök ve gövdelerinden sonra *+In /+Un*, ünlüyle bitenlerden sonra *+nIn /+nUn* ekinin getirilmesiyle karşılanır" (Korkmaz 2009:23).

+(I)n/+(U)n:

burda ḳaldı bi *ḳızancāzın* tefTercēzi (XVII/63)

ȯrda da bu ġacallar o *köy̑ün* iŞine soḳmamışlar mācirleri yani bobalarımızı (I/6)

bunun mera ekiliş azīne olan *yerlerin* toplamı yirmi bej yirmi altı bin dölüm (XXI/20-21)

+n(I)n/+n(U)n:

metá‿an aldı *ȯnun* numarasını babayīt aynı ōlum gibi burda tȯrunum var (XVII/73)

burȧnın tārihçesi burda malḳoç *köy̑ünün* adını alması malḳȯçōlu çiflī diyoz (XL/19-20)

doḳsan‿*altının* temmuz ayında işte azirandan ėmekli oldum (XXXII/10).

"Ben" ve "biz" kişi zamirlerinde bu ek genellikle "–Im" şeklindedir.

benım gittīm zaman da yāmur döker (I/23)

bizim birman elbiselerimiz vardı ya (III/111).

Nadir olmakla birlikte çokluk ekiyle birleştiğinde –lān/-lēn biçiminde kullanıldığına rastlanmıştır:

yāni eski *insanlān* şe͡ine gelinēne göre ōle isimler (XXXVIII/15).

Bu ekin zaman zaman düştüğü de görülmüştür:

ye de *sırtın͡* üstüne yat (IV/111).
áni biz şindi zăten insannar yedi nesline Ḳádar yāni *dedesin* dedesi yedi şe͡ine ḳadar bilmesi şart düyler üle mi (XLV/9).
bunnarkiler yerli bizimkilē mācır (XXIII/47).
demir köprüde tıraḳ *köprüsün* bi başında türk bayrā bi başında assubaylar (XXVI/34).

Bir örnekte ünlüyle biten sözcüğe "+In" şeklinde eklenmiştir.
aşā yoḲarı üçüz veya dörtüz *sene͡in* mazisi

1.2.4.2. Yalın Hâl

Adın hiçbir çekim eki almamış ve nesne görevi yüklenınemiş olan durumudur(Korkmaz 2009:23).

azī̄ne<hazine (XXI/21), baraş<baraj (XXIII/40), cōrafya<coğrafya (XXI/22), ōlan<oğlan (XXVI/82), būday<buğday (XXIII/9), tereyā<tereyağ (XVII/59) vs.

1.2.4.3. Belirtme (Yükleme) Hâli

Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur (Korkmaz 2009:24).

Derlediğimiz metinlerde karşımıza çıkan belirtme hali ekleri yazı dilinden pek fazla farklılık göstermez. Bu ek, ünsüzle biten sözcüklere "+I /+U", ünlüyle biten sözcüklere ise /y/ ve /n/ yardımcı ünsüzleriyle birlikte +y(X) /+n(X) biçiminde ünlü uyumuna uyarak dahil olmuştur.

+I / +U

çal *ḳaşī* ḳalmasın bulaşī (XVII/61)
bi de áni *yarını* düşünemiyoz yarın *nolcāmızı* (XXIII/59)

bi misāfir geldi mi emen alırsın *oḳlāyı unu amuru* (VI/22)

şeye vince yaĶ *ciġaranı* yap *işini* (XXX/7-8).

Belirtme hali eki bölge ağzında; sert ünsüzle biten sözcüklere eklendiğinde yumuşamaya sebep olmuş, yumuşayan ünsüzün düşmesi ile meydana gelen hece kaynaşmasına bağlı olarak da uzun ünlülü bir biçimde kullanılabilmiştir.

çömlē dolduruyduḳ yüsük küpe er şey dolduruyduḳ (III/123).

ıspanā da ayni şekilde onu da rondodan geçiriyim amırına ḳatıyim o da yeşil ȯluyȯ (XLIII/50).

1.2.4.4. Yönelme Hâli

Söz öbeklerinde ve cümlelerde eylemin yöneldiği veya yaklaştığı varlığın adı, yaklaşma çekimine girer (Karaağaç 2013: 847).

Bölge ağzında yönelme hali eki genellikle yazı dilinde olduğu gibi ünsüzle biten sözcüklere "+A", ünlüyle biten sözcüklere ise "+yA/+nA" şeklinde dahil edilmiştir.

+A:

undan sōra getirdim unnarı başḳa bir *evcēze* (XVII/68)

on bej yıl olmuş iktidāra ḳalmış bir devletin *ayāna* gitmemiş (XXVIII/29)

aydi *arpalıa* (XX/40)

doldurmuşlar *baġaşlara arabaya gemiye* gemiden *buraya* inmişler (VIII/10-11)

Derlediğimiz metinlerde özellikle soru ve işaret zamirlerinde yönelme işlevinin çoğu zaman +I belirtme hali ekiyle yapıldığı görülmüştür.[73]

+I:

dedim yavrum gē *burayı* (XXX/23)

kimisi u *yanı* gitti çalışmā kimisi bu *yanı* (XXXVIII/22)

[73] Sözcükte yönelme işlevinin belirtme hali eki ile karşılanması Edirne ağızlarının en belirgin özelliklerinden biridir.[Bkz Rifat Gürgendereli, (2004): "Edirne İli Ağızlarında Söz Dizimi", *Doğu-Batı Bağlamında Türk Dili ve Türk Kültürü Bildirileri*, s.48]

ȯndan sōna geldik ‿*urayı* (XXIII/72)

yāni ille *urayı* gider baḳarmışar (XXVI/64)

sizi rātsız‿eder *nereyi* gitsen rat‿edemesin (XXIX/25)

nereyi *gicēz* be (XXX/19).

Hece kaynaşması ile meydana gelen sondaki uzun ünlü durum eki görevindedir. urdan gelmiş bizi subay *almā* (I/32)

sabā ḳadar ḳāvelere meze taşırdılar ėrkeklere (XXV/39-40)

ōle gelirler işte ḳına *yakmā* gelirler gene gümbür gümbür o dāreler çoḳ çalardı o sȧman (II/11-12).

İncelediğimiz bölgede yönelme hâlinin eksiz şekillerine soru zamirlerinde ve +A'nın edat yapma işlevinde az da olsa rastlanmıştır.

nerey gidecen bulduḳ bi ḳȯca samannıḳ (XIII/4-5)

bıraḳtı o *binen*‿ḳā merdivennerden ben çıḳarsın yoḴarı (XLII/21).

1.2.4.5. Bulunma (Kalma) Hâli:

"Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili ada +DA eki getirilerek karşılanır" (Korkmaz 2009:24). Derleme alanımızda da bu ek, yazı dilindeki biçimiyle kullanılmıştır.

+dA:

bāçede bülbül sesi (III/89)

bi bizim *mālemizde* eski bi şey yaşlı bi nine vardı (IV/16)

uzunkȯprüde ben devamlı gidip gelúyduḳ er gün içkiye (XXXII/5)

doḳuma *düzende tezǵāda* (V/20).

+tA:

"+dA" bulunma hali ekinin sert ünsüzle biten bir sözcüğe eklenirken geçirdiği ünsüz benzeşmesiyle olumuştur.
misiri *ḳavurcaḳta* ḳavururduḳ (V/1).

di‿eri bin doḳuzüz‿ȯtuz *dörtte* gelen bulġar mācırlarına tāsis‿edilmiş ȯ zaman (XXI/10).

1.2.4.6. Ayrılma (Çıkma) Hâli:

Türkiye Türkçesinde dil benzeşmesine ve ünsüz uyumuna bağlı olarak +DAn ekiyle karşılanan çıkma durumu, sözcükte fiilin ifade ettiği oluş ve kılışın kendisinden uzaktaştığını göstermek için kullanılan ad durumudur.

birer *gösçēzden* ne olur (XX/34)
benim der *aslāndan* misāfirim gelcek (XXII/21)
üc dörT‿ay durdum geldim *şe‿irden* (XXXII/9)
ȯraḳtan sōra ayçiçē (XXXIII/32).

+DAn ayrılma hali eki, yazı dilimizde dolaylı tümleci yapma işlevinin dışında cümleye farklı görevlerde farklı anlamlar da katabilmiştir.[74] Bölge ağzında da bu ekin, cümleye sebep anlamı kattığı örneklere sıkça rastlanmaktadır. Ayrıca "olarak" sözcüğüne eklenip vurguyu artırıcı bir görevde de kullanılmıştır.

ondan sevk‿ettiler bu küylere (XIII/12)
aşşīndan öldü gitti (IV/122)

[74] "Bu durum çeşitli kullanılış biçim ve özellikleri dolayısıyla, eklendiği adı fiile sebep, sonuç, zaman bildirme, adın yapıldığı maddeyi gösterme, bir bütünü veya bütünün parçasını oluşturma, yer ve yön gösterme, edat grupları oluşturma, karşılaştırma, eş veya zıt anlamlı ilişkiler kurma gibi çeşitli işlevler ile de kullanılır." [Bkz. Zeynep Korkmaz, (2009): *"Türkiye Türkçesi Grameri: (Şekil Bilgisi)"* TDK Yayınları, Ankara: s.24-25]

iki dönem mūtarlıḳ yaptım adam *ḳıtlīndan* (XIX/3)

sabāleı̯n ḳalḳacaksın burnunu tutucan / gelen *ḳoḳudan* (XVI/12).

anḳaradan tümen *olaraḳtan* gidiyos (XXIII/6-7)

var yāni bizim ānenin‿ *olaraḳtan* ama dā yoḳarsını bilemūs (XLV/11-12) ġāzi *olaraḳtan* kimlikler veriliyo bize (XXIII/8).

1.2.4.7. Eşitlik Hâli

Bu durum, eklendiği ad ile fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur (Korkmaz 2009:25). Bu ek bugün çekim eki fonksiyonunu kaybetmeye başlamış ve yapım ekine dönüşmüştür (Günşen 2000: 107).

İncelediğimiz bölgede görülen eşitlik ekleri "+cA, + çA, +cAk, +cAnA, +cAnIk" ekleridir.

+cA:

Cümlede çeşitli işlevlerde kullanılmıştır.

bunu almışlar gitmişler epsi birden *āilece* (VII/6) *"olarak anlamı"*
cocuḲ yaptım *bayāca* (XX/6-7) *"miktar zarfı"*

bis‿anádın mı *aftalarca* çalġı çalıyorduk‿o zaman (XXXIV/16) *"zaman zarfı"*

sādece teK ırḳ ġacal dērler bize (XLIV/12) *"edat işlevi"*
şindi astalandı *ūlece* durular (XX/21) *"durum zarfı"*
bence yāni ben üle ḳanaatteyim (XXXVI/14). *"+e göre anlamı"*

+çA:
bulmuştum bir *semisçe* at (IV/110). *"sıfat yapma işlevi"*

+cAk:

ālecek giderdik bā kazmā (MDÖ) *"aile olarak"*

+cAnA / +cAnIk:

güzēcenik toplārsın bi top sararsın (MDÖ) *"durum zarfı"*

iricene bi ōlancāzdı o birāz (MDÖ). *"sıfat yapma işlevi"*

1.2.4.8. Vasıta Hâli

Söz öbeklerinde ve cümlelerde eylemin bir varlığın aracılığı ile yapıldığını göstermek için ad, araç çekimine girer (Karaağaç 2013: 146).

"*Bu durum için Eski Türkçeden beri, dilin doğu ve batıdaki kollarında kullanılmış olan +(I)n /+(U)n eki, bugün Türkiye Türkçesinde artık yerini yaz-ın, kış-ın, güz-ün, ilk-in gibi kalıplaşmış bazı zarflara bırakan ölü bir ek durumundadır. Bu ekin yerini bugün ile edatından ekleşmiş olan +(y)IA eki almıştır.*"[75]

+(I)n/ +(U)n

armudu ḳaḳlārdıḳ *yazın* ḳurudurduḳ (V/5)

mesel *ḳışın* satış ȯldu mu çalışırdı (XXXII/22-23)

istanbůldan beri ep *yayan* (VIII/14)
bȫle bi çıbıḳ alırıs *pamuḳun* (XXXV/59).[76]

+lA/ +(y)lA

iŞerden dışardan *çamurla* suvārlar (I/9).

baḳ şindi motosikletle gelir *taḳsiyle* gelir (I/41).
eh ben te burda *allāyla* berāber (IX/4). *"-h ünsüzünün düşmesi sonucu"*

+lAn

"lA+n" biçiminde oluşmuş bu kullanımda vurgu amaçlı bir ek yığılması göze çarpar.

çitlen͡ örerler (I/8)

postaylan gittik sirkeciye ḳadar (I/27).

---

[75] Korkmaz, (2009): 25
[76] ET'ye ait arkaik bir unsur korunmuştur.

+nA/-nAn

Bölge ağzında yaygın bir ses hadisesi olan "nl>nn" ilerleyici benzeşmesiyle oluşmuş vasıta hali ekleridir.

ȯraya ḳadar bizi götürdüler *tirenne* (I/31)

aynı işte bildi͡n gibi demiş *kesi͡inne ıspana͡anna* (VI/25)

gelmişler burda *yunannılarnan* iki sene oturmuşlar unların evlerinde (I/3)
ya da *arabalarnan* gelmişler (VIII/14).

+lIn

Derlediğimiz metinlerde nadir olmakla birlikte vasıta eki olarak "+lIn" biçimi de kullanılmıştır.

gelin küylerden ulursa alaylın gidiyȯrlar *arabalarlın* (XXXV/37).
dediler üro marḳ vesayre işte yabancı *paraylın* (XXXVII/11).

1.2.4.9. Yön Gösterme Hâli

Söz öbeklerinde ve cümlelerde eylemin belli bir yönde yapıldığını göstermek için ad, yön durumu çekimine girer (Karaağaç 2013: 871).

+ArI

Bu ek Eski Türkçede [+ġaru], [+gerü] şeklinde idi. Batı Türkçesine /ġ/ ve /g/'nin düşmesi ile [+aru], [+erü] şekline girmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ek yuvarlak vokalli olarak hep [+aru], [+erü] şeklindedir. (Ergin 2013:242).

İncelediğimiz bölgede +ArI biçiminde karşımıza çıkmaktadır.

ǵavurlar e͡eP͡e *ileri* duru (XIII/30)

māsus orayı ḳoyardıḳ *içeri* saḳlārdıḳ (III/125).
ben de çıḳarım *dışarı* ȯrdan unnar da emen taḳsiye binermiş (I/42).
memlekete bin dȯḳuzüz on yediden *yuḳarı* askere aldılar (XXVIII/9).

+rA:

sevdi ȯnu sevdi ***sōra*** ˈbī landırdı sallanġacı (XIII/31)

ȯrası çingene memleketi (XXIV/5)

ȯrda dōmuşum ***buraya*** geldik (VII/1-2)

sonuç ̑itibārile ve ***şurayı*** gelelim yāni osmannının itābından (XL/22-23).

1.2.4.10. Soru Eki

İsmi fiile bağlayan ve ismin soru şeklini yapan hâl ekidir. (Gülensoy, 1995:179)

Bölge ağzında görülen soru eki yazı dilinde olduğu gibi "+mI/+mU" biçimindedir.

+mI/+mU

şimdi söylesem genşlere bȭle bȭle dȇi inanır *mı* ḳızım (I/37)

ȯteye gittin *mi* seni canavarlar yer (XVI/31)

bu armanda durulur *mu* (I/8)

bu mācırlardan otussekiz mācırlarından birbirlerini gördü *mü* ėėy mara nabáysin (XII/17).

2. ZAMİRLER

Nesnelerin dildeki gerçek karşılıkları olmayan, fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir (Ergin 2013: 262).

2.1. Kişi (Şahıs) Zamirleri

Kişi adlarının yerine kullanılan zamirlerdir (Korkmaz, 2003:405).

1.Tekil Şahıs: ben
2.Tekil Şahıs: sen
3.Tekil Şahıs: o/ȯ/u
1.Çoğul Şahıs: biz/bis

2.Çoğul Şahıs: siz

3.Çoğul Şahıs: onlar/onnar/ȯnlar/ȯnnar/unlar/unnar

Yalın Hâl	**İlgi Hâli**	**Yükleme Hâli**	**Yönelme Hâli**	**Bulunma Hâli**	**Ayrılma (Çıkma) Hâli**
ben	benim benım	beni	bana baa̯ (nadir)	bende	benden
sen	senin	seni	sana	sende	senden
o/ȯ/u	onun/ȯnun/un un	onu/ȯnu/un u	ona/ȯna/una	onda/ȯnda/und a	ondan/ȯndan undan
biz/bis	bizim bizım	bizi	bize	bizde	bizden
siz	sizin	sizi	size	sizde	sizden
onlar/ȯnlar/unlar onnar/ȯnnar/unn ar onnā/ȯnnā/unnā	onların/ȯnların ȯnnarın/unları n unnarın	onları/ȯnlar ı/ ȯnnarı/unla rı unnarı	onlara/ȯnlar a/ ȯnnara/unlar a unnara	onlarda/ȯnlard a/ ȯnnarda/unlard a/	onlardan/ȯnlarda n ȯnnardan/unlard an

Tablo 2: Kişi Zamirlerinin Çekimlenmesi

Teklik 1. Şahıs:

ben de unnarın tó taşındī zaman dünyāya gelmişim ȯrda (I/15)

benım gittī̄m zaman da yāmur döker (I/23)

orda götürdü *beni* a be dedi gel resim çıḳalım ātıra ḳalsın dedi (V/30)

ḳāyınam çoḳ yardım̯etti *baã̯* allā rāzı olsun (XX/27)

aCıḳlılar var *bende* çoḳ (XVII/42)

anama götürürdüm de ben baḳamam ḳızanı bi astalanırsa *benden* biller dedi (XX/31).

Teklik 2. Şahıs:

sen veresiye içmişin bi şey deẹbilir misin bu ḳadar çoḳ yazmışın (I/62)

senin yaptīn̲ işi ben yapamam benim yaptīm̲ işi sen yapamasın (XLII/37)

arabalar̲ ˈēy gelirler almā *seni* (II/22)
bizi götürecekler şeyle yani nası dēyim *sana* ḳamıyonna (I/34).
sende ḳızan var sen git başḳa yere (XIII/6)

aşă yoḳarı *senden* büü̲ktü o (XLII/30).

Teklik 3. Şahıs:

u türkü çārır (XXII/31)

ȯ da ḳarışırmış̲ unnara (XXVI/84)
orayı gitçektim *onun̲* içi ekmedim (XLIII/35).

ne cezālar yazdılar *ona* ikişer milyon ikişer milyon (XXIV/51)
onu giyer şişmannar (III/105)

dedi saat gece *onda* bu gece savaş (XXIII/59)

ben *ondan* dinnemekle ezberlemişim̲ ȯnu (IV/17).

Çokluk 1. Şahıs:

ama *bis* tabi ḳaştīmız̲ içi yoḳuz evde (XLIII/16)
bizim birman elbiselerimiz vardı ya (III/111)
ama (?) vericeklerdi *bizi* dā da kilit vurcaḳlardı (XXXVII/20)
bize de mācır falan derler (I/11)
ay be yavrum bizde şindicik ȫle şe̲ ādeti yoḲ *bizde* (VI/13)

bizden önce bi devir ötekler on bej yaşında adamlar gittiler ȯḳula (XXIV/24-25).

Çokluk 2. Şahıs:

siz demiş türkeeye gidüysünüz demiş (XXIV/35-36)

sizin bu arslan köü nerde bu (XIV/18)

sizi rātsız eder nereyi gitsen rat edemesin (XXIX/25)

ani olay şu dielim *size* yāni (XL/18-19)

bilmem ki *sizde* nası yapılıyi (MDÖ)

sizden eve gelirkesine üradım pazara dedim (MDÖ)

Çokluk 3. Şahıs:

ḳurtbey var *unnā* ep rumlādan ḳalan (XXIII/36)

gelmişler burda yunannılarnan iki sene oturmuşlar *unların* evlerinde (I/3)

ataturḳ *onnara* bir buŞuḳ ay ḳırḳ beŞ gün musāde veri (I/13)

undan sōra getirdim *unnarı* başḳa bir evcēze (XVII/68)

yāni *onnāda* miĺādı dolmuş ȯluyȯ (XXIII/18)

açıyiz bi gün dolduruyuz bi dā ḳış oldu mu *onnardan* yiyiz (VI/23).

2.2. İşaret Zamirleri

Yalın Hâl	**İlgi Hâli**	**Yükleme Hâli**	**Yönelme Hâli**	**Bulunma Hâli**	**Ayrılma (Çıkma) Hâli**	**Eşitlik Hâli**
bu	bunun	bunu	buna	bunda	bundan	-
şu	şunun	şunu	şuna	şunda	şundan	şunca
o/ȯ/u	onun/ȯnun unun	onu/ȯnu unu	ona/ȯna una	onda/ȯnda unda	ondan/ȯndan/ undan	onca
bunlar/bunnar bunnā	bunların/ bunnarın/	bunları/ bunnarı/	bunlara/ bunnara	-	bunlardan/ bunnardan	-
onlar/ȯnlar/unlar	onların/ȯnların	onları/ȯnları	onlara/ȯnlara	onlarda/ȯnlarda	onlardan/ȯnlardan	-

öte/ö̇te/üte	-	-	öteye/ö̇teye/ üteye	-	öteden/ö̇teden/ üteden	-
beri	-	-	-	beride	-	-
ötekiler/ötekler	-	-	-	-	-	-
bura/bıra	buranın/ bıranın	burayı/ bırayı	buraya/ bıraya	burada/burda/ bırda	buradan/burdan/ bırdan	-
şura	-	şurayı	-	şurada/şurda	şuradan/şurdan	-
ora	oranın/ȯranın/ uranın	orayı/ȯrayı/ urayı	oraya/ȯraya/ uraya	orada/orda/ ȯrda/urda	oradan/ordan/ ȯrdan/ urdan	-

Tablo 3: İşaret Zamirlerinin Çekimlenmesi

“bu”

ani en eski mezarliymız bizim bunnar yāni sīrcılı kö̧ünün ḳonumu *bu* (XLIV/30-31)

yāni *bunun* tārihçesi var tȧbi (XL/22)

yāni baḳ bu şē olaraḳ annatıyom *bunu* ani yaşlılarından aldīmıs şeye göre (XL/38-39)

bu mūtarlıḳ ḳadar en ādi sana̧at bu ama millet özenmiş *buna* (XVIII/13-14)

bunda on saat çalışıcaḳ motȯr ki bi dölüm yer doldurasın (XVI/35)

bundan bu ḳapıyı yapalım uzunkȯprünün gelicē için çoḳ faydalı diy (XXVI/39)

ins'ān *bunca* insan ama para yoḳ (MDÖ).

“şu”

ani olay *şu* di̧elim size yāni (XL/18-19)

şunun ilèrsinde bi baḳḳal vārdı eskiden (MDÖ)

senin benim̧ āzından *şunu* dedi bunardan iç̧ oşlaşmıyȯrum (XLII/3-4)

sōra *şuna* koyup pişiriyiz alţ üs (MDÖ)

toplaşırız ḳomşularla *şundan* bundan dērke aḳşam̧ ȯlur (MDÖ)

“o / ȯ / u”

ıspanā da ayni şekilde onu da rondodan geçiriyim amırına ḳatıyim *o* da yeşil ȯluyȯ (XLIII/50)

türküsü vardi *onun* (XIII/22)

er şeyinne ḳararız *onu* (VI/19)

bin doḳuzüz yirmi ikiden sōna zannedersem cumūriyetle birlikte diyelim *ona* (XXI/24)

efendim biz *ȯnda* oḳuduḳ (XXIV/17)

ḳuzu ḳulā / *undan* çorba yapardıḳ (XVII/55-56)

ḳonuştum *onca* dil dȯktüm ama dinletemem (MDÖ).

“bunlar / bunnar / bunnā”

sōra çıḳtı *bunnar* yavrum torunnarda çıḳtı (VII/22)

işte *bunnarın* bi māzisi var (XII/16-17)

ayda *bunnarı* alırsan yaşam nasıl sürdürülecek (XVI/17)

ıstanbuldakiler gene *bunnara* satmışlar (XXXIX/26)

bize *bunlardan* yaḳın

söyleyin neresi var (III/166-167).

“onlar/ onnar/ unnar/ onnā/ ȯnnā/ unnā”

çocuḳlar var iki tene *onnar* (?) tarafında (IX/1-2)

ėlli yedilī var yetmij beşlī var unnarın (XXIII/75)

onnarı sōra ḳaynadırdıḳ suyunu içerdik *onnarı* gene ėyle yērdik (V/5)

ḳuyorlar *onnara* yiyȯrlar (XXXV/39)

dā fazlası yok *onlarda* ekseri bi kilo (MDÖ)

açıyiz bi gün dolduruyuz bi dā ḳış oldu mu *onnardan* yiyiz (VI/23).

“öte/ ȯte/ üte”

ȯrdan *öte* tiren yolu yooḳ bişey yoḳ (XXVIII/29)

ǵavurlar gidiy *öteye* (XXIV/1)

şindi ȯn kilometre *öteden* adam geliy buraya bėygirinne eşēnne (XXII/26-27).

yani batman diyárbaḳırın *ütesinde* (I/29).

“beri”

aydarpaşadan *beri* (III/28)

şey *beride* var ya muzāfer atasay ȯrda ȯkudu (XXXIII/2-3).

“ötekiler / ötekler”

bizden önce bi devir *ötekler* on bej yaşında adamlar gittiler ȯḳula (XXIV/24).

“bura / bıra”

ȯnun şei üzerine çaḳmaḳ ḳalmıj *bura* (?) (XLV/17)

buranın ḳuruluşu (XIX/6)

unnar *bırayı* büle pulluyular (XVII/84)

meselā de ki yāni atmış kere dönüyüm *buraya* (XXII/15)

alırdılar *bırda* em de yıḳamazdılar baḳ evelki insan şindi ḳaç kere yıḳanĭyi (XXV/17)

evleri de *borda* onnarın (XX/44)

attā *burdan* ḳapı vardı yunanistana (XXVI/22).

“şura”

sonuç itibārile ve *şurayı* gelelim yāni osmannının itābından (XL/22-23)

şurda ufaḳ tavşantepe diyoz biz (XV/5)

şurdan baḲ baḳtıyin vakit gözükür orası (XLIV/25-26).

“ora / orası / ȯra / ura”

orası boş bi arazi (XLI/12)

babama demişler onnar *uranın* askerleri subayları sen demiş tıraş ȯl ustrayla (XXIV/7-8)

o da nasıl baḳ şini şu elim gibi tāta yapıştırı mīlar *orayı* (I/58)

ȯrda da bu ġacallar o köün iŞine soḳmamışlar mācirleri yani bobalarımızı (I/6)

bu düünde ep dolanır *urlarda* (XXII/23)

epimiz işte bu alan oldū gibi köv yāni bizim *ordan* gelme (VIII/15).

“öbürü / ȯbürü / übürü”

ama *ȯbürü* şeire giCek epsini parayla alcaḳ diyi (XXVI/74)

*ȯbürlern*i arḳadan devam edüydü oyun devam ediy (XXII/32)

übürü gene ep evde (XX/28).

2.3. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir (Korkmaz 2009:433).

İncelediğimiz metinlerde tespit ettiğimiz belirsizlik zamirleri şunlardır:

yāni süleyim *epsi* güzel unnarın da (XVII/26)

dā çoḳ kişi istedi de bi *ço͡u* o sıralar döndü (XXII/11)

ėr şey pilavlar tarnalar (XX/15)

erkes seslēr sen ȭle oynārsın òrta yèrde (II/21)

bȭle şini ayrı tabaḳlarda falan yoḳtu *epimis* bi tabaḳtan (X/29)

bāzileri hi*Ş* bȭle dāresiz falan yapardı (I/48)

kimisi gene dā fakir olmayan parası ḳırcasāli dārelerini tutàrlardı (II/9)

episi öyle gelmiş yāni ȯ zamannar (VIII/13)

bāzısı geç͡ eskiden geç gelirlerdi (XXIV/49).

2.4. Soru Zamirleri

Soru zamirleri, canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir (Korkmaz 2009:441).

anġını / tarna mı (XX/15).

ḳışlıḳ yaz günü işler çivçinin işi *nolcàḳ* (XXXIII/15).

sizi rātsız͡ eder *nereyi* gitsen rat͡ edemesin (XXIX/25).

armanlarda *kimi* yazcaḳlar (I/17).

nere͡e gittiK vana gittiK (I/32).

2.5. Dönüşlülük Zamirleri

Türkiye Türkçesi ağızlarında yaygın olan “kendi” zamiri kullanılır. “Öz” zamirinin kullanımına rastlanmamaktadır.

1.Tekil Şahıs	kendim
2.Tekil Şahıs	kendin
3.Tekil Şahıs	kendi/kendisi
1.Çoğul Şahıs	kendimiz/kendimis
2.Çoğul Şahıs	kendiniz/kendinis
3.Çoğul Şahıs	kendileri

Tablo 4: Dönüşlülük Zamirlerinin İyelik Çekimleri

emen *kendlerine* göre çektiler (XXIX/10)
evel beni ālattı
şimdi *kendi* ālasın (III/55)
çifçilik yapıyüz yavrum domatiz ekiyiz biber ekiyiz er şey bis *kendimis* çıḳarıyiz (XLIII/33).

3. SIFATLAR (ÖN ADLAR)

Ad ve kavramları niteleme, belirtme, yer gösterme, sayı gösterme, sorma gibi çeşitli yönlerden niteleyen, belirleyip özelleyen söz, söz öbeği veya cümle, sıfattır (Karaağaç 2013: 697).

3.1. Niteleme (Vasıflandırma) Sıfatları

Adların renklerini, biçimlerini, durumlarını ifade eden sıfatlardır.[77]
sūni yāmur yādırdıḳ (XXXVI/26).
beyaz gelinlikler *bėyaz* dovaḳ (II/32).

3.2. Belirtme Sıfatları

"Belirtme sıfatları, niteleme. sıfatlarından farklı olarak varlıklan niteleme değil belirtme işlevi yüklenmiş olan sıfatlardır. Bu işlev ya adları işaret etme, gösterme; ya sayısını, miktarını bildirme, ya sorma yahut da belirsizlik gösterme biçiminde

[77] Banguoğlu, 1974: 345

karşılanır. Buna göre de belirtme sıfatları kendi içinde, işaret sıfatları (gösterme), sayı sıfatları, soru sıfatları ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dört alt gruba ayrılır."[78]

İşaret Sıfatları	**Sayı Sıfatları**			**Belirsizlik Sıfatları**	**Soru Sıfatları**
mericin *übür* tarafı yunanistan òlur(I/12).	**Asıl S. Sıfatı**	**Sıra S. Sıfatı**	**Üleştirme S. Sıfatı**	*bāzi* köẹ beş ̑āne *bāzi* köẹ sekiz ̑āne(I/5).	bu düün̑ *nasıl* düün̑(III/42).
gene de durular evleri *üte* mālede(XX/44).	yav nüfus çoḳ ta normal *èlli* āne ḳaldı şu anda yāni(XLI/8).	*ilk* ḳurucuları da dedemler (XXXVIII/3).	māmud ̑ aġa ḳāveci burda *birer* çizgi çizer(I/55).	ısladır *bi* bezi tebeşirlen siler onnarı çeker gider(I/59)	*ḳaç* senelik sevdīm şimdi çıḳtı meydana(III/74).
bu tarafı türkiye òlur(I/12).	òrda *iki* sene ḳalırlar(I/9).	o da ayrȧbolnun *son* köü̑(XXXVIII/8).	*birer ikişer* çuval(XIII/14).	*birās* ḳum ḳatmayınca (III/38).	-
o da nasıl baḳ şini *şu* elim gibi tāta yapıştırı mīlar ̑ orayı(I/58).	*yetmiş* para *iki* ḳuruş çay(I/54).	-	ne cezālar yazdılar ona *ikişer* milyon *ikişer* milyon (XXIV/51).	*birḳaç* defa múrācāt ̑ edildi yapacaız ̑ edeceiz̑(XVI/12).	-
o köy tepe bȫle aşāsı uçurum yuḳarsı tepe (XXXVII/7).	*bej* tāne òlur bi toḳarlaḳ yapar(I/55).	-	-	çoḳ gezdik sánȧat ̑ ususunda *er* tarafa gezdik (XXXIV/53).	-

Tablo 5: Belirtme Sıfatları

3.3. Sıfat Yapan "+ki"

İsimlere eklenen "+ki" ekinin bir başka ismin önüne gelip onun herhangi bir özelliğini veya durumunu ifade etmesiyle oluşan sıfat tamlamalarıdır. Bu kalıp için genellikle "isim + DA + ki" biçimindeki kullanım benimsenmiştir.

[78] Korkmaz, (2009): 385

ōle ḳāveler ͡önünden geçerkene giderkene *önündeKi* dāyreler çalar (II/26)
adi sōra *devriki* gün gene cumā yapàrdıḳ gene (II/28)
başımdaki ġırebi (III/52).

Sıfatlar, bir ismin önüne gelerek onu çeşitli yönlerden nitelediği ya da belirttiği gibi isim kullanılmadığı durumlarda "*adlaşmış sıfat*" olarak da varlığını hissettirirler.
sırtımıza (?) *ḳalani* epsi ḳaldi (XIII/3).

4. ZARFLAR (BELİRTEÇLER)

Eylemlerden, sıfatlardan, ortaçlardan ve zarf niteliğindeki sözcüklerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk, pekiştirme, soru gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin hâle getiren sözcüklerdir (Korkmaz, 2009: 451).

4.1. Yer-Yön Zarfları

Bunlar boşlukta bir yer ifade eden yer isimleridir (Ergin 2013: 259).
māsus orayı ḳoyardıḳ *içeri* saḳlārdıḳ (III/125).
ben de çıḳarım *dışarı* ȯrdan unnar da emen taḳsiye binermiş (I/42).
memlekete bin dȯḳuzüz on yediden *yuḳarı* askere aldılar (XXVIII/9).

4.2. Zaman Zarfları

Bunlar zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleridir (Ergin 2013: 260).

bunna *tanıştīmızdan sōra* bunnar bi tırafik ḳazāsı geçirdiler (VII/4).

sabālm̄ dedi saat ani kim kimin ḳujānda öljē belli dīl dedi (XXIII/69).

ȯrdan *dā* sevḳ͡etmezler (I/25).

sabāle͡in ḳalḳacaksın burnunu tutucan (XVI/12).

ama *ėkseretli* eT͡isterdiler (XXV/42).
hamitli var burda ėmetli derlerdi *şini* hamitli derler (I/6).
ilerden bȱle dāre çalarlardı (I/51).
ḳāveci burda içer *sabāları* içer bi de *aḳşamları* içer (I/54).
artıḳ sular ḳararmıştı (IV/96).

esKiden ōle bi Tā şennikler olurdu (VI/1).
ama şindi *artıḳın* yapamıyorum (XXXIII/16).

4.3. Azlık-Çokluk(Miktar) Zarfları

Bunlar azlık-çokluk ifade eden, miktar, derece bildiren zarflardır (Ergin 2013: 262).

cocuḲ yaptım *bayāca* (XX/6).

o zaman *Tā* bi güzel olurdu şennikler (VI/2).
iç esāba ḳatmaz emek ile zāmeti (IV/9).
sirkecide durduḳ *birās* (I/27).
ōle gelirler işte ḳına yakmā gelirler gene gümbür gümbür o dāreler *çoḳ* çalardı o sȧman (II/12).
geldi *en* işlek bir yola (IV/25).
çoḳ yaşattırdı adam sāolsun (XI/16).

4.4. Durum Zarfları

Korkmaz'ın[79] ifadesiyle, "*Durum zarfları, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır. Bir oluş ve kılışın durumu, kendisine eklenen zarfın anlamı ile bağlantılı olduğundan, bu grupta yer alan zarflar, işlev bakımından hayli çeşitlidir. Durumda benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme, şüphe bildirme, yanıt verme gibi türlü işlevler yüklenmiştir.*"

burdan uzunköprü *gere gere* dört saat (I/22).
yayan giderdik (I/22).

epsi de *tāsilli* gelmişler (XXVIII/26).

unnar bırayı *büle* pulluyular (XVII/84).

[79] Korkmaz, **a.g.e.** 2009:502

öyle olmuş (I/17).
iki sene *bōle* durular (I/4).
seni dedim bōle cam çiçē gibi canlı tutucam *gene* seni alcam (XII/13). *"tekrarlama"*

yetmiş altı yaşındayım *herhaḱde* (XXV/1). *"tahmin"*

bi yapraḳ dā şe aparsın bi *gene* bi tene (XXV/23). *"tekrarlama"*
yenden üstünü yapmışlar patlayan yerin ḳopan yerin yapmışlar (XXVI/33).
"tekrarlama"

tekrar gen yayarsın dier gene (XXVII/14). *"tekrarlama"*

amdi diyo sen *gelbā* içmemişin bu gece (XXX/27). *"tahmin"*
sanki ayātta da iç içmemişim (XXX/31). *"şüphe bildirme"*
çocuḳlar *beki* bayramda gálir (XXXIV/53). *"tahmin"*

4.5. Soru Zarfları

Eylemleri soru yoluyla belirten zarflardır.[80]
bizi götürecekler şeyle yani *nası* dēyim sana ḳamıyonna (I/34).
nasıl çıḳacaḳ (III/127).
ayda bunnarı alırsan yaşam *nasıl* sürdürülecek (XVI/7).

5. EDATLAR (İLGEÇLER)

Hacıeminoğlu'nun *"Arapça bir kelime olan edat 'âlet' ve 'vasıta' demektir. Onun gramerdeki mâna ve yerini tespit ederken de bu aslî mânâsını göz önünde bulundurmak gerekir. Nitekim, bir gramer unsuru olarak da "edatlar tek başlarına mânâları olmayıp, ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmağa yarayan âlet sözlerdir, vasıtalardır."*[81] şeklinde tanımladığı edatlar, yalnız başına kullanıldıklarında bir anlam taşımayan, başka sözcüklerle öbekleştiklerinde sıfat veya zarf grubu oluşturan ve cümleye çeşitli anlamlar kazandıran sözcüklerdir.

[80] Bilgin, 2002: 281
[81] Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2015.

5.1. Ünlem Edatları

Bunlar his ve heyecanları; sevinç, keder, ızdırap, nefret, hayıflanma, coşkunluk vs. ruh hallerini; tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır (Ergin 2004: 349).

5.1.1. Ünlemler:

Tepki ve duyguların, his ve heyecanın metinlere yansımış sesleridir. Bölge ağzında görülen ünlem ifadeleri şunlardır:

ah/ ēh/ eh

ah sen asKerden gelince (III/136).

eh ben te burda allāyla berāber (IX/4).

ēh tütün ḳalıbı (V/7).

a/ e:

a be kızım diyim bunun ḳolları yok ***a*** diyim (VII/26).

giyerler ***e*** yok fakirlik kendim diktim er şeyimi (X/16).

ōh/ ohō

ohō bi kere on sene eveli (V/25).

ōhō vardı dörTbej tāne inēmiz vardı (VI/33).

yā

yā şindi bi şeyler ḳalmadı (V/10).

bē/ be/ ba

pin *be* dede derler yalvarılar (I/44).

a be/ ā be

orda götürdü beni *a be* dedi gel resim çıḳalım ātıra ḳalsın dedi (V/30).

ʾā be ḳızım çoġ zor allā göstermesin (XIII/4).

ay/ āy/ vay

ay be yavrum bizde şindicik ōle şe ādeti yoḴ bizde (VI/13).

vay çocūm ḳaldı gibilerde (XXVII/38).

5.2. Seslenme Edatları:

Hitap ve seslenme ifadeleridir. İncelediğimiz bölgede özellikle kadınlar için kullanılan "mari, mara" edatları dikkati çekmektedir.

yav/yāv

yav yoḳ adamın parası fakir be ḳızım (I/53)

hadi/ adi/ ayde/ayda/ ādi͡in

gelmesin çavuş ābi demiş çavuş aġa demiş *ayde* (II/5).

ondan sōra *adi* baḳalım şaldırana (I/36).

ordan o memleketten *ādi͡in* baḳalım demişler türkiyeye gicēnis (VIII/9).

undan sonra *hadi* get işine var (XVI/13).

ayda bunnarı alırsan yaşam nasıl sürdürülecek (XVI/17).

ēy/ey

ey güzel köy̆üm (III/181).

seni ben ne ḳadar çoḳ severim (III/182).

mari/mara

na *mari* ḳaçarsın dērdim ben ona (XII/12).

bu mācırlardan otussekiz mācırlarından birbirlerini gördü mü ėėy *mara* nabáysin (XII/17).

nabáyesin *mara* (XII/18).

5.3. Gösterme Edatları:

Birini veya bir şeyi göstermek, işaret etmek için kullanılan edatlardır. Bölge ağzında işte anlamı ifade eden "te/tē/tó" gibi kullanım şekilleri yaygındır.

te/tē/tó

te ayatta *te* görecen (V/21)

vallā biz de işte *tó* bōle bilūz işte (VIII/5).

bārı bana tē ḳarşıdan (MDÖ)

işte

ōle gelirler *işte* ḳına yakmā gelirler gene gümbür gümbür o dāreler çoḳ çalardı o sȧman (II/12).

5.4. Cevap Edatları:

Bunlar tasdik veya red ifade eden edatlardır (Ergin 2004: 351).

evet

evet ḳaçtım (X/5).

āyır

diyim ‿*āyır* ben istemī̇m iC bi şēcik (MDÖ)

deı̯l/dėı̯l/dī̇l

bıraḳın zāten çoḳ büyük bi yerde *dī̇ldik* (XXIII/67).

çoḳ *dī̇l* yàni sevkiyatānede durduḳ biraz (I/28).

açıḳ gelin böyle kapalı *dėı̯l* (X/16).

tabi

acamıyız *tabi* ḳalabalıḳ Ta dört bin kişi bi asker (I/33).

elbet

diktim ‿*elbet* (MDÖ)

tamam

tamam toplanın ne varsa evin eşyālarını toplamışlar (VIII/10).

geliyor edirneye ḳadar edirnede biraz çisenti yapıyor buraya gelince *tamam* bitti (XVI/44).

tamam dedi bȧbam da (XXXIX/23).

5.5. Sorma Edatları:

Bunlar sorma ifade eden soru için kullanılan edatlardır (Ergin 2004: 350). Eski Türkçede "ḳanı" olarak gördüğümüz, yazı dilinde "hani" şeklinde kullanılan soru kalıbı, bölge ağzında genellikle ön ünsüzü düşürülerek "ani/ áni" halini almıştır.

ani/áni

ani böyle ḳadifeden paltomuz vàrdı siyā ḳadife (II/34).

o̊küz arabası *áni* o̊küzü olan o̊küz (VIII/11).

5.6. Bağlama Edatları:

Bunlar, kelimeden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya mana bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır (Ergin 2004: 352).

5.6.1. Cümle Başı Edatları

Bunlar cümleleri mana bakımından birbirine bağlayan edatlardır (Ergin 2004: 354).

ama

ama onnara ġacal demişler (I/11).

faḳat, Íākin

faḳat kemiklerim serttir (IV/43).

ama faḳat bābam oḳulu hic yoḳ gibi bi şey *Íakin* çoḳ ilerigörüşlü (XXVI/36).

çünkü/ şünkü

gördüm *çünkü* o şöförü (XII/5).

şünkü pēlivankü bize yaḳın (XVI/15).

eger/ e͡er

o̊rda *eger* üçüz tene dörtüz tene çay varsa o adamın meseĺa içmiş adamın o siler o̊nnarı (I/60).

bir ḳısmetim varsa *e͡er* (IV/27).

ġayrı

şindi *ġayrı* bittim tükendim şindi (XX/33)

ama yėter ġızanım ben yaşamayam *ġayrı* (XX/33)

ille/illem

yāni *ille* urayı gider baḳarmışar (XXVI/64).

küçükbaj *illem* ḳıra salıp bayıra salıp otlatmaḳ istiyȯ (XXXVI/13).

yannız/yalnıS

yannız důrumlar *şindiki* gibi sıḳıntılı deḭl (XVI/7).

yani uzunköprü edirneliyim *yalnıS* memleketteki köǖn ismini yazmışlar pazarlı (I/15).

yoḳsa

yȯḳsa ḳȯrḳsam burdan terḳ ederim (XVII/14).

belki/beki

belki sondur görüşüm (XXXIV/36)

çocuḳlar *beki* bayramda gálir (XXXIV/53).

zāten/ zāte/ zăte/ zātin/zȧten

zātin benim yaşamışlıḳlarım böyle bi ansikĺopedi almaz (XXXVII/25).

ȭle işte sōra *zăte* on altı yaşında Pürgü giydim (II/6).

başḳa bi ḳuyu var *zȧten* (VIII/8).

ġāzi mezarları dúylar *zāte* baḳ ismi üstünde (XXXII/28).

mādemki

mādemki son dememdeyim (IV/46).

yani/yāni

yāni başḲa cins yoḳ *yāni* (XLI/5).

yani ikinci bi armanı bekle (XXVII/17).

meseĺa/ mesel

ȯrda eger üçüz tene dörtüz tene çay varsa o adamın *meseĺá* içmiş adamın o siler ȯnnarı (I/60).

mesel ḳışın satış ȯldu mu çalışırdı (XXXII/22).

bāri

bāri ī̇lik edeyim (IV/47).

5.7. Karşılaştırma Edatları

Birden fazla sözcüğü ya da cümleyi birbirine bağlama görevinde bulunan edatlardır.

ya.....ya

ḳolundaki sahtini
ya ḳurarım *ya* ḳurmam (III/135).

ne.....ne

ne yol var *ne* ḳamıyon var hij bi şey yoḳ (I/35).
ne yeni türkçe bilir yaziyı māmud ag̣a *ne* eski türkçeyi (I/56).

em.....em < hem.....hem

unu içine *em* ḳoyuysun *em* oḳlavāyla ḳarıştırıysın (XVII/59).

de/da.....de/da

bubam bi çivt bėygir Pulluḳ bi *de* sālır ayvan inek yāni dī̇z biz (VIII/12).

onnar *da* aramı̇yü biz *de* aramı̇yüz (VIII/17)

5.8. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk veya birbilerinin yerine kullanılabilecek ifadeleri bağlama özelliği gösteren edatlardır. Derlediğimiz metinlerde bu edatların iki unsuru birbirine bağlama işlevinden çok konuşmaya ilave cümleler ya sözcükler eklemek amacıyla kullanıldığı görülür.

veyā/ veyātta

veyā servis yapıyı (XXIV/50).
ȯranın ȯ zaman yöresine göre *veyātta* ani leylek var burda çoḳ leylek kō̄ olúyü (XXXVIII/14).

yaıt

yaut büyük varlıḳ sāipleri alcaḳ oturcaḳ (XXII/12).

5.9. Sıralama Edatları

UA'da karşımıza çıkan sıralama edatları "ve, ile, ilen" ve *l* > *n* ünsüz değişimi sonucu oluşan "+nA" ile "+n" ünsüzüyle pekiştirilen "+lAn, +nAn" edatlarıdır.

-la/ -le/ -lan/ -len/ -na/ -ne/ -nan/ -nen

iŞerden dışardan *çamurla* suvārlar (I/9).
ben ondan *dinnemekle* ezberlemişim ȯnu (IV/17)
āzımızlan evel yoḳtu başḳa bi şey (V/6).
çitlen örerler (I/8).
ābubanna gitmiştik (V/25).
ȯraya ḳadar bizi götürdüler *tirenne* (I/31)
ya da *arabalarnan* gelmişler (VIII/14).
iki tānesi ḳırmızı *bültennen* aranan adamın gurubuna benim makinalām ikisi girdi (XXIII/20-21).

5.10. Sona Gelen Edatlar

Bunlar dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara, kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır (Ergin 2004: 357).

ki

aT dedi *ki* kurT arkadaş (IV/58).
nie yalan yere met edeyim *ki*(XVII/9).

ise/-se

ȯlmektense orda bāre gelsin burda ölsün (XI/14).

baḳarım eşim *verise* bana para gȯrücem (XXXIII/59-60)

bile

ȯ devirde dāre *bile* tutamayan insannar fakir (I/52).

ġayre

aha gidivere *ġayre* (XX/6).

5.11. Son Çekim Edatları

Cümlede isim işletme ekleri gibi kullanılan edatlardır.[82]

diye/ diyene/ deye/ di̯e/ de̯i̯

ama dereköy *diye* öyle söylēler (XIV/3)

getireyim *di̯e* berāt (IV/72)

o telefonna telefon gelmiş atatürk öldü *deye* (XIV/17).

şimdi söylesem gençlere bo͞le bo͞le *de̯i̯* inanır mı ḳızım (I/37).

bıldır köy var burda mese‍ĺā bıldır köy *diyene* (XXXVIII/12).

dōru/ duru

beCeriklileri ḳuyarlar öne *dōru* (XXII/32)

ācın üstüne su itfa͡eyle sıḳtıḳ aşā *duru* yāmur yār gibi (XXXVI/27).

için/-çin/içi

işini sevmeyen insan *i̯çin* er şey zordur (XXXVI/14).

onunçin arayler araştıriyler (XLI/9).

durum ava ya͡aşlı gitti͞ zaman aluydün bereketini şindi allā *içi* (XVI/38).

gibi

Cümleye benzetme, karşılaştırma gibi manalar yükleyen "gibi" edatı, Korkmaz'ın ifadesine göre[83]: *"İyelik ekindeki kalıplaşma ile meydana gelmiş olarak kabul edeceğimiz kelimelerden biri, bazı ses değişmeleri ile birçok lehçe ve metinlerde bulabildiğimiz gibi< kib+i < kib, kip 'ölçü, kalıp, denk' son çekim edatıdır."*

o da nasıl baḳ şini şu elim *gibi* tāta yapıştırı mīlar i̯orayı (I/58).

şiniKi *gibi* ḳolu yoḳ bacā yoḳ elbiseler de̯i̯ldiler (VII/24).

ḳadar/ ḳadara/ ḳadarıya/ ḳadan/ ḳa͡a/ ḳa͡an/ ḳā

sōra misir bu *ḳadar* ȯldu mu onu ocaḳlārdıḳ (V/10)

---

[82] Gülensoy, 1995: 201

[83] Zeynep Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri Ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara, 2011, s.36.

bugüne *ḳadan* burdayım yāni (XXVI/2)

rabbim ne *ḳa͡a* bȯlluḳ vermij bize ama ḳıymetini bilmī̇z (XXIX/6).

bıraḳtı o binen *ḳā* merdivennerden ben çıḳarsın yoḲarı (XLII/21).

ȯldum ȯlcām *Ḳadara* (XX/3).

ben ȯrayı müracaat ettim faḳat kimse de ilgilenmedi şu ana *ḳa͡an* orasıylan (XLIV/26).

küĺā bu *ḳadarıya* ḳadar onnarı ıslatıp içine malzeme ḳoyuyüz (XLIII/42).

göre

emen *kendlerine* göre çektiler (XXIX/10)

o günün şartlarına *göre* radyo vardı (XXVIII/19).

ḳarşı

şini siz da͡a farḳlı çoluḳ çocūna *ḳarşı* olcānız (XXIX/26).

öte beri/öte/beri

nışan͡ olursun *öte beri* nişan yaparsın dü͡ün͡ ȯlur (VII/17).

istanbůldan *beri* ep yayan (VIII/14).

berāber/bareber

bi bėygir vardi bi da ablamla enişte͡mner epsi *bareber* geldik (XIII/9).

bubalarımız da gelmiş ep *berāber* aynı kūden kȯ͡ün ismi pazarlı (I/2).

ayāḳabı işi ȯnun yanında ev sā͡ibi ābimle *bárāber* (XXXIV/59).

6. FİİLLER

Şekil bilgisinin addan sonra en önemli ögesi olan fiiller, iş ve hareket bildiren önemli sözlerdir (Korkmaz 2009:527).

6.1. Fiil Yapım Ekleri

Fiil kök ve gövdelerinden yeni eylem sözcükleri türetmeye yarayan eklerdir. Bölgemizde bu ekler, birtakım fonetik değişikliklerin dışında genel olarak yazı dilinde kullanılan eklerle parelellik gösterir.

6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

+la-/+le- // +na-/+ne-

māsus orayı ḳoyardıḳ içeri *saḳlārdıḳ* (III/126)

e sōra yavaş yavaş *başladılar* o yanı bu yanı gitmē (XIII/14-15)

atırlarım tabi (XIII/20)

berekeTli bir yıl *düşler* çifçiler (IV/10)

süslerim püslerim teslim ederim (X/14)

annadın mı (XXVIII/3)

dinne çifçilerin ġarip ālini (IV/3).

+lAn-

toplanırdıḳ ḳızlar epimis (V/7)

adam *astalandı* (XI/14)

sādece *ȧzırlandıḳ* gitmē istanbula radyo evine (XVII/47-48)

bizi *evlendirmiş* unu yapmış bunu yapmış (XVI/5-6)

süslenirdik (XVII/79)

ben yetmiş yılında *evlendim* (XXII/17).

+Ar-

artıḳ sular *ḳararmıştı* (IV/96)

dōruyüm paTlicanı meseĺā *ḳızardıp* ḳarnıyarıḳlıḳ poşet poşet ḳoyuyüs (XLIII/37)

çabucaḳ *yeşerī* onnar (MDÖ).

+(X)ḳ- / +(X)k

ḳurT bir aḳşam *acıḳmıştı* (IV/22)

boy alçaḳ *gözüksün* (XXIV/9)

+lAş-

orda neyle *ḳarşılaşıcan* nası yapcan (XXIX/23)

getirip gidip urdan işimiz *ḳulaylaştı* (XXXIV/26)

yāni bu *tapulaştırma* geldi yėrler parçalandı (XLI/9)

mācirleri de *birleştirmişler* ḳadılarla muacırḳadı köv olmuş (XIX/10-11)

genel anlamda bin doḳuzüz on üç savaşlarınnan ilgili *yerleşim* birimidir (XXI/8-9).

+a- / +e-

oynardı ḳızlar bõle toplanılırdı (X/23-24)

ḳaç sene *yaşadı* be nūran (XI/15)

ayırlı işler *dilerim* (XXXIV/64).

+Al-

e şini vesāitler *çoaldı* (XXXVIII/25)

eski sevincin *azalmış* (IV/88)

důrumlar *düzelirse* yaza gene geleCekler (MDÖ)

6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-Il- / -Ul-

yayılırlar bayırlara (III/176)

undan sōra *yazıldılar* bi ḳaç kişi (XI/8)

gene biraz şey *ekiliyor* ama üc misli masraf oluyor (XVI/33-34)

ününe gelen sana küfreder *dikilir* ḳarşına gelir (XVIII/4)

buranın *ḳuruluşu* (XIX/6)

ḳızanım ben çoḳ *üzüldüm* (XX/39).

-(X)n-

kel var kelden de bu ǵavurlar *çekinir* çoḳ (XXIV/10)

hiŞ te *ḳaşınmazdıḳ yıḳanmazdıḳ* Ta (XXV/27)

dedi͞m gibi tel er cebinde *bulunduruyȯrdu* (XXXIV/23-24)

bir ḳatır *göründü* uzaḳtan (IV/31)

-(X)r-

ḳaçırmadım gönüllü aldım (XII/14)

ondan sōna onu çıḳarırız bi ḳuruturuz bi o͡alarız ḳuruturuz bi da͡a ō͡le *pişiririz* (VI/18)

on beş sene oldu yannız bō͡le evde günneri *geçiririm* (XI/4)

arman *savuruduḳ* (XXV/27)
ne dün *gördüm* ne bugün (III/45)

-t- // -d-

bu güne ḳadar *sürttürū͡z* (XXVI/12-13)

yālayıP *ḳızardiysın* yenden *ısladiysın* ḳabariyı (XLIII/43)

on bej gün sōra seriyúz dışarı *ḳurutturuyuz* (VII/10)

dayatçānız (XXXI/12)

küĺā bu ḳadarıya ḳadar onnarı *ıslatıp* içine malzeme ḳoyuyüz (XLIII/41-42)

-DIr- / -DUr-

ḳarşıda *ḳarıştıran* (III/62)

getireyim di͡e satır (IV/50)

sōra gene denk *yaptırıydıḳ* satacāmız zaman (V/8-9)

durdurdular bunu (XVI/20)

ilerde ergeneyi *o̱luşturuyor* (XVI/41)

çünki burda seni ben *büyüttürüyim* (XXIX/21).

-mA-

dayatmayız dedi (XXXI/12)

yăni çoḳ biz *çalışmadıḳ* o ḳadar önce el arabasınna çalışíyduḳ (XXXII/13)

başḳa *ḳuymasınnar* (XXXV/63)

bugün *gitmese* yārın i̯şi olmaz (XXXVIII/25)

bir tutuyolarmış yāni birbirini *etkilemesinner* diye (XL/50).

-lA-

seni dedi ḳafa *salladı* bana (XLII/11)

-AlA-

ǵavurlar *ḳuvalārdı* ya (XIII/2)

attā atatürk tıroḳopisi şeyde *yaḳaladī* zaman anadoluda (XXVI/75-76)

çuvalı *silkelèrsin* ī̆ce (MDÖ).

-(X)ş-

köy̯ o̱lurdu uzunkö̱prü çok *gelişirdi* ōlum (XXVI/36)

renǵārenK o ister *ḳarıştır* (XLIII/51)

ilerde ergeneyi *o̱luşturuyor* (XVI/41)

bırda *görüşüylerdi* be ābi (XXXI/1).

6.2. Fiil Çekim Ekleri

6.2.1. Şahıs(Kişi) Ekleri:

Şahıs ekleri çekimli fiillerde hareketi yapan veya olan şahsı ifade eden eklerdir (Ergin 2004: 282). Şahıs ekleri oluşumları bakımından zamir kökenli ve iyelik kökenli olarak incelenmektedir.

6.2.1.1. Zamir Kökenli (Birinci Tip) Şahıs Ekleri

Bunlar, şahıs zamirierinin zamanla ekleşmesinden oluşmuş bulunan şahıs ekleridir (Korkmaz 2009: 571).

6.2.1.2. İyelik Kökenli (İkinci Tip) Şahıs Ekleri

Bu ekler de aslında birer iyelik eki iken, zamanla fiil çekimlerinde şahıs gösteren ekler olarak da kullanılmışlardır (Korkmaz 2009: 571).

Zamir kökenli şahıs ekleri derlediğimiz metinlerde genel olarak yazı dilinde olduğu gibi şimdiki zaman, duyulan geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde; iyelik eki kökenli şahıs ekleri ise bilinen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılmıştır.

Bölge ağzında görülen şahıs eklerini kökenlerine göre tablo halinde inceleyelim:

	Zamir Kökenli (Birinci Tip) Şahıs Ekleri	**İyelik Kökenli (İkinci Tip) Şahıs Ekleri**
1.Tekil Şahıs	nūranın ingesi *ölurum*(IX/1) üz tāne göbek *kesmişim*(XIII/35) meselā de ki yāni atmış kere *dönüyüm* buraya(XXII/15) anım diyü mevlüt *oḳutçam* vallā(XXX/30) çaḳ ben bölūme māil *olayım* seksen gün geşti(I/39)	ic *gitmedim*(VIII/16) bin doḳuzüz yirmi ikiden sōna *zannedersem* cumūriyetle birlikte diyelim ona(XXI/24).
2.Tekil Şahıs	askere *gidersin* erzurum(XIV/7) e dökücem ama amdi yarın gene *alcaḳsın*(XXX/25) yālayıP *ḳızardiysın* yenden *ısladiysın* ḳabariyı(XLIII/43)	iç orda dediler kerpiç ev bi ahırla bi şey vardı iç orda *yaşamadın* mı dediler(XXXIX/10-11) ani ḳırmızı et *almasan*

	gèsene *baḳasın*(XXIV/21).	dāyi balıḳ çoḳtu(XVI/8-9).
3.Tekil Şahıs	*varmış* ta biz bilmüyüz(VIII/17) biri ḳarısınna *geçinir*(IX/2) ilkten bunnar *geliy* ḳadılar(XIX/8) yaṷt büyük varlıḳ sāi̯pleri *alcaḳ oturcaḳ*(XXII/12).	birinin ḳarısı *öldü* bi ḳarı *aldı* Tā(IX/3). az da *olsa* ekiliyo(XXI/5).
1.Çoğul Şahıs	misir *paTladırız*(V/4) al baḳalım getir kök kök *suluyöz*(XXII/16) nereyi *gicēz* be(XXX/19) orda götürdü beni a be dedi gel resim *çıḳalım* ātıra ḳalsın dedi(V/29-30).	dere tepe düz *gittik geldik* burayı(X/5) ne *desek* yalan o şimdi erkez kendine göre bi şey ḳonuşúyü(XXVIII/31).
2.Çoğul Şahıs	siz demiş türkeeye *gidüysünüz* demiş(XXVII/35) ōlan gelirmiş asKerden *yapasınız* bi dūncük ona emen (MDÖ).	bayram bayram *dediniz*(III/84) bayramı *getirdiniz*(III/85).
3.Çoğul Şahıs	uzunköPrüde *ḳalmışlar* uzunköPrüden burayı *gelmişler* Tā dōrusu(VIII/13) tarna pişiriyis ḳusḳuzu *yaparlar* böyle teknede(X/28) orolo *diyolā* orolon(XXIII/32). *sayiylar* teslim *ediylar*(XXIV/48).	*aldılar getirdiler*(X/6) şindi çocúḳlar birbirini *görseler* aḳraba ólarak bilmezler tanımazlar(XXXVIII/23).

Tablo 6: Kökenlerine Göre Şahıs Ekleri ve Kullanımları

İncelediğimiz bölgede STT'den farklı olarak, sözcükte zamir kökenli şahıs eki kullanılması gerekirken iyelik kökenli şahıs eklerinin kullanıldığına sıkça rastlanmıştır.

şini siz daa farḳlı çoluḳ çocūna ḳarşı ***olcānız*** (XXIX/26) *"olacaksınız"*

dėmek atatürk öldū zaman gene ***varmışıḳ*** dörtbej yaşnarında (II/2) *"varmışız"*

nerey ***gidecen*** bulduḳ bi ḳöca samannıḳ (XIII/4) *"gideceksin"*
oḳula ***gidiyin*** bi bez çanta (XXIX/3) *"gidiyorsun"*
uzunköPrünün daa girerken ***gitmişindir*** uzunköprüye (XLII/20) *"gitmişsindir"*
ben ne dedim ***biliyin*** mi allā canımı al bi anda nası dedim (XLII/31) *"biliyorsun"*
şindi nerde arabalan ***gelik*** arabalan götürürler (XX/29). *"geliyoruz"*

6.2.2. Bildirme(Haber) Kipleri

Bildirme kipleri, fiille belirtilen iş, oluş veya kılışı belli bir zamana bağlayarak haber veren fiil kalıplarıdır. Bu kiplerde kip ekleri şekil olarak haber veya bildirme, zaman olarak da geniş, şimdiki, görülen geçmiş, öğrenilen geçmiş ve gelecek zaman olmak üzere beş zamanı ifade eder (Günşen 2000: 132).

6.2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman Kipi

"Görülen geçmiş zaman kipi, özel kullanımları dışında, genel olarak fiildeki oluş ve kıhşın söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman kesimini içine alır. Bu zaman kesimindeki oluş ve kılışın bitmişliğine, konuşan ya tanık olmuştur; bitmişlik onun gözleri önünde gerçekleşmiştir. Yahut da bu bitmişlik konuşanın kesin bilgi ve kanısına dayanmaktadır. Bu bakımdan konuşan tarafından görülmemiş olsa da gerçekleştiği görülmüş kadar kesin olarak bilinen ve kaynaklarda tarihe geçmiş bulunan belgeler bu kiple karşılanır."[84]

Bölgede, görülen geçmiş zaman anlamı yazı dilinde olduğu gibi "–DI/ -DU" eki ile sağlanmıştır.

Teklik 1. Şahıs: baḳ burdan ben *sōdum* çeltik tarlasını bıraḳtım (XXIII/11)
Teklik 2. Şahıs: ötuz bir mardın sonunda saat on ikiye ḳadar teslim ettin ettin edemedin örda ḳabul ediyo ḳānunnā yasalā (XXIII/19-20)
Teklik 3. Şahıs: e şini vesāitler *çoaldı* (XXXVIII/25)
Çokluk 1. Şahıs: yā o zaman manda da *sādıḳ* inek te sādıḳ (VI/38)

[84] Korkmaz, 2009: 584

Çokluk 2. Şahıs: bayram bayram *dediniz* (III/84)

bayramı *getirdiniz* (III/85)

Çokluk 3. Şahıs: ev *aldılar şēttiler* (V/26).

Görülen geçmiş zaman kipinin olumsuzu STT'de olduğu gibi "-mA" eki ile yapılmıştır.

iç orda dediler kerpiç ev bi ahırla bi şey vardı iç orda *yaşamadın* mı dediler(XXXIX/11-12)

yā şindi bi şeyler *ḳalmadı* (V/10)

gitmedim yāni başḳa uḳullara *gitmedik* (XVII/46).

6.2.2.2. Anlatılan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman Kipi

"*Kökeni bakımından -mlş/-mUş sıfat-fiilinden gelen duyulan geçmiş zaman kipi; fiilin karşıladığı oluş ve kılışın içinde bulunulan zamandan daha önce gerçekleştiğini; ancak, konuşanın bunu görmediğini, bilmediğini, başkasından duyup öğrendiğini veya farkında olmadan işlediğini ve sonradan fark ettiğini ya da gördüğünü bildiren bir şekil ve zaman kalıbıdır.*"[85]

Bölge ağzında gördüğümüz anlatılan geçmiş zaman ekleri yazı dilinde olduğu gibi "–mIş /-mUş" ekleridir. Fakat STT'den farklı olarak anlatılan geçmiş zamanın 2. teklik ve çokluk şahıs çekiminde sistemli olarak iyelik kökenli şahıs eklerinin kullanıldığı görülür.

Teklik 1. Şahıs: ben de unnarın tó taşındī zaman dünyāya *gelmişim* ȯrda (I/15).
Teklik 2. Şahıs: sen veresiye *içmişin* bi şey deebilir misin bu ḳadar çoḳ yazmışın (I/62).

belli ki gönülcün *dālmış* (IV/89).

Teklik 3. Şahıs: dieri bin doḳuzüz ȯtuz dörtte gelen bulġar mācırlarına *tāsis edilmiş* ȯ zaman (XXI/10).

Çokluk 1. Şahıs: ȯrdan *gelmişik* yavrim (VII/2).

---

[85] Korkmaz, 2009: 599-600

Çokluk 2. Şahıs: Onca yol *gitmişiniz* dönülür mü (MDÖ).

Çokluk 3. Şahıs: aynı yerden *gelmişşer* (XIX/6).

İncelediğimiz bölgede –mIş/ -mUş ekinin son ünsüzü zaman zaman /j/ veya /Ş/ sesine dönüşebilmiş, bazen de bu ekin kapalı hecesindeki "i" ünlüsü Batı Rumeli ağızlarının genelinde olduğu gibi kalınlaşarak "ı" halini almıştır.

atatürk *ölmüj* dedilèr (II/1).

elinde bi şey *ḳalmamı*Ş (XVI/6).

iş ȯ diyárbaḳır öyle *görmemış* (I/33).

Anlatılan geçmiş zamanın olumsuz çekimleri yazı diliyle parallellik göstererek –mA ekiyle yapılmıştır:

ama ḳorḳmuyȯrum bi şeyle *ḳırşılaşmamışım* şimdiye ḳadan (XVII/15)

annāne diyi şē *yetmemiş* diyü ḳumaşlar yetmemiş diyü (VII/26).

ȯrda da bu ġacallar o kȫ͡ün iŞine *soḳmamışlar* mācirleri yani bobalarımızı (I/6-7).

6.2.2.3. Geniş Zaman Kipi

Bölgemizde geniş zaman eklerinde bir karışıklık gözlenmektedir. Yazı dilindeki biçimiyle –(X)r eki ile görüldüğü gibi "r" ünsüzünün düşmesiyle -X olarak da karşımıza çıkabilmektedir.

-(X)r

Teklik 1. Şahıs: topladı ḳızla͡r epsini gitti şini te tó burda çetik ͡örmeye *ūraşırım* canım bile istemes (IX/7).

Teklik 2. Şahıs: köylerde gelen misāfiri͡n olur *doyurursun* yėmēni *verirsin* (VI/1).

Teklik 3. Şahıs: ḳara duT *yūrulur* mu (III/5).

Çokluk 1. Şahıs: *yaḳarız* onnarı onnarı͡n üstünde *sendiririz* yufḳalarımızı (XLIII/40-41)

Çokluk 2. Şahıs: önneri de bȭle şey *ḳoyàrsınız* ya neydi o be şey (II/34-35)

Çokluk 3. Şahıs: ȯrda iki sene *ḳalırlar* (I/9).

-X(Ø)

ḳumaş alırsın *diktirisin* (VII/19)
kim nerey isterse *oturu* (XIII/12)
iki sene urda *durular* sōra atatürk bu merici uduT keser (I/12)
pin be dede derler *yalvarılar* (I/44).

Geniş zamanın 3. Çokluk Şahıs çekiminde bazen "r" ünsüzünün düşmesiyle kendisinden önce gelen ünlü uzamıştır.

arabaların üstüne güzel kilimleri *ḳoyālar* (II/23)
ama dereköy diye öyle *söylēler* (XIV/3)

Geniş zamanın olumsuz biçimi yazı dilindeki kullanımından çok farklılık göstermez. Teklik ve çokluk 1. Şahıs çekimlerinde olumsuzluk eki "-mA-m/ -mA-(y)Iz", Teklik ve çokluk 2. ve 3. Şahıs çekimlerinde "–mAz-sIn/ -mAz/ -mAz-lAr" veya sondaki –z ünsüzünün tonsuzlaşmasıyla " –mAs " olarak görülmüştür. Ayrıca bu ekin ünsüzünün çoğu zaman düştüğüne rastlanmıştır.

kendimi *ūmem* (XX/36).
dedim ic *görmesin* gene beni (MDÖ) *"-z- > Ø"*
boşuna *geçirmez* ic bir zamānı (IV/11)
çekemes ki burası (XXXII/21) *"-z >-s"*
siz belki *bilmesiniz* onnarı (XLIII/24) *"-z- > Ø"*
bulamazlar bulurlarsa içine kim ne doldurular (III/125).

Bir örnekte geniş zaman ekinin komple düşürüldüğü görülür. Burada anlam cümledeki kullanımına göre belirlenmiştir.

anama götürürdüm de ben baḳamam ḳızanı bi astalanırsa benden *biller* dedi (XX/31).

6.2.2.4. Şimdiki Zaman

Fiilin içinde bulunulan zamanda yapılmakta olduğunu ifade eden kiptir.[86]

"-(l)yor eki, köken bakımından Eski Anadolu Türkçesindeki, süreklilik bildiren yoru - tasvir fiilinin geniş zaman çekiminden hece yutumu ile (al-a yoru-r>al-(l)yor, başla-y-u yoru-r>başlı-yor gibi) ortaya çıktığından, ondaki bu zaman özelliği, işlev kapsamına, şimdiki zamandan geçmiş ve gelecek zamanlara kadar uzanan bir genişlik kazandırmıştır."

Şimdiki zaman çekimi bölge ağzında çeşitlilik göstermiştir.

-yor/ -yur/ -yür

burda bi baraş *yapıluyür* (XVI/19)

-yo/ -yȯ/ -yu/ -yú/ -yü

saat ombirde üstēmen *bārıyo* bana (XXIII/64)

sōra da āfiyetlen *yeniyȯ* (VII/11)

gidiyú çāriyú māmudu gel māmud͡ aġa (XVIII/29)

dōruyüm paTlicanı mesel̓ā ḳızardıp ḳarnıyarıḳlıḳ poşet poşet *ḳoyuyüs* (XLIII/37)

ḳısmen sȯ͡an no͡ut ȯ tür şeyler *ėkiliyu* (XXI/5)

-ya/ -yer/ -yare

ama kim isterse alıyüz pazarlardan yani *yapıyalar* (XVII/58)

yaş ḳaş͡ oldu baḳ ep dā *Tepişeyerim* (XX/34)

artıḳ ḳullar *tutmayare* (XX/16)

-yı/ -yi

sōna bi gün ōretmenim dedik *göremiyiz* yazıları yav (XXIV/20)

çekiliyılar bi gece yatiylar (XXIV/11)

para veri͡n ama bāli *ra͡a͡t ediyin* (XXV/28)

-ī̄/ -ī

bubam bi çivt bėygir Pulluḳ bi de sālır͡ ayvan inek yāni *dī̄z* biz (VIII/12)

---

[86] Korkmaz, 2009: 610-611

o gelen musāfire ilerden ḳāvede *yatīrdı* (I/59)

rabbim ne ḳa͡a bölluḳ vermij bize ama ḳıymetini *bilmi͡z* (XXIX/6)

baḳalım bizim ḳız *istī͡r* (XXXIII/6)

-ıy/ -iy/ -úy

båbam tek *ḳalúy* båbam çoḳ saltabaş büyümüş yāni teḳ ō͡lan (XXVI/82)

dedī͡m gibi sána͡atı yirmi sene uldu fazla bıraḳalı ānádın mı bi yere *çiḳamiyırım* (XXXIV/12)

-ǖ

ürǖrüz / ürüyelek (XIII/8)

dediler bi şişe ver dedim ḳışlīmı aldım *istemǖm* artıḳ (XXXVII/9)

-y

banyȯ yapıcan şindi *kireçleniy* fırçayla (XXXV/27).

Bölge ağzında Şimdiki Zaman anlamı, Eski Anadolu Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi geniş zaman eki ile de karşılanabilmiştir: "her ne zaman ***istērsen*** (III/183), ***uyūr͡*** uyanamasın (III/23) vb."

Olumsuz biçimi "-mA" olumsuzluk ekiyle yapılır. Bu sırada yazı dilinden farklı olarak ünlü uzunlukları veya daralmalar meydana gelmiştir.

varmış ta biz *bilmüyüz* (VIII/17).

onnar da *aramı̊yü* biz de *aramı̊yüz* (VIII/17).

o͡zman böle üç͡ aylıḳ çocuḳ *götürmiyler* oḳula (XXVIII/20).

dediler bi şişe ver dedim ḳışlīmı aldım *istemǖm* artıḳ (XXXVII/9).

6.2.2.5. Gelecek Zaman

Yazı dilinden çok farklı olmamakla birlikte yaygın olarak "–cAk" şeklinde kullanılmıştır. Sözcüğün durumuna göre ekin başında bulunan c ünsüzü j'ye dönüşebilir, sonunda bulunan –k ünsüzü düşmeye ya da yumuşamaya uğrayabilir.

Teklik 1. Şahıs: pençereyi *açacam* (III/149)

çiçek tūmu *saçacam* (III/150)

Teklik 2. Şahıs: bilirim ne *diyejeksin* (IV/82)

açsın beni *yiyejeksin* (IV/83)

sen *getiricen* bi tepsi bürek (XXXV/19)

Teklik 3. Şahıs: bi düşsem ḳalḳsam bāracam *ḳalḳacak* (XXXIX/34)

Çokluk 1. Şahıs: ama zamāna biz *uyacāz* zaman bize uymaz (I/41)

çiyneyceẹiz tupraḳ (XXXV/28)

tupraḳlan *suveyceẹiz* (XXXV/28)

alcāz alcāz alcaḳtılar ẹp yaşımızı beklediler (XLIII/6).

Çokluk 2. Şahıs: ordan ẹ o memleketten ādiịn baḳalım demişler türkiyeye *gicēnis* (VIII/9)

Çokluk 3. Şahıs: armanlarda kimi *yazcaḳlar* (I/17)

Gelecek zaman eki standart dildeki gibi cümlede çeşitli ses hadiselerine uğrayarak sıfat-fiil görevinde kullanılabilmiştir.

tam sōra *bitecē* gün yapàrdıḳ (III/115)

sōra gene iki gün sōra *giCek* askerleri sevk ẹdecekler (I/26).

Gelecek zamanın olumsuz biçimi bölgemiz ağızlarında –mA ekiyle yapılmıştır.

uḳuycan devlete sırtını dayacan iç yārın ẹübürgün ėşine *mūtāç ẹolmacan* (XXXIII/61). sanatçılar dePrem öldū zaman dünyānın sonu *gelmijekmiş ẹ*orda (XXXVII/6).

gün gelcek demiş şey *işlemēcek* bu yol (XXVI/41)

aday *çıḳmayacak* gene ölmam dedim (XVIII/12).

6.2.3. Tasarlama Kipleri

Tasarlama kipleri; şart, emir, istek, gereklilik ifade eden ve aynı zamanda bu adla anılan dört çekim kalıbından oluşurlar (Günşen 2000: 142).

6.2.3.1. Şart Çekimi

Bir oluş ve kılışı "şart"a veya "dilek, istek ve niyet"e bağlayan bir tasarlama kipidir. -sA eki ile kurulur (Korkmaz 2009: 676).

-sA:

Teklik 1. Şahıs: şimdi *söylesem* gençlere bȭle bȭle dei̯ inanır mı ḳızım (I/37)

Teklik 2. Şahıs: unnar da ajıḳlıdır benim türküler ama angisini istüysen sülerim (XVII/24-25)

Teklik 3. Şahıs: aşırıdā da *olsa* bi burda da *olsalar* unnarı minübüz̯ almaz (XVII/10)

ḳarşı taraf ta *cāi̯lse* (XXIX/24)

Çokluk 1. Şahıs: ne *desek* yalan o şimdi erkez kendine göre bi şey ḳonuşúyü (XXVIII/31).

Çokluk 2. Şahıs: en sonda dedim nevzat ābine baḳarsanız baḳın dedim artıḳ çócuḳlárınız büyüdü (VI/35-36)

Çokluk 3. Şahıs: *görseler* aḳraba òlarak bilmezler tanımazlar (XXXVIII/23).

Derlediğimiz metinlerde şart kipinin olumsuz biçimi "–mA" eki ile yapılmıştır.

vermeseler ḳaçacam (III/152)

ani ḳırmızı et *almasan* dāyi balıḳ çoḳtu (XVI/8)

aah *ḳarmasaydın* sevdīm o ḳara sevdālara (III/130)

e beton *atmasalardı* bu köy bu òḳul urayı gitçekti (XXIV/43-44).

6.2.3.2. İstek Çekimi

"Bu ek de yalnız şekil ifade eden bir ektir. Tasarlama kiplerinden biri olan istek şeklini meydana getirir. Yazı dilinde olduğu gibi bölgemiz ağızlarında da istek eki: {-A}'dır. Yazı dilimizde bugün istek çekimi büyük ölçüde kullanımdan düşmüştür. Özellikle 1. teklik ve çokluk şahısları yazı dilimizde yoktur, diğer şahıs çekimleri de çok nadir kullanılır. Böylece istek çekimi büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Buna

karşılık ağızlarda bütün istek çekimi canlı olarak kullanılmaktadır" (Ergin 2004: 310-312).

Teklik 1. Şahıs

-**AyIm/-yIm:** nası *dēyim* sana yüzde on (XXVII/19)

efendim e *sülęem* attā şu anda ḳabri buşuḳtepededir (XXVI/5)

nası *annadayım* onnarı (IX/2)

-Am: neden neye gireyim yā neye *küfrettirem* kendime (XVIII/13)

ama yėter ġızanım ben *yaşamayam* ġayrı (XX/33).

Teklik 2. Şahıs:

-AsIn: gèsene *baḳasın* (XXIV/21).

bunda on saat çalışıcaḳ motȯr ki bi dölüm yer *doldurasın* (XVI/35).

beni çoḲ būle geliyler şe apmā bunu *bilesin* (XVII/66).

Teklik 3. Şahıs:

-A: allā cezasını vere (MDÖ).

Çokluk 1. Şahıs:

-AlIm/-ylIm: fazla da götürme da *ītiyarlamaylım* azcıḳ genç issetmē ūraşıyim kendimi (XLII/1).

baḳalım kime ne çıḳacaḳ (III/132).

beylik üzerinde zāten burası *deylim* sizin aslaan merasına Ḳȧdan beyinmij kemaĺ beyin (XLIV/20).

Çokluk 2. Şahıs:

-AsInız: siz bāli güzel günner göresiniz (MDÖ).

Çokluk 3. Şahıs:

-AlAr: Örneğine rastlanmamıştır.

Bölge ağzında görülen istek kipinin olumsuz çekimi "-mA" ekiyle

ama yėter ġızanım ben *yaşamayam* ġayrı (XX/33)

yani malḴoçōlunun ḳalmasının bu kȫ̆ün áni *uzatmayalım* malḳòçūlu çiflī̆ oldūndan dolayı (XL/43).

6.2.3.3. Gereklilik Çekimi

Standart Türkçede gereklilik çekimi "–mAlI+şahıs eki" kalıbıyla yapılmıştır. Fakat incelediğimiz bölgede bu ekle oluşturulmuş gereklilik kipine rastlanmamıştır.

Derlediğimiz metinlerde gereklilik anlamı, çok nadir kullanılmış olup, isim-fiil eki alarak isimleşmiş sözcüğe "lāzım" kelimesinin getirilmesiyle ifade edilmiştir.

falan sȫ̄ledi evel ona gitmem *lāzım* sōna ona gitmem *lāzım* (XLII/35-36).

6.2.3.4. Emir Çekimi

"*Emir kipi, yapılması istenen işi kesinliğe bağlayarak emir biçiminde ifade eden bir gram er kalıbıdır. Bu kalıpta kip ekieri ile şahıs ekieri iç içe girmiştir. Fiil kök veya gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahsı da karş ıladığından, kipe ayrıca şahıs ekleri getirilmez. Dolayısıyla, her şahıs için ayrı bir emir eki vardır. Yalnız üçüncü şahıs çokluk çekimi, üçüncü şahıs teklik çekimindeki kip ekine, bir -lAr çokluk ekinin getirilmesiyle karşılanır.*"[87]

Teklik 1. Şahıs:

Eski Türkçe(E.T) döneminde emir ve istek kipinin birinci teklik çekiminde –AyIm ve -yIn ekinin kullanıldığı bilinmektedir. Fakat zamanla bu ekin daha çok istek anlamını ifade etmek için tercih edildiği ve emir kipinin birinci şahıs ekinin bulunmadığı yönünde bir düşünce oluşmuş, bu durum dilbilimciler tarafından da uzun yıllar tartışılagelmiştir.

-AyIm/-yIm: bi de şe̯ir oḳuyıyım sana (XXXIV/30-31) *"a>ı" ünlü daralması*

Teklik 2. Şahıs: Fiil, kök veya gövde hâlindedir.

[87] Korkmaz (2009): 665-666

dedi ki mutar sen dedi bu işe *deam et* (XL/10).

Teklik 3. Şahıs:

-sIn/-sUn: başımdaki ġırebi

gelsin yārim *bālasın* (III/52).

Çokluk 1. Şahıs: Teklik 1. Şahıs çekiminde olduğu gibi Çokluk 1. Şahıs anlamı bugün daha ziyade istek ifadesi için kullanılan "**-AlIm**" ekiyle sağlanmıştır.

nāpalım arkadaşlarla gezerdik (V/13)

Çokluk 2. Şahıs:

-In/-Un: *ḳapayin* camlari şavḴ gözükmesin (XIII/32).

köyümün ne oj *baḳın* (III/164)
dāları deresi var

baḳın şurda bizim ilerde bi çaḳmaḳ köy̆ü var (XVI/14).

Çokluk 3. Şahıs:

-sInnAr: bir tutuyolarmış yāni birbirini *etkilemesinner* diye (XL/50)

başḳa *ḳuymasınnar* (XXXV/63).

UA'da emir kipinin olumsuzu için neredeyse tüm zaman ifadelerinde görülen –mA eki kullanılmıştır.

em de biraz büle ḳambur dur *dūrulma* tam (XXIV/9)
yatma çimen üstüne (III/22)

fazla da götürme da *ītiyarlamaylım* azcıḳ genç̆ issetmē ūraşıyim kendimi (XLII/1).

"a> Ø"

6.3. EK FİİL (CEVHER FİİLİ)

Cevheri fiil de denilen ek fiil, E.T er- yardımcı fiilinin er->ir->i- değişimi ile ekleşmiş olan biçimi olarak bilinmektedir. Günümüzde "i- (imek)" fiili şeklinde

adlandırılsa da tek başına bir anlam ifade etmez ve yapım ekleri ile de türetilemez. "i-di, i-miş, i-se" gibi kip ekleriyle birlikte kullanıldığında varlığını hissettirir.

UA'da yaygın olarak karşımıza çıkan özellik, "i-" ek fiilinin bilinen ve duyulan geçmiş zaman çekimleri ile şart çekiminde ünlü ile biten sözcüklerin /y/ kaynaştırma ünsüzünü almadan doğrudan kip eklerini üstlenmesidir. Bazen de /y/ ünsüzü, varlığını sözcükte uzun ünlü ile hissettirmiştir.

6.3.1. Ek fiilin şimdiki-geniş zaman çekimi:

İsimlerin üzerine zamir kökenli şahıs eklerini alarak oluşan, Orta Türkçe Dönemi'nde "*tur-*" biçiminde kullanılan şimdiki-geniş zaman ek fiili bugün sistemli bir şekilde düşürülmüş, yalnızca teklik üçüncü şahıs eki ya da bildirme eki diye de bilinen -DIr ekinde zaman zaman kendini göstermiştir.

Teklik 1. Şahıs: yani uzunköprü *edirneliyim* yalnıS memleketteki kö̲ün ismini yazmışlar pazarlı (I/15).

Teklik 2. Şahıs: ani köy dü̲ünü yapıyörsun *fakirsin* gidiyösun şeyden aḳarceda vardı birgül̲ öva aḳarcáda (XXXV/41-42)

Teklik 3. Şahıs: burda *yoḳ* kö̲ün ismi *yoḳ* (I/16)

bugün ayın *önudur* (III/154)
yüküm buyday *hunudur* (III/155).

Çokluk 1. Şahıs: *acamıyız* tabi ḳalabalıḳ Ta dört bin kişi bi asker (I/33)
tabi biz *ufaḳız* (XIII/29).

Çokluk 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

6.3.2. Ek fiilin görülen geçmiş zaman çekimi:

Teklik 1. Şahıs: ben diy bi ǵavura *çobandım* diyi (XXVII/30)

Teklik 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs: biz de tam altıya ḳädar cepeye diziliyüz ḳaratepe ḳaratepe orda çoḳ *meşurdu* (XXIII/74)

yani ȯ devir *öyleydi* bu devir böyle ḳızım (I/45)

Çokluk 1. Şahıs: *çifçiydik* çobandıḳ ayvan otladúydük (XIX/14)

çocuḳtuḳ yāni (XIV/15).

Çokluk 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: şiniKi gibi ḳolu yoḳ bacā yoḳ elbiseler *deḭldiler* (VII/24).

6.3.3. Ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi:

Teklik 1. Şahıs: öyle bi *insanmışım* o zaman ki burda ḳāvenin ◌̆nünde ȯtururum açarım radyomu raḳımı içerim (XXX/15).

Teklik 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs: burayı birinin ismi *yāyaymış* birinin ismi *yăḳıpmış* birnin ismi *ˈḳaraa̯mzaymış* (VIII/2).

Çokluk 1. Şahıs: o zaman dedim bile biz demek beş◌̆ altı *yaşlarındaymışıḳ* altı yedi yaşlarında (II/2-3)

Çokluk 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: sōra *ḳısmetmiş* burayı evlendi (V/29)

6.3.4. Ek fiilin şart çekimi:

Teklik 1. Şahıs: pintisem e◌̆er nōlayım (MDÖ)

Teklik 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs: çerkezkȭde *varsa* vardır (XXI/20)

rüzǵar *yoḳsa* savuramiysın (XXVII/16)

dēlim *ameriḳasa* bilmem neresi (XXVII/26).

Çokluk 1. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 2. Şahıs: Örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: ben dērim *zenginseler* vereCeKler zeḳatını (MDÖ)

6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

6.4.1. HİKAYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ

	Tekil Şahıs Çekimleri	**Çoğul Şahıs Çekimleri**
Şimdiki Zaman	ben de ėdirne lisesnin ȯrta ḳısmında *ȯḳuydum* (XXVI/7). durum ava yaa̯şlı gittī zaman *aluydün* bereketini şindi allā içi (XVI/38). ben zamanna bi mi̯endiz *geliyȯdu* burda şantiye vardı barajın ȯlurken (XXIII/33).	salıngaşlar̯ olur dayre çalan çalardıḳ oynardıḳ işte ėyle *geçiriydik* günnerimizi (VI/5). eskiden bi aḳşam da *ḳalıydüler* tabi(XXII/25).
Geniş Zaman	işte ben kūde *yapardım* yāni burda yapmadım (X/15). askerlik burdan hep birden burda oja bi dovā *yapardı*(I/21). hepimiz birden	*giderdik* asKere(I/21). hamitli var burda ėmetli *derlerdi* şini hamitli derler (I/6). -
Bilinen Geçmiş Zaman	ama ben ona *dediydim* dā önce söz verdim(XII/12)	-
Anlatılan Geçmiş Zaman	ondan sōra buliz *dikmiştim* sōra (II/34). şimdi urda yirmi yedi senem *geşmişti*(XXIII/24).	ȯna gene pėmbe bi şey *almıştıḳ* dovaḳ(II/33).
Gelecek Zaman	orayı *gitçektim* onun içi ekmedim(XLIII/35). e beton atmasalardı bu köy bu ȯḳul urayı *gitçekti*(XXIV/44).	ne *çıḳçaḳtıḳ* ne *gircektik* içeri(XXXVII/20). ama (?) *vericeklerdi* bizi dā da kilit *vurcaḳlardı* (XXXVII/20).

Şart Kipi	ben beş yıl *oḳusaydım* bugünün lisesi(XXVIII/58). aah *ḳarmasaydın* sevdīm o ḳara sevdālara (III/130). eer bey ḳalma yāni babam *ölmeseydi* ḳapı burdan ȯlurdu(XXVI/32).	keşke ḳırḳlareline bālı *ȯlsaydıḳ* ama(XVI/15). e beton *atmasalardı* bu köy bu ȯḳul urayı gitçekti(XXIV/44).
İstek Kipi	ōle *diyeydim* keşke (MDÖ)	oḳumā keş *gideydik*(XVII/47).
Gereklilik Kipi	-	-

Tablo 7: Fiillerin Hikaye Birleşik Çekimi

6.4.2. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ

	Tekil Şahıs Çekimleri	**Çoğul Şahıs Çekimleri**
Şimdiki Z.	e önceden tabi dāreylen *ȯluymuş* ama(VI/4).	ölülerin āzına para *ḳoyuyomuşlar* (XV/6).
Geniş Z.	yāni bu onnarın vatanına gitmez de ȯnnarı *çārımış* düşmannarı meseĺa(XXVII/26).	unnarı da *verilermiş* (XXIV/4).
Bilinen Geçmiş Z.	-	-
Anlatılan Geçmiş Z.	-	-
Gelecek Z.	bu beni yāni ben ȯnu *beyenmeycekmişim* gibi şēdiyo(XII/11). *alcaḳmış*(XXXI/10).	-
Şart Kipi	-	-

İstek Kipi	-	-
Gereklilik Kipi	-	-

Tablo 8: Fiillerin Rivayet Birleşik Çekimi

6.4.3. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ

	Tekil Şahıs Çekimleri	**Çoğul Şahıs Çekimleri**
Şimdiki Zaman	sana ben ne *diyosam* ̆onu yap u yarın alcām ayrı mesele (XXX/25).	ev *yaptısak* illem er şeyi emen almaycāz (MDÖ)
Geniş Zaman	ben bu dertten *ölür* ̆*isem*(XVII/32). ayda bunnarı *alırsan* yaşam nasıl sürdürülecek (XVI/17). şini yüz *verise* o zaman on (XXVII/19).	biz ufaḳ çocuḳtuḳ nerde sòfra ḳurcan ne *bulursaḳ* ̆èlimizde (XXIX/2). sōna bobama demişler sādıḳ saḳın *giderseniS* èdirnede ḳalmayın (XXIV/5). bulamazlar *bulurlarsa* içine kim ne doldurular (III/125).
Bilinen Geçmiş Zaman	ya ırpa *öldu isem*(XXXV/9).	bi kere ḳonuşmam dedī̆se dünyā āret ḳonuşmaz (MDÖ)
Anlatılan Geçmiş Zaman	bi kere dōmüş isem gèlsin sōlesin(MDÖ)	-
Gelecek Zaman	er şeyi ben *yapçaḳsam* sana ne ī̆tiyaç var di mi ama(MDÖ)	*gelcekseler* gēsinner bōle olmaz ālimiz (MDÖ)
Gereklilik Kipi	-	-

Tablo 9: Fiillerin Şart Birleşik Çekimi

6.5. YARDIMCI FİİLLER

İncelediğimiz bölge ağzında görülen yardımcı fiiller, isimlere gelenler ve fiillere gelenler olmak üzere iki grupta ele alınmıştır.

6.5.1. İsimlere Gelenler

Bölgemizde isimlerle birlikte kullanılan yardımcı fiiller "et-, ol- ve eyle-" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yardımcı fiillerden ol-, isimlerden geçişsiz yardımcı fiiller meydana getirirken, et- ve eyle- ile oluşan birleşik fiiller geçişlidir.

et-

bizim bobalarımıs seĺănik doyran pazarlı küünden buraya *göŞ etmişler* (I/1).

ȯrdan dā *sevk etmezler* (I/25).
süslerim püslerim *teslim ederim* (X/14)

ol-

çaḳ ben bölūme *măil olayım* seksen gün geşti (I/39).
kimseye *mūtāç olmayın* (XXXIII/62).
e şimdi bu ince çalğı emen emen *ḳayboldu* (XXXIV/28).

eyle-

nāpalım allā *rāmet eylesin* (XX/11)

6.5.2. Fiillere Gelenler

Derlediğimiz metinlerde fiillerle birlikte kullanılan yardımcı fiiller, yazı dilinde olduğu gibi yeterlilik anlamı ifade eden "-e/-a bil-"ve tezlik anlamı ifade eden "-i/-ı ver-" ve süreklilik anlamı veren "-p dur-"tır.

6.5.2.1. Yeterlilik Fiili:

Kullanıldığı cümleye bir eylemi gerçekleştirecek yeterlilikte olma veya olasılık gibi anlamlar katan birleşik fiillerdir. Eski Türkçedeki "u-" "muktedir olmak" iktidari fiili ile yapılan bu kalıp, zamanla u- fiili unutularak "-e/-a bil-" biçimini almış,

önceleri uma- şeklinde olan olumsuz çekimi ise Osmanlı Dönemi'nden itibaren "-ama-/-eme-" ekiyle yapılmıştır.

-e/-a bil-

ķızanım ben nāparım sizi bi dā nerde *görebilirim* (XVII/48).

saurcan üc bej teneke mi *alabilcen* (XXVII/15).

-ama-/-eme- "Yeterlilik fiilinin olumsuzu"

ȯ devirde dāre bile *tutamayan* insannar fakir (I/52).
yărim güzel ben serbes (III/59).
çekemiyorlar bizi (III/60).
mardin bilmem neresi biz urayı *gündereme̯iz* (XXXIII/7).

6.5.2.2. Tezlik Fiili:

Kullanıldığı eylemde kolaylık, çabukluk, ivedilik anlamı meydana getiren yardımcı fiillerdir. İncelediğimiz bölge ağzında yaygın bir özellik olan geniş zaman ünsüzünün düşürülmesi hadisesi birleşik fiile eklenen 3. Teklik şahıs geniş zaman çekiminde de kendini göstermiştir.

-i/-ı ver-

atlayıveri düşüy arabanın altına (VI/51).
şimdi dambarı dumbur dambur dambır dumbur ayda *bitiveriyler* (VII/16).
aha *gidivere* ġayre (XX/6).

6.5.2.3. Süreklilik Fiili:

Bölge ağzında nadir olarak karşımıza çıkan birleşik fiil kalıbıdır. Yazı dilinde olduğu gibi kullanıldığı cümlede eylemin sürerliğini ve devamlılığını ifade etmiştir.

-p dur-

şöyle *söylenip duruyor* (IV/104).

6.6. FİİLİMSİLER

Fiilimsiler(eylemsiler), cümlede isim gibi kullanılarak ad, sıfat ve zarf görevi yüklenmiş olan sözcüklerdir. Fiiller, birtakım eklerle yan cümlecikler oluşturarak birleşik yapılı cümle türünü meydana getirmişlerdir. Şahıs eklerini alarak çekime girmedikleri için net bir yargı bildirmezler. Kendi içlerinde isim-fiil(mastar), sıfat-fiil(ortaç) ve zarf-fiil(ulaç) olmak üzere
üç gruba ayrılırlar.

6.6.1. İsim-fiiller

Cümlede oluş, kılış veya durumların -mA/ -Iş/ -mAk ekleri aracılığıyla isim olarak belirtilmesidir.

-mA

duymamıza göre (VIII/1).[88]

oturmā giderdik birbiri… (V/1).
küloşun *giymesi* oş (III/48).
ben bulġaristandan *gelme* (VII/1)..

-Iş/-Uş

insannara nası *dävranışı* çocuḳlara er şeye (XVII/45).
ḳonyadan balḳannara balḳannardan tekrar geriye *dönüş* (XXI/7).

-maḳ/-mek:

ben ondan *dinnemekle* ezberlemişim ͡onu (IV/17).
ḳızlıḳtan dā biliyim dā oḳula *gitmekten* (XVII/43).

6.6.2. Sıfat-fiiller

Sıfat-fiiller, nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir (Ergin 2004: 333). Eylemlere getirilen sıfat yapma ekleri ile oluşmuşlardır. İncelediğimiz bölge ağzında görülen sıfat-fiil ekleri şunlardır:

-An

[88]-mA eki, -duḳ/-dük sıfat fiil ekinin işlevinde kullanılmıştır.

ḳarşıda *ḳarıştıran* (III/62).
darġını *barıştıran* (III/63).
beyaz motorlu tiren
asreti *kavuşturan* (III/65).

yav işini *seven* insan için ic bi şey zor di̯il (XXXVI/13).

-caḳ/ -cek

deycēm ondan sōra dü̯ün oldu öyle işte (II/21).

tam sōra *bitecē* gün yapàrdıḳ (III/115).

-dıḳ/ -dik/ -duḳ/ -dük:

ȯ *dedi̱m* ani ġaCal dedikleri insannar da doḳsan i̯üç arbında burayı gelme (I/10).

ben de unnarın tó *taşındī* zaman dünyāya gelmişim ȯrda (I/15).

epimiz i̯işte bu alan *oldū* gibi köv yāni bizim ordan gelme (VIII/15).

dereden *aḳtī* su iki saata bir dülüm yeri doldurur (akan su demek yerine aktığı su demiş) (XVI/34).
iḳadıḳtan sōra alla̯a yalvaracan (XXXV/8).

-Ar/-Ir

bubam bi çivt bėygir Pulluḳ bi de *sālır* ayvan inek yāni di̱z biz (VIII/12).

-mIş/-mUş:

mart i̯ayında mıdı vallā *geçmij* zaman (XXXVII/3).
zātin benim *yaşamışlıḳlarım* böyle bi ansikĺopedi almaz (XXXVII/25).

6.6.3. Zarf-fiiller

Cümlede eylemlerden yüklemi çeşitli yönleriyle niteleyen ifadeler meydana getirip zarf tümleçleri oluşturan şekillerdir. Bölge ağzında görülen fiilden zarf yapma ekleri şunlardır:

-IncA/-UncA:

sōra işte cumūriyet şe͡inde adları *dė͡işince* onu ḳırcasāli yapmışlar burası da kiremitçisāli (XXVI/67).

odam kireş tutmuyor
birās ḳum *ḳatmayınca* (III/38).

-ArAk

ḳazıḳ *olaraḳ* dikerler (I/8).
çöcuḳlara *baḳarak* bize *baḳarak* (XXIX/21).

Bölgemizde bu ek "–AlAk, -ArAktAn" biçimde de görülmüştür.

ürū̄rüz / *ürüyelek* (XIII/8).
anḳaradan tümen *olaraḳtan* gidiyos (XXIII/6).
çoḳ bü͡yük yanġın ͡olmuş kö͡ün yarısı yanmış *diyerekten* (XXXVIII/20) vb.

-p/-Ip/-Up

askere mi gider *giyinip ḳuşanıp* (?) (I/37).
sevdā baştan çıḳmıyor
sarılıp yatmayınca (III/40).
ḳurdu *aldadıp* gitti ḳatır (IV/51).

-mAdAn

ij *durmadan* (XXIV/47).
båbam dā şey encümen üyesi *olmadan* ḳavun ḳarpuz tüccarlī yapíydı (XXVI/51).

-AlI:

boraya *geleli* (XXXIV/22).
sánā͡atı *bıraḳalı* (XXXIV/51).

o çöcü͡em bi sene oldu *öleli* o yanımdaydı om beş sene emekliye ayrıldı (XXXIX/28).

-ḳan/-ken:

"iken zarf fiili ve –ken eki; i- ek fiilinin zarf biçimidir. Dil hafızasında ilk yapısından gelen nicelik özelliğini koruduğundan, yazı dilinde dil benzeşmesine de girmemiştir… Ancak ağızlarda uyum konusu zorlanmakta ve birçok değişik kullanım şekliyle karşımıza çıkabilmektedir" (Bayraktar, 2013: 69).

Karahan, "*i-ken ~ ken*" ekinin ağızlardaki çeşitliliği hakkında şu açıklamayı yapmaktadır:

Zarflar –yapıları ne şekilde olursa olsun- vurgu isteyen kelimelerdir. Türkçede sesle yapılan vurgunun yeterli olmadığı durumlarda şekil vurgusuna (gramatikal vurgu) başvurulur ve kelimelerin yeri değiştirilerek, kelime başına ve sonuna bazı pekiştirici öğeler eklenerek vurgu sağlanır. Vurgu ihtiyacı bazen kelimenin ses yapısını –daha çok genişleme yönünde- değiştirir. Genişleme olayını çeşitli eklerle ve kelime türleriyle tanıklamak mümkündür. Bu olayın en yaygın görüldüğü ek kategorilerinden biri zarf-fiil ekleridir (Karahan, 2011: 193-194).

tan yeri *ārırken* (III/168).
gün *doarken* işi bitti (IV/121).

-ḳa/-ke

o annaTırdı bize *çöcúḳḳa* bu masalı (IV/16).

er şeyini *ḳararke* ḳoyarız içine (VI/19).

-ḳana/-kene:

düün *dālırkene* o oyunu yaparlardı (XXII/33).

bütün geçen ḳış üşte miydiler tabi yaza *çıḳarḳana* (XXXIII/28).
ōle ḳāveler önünden *geçerkene* giderkene önündeKi dāyreler çalar (II/26).

-ḳaydın/-keydin/-ḳadın/-kedin:

burdan işe *giderkeydin* yola çıḳayım demij (VI/48).
gemi de ona göre gemiymiş demek ki *giderkeydin* batmış (XII/22).

-deḙn:

"Doğu Trakya ağzında da kullanınlan bu zarf-fiil yapısı –IncA zarf-fiil ekinin işleviyle bölgede çok sık kullanılmaktadır. Zarf-fiil ekinin kurgusu hakkında -duḳ/-dük yapılı sıfat-fiilin üzerine ile+n edatının getirilmesiyle (-dığınan/-duğunan/-dığı ilen/-duğu ilen) oluştuğu tesbiti yapılabilir" (Özden 2016: 255).

Derlediğimiz metinlerde –deḙn biçimine rastlanmış, cümlede bu ek, yüklemi zaman bakımından niteleyen bir yapıyı oluşturmuştur.

elçiliye *geldeḙn* sormuş (XLIII/10).

-a/-e:

gide gide gitmeḙ öldu dizlerim (XXXIV/38).
ḳafadan ānádın mı ep astānelerde *yata yata* ėdirnede fakültede (XXXIV/43).

Kalıp İfadeler

te: "İşte" anlamında bir gösterme edatıdır.

*"**te** benim torunnar şımdi gelir burayı taḳsiyle" (I/42).*

töo̯ : < te+o "İşte o" anlamında bir gösterme edatıdır.

çak: "e kadar" anlamında ve edat görevinde kullanılır.

*"**çaḳ** ben bölūme măiḙ olayım seksen gün geşti" (I/39).*

kim ne: "kim bilir ne" anlamında bir sözcük öbeği

a be: Bir çeşit ünlem.

içi: İçin edatı.

tōyle: "işte+öyle" sözcükleriyle oluşmuş işaret anlamı barındıran kalıptır.

"napçan ***tōyle*** yaşadıḳ ġısım" (XX/36).

alb́ise: "halbuki+ise" sözcüklerinin birleşmesi ve kaynaşmasıyla oluşmuştur.

alb́ise fakir (XXVII/28).

Diğer farklılıklar;

he bõle ***zartapoz*** adam deil yāni (XXVIII/40-41)

sõra ḳızlara da veriyõrlar ***azaracılḳ*** er bir ḳıza (XXXV/71)

ḳomşularım geliyi orda ***peçḳam*** var orda ocaḲlīm var orda (XLIII/39-40)

yaḳarız onnarı onnarın üstünde ***sendiririz*** yufḳalarımızı (XLIII/40-41).

Söz Dizimi

Cümleler genellikle kurallı bir yapıdadır fakat her konuşma dilinde olduğu gibi devrik kullanımlar da yaygındır. Bunun dışında kaynak kişiler, konuşma sırasında söylemeyi unuttuklarını ve ilave etmek istediklerini cümlenin bitiminden hemen sonra dile getirmişlerdir. Bu da bir çeşit ekleme yollu devrik yapıyı ortaya çıkarmıştır.

SONUÇ

I. SES BİLGİSİ:

ÜNLÜLER:

1. Uzunköprü ve köyleri ağızlarında, Standart Türkçede olduğu gibi fonemik değeri bulunan sekiz temel ünlü (a, ı, o, u; e, i, ö, ü) ile bu ünlülerin yazı dilimizde olmayan, çeşitli ses hadiseleriyle oluşmuş uzun biçimleri (ā, ī, ū, ō; ē, ī̄, ō̄, ū̄) mevcuttur.

2. Derlediğimiz metinlerde temel ve uzun ünlülerin dışında ayrıca fonemik değeri bulunmayan "å, á, e̊, ė í, i̊, ó, ȯ, ú" ünlüleri de tespit edilmiştir.

3. Uzunköprü ve köyleri ağızlarında /a/ ile /e/ ünlüsü arasında orta noktada boğumlanan /á/ "ince a" sesine özellikle içinde inceltici etkisi bulunan /y/ ünsüzünün yanında rastlanmıştır: "*iniylár ordan<iniyorlar ordan(VIII/11), márada<merada(XLII/24), çıḳarkán<çıkarken(XLII/34), áni<hani(XL/28).*"

4. Özellikle /b/ dudak ünsüzünün yanında bu ünsüzünün yuvarlaklaştırıcı etkisi neticesinde ortaya çıkan å ünlüsüne derlediğimiz metinlerde de dudak ünsüzü /b/ ve diş-dudak ünsüzü /v/'nin yanında görülmüştür: "*båbam(XXVIII/12), çåvuş(XXVI/12).*"

5. Genizleşmiş "a" sesi şeklinde ifade edilen "ã" ünlüsü bölgemizde yalnızca bir sözcükte görülmüştür: "ḳāyınam çoḳ yardım etti *baã* allā rāzı olsun (XX/27)."

6. "ö" ünlüsü ile "e" ünlüsün ara merhalesi olan /e̊/ sesine, derlediğimiz metinlerde "*e̊yle(V/5), be̊le(XXIX/1), şöfe̊rlere*(XXIV/49), *gönde̊ndi(IX/8)*" sözcüklerinde görülmüştür.

7. Orta damak veya yumuşak damağın i'ye yakın noktasında teşekkül eden, "ı" ile "i" ünlüleri arasında kalınlaşmış bir "i" veya incelmiş bir "ı" olarak ifade edilebilen " í " sesi, bölgemizde özellikle inceltici etki gösteren ünsüzlerin yanında görülmüştür:

“oTladíyım<otlatıyorum(XXVII/33), zülfḱar ̆ámíca<Zülfikar amca(XXXIX/20).”

8. “ı” ile “u” arasında, yuvarlaklaşmaya meyilli bir ses olan “i̊” ünlüsü, genel olarak “u” ünlüsünün yuvarlaklaşmadan önceki son aşaması gibi görünse de derlediğimiz metinlerde bu durumun aksine düzleşme tarafında olduğu görülür: *“bi̊rda<burada(II/35), ḳavi̊ruyus<kavuruyoruz(V/I), yavri̊m<yavrum(VII/2) vb.”*

9. Geniş, yarı kalın, yuvarlak, normal süreli bir ünlü olarak ifade edilebilen /o/ ~ /ö/ arası “ó” sesi bölgemiz için karakteristik olmamakla birlikte kullanımına rastlanmıştır: *“çócūmla(XXXIX/33), tutmuyór ̆ ellerimiz<tutmuyor ellerimiz(X/18) vb*”

10. Kalın, yuvarlak, yarı dar, normal süreli bir ünlü olarak nitelendirilen /o/ ~ /u/ arası “ȯ” sesi, bölgemizde /u/ ünlüsüne daha yakın olarak söylenmiştir: *“ȯrda<orada(I/6), ȯdun<odun(XVII/64), ȯ<o(II/11), ȯlur<olur(XXIX/20)...*”

11. Ağız boşluğunun arka kısmında oluşan /u ünlüsü ile ön kısımda oluşan ü ünlüsünün arasında orta noktada boğumlanan “ú” sesine bölgemizde rastlanmıştır: *“ḳoşuyú<koşuyor(XVIII/26), ḳalıyú<kalıyor(XXIII/65), çalışıyú<çalışıyor(XXVI/15)...”*

12. Derlediğimiz metinlerde ince, yarı geniş, yuvarlak, normal süreli bir ünlü olarak tanımlanan /ö/ ~ /ü/ arası “ö̊“ sesinin örneklerine bolca rastlanmıştır. Rumeli ağızlarında sıkça görülen yuvarlak ünlülerin daralması hadisesi UA’da da yaygın bir kullanım olarak karşımıza çıkar:

“ö̊küz<öküz(VIII/11), ö̊lmektense<ölmektense(XI/14), çerkesḳö̊üne<çerkezköye(XVI/10)...”

13. Anadolu ve Rumeli Ağızlarının neredeyse hepsinde görülen uzun ünlülere bölgemiz ağzında da rastlanmıştır. UA’da alıntı kelimelerde birincil uzunluklar

korunurken, Türkçe kelimelerde kullanılan uzunluklar ekseriyetle çeşitli ses olayları, vurgu ve tonlama gibi sebeplerden dolayı meydana gelen ikincil uzunluklardır.

14. UA'da çoğunlukla önseste veya içseste bulunan "h, y, r ve ğ" gibi ünsüzlerinin düşmesiyle uzunluk meydana geldiği görülür. Düşen ünsüz, etkisini kendinden önceki veya sonraki seste hissettirmiştir: "*sivēlerdi<severlerdi(XX/25), zamannā<zamanlar(XXIII/35), bāçede<bahçede(III/89), ōlu<oğlu(IV/5), kūden<köyden(XXIV/35) vb.*"

15. Bir sözcükte bazen ünlülerden birinin bazen de ünlülerle birlikte yanlarında bulunan zayıf boğumlanmalı ünsüzlerin (/y/, /g/, /h/ gibi) eriyip kaybolmasıyla yan yana bulunan iki ünlü kaynaşarak tek bir uzun ünlüye dönüşmesi hadisesi, bütün ağızlarda olduğu gibi bölgemizde de görülmüştür. Metinlerimizde rastladığımız kaynaşmaların çoğu, "h,y,ğ,v," seslerinin eriyip kaybolmasına dayanır: "*dīl<değil(XXIII/69), mācirleri<muhacırları(XIX/10), bulmā<bulmaya(III/123), telēzon<televizyon(V/2)...*"

16. Rumeli ve Doğu Trakya ağızlarının genelinde /h/ ünsüzü nerdeyse hiç kullanılmamakta, bu ünsüz düşerken uzun ünlü meydana getirmektedir. Bu durum bölge ağzı için de karakteristik bir özelliktir: "*mācır<muhacır(XXIII/47), dā<daha(VIII/11), tūmu<tohumu(III/150), sabā<sabaha(II/28).*"

17. UA'da görülen ünlü uzunluklarından biri de geniş zaman ekinde bulunan –r ünsüzü düşmediği halde kendinden önceki ünlüde meydana gelen uzunluktur. Bu durum yöreye has bir özellik olarak dikkati çeker.
"uyūr͡ uyanamasın(III/23), õle ḳızım͡ işte *yaşārız͡* õle(XXXIX/26) vb."

18. Doğu Anadolu ağızlarında yaygın olan alıntı sözcüklerdeki uzunlukların normal uzunluğa çekilmesi hadisesi bizim bölgemizde görülmez. Bu uzunluklar, bölgemizde muhafaza edilmiştir: "*dovā<dua(XLI/33), dünyāya(I/15), cumā(XXVIII/38), berāber(IX/4), vesāitler(I/22)...*"

19. "Normal ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha kısa bir sürede boğumlanan" kısa ünlüler birçok ağızda olduğu gibi araştırma alanımız olan UA'da da kendini

göstermiştir. İncelediğimiz örneklerde en çok tespit ettiğimiz "ă" ünlüsünün yanında "ĕ, ĭ, ĭ, ŭ, ŭ" ünlülerinin de kullanıldığı görülmektedir: "*etrăfına(I/56), telĕfon< telefon(XIV/16), bĭraḳtım<bıraktım(XVIII/3), yenĭden<yeniden(XXIII/8), boyŭna<boyuna(XXXI/10), bŭleydi<böyleydi(XVII/22).*"

20. UA'da "ikiz ünlü"ler mevcuttur. Bu durum bölgemizde genellikle ğ/g, h, v ve y seslerinin içseste ve iki ünlü arasında eriyip kaybolmaları sonucu ortaya çıkar. "*arpalı͡a<arpalığa(XX/40), veri͡olardı<veriyorlardı(XXXIII/51), o͡alarız<ovalarız(VI/18), mu͡abirlī<muhabirliği(XXXIII/10).*"

21. Anadolu'nun pek çok ağzında oldukça belirgin ve kuvvetli olan ünlü uyumları Rumeli ağızlarında zaman zaman veya tamamen ihlal edilebilmiştir. İncelediğimiz bölgede de düzlük-yuvarlaklık uyumu zaman zaman bozulmuş olmakla birlikte kalınlık-incelik uyumu sağlamdır. Bu yönüyle UA'nın Rumeli ağızlarından ayrıldığını, Anadolu ağızlarıyla ise benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

22. Yazı dilimizde kalınlık-incelik uyumuna aykırı olarak bulunan -ken (iken) zarf fiil ekinin uyuma dahil olabildiği görülür:
"*çıḳarḳana<çıkarken(XXIII/28), çocuḳḳan<çocukken(XXXVI/28) vb.*"

23. Yazı dilimizde tek şekilli olan -ki aitlik eki ve "ki" bağlama edatının bölge ağzında bir sözcükte birkaç kez uyum dahilinde kullanıldığı görülmüştür: "*burdaġı<buradaki(VII/19).*"

24. Son çekim edatı *"ile"*, "–lan/–(i)nan/-(ı)nan" biçiminde (çok nadir olmakla birlikte –lın şeklinde) sözcüğe eklenip uyuma girebilmiştir:

"*postaylan<postayla(I/27), zamannan<zamanla(XIV/1), davullàrlan<davullarla(VI/3), alaylın<alayla(XXXV/36).*"

25. Şimdiki zaman eki (-yor), yazı dilindekinin aksine birtakım ses değişikliklerine uğrayarak uyuma dahil olabilmiştir:

"*yiyiz<yiyoruz(VI/23), yapıyıs<yapıyoruz(XLIII/36), gidiyüz<gidiyoruz(VI/28)...*"

26. -i cevheri fiili, "–DI/-DU/-mIş/-mUş ve –sA" kip ekleriyle birlikte kullanıldığında kalınlık-incelik uyumuna dahil olabilmiştir: "*ālārdı<ağlardı(<ağlar idi)(II/1), oynārlardı<oynarlardı(<oynarlar idi)(II/13), vārdı<vardı(<var idi)(II/30).*"

27. Alıntı sözcüklerde gerek ilerleyici gerek gerileyici gerekse çift yönlü benzeştirmelerle kalınlık-incelik uyumu sağlanmıştır: "*arbında<harbinde(I/10), idirlez<hıdırellez(III/123), ibre̯im<ibrahim(XXXIX/21).*"

28. UA'da küçük ünlü uyumu genellikle düzleşme hadiseleri etrafında oluşmuştur. Bu uyum bölge ağzında belirgin olmamakla birlikte Standart Türkçede uyum dışında olan bazı sözcüklerin birtakım ses hadiseleri sonucu uyuma dahil olabildiği de görülür: "*hamır<hamur(VII/8), çavış<çavuş(XVIII/27), bıralı<buralı(XVII/1), bırda<burda(XVII/81).*"

29. Yönelme hali eki +{A} özellikle yön bildiren "oraya" ve "buraya" sözcüklerinde +{I} ekiyle karşılanmıştır. Bölge ağızları için karakteristik bir özellik gösteren bu hadisede /a/ ünlüsü /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle /ı/ ünlüsüne dönüşmüştür: "*burayı<buraya(VI/40), orayı<oraya(XIII/6), bura̯i<buraya(X/5)...*"

30. Bölge ağzında yaygın olarak karşımıza çıkan daralma eğilimi, "ö>ü" değişmesi olayında da kendini göstermektedir: "*büle<böyle(XVII/65), kūden<köyden(XXIV/35), übür<öbür(I/12) vb.*"

31. Bölgede düz ünlülerin yuvarlaklaşması hadisesi en çok "baba" sözcüğünde gerçekleşmiş, bunun yanında yuvarlak ünlülü fiillerin gelecek zaman "-AcAk" ekinin ilk ünlüsünün de yuvarlaklaştığı görülmüştür: "*bobalarımıs<babalarımız(I/1), boban<baban(III/17), tovşan<tavşan(XXVI/17), tutucam<tutacağım(XII/13), olucaḳsın<olacaksın(XVIII/5).*"

32. Yazı dilinde olduğu gibi bölge ağzında da ünlü düşmesi hadiselerinin en yaygın olanı vurgusuz orta hecede bulunan ünlünün düşmesidir:

"*gönlümüs<gön(ü)lümüz(III/180), yalnayaḳ<yalınayak(X/5), avḳatlara<avukatlara(XIX/8), ḳoynları<koyunları(XIX/14).*"

33. UA'da özellikle alıntı sözcüklerde yan yana bulunan iki ünlü birleşmiş ve tek bir ünlü gibi söylenmiştir. "*dāre<daire(VI/5), itfāye<itfāiye(XXXVI/27).*"

34. Bölgemizde sözcüğün başında, ortasında ve sonunda ünlü türemesine ait örneklere rastlanmıştır. Öntüreme hadisesi, özellikle /r/ ve /l/ ünsüzleriyle başlayan sözcüklerde "*ilimon<limon(II/16)*"; içtüreme hadisesi, sözcükte yan yana gelen iki ünsüzün arasında "*tırafik<trafik(XII/4)*"; sontüreme hadisesi ise vurguyu artırmak amacıyla sözcüğün sonunda "*Ḳadara<kadar(XX/3)*" meydana gelmiştir.

35. Bölgede derlediğimiz metinlerde "-ken" zarf-fiil ekinin, yazı dilinin aksine ünlü uyumuna dahil olabildiği ve sözcükte anlamı kuvvetlendirme işleviyle /a/ ve /e/ son ünlülerini alarak "-kene/ḳana" biçiminde de kullanılabildiği görülmüştür: "*geçerkene(II/26), çıḳarḳana<çıkarken(XXXIII/28)*"

ÜNSÜZLER:

1. UA'da Standart Türkçede bulunan temel ünsüzlerin dışında ara sesleri ifade eden ünsüzler de kullanılmıştır. Bu ünsüzler: " /T/, /K/, /Ḳ/, /P/, /F/, /Ş/, /Ş/, /C/, /S/, /ǵ/, /ġ/, /ḱ/, /ḳ/, /Ĺ/ " ünsüzleridir.

2. Bölgemizde özellikle Doğu Grubu ağzında yaygın olan /ḫ/ "hırıltılı h" ve Batı Anadolu ağızlarında baskın bir kullanıma sahip olan /ŋ/ "damak n'si" ünsüzleri görülmemiştir.

3. Çalışma sahamızda derlediğimiz metinlerde "sızıcı g" /ğ/ ünsüzü sistemli olarak düşürülmüş, sözcükte etkisini uzunluk meydana getirerek göstermiştir.

4. Standart dilde ve ağızların genelinde olduğu gibi bölgemizde de benzeşme eğilimi hakimdir.

5. Derlediğimiz metinlerde en çok karşılaştığımız ünsüz benzeşmesi örnekleri ilerleyici yönde oluşmuş ünsüz benzeşmeleridir: "*aḳḳıma<aklıma(IV/41), oyunnar<oyunlar(XLIII/25), taşşara<taşlara(IV/103), anessezi<anestezi(XXXIII).*"

6. Bölge ağzında en çok görülen ünsüz değişimi, ilerleyici benzeşme yoluyla oluşmuş /l/>/n/ değişimidir: "*tirenne<trenle(XIV/8), unnarla<onlarla(XI/8), nişannı<nişanlı(XII/5) vb.*"

7. Rumeli ağızlarında olduğu gibi Doğu Trakya ağızlarında da genel bir temayül olan kelime başında, ortasında veya sonundaki /h/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesi bölgemiz ağzında da sistemli ve düzenli olarak karşımıza çıkmaktadır. Düşen /h/ ünsüzü, sözcükte çoğunlukla ünlü uzunluğu meydana getirmiştir: "*ep<hep(II/13), armanları<harmanları(I/7), zāmet<zahmet(I/63), tezg̃āda<tezgahta(V/20).*"

8. /h/ ünsüzü düşmeye meyilli bir ünsüz olup bölge ağzında da neredeyse hiç kullanılmamış olmasına karşın sözcüğün başında veya sonunda ünsüz türemesine de sebep olmuştur. Bu durum, Rumeli ve Trakya ağızları için karakteristik bir özelliktir. "*hallaın̆ emri<allahın emri(III/19), hunudur<unudur(III/155).*"

9. Bölgemizde görülen ünsüz değişimi hadiseleri daha çok tonlulaşma yönünde kendini göstermiştir. Fakat bunun yanında tonsuzlaşma(sedasızlaşma), akıcılaşma, süreklileşme, süreksizleşme ve sürekli ünsüzler arası değişmelerin örnekleri de mevcuttur.

10. Bölge ağzında **"l>n"** benzeşmesinden sonra en sık karşılaştığımız ünsüz değişimleri **"ḳ, k>Ḳ, K, ġ, g; ç>*Ş*, ş; ş>j, Ş; ğ>y; z>s,S"** değişmeleridir:

"çöcügler<çocuklar(III/125), peg<pek(IV/14), ġāyna<kaynana(XX/2), ġıs<kız(XX/3), çoḲ(XVII/46); işin<için(I/14), hi*Ş*<hiç(XXV/27); bej<beş(I/55), uçmuŞ gitmiŞ(XVI/8); deyil<değil(III/79), döşeyi<döşeği(III/13); bobalarımıs<babalarımız(I/63), yapyalnıs<yapayalnız(XX/39)."

11. UA'da tespit edilen hece kaynaşması hadiseleri genellikle "/ğ/, /h/, /y/" ünsüzlerinin düşmesiyle veya aşınmasıyla meydana gelmiştir: "*oldū<olduğu(XXIII/32) mācır<muhacır(XXIII/47), dēyim<diyeyim(X/17)...*"

12. Doğu Grubu'nda özellikle patlayıcı ünsüzler için karakteristik bir özellik olan ünsüz ikizleşmesi hadisesine bölgemizde çok fazla rastlanmamıştır: "*daḳḳa<dakika(XXIII/74), ḳocca<koca(XXIV/23), sallanġacı<salıncağı(XIII/31), aşşā<aşağı(VII/23).*"

13. Bölgede ünsüz ikizleşmesinin yanında özellikle alıntı sözcüklerde çift ünsüzlerin tekleştiği örneklere de rastlanmıştır: "*evel<evvel(V/15), ayaḳabı<ayakkabı(XXXIV/55), māle<mahalle(VIII/6).*"

14. Metinlerimizde genellikle içseste bulunan ünsüz ve ünlülerin yer değiştirmesi olarak ifade edebileceğimiz göçüşme(metatez) hadisesi az da olsa görülmüştür: "*mübāledede<mübadelede(XXIV/1), yalnış<yanlış(XXIV/19), pinevle<pilevne(XIX/5), deḭ<diye(I/37).*"

II. ŞEKİL BİLGİSİ:

1. UA'da derlediğimiz metinlere dayanarak Doğu Trakya ağızlarına mensup olan bölge ağzının fonolojik açıdan olduğu gibi morfoloji bakımından da Standart Türkiye Türkçesini temsil eden İstanbul ağzına, dolayısıyla da ölçünlü Türkçeye diğer Anadolu ağızlarına nazaran daha yakın, arkaik unsurlara çok fazla yer vermemesiyle de daha benzer nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

2. Genelde Doğu Rumeli, özelde de Doğu Trakya ağızları içerisinde konumlandırabileceğimiz bölge ağzında sözcüklerin varyantına ait çoğu hadise, fonetik sebeplere bağlı olarak oluşmuştur.

3. Bölgemizde isimlere gelen çokluk eki yazı dilimizdeki +lAr şeklinin dışında çeşitli ses hadiseleri sonucu "+nAr; +lā / +lē ; +nā /+nē " biçimini alarak da yaygın

bir kullanım göstermiştir: "*ġacallar(XXV/39) ; zȧmannar(XLIV/19) ; dizlēmize(XXIII/68) ; torunnā(X/7) vb.* "

4. Derlediğimiz metinlerde görülen iyelik(sahiplik) ekleri standart dilden çok fazla farklılık göstermemekle birlikte sözcükte ünlü uzunluğu meydana getirebilmiştir: "*bölūme<bölüğüme(I/39), makinalām<makinalarım(XXIII/20),gönülcūn<gönülcüğün(IV/89), sālı̯ ocā<sağlık ocağı(XLI/19), genşlīmiz<gençliğimiz(VI/9) vb."*

5. İlgi eki bölge ağzında genellikle yazı dilinde olduğu gibi ünsüzle biten isimlere "+In/+Un", ünlü ile biten isimlere ise "+nIn/+nUn" biçiminde eklenmiştir. Ancak bazı ses hadiselerine dayalı olarak çokluk ekiyle birleştiğinde "–lān/-lēn, -nān/-nēn" haline de gelebilmiştir. Birkaç örnekte ise ek yığılması sonucu düşmeye uğramıştır: "*kö̯ün<köyün(I/6); ȯnun(XVII/73); insanlān<insanların(XXXVIII/15);* ye de *sırtın̯* üstüne yat(IV/111)."

6. Doğu Trakya ağızlarında karşılaştırma, mukayese etme anlamını ifade etmek amacıyla kullanılan arkaik +rAk eki, bölgemizde de bir sözcükte tespit edilmiştir: "bobam *arçarak̟* boyluymuş(XXIV/6)."

7. Bölge ağzında yazı dilinden pek farklılık göstermeyen yönelme hâli eki +A, genellikle /y/ ve /h/ ünsüzlerinin düşmesi sonucu sözcükte uzunluk meydana getirmiştir: "*almā<almaya(II/22), sabā<sabaha(II/28).*" Bu ekin belirtme eki "+I" ile karşılanması da bölge açısından karakteristik bir özelliktir: "dedim yavrum gē *burayı*(XXX/23), kimisi u *yanı* gitti çalışmā kimisi bu *yanı*(XXXVIII/22)."

Derlediğimiz metinlerde bir örnekte yönelme hâlinin eksiz kullanımına da rastlanmıştır: "*nerey<nereye(XIII/4).*"

8. UA'da görülen belirtme hali standart dilde olduğu gibi +I ve +U ekiyle karşılanmış, zaman zaman /ğ/ ünsüzünün düşmesiyle ortaya çıkan hece kaynaşması sonucu uzun ünlülü olarak da kullanılmıştır: "*tīzenneri<teyzenleri(V/26), oḳlāyı<oklavayı(VI/22); çömlē<çömleği(III/123), ıspanā<ıspanağı(XLIII/50) vb."*

9. Vasıta alamını ifade ederken kullanılan "ile" edatı, genellikle "+lA" şeklinde sözcüğe eklenmiştir. Bunun dışında "n<l" ünsüz değişmesi geçirerek "+nA"; "+n" pekiştirme ünsüzünü alarak "+lAn, +nAn" biçiminde de sıkça kullanılmıştır. Ayrıca bölgede vasıta anlamının nadir olarak +lIn ve bir örnekte ise ayrılma hali eki +DAn ile sağlandığı da görülmüştür: "*çamurla(I/9); tirenne*(I/31)*; çitlen<çitle(I/8); arabalarnan<arabalarla(VIII/14); paraylın<parayla(XXXVII/11); "*adapazarından falan hep böyle taşınırlar yani manda *arabasından* öküz *arabasından* u zaman işin bu vesāitler yoḳ(I/14)."

10. Derlediğimiz metinlerde işaret zamirlerinde ve "o" kişi zamirinde görülen iki özellik dikkat çekmektedir. Bu hususlardan biri, "bura" sözcüğünde gerçekleşen u>o genişlemesi, diğeri ise "o" ve "ora" zamirlerindeki o>ȯ yarı daralması ve o>u daralması olarak karşımıza çıkar: "*borda<burda(XX/44), ȯ<o(II/11), ȯrda<orada(I/6); urayı<orayı(XXXV/22), unların<onların(I/3)."*

11. Bölge ağzında özlük anlamı veren dönüşlülük zamiri, yazı dilinde olduğu gibi "kendi" sözcüğüdür. Bu sözcük, Çokluk 1. ve 2. Şahıs çekimlerinde sonseste meydana gelen z>s tonsuzlaşmasıyla ölçünlü dilden ayrılmıştır: kendim(X/16), kendimis<kendimiz(XLIII/33)

12. Belirsizlik zamiri olan "*herkes"*sözcüğü bölgede s>z tonlulaşmasına uğramış, bunun yanında "hepimiz, her biri, hiç kimse" belirsizlik zamirlerinde önseste bulunan /h/ ünsüzü sistemli olarak düşürülmüştür. "*erkes<herkes(II/21), ic bir<hiç bir(IV/11), iç kimse<hiç kimse(XLI/6).*"

15. Bölgede "*böyle ve öyle"* durum zarflarında /y/ ünsüzünün düşürülmesi sonucu kendinden önceki ünlünün uzadığı veya bu ünlülerde daralma meydana geldiği genel bir temayül olarak karşımıza çıkmaktadır: "*büle<böyle(XVII/65), bū̆le<böyle(XVII/66), ū̆le<öyle(XVII/82).*"

16. Derlenen metinlerde bir diğer durum zarfı "*artık"* +(I)n vasıta hâli eki ile pekiştirilmiş biçimde karşımıza çıkmaktadır: "*artıḳın(XXXIII/22).*"

17. Bölge ağzında olasılık bildiren "*belki"* zarfının /l/ ünsüzü genel olarak düşmüş fakat buna rağmen sözcükte uzunluğa sebep olmamıştır. Ayrıca /k/ ünsüzünde "k>K" tonlulaşması ile de kullanılmıştır. "*beki<belki(XXXIV/53), beKi<belki(XXIX/14).*"

18. Ağızlarda farklı biçimlerine rastlanan "*ġayrı*" sözcüğünün bölgemizde bir metinde birden fazla kullanıldığı görülmüştür: "*ġayrı(XX/33).*"

19. Bölgede yazı dilinden farklı olarak "-(y)XncA" zarf-fiil ekinin üzerine –(y)a yönelme hali ekiyle birlikte "kadar/Ḳadar" sözcüğünün getirildiği de görülmüştür: "*alıncaya ḳadar(XVI/13), uyanıncaya Ḳadar(XXIV/39).*"

20. Hem zaman zarfı hem de çekim edatı olarak kullanılan "*sonra"* sözcüğü bölge ağzında çoğunlukla /n/ veya /r/ ünsüzü düşürülerek kullanılmıştır. Bu düşme neticesinde genellikle sözcükte uzunluk da meydana gelmiştir: "*sōra<sonra(XXIII/4), sōna<sonra(XXVI/52).*"

21. Bölge ağzında zaman zarfı "şimdi", çoğunlukla m>n benzeşmesiyle oluşan "*şindi"* ya da /d/ ünsüzünün de düşmesiyle *"şini"* biçimlerinde kullanılmış, bunun yanısıra "+cIk" ekiyle genişletilerek "*şindicik*" halini de alabilmiştir: "*şini<şimdi(I/58), şindi<şimdi(XLV/8), şindicik(VI/13).*"

22. Bölge ağzında "–Ar/-Ir/-Ur" geniş zaman ekinin /r/ ünsüzü düşürülerek genellikle ünlü uzunlukları meydana getirirken, özellikle "–Ir/-Ur" biçiminde /r/ ünsüzü düştükten sonra herhangi bir uzunluğa sebep olmadığı da görülmüştür. Bunun yanında derlediğimiz metinlerde yöreye has bir özellik olarak karşımıza çıkan hadise, geniş zaman ekinin /r/ ünsüzü düşmediği halde kendinden önceki ünlüde uzunluk meydana gelmesidir. Şimdiki zaman anlamı ihtiva eden bir sözcükte bu ünlü uzunlukları bölgenin mensup olduğu ana ağız grubu için normal bir özellik iken, geniş zaman manasında görülen bu durum, Doğu Trakya ağızlarından farklılık göstermiştir: "*durular<dururlar; ḳoyālar<koyarlar(II/23);* pazartesi geceleri pomaḳlar şē yapar ya ḳaçamaḳ *yālārlar* loḳma yaparlar bōle(XXIV/4)."

23. UA'da derlediğimiz metinlerde fiile direkt olarak şahıs eki getirilerek geniş zaman ekinin tümüyle düşürüldüğü bir kullanıma da rastlanmıştır: "anama götürürdüm de ben baḳamam ḳızanı bi astalanırsa benden *biller* dedi(XX/31)."

24. Fiillerin geniş zamanın olumsuzu, 3.teklik ve 1.çokluk şahıs çekimlerinde ekin son ünsüzünde meydana gelen "-z>-s" tonsuzlaşması bölge ağzı için belirgin bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır: "*olmas<olmaz(III/49), istemes<istemez(IX/7) vb.*"

25. Geniş zamanın olumsuzu 2. teklik ve çokluk şahıs çekimlerinde /z/ ünsüzünün düşürülmesi hadisesi de bölge ağzında sıkça görülen bir özelliktir: "*uyanamasın<uyanamazsın(III/23), dayanamasın<dayanamazsın(III/25), bilmesiniz<bilmezsiniz(XLIII/24).*"

26. Bölge ağzının en dikkat çekici özelliklerinden biri de şimdiki zaman çekiminde görülen farklı kullanımlardır. Yazı dilinde tek şekilli olan –(ı)yor ekinin, Doğu Trakya ağızlarında gösterdiği çeşitliliğin yanında birtakım ses hadiselerine bağlı olarak gelişen yöreye özgü biçimleri de söz konusudur.

27. UA'da yazı dilindeki "–(ı)yor" kullanımının dışında görülen şimdiki zaman ekleri **"-ya/-ye; -yo; -yı/-yi; -ī/-ī/-ū; -yu/-yú/-yü; -ıy/-úy; -īr; -y"** ekleridir:

"*raa͡t ediyin<rahat ediyorsun(XXV/28), çāriyú<çağırıyor(XVIII/29), ḳoyuyüs<koyuyoruz(XLIII/37), ḳalúy<kalıyor(XXVI/82), bārıyo<bağırıyor(XXIII/64), dīz<diyoruz(VIII/12), ėkiliyu<ekiliyor(XXI/5), çiḳamiyırım<çıkamıyorum(XXXIV/12), yürümüyur<yürümüyor(XXXIII/22), yapıyalar<yapıyorlar (XVII/58), yatīrdı<yatıyordu(I/59), ürīrüz<yürüyoruz(XIII/8), yatiylar<yatıyorlar(XXIV/11), Tepişeyerim<tepişiyorum(XX/34).*"

28. İncelediğimiz bölgede diğer Anadolu ağızlarından ve Doğu Trakya varyantından farklı olarak bir örnekte şimdiki zaman çekiminin "-yare" eki ile yapıldığı tespit edilmiştir: *"tutmayare<tutmuyor(XX/16)."*

29.Görülen geçmiş zaman eki "-DI" bölge ağzında yazı dilinden belirgin bir farklılık göstermemiştir: *"ço̱aldı<çoğaldı(XXXVIII/25), şēttiler<şey ettiler(V/26), sōdum<soğudum(XXIII/11) vb."*

30. Doğu Trakya ağızlarının karakteristik özelliklerinden biri olan anlatılan(duyulan) geçmiş zaman ekindeki *"*ş>j" değişimi hadisesi bölgemiz ağzında da yaygın bir kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır: "*ölmüj<ölmüş(II/1), olmuj<olmuş(XLIV/12), demij<demiş(XVIII/21).*"

30. Anlatılan geçmiş zaman çekiminde görülen önemli özelliklerden biri de 2. teklik ve çokluk şahıs eklerinin iyelik kökenli olarak da kullanılabilmesidir: "*içmişin<içmişsin(I/62), gelmişik<gelmişiz(VII/2), yazmışın<yazmışsın(I/62).*"

31. Bölgede, anlatılan geçmiş zaman ekinde görülen /i/ sesinin kapalı hecede /ı/ ünsüzüyle söylenmesi hadisesi Batı Rumeli Ağızlarıyla benzerlik göstermiştir. Fakat bu özelliğe çok sık rastlanmamıştır: "iş ȯ diyárbaḳır öyle *görmemış*(I/33)."

32. Gelecek zaman eki genellikle yazı dilinden farklı olarak "–cAk" biçiminde kullanılmış, sözcüğün durumuna göre zaman ekin başında bulunan c ünsüzü j'ye dönüşmüş, sonunda bulunan –k ünsüzü de düşmeye ya da yumuşamaya uğramıştır: "yazcaḳlar<yazacaklar(I/17), uyacāz<uyacağız(I/41), açacam<açacağım(III/149), *diyejeksin<diyeceksin(IV/82).*"

33. Bölge ağzında istek kipi için yazı dilindeki "-a/-e" eki kullanılmıştır. Sözcükte 1.teklik ve çokluk şahıs çekimlerinde istek işlevi STT'de olduğu gibi emir kipinin şahıs ekleriyle karşılanmıştır: "*dēyim<diyeyim (XXVII/19), annadayım<anlatayım (IX/2) vb.*"

34. Bölge ağzında fiildeki dilek-şart anlamı yazı dilinde olduğu gibi "-sA" ekiyle sağlanmıştır. Ayrıca diğer ağızlarda olduğu gibi bölgemizde de dilek kiplerinin sonuna bir hitap vurgusu olarak /a/ veya /e/ ünlüsü getirilmiştir: "*söylesene(XXIII/16), gèsene<gelsene(XXIV/21)."*

35. Yazı dilimizde bugün "i-" cevheri fiili neredeyse hiç kullanılmamıştır. Bölge ağzında da bu durum standart kullanımla paralel bir özellik göstermiştir.

36. İncelediğimiz metinlerde genel kullanımın aksine, ünlü ile biten bir sözcüğe ulanan "i-" cevheri fiilinin düşmesi sonucu iki ünlü arasında ortaya çıkan /y/ kaynaştırma ünsüzünün kullanılmadığı görülmüştür: "*ameriḳasa<Amerika ise(XXVII/26), varsădı<varsaydı (<varsa idi)(XII/20) vs.*"

37. Ek fiilin tek zarf fiil biçimi olan "i-ken", Doğu Trakya ağızlarında olduğu gibi bölge ağzında da ekleşmiş biçimde karşımıza çıkmaktadır. STT'de tek şekilli olarak kullanılan bu ekin, bölgede kalınlık-incelik uyumuna dahil olduğu görülmüştür. Derlenen metinlerde şimdiki zaman kipinde olduğu gibi ek fiilin zarf-fiil işlevinde de çeşitlilikler mevcuttur. Bu farklılıklar **"kA/-kAn/-kAnA/-kAdIn/-kAydIn"** ekleriyle sağlanmıştır: "*ārırken*<ağarırken (III/168); "*çöcúḳḳa<çocukken(IV/16); dālırkene<dağılırken (XXII/33); giderkeydin<giderken(VI/48)...*"

38. Bölge ağzında görülen sıfat-fiil ekleri STT'den çok fazla farklılık göstermez. "-AcAk" ve "-DIk, -DUk" sıfat fiil eklerinin sonlarındaki bulunan /k/ ünsüzü ünlü ile başlayan bir ek aldığında tonlulaşmış veya düşerek ünlü uzunluğu meydana getirmiştir: "*bitecē<biteceği(III/115), taşındī<taşındığı(I/15), oldū<olduğu(VIII/15).*"

39. Araştırma alanımız olan UA'da Trakya ağızlarını temsil eden en karakterisrik özelliklerden biri sayılabilecek "beya/beyā/ be̯a" hitap ve seslenme edatının sıkça kullanıldığı görülmüştür. "ben de bulamadım *beya*(XXXVII/13), ben mühtü *beyā*(XX/42), bilirim *be̯a*(XXXVII/23)."

40. Bölgede "mari/mara" sözcüğünün kadınlara bir hitap veya seslenme biçimi edatı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir: "na ***mari*** ḳaçarsın dērdim ben̯ ona(XII/12), nabáyesin ***mara***(XII/18)."

41. Derlediğimiz metinlerde görülen ve bu özelliğiyle DTA'yla ortaklık teşkil eden "işte" gösterme edatının "te/tö/tó/" biçimlerindeki telaffuzları, bölge ağzında yaygındır. "böyle" ve "öyle" gibi durum zarflarıyla veya "o" zamiriyle birleşerek de

kullanılmışlardır:

"te ayatta ***te*** görecen (V/21), vallā biz de işte ***tó*** bōle bilūz̆ işte (VIII/5), ***te bōle*** ḳızım yaşamımız bōle işte yapayannız ***tö*** burda ḳapanırım yatīrım (XXXIX/32-33)."

Türkiye'nin Avrupa'daki en önemli kentlerinden biri olan Edirne, yıllar boyunca birçok topluluğa ev sahipliği yapmıştır. Özellikle 1912 Balkan Savaşı'ndan sonra bölgeye Balkan ülkelerinden yoğun bir göç hareketi başlamış, zamanla sayıları artan göçmen nüfus, yerli halkı azınlıkta bırakmıştır. Hatta J. Eckmann'ın yıllar önce gözlemleyip kaleme aldığı ve Oğuzhan Durmuş'un dilimize aktardığı ifadeye göre: "Edirne'de çeşitli miktarlarda birbirine katışmış değişik ağızlar kullanılmaktadır. Böyle bir durum içinde yerli ağzı yok olmakla karşı karşıyadır. Edirne yerli ağzının tamamen göçmen ağızlarının içinde kaybolması muhtemelen uzun bir zaman almayacaktır."[89] Bu tespite dayanarak günümüzde Edirne için "Doğu Trakya Yerli Ağzı" diye tabir edebileceğimiz bir sınıflamadan bahsetmenin artık çok da münkün olmayacağı kanısına varılabilmektedir.

Araştırmamızda incelediğimiz bölgede yerli ağzı ile göçmen ağızlarının büyük ölçüde kaynaştığı ve birbirlerinden aldıkları dil malzemeleriyle ortak bir varyantı meydana getirdikleri görülmüştür. Dolayısıyla her etnik kökenin kendine has şekillerine ulaşabilmek gün geçtikçe imkansız hale gelmektedir. Derlemelerde böyle bir ayrıma gidilse bile salt bir ağız özelliğinden bahsetmek kolay olmayacaktır. Bu nedenle bölgede yürüttüğümüz çalışmada etnik grupları ayrı ayrı ele alma ihtiyacı hasıl olmamış, yöreye özgü biçimler konumlarına göre incelenmiş, sonucunda ise daha ziyade coğrafi bir dağılım izleyen ağız özellikleri tespit edilmiştir. Buna göre incelediğimiz bölge ağzı, kendi içinde benzeşen fakat birbirinden küçük farklarla ayrışan konuşma şekillerini ihtiva etmekte, özellikle morfolojik açıdan ölçünlü dile adapte olma sürecinde ilerlediği görülmektedir.

[89] bkz. J. Eckmann,"Edirne Ağzı", Çev: Oğuzhan Durmuş, İlmî Araştırmalar, Sayı:18, Yıl: 2004, s.135-150.

KAYNAKÇA

AKÇA, H., (2012), *Ankara İli Ağızları,* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ARAT, R., R., (1987), "*Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair*". 1, s. 334-341.

BANGUOĞLU, Tahsin. (1974): *Türkçenin Grameri*, İstanbul: Baha Matbaası.

BARAN Burhan, *Arapçadan Türkiye Türkçesine Geçen Sözcüklerde Ayın ve Hemzeyle İlgili Ses Olayları*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 32, Ağustos 2019, s.159.

BAYRAKTAR Fatma Sibel, "*Trakya ve Rumeli Türkçesi Ağızlarında İken Zarf Fiilinin İşlevleri*", Teke Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 2/4, 2013, (69-83 s.).

BIYIKLIOĞLU Tevfik, *Trakya'da Millî Mücâdele*, TTK Yay., Ankara, 1987.

BİLGİN, Muhittin. (2002): *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Ankara: T.C. Kültür BakanlığıYayınları, 1.Baskı.

BOZ, E., (2006), *Afyonkarahisar Merkez Ağzı,* Ankara: Gazi Kitabevi.

COŞKUN, V., (2010), *Türkçenin Ses Bilgisi,* İstanbul.

DANİŞMEND, İsmail Hâmi. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, Cilt 1, İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1971.

DARKOT Besim, "*Edirne Coğrafi Giriş*", Edirne, Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, Ankara 1965.

DARKOT Besim, "Edirne", *Edirne'nin 600. Fehti Yıldönümü Armagan Kitabı,* 2. Basım, Ankara, 1993.

DEMİR Necati, (2001): *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.

DUMAN, M., (1999), "*Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair*", İlmi Araştırmalar 7, s. 65-103.

ECKMANN J.,"*Edirne Ağzı*", Çev: Oğuzhan Durmuş, İlmî Araştırmalar, Sayı:18, Yıl: 2004, s.135-150.

ECKMANN J.- MANSUROĞLU M., 1959 Yılı Trakya Dialektolojisi Gezisi Raporu, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1959, S.9, s. 113-118.

EKER, S., (2005), *Çağdaş Türk Dili,* Ankara: Grafiker Yayınları.

ERCİLASUN Ahmet Bican, (2002): *Kars İli AğızlarıSes Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.

ERGİN Muharrem, *Türk Dil Bilgisi,* Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım Yay., İstanbul 2006.

ERTEN, M., (2011), *Diyarbakır Ağzı,* Ankara: TDK Yayınları.

GÜLENSOY Tuncer (1988): *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.

GÜLENSOY, T., (1998), *Kütahya ve Yöresi Ağızları,* Ankara: TDK Yayınları.

GÜLENSOY, T., *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, C.2, Ankara, 2007.

GÜLENSOY Tuncer, (1995): *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri.

GÜLSEREN Cemil, (2000): *Malatya İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara. GÜLSEVİN Gürer, (2002): *Uşak İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.

GÜNAY Turgut, *Rize İli Ağızları*, TDK yay, Ankara:2003. GÜNŞEN Ahmet, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay., Ankara 2000.

GÜRGENDERELİ Rifat, (2004): "*Edirne İli Ağızlarında Söz Dizimi*", Doğu-Batı Bağlamında Türk Dili ve Türk Kültürü Bildirileri.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, "Edirne", **İA,** IV, Eskişehir 2001.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, "*XV. Asrın Birinci Yarısında, II. Murad Devrinde Hristiyan*

Birliği ve Osmanlı-Macar Mücadeleleri Esnasında Edirne", **Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı,** Ankara 1965.

HACIEMİNOĞLU Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2015.

HÜNERLİ, B., (2006), *Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi,*Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne. İMER Kamile, (1998): "*Batı Anadolu AğızlarıÜzerine Gözlemler*", Doğan Aksan Armağanı, A.Ü DTCF Yayınları, No:366.

İNALCIK Halil, "*Türkler*", **İA,** XII/II, Eskişehir 2001.

KALAY Emin, *Edirne İli Ağızları,* TDK Yayınları, Ankara, 1998.

KANSU Şevket Aziz, "*Edirne'nin Tarih Öncesine Ait Araştırmalar*", Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, 2.Basım, Ankara:1993.
KARAAĞAÇ Günay, *Dil Bilimleri Terimleri Sözlüğü*, TDK yay, Ankara: 2013.

KARAHAN Leyla, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK yay, Ankara: 2014.

KARAKUYU Mehmet- SARIUSTA Faruk, "*Evliya Çelebi'ye Göre 17.Yüzyılda Edirne'nin Şehir Coğrafyası Ve Kültürel Hayat*", Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 24, Temmuz-2011, s.124-149.

KOCAOĞLU, T., (2003), "*Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı e/i Meselesi*", Türk Kültürü, s. 266-281.
KORKMAZ Zeynep, (2007): *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.

KORKMAZ Zeynep, (2009): *"Türkiye Türkçesi Grameri: (Şekil Bilgisi)"* TDK Yayınları, Ankara.

KORKMAZ, Z., (1994), *Nevşehir ve Yöresi Ağızları,* Ankara: TDK Yayınları.

KORKMAZ Zeynep, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri Ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara, 2011.

LİGETİ, L., (1942), "*Türkçede Uzun Ünlüler*", Türkiyat Mecmuası, *VII-VIII*, s. 82-94.

MANSUROĞLU Mecdut, "*Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim Ve Söz Dizimi Özellikleri*", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., Ankara 1988, s. 181-187.

MANTRAN Robert, *17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul*, II, (çev. M.A. Kılıçbay-E. Özcan), Ankara 1990.

NEMETH Gyula, "*Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine*", TDAY Belleten 1980-1981, TDK Yay., s. 113-167.

OLCAY Selâhattin, *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yay., Ankara 1995.

ÖZDEN Muharrem, (2016): *Batı Trakya-Gümülcine Ağız İncelemesi(Ses ve Şekil Bilgisi-Metinler-Söz Varlığı),* Trakya Üniversitesi Yayın No:180, Edirne.

ÖZDEN Muharrem; Doğan Levent, Bayraktar Fatma Sibel; *Trakya Ağızları Sözlüğü-Cilt II*, Trakya Üniversitesi, Yayın No:192, Edirne, 2018.

ÖZKAN Nevzat, (1996): *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

SAĞIR, M., (1995), *Erzincan ve Yöresi Ağızları,* Ankara: TDK Yayınları.

SAYAR Mustafa H., "*Trakya: Kavşaktaki Durak",* Arkeoatlas, S: 5, 2006.

TEKİN, T., (1995), *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler,* Ankara: Simurg Yayınları.

THOMSEN, V., (2002), "*Vilhem Thomsen Tarafından Çözülmüs Orhon Yazıtları*", Orhon Yazıtları Araştırmaları, s. 36-37.

TUNA, O., N., (1960), "*Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller*", *TDAY* Belleten, s. 213-282.

YAVUZ, O., (1991), "*Türkçede Kapalı E*", SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi 6, s. 271-306.

YILMAZ, E., (1991), "*Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü*", Türk Dilleri Araştırmaları.

YİĞİT, Ahmet, *XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Edirne Kazası* (Basılmamış Doktora

Tezi), Muğla 1998.

İnternet Kaynakları

http://www.edirne.gov.tr/ (Erişim tarihi: 28.12.2021).

https://edirne.web.tr/ (Erişim tarihi: 29.12.2021).

https://www.trakyanet.com/tr/ (Erişim tarihi: 27.11.2021).

https://www.trakyanet.com/trakya/edirne/uzunkopru/uzunkopru-koyleri.html (Erişim tarihi:12.01.2022).

https://www.trakyanet.com/trakya/edirne/uzunkopru/uzunkopru-koyleri.html (Erişim tarihi: 12.01.2022).

METİNLER

-I-

Ali Altıparmak
Yaş: 96
Yer: Aslıhan Köyü
Konu: Göç, Askerlik, Gelenek-Görenekler

bizim bobalarımıs seĺănik doyran pazarlı küünden buraya göS etmişler / bin doḳuzüz on yedide / burayı gelmişler / yunannılar da burda / bubalarımız da gelmiş eP berāber aynı kūden köün ismi pazarlı / gelmişler burda yunannılarnan iki sene oturmuşlar unların evlerinde / bi tarafında yunannılar oturu bi tarafında türkler / iki sene bōle durular / sōra böyle olmaz demişler **(5)** bizi ġacal köylerine vermişler / bāzi köe beş āne bāzi köe sekiz āne falan / hamitli var burda ėmetli derlerdi şini hamitli derler / urayı vermişler / ȯrda da bu ġacallar o köün iŞine soḳmamışlar mācirleri yani bobalarımızı / armanları göstermişler / şimdi burası arman / bu armanda durulur mu / ḳorudan ȯdun aaç keserler / ḳazıḳ olaraḳ dikerler / çitlen ȯrerler / iŞerden dışardan çamurla suvārlar / bi dandik ḳapı / ȯrda iki sene ḳalırlar / dā yunannılar burda **(10)** ȯrda durular / ȯ dedīm ani ġaCal dedikleri insannar da doḳsan üç arbında burayı gelme / bizden yirmi sene evvel / ama onnara ġacal demişler / bize de mācır falan derler / iki sene urda durular sōra atatürk bu merici uduT keser / mericin übür tarafı yunanistan ȯlur / bu tarafı türkiye ȯlur / ataturḳ onnara bir buŞuḳ ay ḳırḳ beŞ gün musāde veri / adapazarından falan hep böyle taşınırlar yani manda arabasından ȯküz arabasından u zaman işin bu vesāyitler yoḳ **(15)** taşınırlar / ben de unnarın tó taşındī zaman dünyāya gelmişim ȯrda / yani uzunköprü edirneliyim yalnıS memleketteki

kö͡ün ismini yazmışlar pazarlı / burda yoḳ kö͡ün ismi yoḳ / armanlarda kimi yazcaḳlar / öyle olmuş

(Askerlik)

(20)

askerlik burdan hep birden burda oja bi dovā yapardı / hepimiz birden giderdik asKere / böyle vesāitler falan yoḳ / burdan uzunköprü gere gere dört saat / yayan giderdik / torbayı sırtımıza yayan / benım gittī̇m zaman da yāmur döker / böyle ḳırḳ͡ ikinin üşüncü ayında asker͡ oldum / yăni martın da yirmi dördünde asker͡ oldum böyle yāmur döker / burdan uzunköprüye yayan olaraḳ gittik **(25)** ȯrda bizi ḳapadılar cāmilere falan / ȯrdan dā sevḳ͡ etmezler / ordan aldıḳ başımızı eve geldik / sōra gene iki gün sōra giCek askerleri sevḳ͡ edecekler / bizi merkeze ti͡ere bindirdiler / postaylan gittik sirkeciye ḳadar / sirkecide durduḳ birās / çoḳ dī̇l yàni sevkiyatānede durduḳ biraz / bizi ti͡ere bindirdiler / diyárbaḳıra ḳadar gittik / ȯrdan͡ öte tiren yolu yooḳ bişey yoḳ / orda bi batmançay derler / yàni batman diyárbaḳırın͡ ütesinde / tiren burdan pēlivankö͡ü ḳadar yere gider orda **(30)** o köprünün oldū yere ḳadar gider ordan öte gitmez / ȯraya ḳadar bizi götürdüler tirenne / bize ḳumanya verdiler / biz yayan olaraḳ gittik / nere͡e gittiK vana gittiK / vana gittik ōmbir günde / urdan gelmiş bizi subay almā / bėygir altında / acamıyız tabi ḳalabalıḳ Ta dört bin kişi bi asker / iş ȯ diyárbaḳır öyle görmemış / sėrantepede bir buşuḳ ay ḳaldıḳ orda / bizi götürecekler şeyle yani nası dēyim sana ḳamıyonna **(35)** ne yol var ne ḳamıyon var hij bi şey yoḳ / tam böyle ombir günde gittik / orda iki gün ḳaldıḳ iki gece / ondan sōra adi baḳalım şaldırana / dā üj gün gittik yayan / tam ȯn dört günde yarım͡ ay / şimdi söylesem genşlere bō̈le bō̈le de͡i inanır mı ḳızım / baḳ uʃaḳla giderler / askere mi gider giyinip ḳuşanıp (?) / bize burdan giydirdiler elbiseleri asker elbiselerini unlarla gittik / şimdi inanır mı genşlere desem ȯn dört gün yarım͡ ay / çaḳ ben bölṻme măil͡ olayım seksen gün geşti **(40)** bir buşuḳ ay ḳaldıḳ şeyde sėrantepede ḳaldıḳ / şindi söylesem inanır mı / baḳ burayı gelirler bu devirde / ama zamāna biz uyacāz zaman bize uymaz / baḳ

şindi motosikletle gelir taḳsiyle gelir / te benim torunnar şımdi gelir burayı taḳsiyle / ben de çıḳarım dışarı ȯrdan unnar da emen taḳsiye binermiş / nereyi dede ḳāveye pin dērler arabaya / burdan urayı ḳadar pinmem dērim ben / bu ḳadar yol yörümüşüm burdan ḳāveye ḳadar binmem derim **(45)** pin be dede derler yalvarılar / ben dērim yayan gideyim siz gidin öyle / yani ȯ devir öyleydi bu devir böyle ḳızım

(Düğünler)

(50)

şindi düu̯nner mi baḳ / ilerden bo͞le dāre çalarlardı / dāreyle / baḳ fakirlik / ȯ devirde dāre bile tutamayan insannar fakir / bāzileri hiŞ bo͞le dāresiz falan yapardı / dèrlerdi peyġamber düu̯nü yapar bunlar / yav yoḳ adamın parası fakir be ḳızım / baḳ burda ḳāveye çıḳardıḳ yăni bobalarımıs / yetmiş para iki ḳuruş çay / o para yoḳ / ḳāveci burda içer sabāları içer bi de aḳşamları içer **(55)** māmud a̯ġa ḳāveci burda birer çizgi çizer / bej tāne ȯlur bi toḳarlaḳ yapar / ne yeni türkçe bilir yaziyı māmud a̯ġa ne eski türkçeyi / sōra yazar on tene olana ḳadar etrăfına bo͞le / on tāne olur bi çizgi çizer eski türkçe bi noḳta ḳoyar orayı yani böyle böyle / o da nasıl baḳ şini şu elim gibi tāta yapıştırı mīlar a̯rayı / o tātaya tebeşirle yazar / o gelen musāfire ilerden ḳāvede yatīrdı / muḳāletin biri sabāleyi ėrkenden ḳalḳar / ısladır bi bezi tebeşirlen siler onnarı çeker gider **(60)** ȯrda eger üçüz tene dörtüz tene çay varsa o adamın meseĺa içmiş adamın o siler ȯnnarı / e māmud a̯ġa gene zarar mı çekecek dörtüz teneyse yazar sekizüz tene / sen veresiye içmişin bi şey de͜ebilir misin bu ḳadar çoḳ yazmışın / de͜emesin / öyle giderdi işte / fakirlik / yāni mācir gelmiş bobalarımıs zāmet çektik / biz gene zāmet çektik onnarın çöcüKleri mācir çöcüKleri

-II-

Nefise Beyaz
Yaş: 83
Yer: Aslıhan Köyü
Konu: Eskiler, Düğün ve Hıdırellez Adetleri

ne ālārsınız dedim annemlere dēriz biz / atatürk ölmüj dedilèr / ālārdı annemler / dėmek atatürk öldū̆ zaman gene varmışıḳ dörtbej yaşnarında / atatürkün öldū̆ şe̬i olur ya ölüm şe̬i / o zaman dedim bile biz demek beş altı yaşlarındaymışıḳ altı yedi yaşlarında / oḳula yoḳ var ama yollamadılar beni çöcüK baḳarım dė̬i / anneme yardım ederim dė̬i oḳula gitti asan efendiye babam söyledi **(5)** gelmesin çavuş ābi demiş çavuş aġa demiş ayde / gitmedim ben çöcüK büyüttüm / ḳardáşlerimi büyüttüm / yollamadılar beni oḳula / ōle işte sōra zăte on altı yaşında Pürgü giydim / çarşaf giydik / on altısında evlendik / geldiler istediler / ȯndan sōra söz oldu / ondan sōra nışan oldu / ondan sōra da düün / düün işte böyle olurdu iki gün iki geCe / nādırlı dārelerinde ali ābin dedī̄ gibi nādırlı dāreleri / kimisi gene dā fakir olmayan parası ḳırcasāli dārelerini tutàrlardı **(10)** ama ḳız tarafına da ḳırcasāli dāreleri çöcük tarafına nādırlı dāreleri / çoḲ güSel çalardı onnar ȯ sȧman / bizde gene ḳırcasāli dāreleriydi / ōle gelirler işte ḳına yakmā gelirler gene gümbür gümbür o dāreler çoḳ çalardı o sȧman / ondan sōra o zaman düünlerde de böyle ep işāretle oynārlardı dā çoḳ böyle / bütün dāreler durur ȯndan sōra bi iki kişi ȯrta yere çıḳarsın işte başlārlar **(15)**

ilimon ektim taşa ilimon yar aman
amanın bitmedi ḳaldı ḳışa öy öy
ḳız ben seni alırım oy aman yar aman
amanın askerlik geldi başa ey

(20)

erkes seslēr sen ōle oynārsın òrta yèrde / dü͡ün ḳalabalıḳ / deycēm ondan sōra dü͡ün oldu öyle işte / arabalar͡ ˈēy gelirler almā seni / biz bobamların evlerini bilirsin ya oraları ēp dolana dolana araba oldu / arabaların üstüne güzel kilimleri ḳoyālar / peşin asırlar vardı evelden / asırı ḳoyarlar bōlemeye arabaya tātaların yanına / ondan sōra da üstüne gene kilim güsel kilimner **(25)** ondan sōra da üstüne gene bōçaları ḳoyālardı / gelin arabası gene belli zăte o gene / ōle ḳāveler͡ önünden geçerkene giderkene önündeKi dāyreler çalar / arabada ama dāyreler gelinin yanında önünde / çala çala çala çala epsi oynārlar şeyler gidenler oynār işte / ōle dolanırsın gelirsin / adi sōra devriki gün gene cumā yapàrdıḳ gene / cumā sabā gene dayreler çalar gelirler gene erkes ḳonu ḳomşu toplanırlar oynārlardı gene o zaman / öyle işte / marken güzel elbiselerimiz çoḳ güSel markenler vārdı o zaman **(30)**

marken dērdik o zaman ipeklilere ipek elbiselere ḳumaşlara / beyaz gelinlikler bėyaz dovaḳ / gene ḳavun͡ içiydi benim nışannīm / òna gene pėmbe bi şey almıştıḳ dovaḳ / ondan sōra buliz dikmiştim sōra / ani böyle ḳadifeden paltomuz vàrdı siyā ḳadife / önneri de bōle şey ḳoyàrsınız ya neydi o be şey **(35)** taş su taşı ˈböyle böyle ḳoyarsın / işte gene bırda telĺaḳlar vardı / fatmāba fatān͡ aba gelin yapàrlardı / gelinniklerimis bile onnar diker ò dikerdi burda / öyle yāni dü͡ünümüz dü͡ünler öyle olurdu

-III-

Melahat Tırpancı
Yaş: 77
Yer: Aslıhan Köyü
Konu: Maniler, Hıdırellez ve Bayram Adetleri

(Maniler)

ḳara duT yūrulur mu **(5)**
suları durulur mu
sevdī̄ni sevenin
ḳolları yorulur mu

māni yapardıḳ böyle bayram oynārdıḳ **(10)**

astayım nar‿isterim
döşeyi dar‿isterim
dàr döşe‿in üstünde
cilveli yar‿isterim **(15)**

boban beni bobamdan
bi kerecik istesin
hallaı‿n‿emri ile
gelinim‿olsun desin **(20)**

yatma çimen üstüne
uyūr‿uyanamasın

vèrme beni ellere
görür dayanamasın **(25)**

tiren geliyor tiren
aydarpaşadan beri
ben o yări sevmişim
yedi yaşımdan beri **(30)**

su gelir merdin merdin
su deı̯il benim derdim
sular mürekkeP ͡olsa
yazılmaz benim derdim **(35)**

odam kireş tutmuyor
birās ķum ķatmayınca
sevdā baştan çıķmıyor
sarılıp yatmayınca **(40)**

bu düı̯̈n nasıl düı̯̈n
ateşe sürdüm güı̯̈m
ķara gözlü yārimi
ne dün gördüm ne bugün **(45)**

bir entārim var küloş
küloşun giymesi oş
bu ķadar sevdā olmas
bu sevdānın sonu boş **(50)**

başımdaki ġırebi
gelsin yārim bālasın

evel beni ālattı
şimdi kendi ālasın **(55)**

ayaḳ̇ḳ̇abımın̆ izi
avluya çizdim çizi
yărim güzel ben serbes
çekemiyorlar bizi **(60)**

ḳ̇arşıda ḳ̇arıştıran
darġını barıştıran
beyaz motorlu tiren
asreti kavuşturan **(65)**

indim dere boyuna
biber sulārım di̯e
iç aḳ̇lıma gelmezdi
senden dönerim diye **(70)**

ĺamba astım tavana
şavḳ̇ı urdu er yana
ḳ̇aç senelik sevdīm
şimdi çıḳ̇tı meydana **(75)**

yelek örerim yelek
örnek arārım örnek
örnek deyil mera̯ım
bir kere yări görmek **(80)**

(şarkı)

bayram bayram dediniz
bayramı getirdiniz **(85)**
ani be yārim ̆āni
bayramlıḳ ediyeniz
bugün cumā ̆ertesi
bāçede bülbül sesi
çoḳ ̆oşuma gidiyor **(90)**
yārin erken gelmesi
bāya gittim budanmış
bāya kekliK dadanmış
benim ȯ nazlı yārim
ovàrdalara dadanmış **(95)**

yapardıḳ bo̅le

bugün ayın otuzu
yar taramış fotozu **(100)**
dünyāda yārı sevmeyen
ārette yer topuzu

ince ince birmannar
onu giyer şişmannar **(105)**
ben yardan ayrılmazdım
ayırdılar düşmannar

-Birman?
(110)
birman giyerdik ya evel / bizim birman elbiselerimiz vardı ya

-Kumaşı mı yani?

eh ḳumaşı tabi **(115)** böyle oynārdıḳ / tam sōra bitecē gün yapàrdıḳ

gel bayram git bayram
gene gel bayram
[pürgü giyèrdik ya o zaman]
pürgüsüz ḳızları pürgüde bul bayram **(120)**
pürgülü ḳızları ḳocada bul bayram

idirlez gene yapardıḳ / çömlē dolduruyduḳ yüsük küpe er şey dolduruyduḳ / çömlēn bālārdıḳ ̆āzını bi gülün altına ḳoyardıḳ / ayazlansın o gece / çöcüKler arārdı onu bulmā / bulamazlar bulurlarsa içine kim ne doldurular **(125)** māsus orayı ḳoyardıḳ içeri saḳlārdıḳ / çöcügler ḳoca gece çömlek arārlàrdı / ondan sora sabā oldu mu alırdıḳ çömlē önümüze idirlez sabāsı măni yapardıḳ / er kişinin baḳalım şe̯ine attī ediye nişannı / nasıl çıḳacaḳ / onun şe̯i gene :

gitme dedim de gittin bilinmedik yollara
aah ḳarmasaydın sevdī̄m o ḳara sevdālara **(130)**

böyle mani yapardıḳ çıḳarıydıḳ bi tāne / baḳalım kime ne çıḳacaḳ

ḳolundaki sahtini
ya ḳurarım ya ḳurmam **(135)**
ah sen asKerden gelince
ya dururum ya durmam

dādan gelir fırtına
ur ceketi sırtına **(140)**
ah adi bize demedin
beḱarlıḳtan ḳurtulma

taḳsi geliyor taḳsi
arḳası posta mıdır **(145)**
ah erkezin yāri geldi
benim yar asta mıdır

pençereyi açacam
çiçek tūmu saçacam **(150)**
ah istet yarim bir kere
vermeseler ḳaçacam

bugün ayın ȯnudur
yüküm buyday hunudur **(155)**
ah evliye gönül verme
eve gider hunudur

(Şiir) (160)

köyüm

köyümün ne oj baḳın
dāları deresi var **(165)**
bize bunlardan yaḳın
söyleyin neresi var
tan yeri ārırken
gece sabā varıken
ufuḳlar dālırken **(170)**
ḳuşlar cıvıldaşırken
görünüz kȯ̆ümüzü
ḳoyun sürülerimis
sütlü ineklerimis

yayılırlar bayırlara **(175)**
dālırlar ḳırlara
sonsuz yeşilliklerde
ġamsız çoban dinlenir
ḳoyu gölgeliklèrde
gönlümüs tazelenir **(180)**
ey güzel kö͡üm
seni ben ne ḳadar çoḳ severim
her ne zaman istērsen
al ḳanımı veririm
ḳanımıs senin͡ içi **(185)**
canımıs senin͡ içi
ölürüs türklük͡ içi
eyy vatan senin͡ içi

-IV-

Salih ŞİNO
Yaş: 71
Yer: Aslıhan Köyü
Konu: Şiir ve Manzum Hikâye

(Şiir)

dinne çifçilerin ġarip͡ ālini
ilKbaharda çifte başşar çifçiler
birlikte çalışır ōlu gelini **(5)**
durmaz on͡ iki ay işler çifçiler
eker tarlasını yapar͡ izmeti
ep allahtan bekler bol bereketi
iç esāba ḳatmaz emek͡ ile zāmeti
berekeTli bir yıl düşler çifçiler **(10)**
boşuna geçirmez ic bir zamănı
bacasından tüter tezek dumanı
biraz bol olursa tāne ile samanı
o sene peg raa͡T ḳışlar çifçiler
(15)
bi bizim mālemizde eski bi şey yaşlı bi nine vardı / o annaTırdı bize çöcúḳḳa bu masalı / ben ondan dinnemekle ezberlemişim͡ önu

(Manzum Hikaye) (20)

ḳurT bir͡ aḳşam acıḳmıştı
dālara ava çıḳmıştı
baḳınaraḳ sāya sola

geldi en͡ işlek bir yola **(25)**
dedi burası iyi bir yer
bir ḳısmetim varsa e͡er
ayaı̯ma gelir kendi
seçtī̄ yeri beyendi
aradan geşti ayli bir zaman **(30)**
bir ḳatır göründü uzaḳtan
geliyor çifte ataraḳ
tozu dumana ḳataraḳ
titretti bi sevinş ḳurdu
çıḳtı yol͡ üstüne durdu **(35)**
ḳatır dedi ḳurt͡ arḳadaş
öyle uzaḳ durma yanaş
bilirim ne diyejeksin
açsın beni yiyejeksin
ye āfiyet ossun͡ ama **(40)**
baḳ bir şey geldi aḳḳıma
etim peK tatlı bir͡ ettir
faḳat kemiklerim serttir
bulayım sana bi satır
kemī̄mi onunla ḳır **(45)**
mādemki son dememdeyim
bāri ī̄lik edeyim
sana ölümümden evvel
aydi git te çabuḳ gel
getireyim di͡e satır **(50)**
ḳurdu aldadıp gitti ḳatır
aradan geşti yine bir zaman
bir at göründü uzaḳtan

geliyor çifte ataraḳ
tozu dumana ḳataraḳ **(55)**
titretti bi sevinş ḳurdu
çıḳtı yol ortasına durdu
aT dedi ki kurT‿arkadaş
öyle uzaḳ durma yaḳlaş
bilirim ne deyjeksin **(60)**
açsın beni yeyjeksin
ye āfiyet olsun‿ama
baḳ bir şey geldi aḳḳıma
getireim berātımı
yedīn arap atı mı **(65)**
yoḳsa soysuz bir beygir mi
bilinmeyen şey yenir mi
mādemki son dememdeyim
bāri īlik edeyim
sana ölümümden evvel **(70)**
aydi git te çabuḳ gel
getireyim die berāt
ḳurdu aldadıp gitti at
aradan geşti yine bir zaman
bir ḳoyun göründü uzaḳtan **(75)**
gevrek sesiyle mēliyor
güle oynaya geliyor
titretti bi sevinç ḳurdu
çıḳtı yolun üstüne durdu
ḳoyun dedi ḳurt‿arḳadaş **(80)**
öyle uzaḳ durma yaḳlaş
bilirim ne diyejeksin
açsın beni yiyejeksin

ye āfiyet olsun ama
baḳ bir şey geldi aḳḳıma **(85)**
ne oyunnar bilirim ben
bir kere gör de neşelen
eski sevincin azalmış
belli ki gönülcün dālmış
mādemki son dememdeyim **(90)**
bāri ilik edeyim
sana ölümümden evvel
aydi git te çabuḳ gel
ḳurT aldandı bu oyunda
ḳaçıp ḳurtuldu ḳoyun da **(95)**
artıḳ sular ḳararmıştı
dünyāyı ḳarannıḳ sarmıştı
ten'ā sessiz bütün yollar
ne giden var ne gelen var
zavallı ḳurdun ḳarnı nasıl da aç **(100)**
bir loḳmaya bile muhtāş
artıḳ aḳılsız başını
keskin taşşara vuruyor
şöyle söylenip duruyor
bulmuştum bir ālā ḳatır **(105)**
ye de sorma gönül atır
neme lāzım sana satır
ḳasap mısın be ey sersem
bana lāyiktir gebersem
bulmuştum bir semisçe at **(110)**
ye de sırtın üstüne yat
neme lāzım sana berāt
ḳadı mısın be ey sersem

bana ĺāyiktir gebersem

bulmuştum bir tāze ḳoyun **(115)**

ye de uyu yüzüḳoyun

neme ĺāzım sana oyun

köçek misin be ey sersem

bana ĺāyiktir gebersem

diye kendi kendine bedduă ėtti **(120)**

gün doarken işi bitti

aşşīndan öldü gitti

-V-

Fatma Şino
Yaş: 94
Yer: Aslıhan Köyü
Konu: Eskiler, Anılar

oturmā giderdik birbiri… / misir ḳavı̊ruyus ḳabaḳ pişiriyis / misiri ḳavurcaḳta ḳavururduḳ / ne tatlı gelirdi şeker gibi / bı̄ sürü şindi öyle yoḳ / şini telēzon var erkez‿ evinde / evel öyleydi / ben biz gideriz onnar bize gelir ḳomşular / evel öyleydi / şindi yoḳ ōle / misir ḳavuruyduḳ ḳabaḳ ḳapārdıḳ ḳapaḳla yere / ḳabaḳ yērdik / öyle şeyler / misir paTladırız / şindi yoḳ / armudu ḳaḳlārdıḳ yazın ḳurudurduḳ **(5)** onnarı sōra ḳaynadırdıḳ suyunu içerdik onnarı gene e̊yle yērdik / āzımızlan evel yoḳtu başḳa bi şey / şindi er şey var / er şey var‿anam / tütün ḳalıbı yapardıḳ / toplanırdıḳ ḳızlar‿ epimis / ēh tütün ḳalıbı / ḳış oldu mu tütün vardı / şindi tütün mütün bi şey yoḳ / bütün ḳışı tütün ḳalıbı yaparız / sōra onnarı gene istif yapardıḳ / sōra gene denk yaptırıydıḳ satacāmız zaman / çapaylan misir ekerdik / sōra misir bu ḳadar o̊ldu mu onu ocaḳlārdıḳ **(10)** gelirse aḳlıma söyleycem / aḳıl yoḳ / bā ḳazardıḳ üzüm toplārdıḳ / yā şindi bi şeyler ḳalmadı

nāpalım arkadaşlarla gezerdik / çeşmeye giderdik gelirdik / aḳşamüstü dōru çeşmeye suya / mānă / çöcüKlere baḳalım de‿e / öyleydi evel‿öyleydi / bi mālede bi sürü ḳıs / toplanırıs‿ayde aḳşamüstü **(15)** erkez suyunu alır gelir eve / evel ōleydi ḳızım şindi yoḳ / şindi ep çeşmeler evde / erkezin evde

-Kilim dokuma nasıl oluyordu?

doḳuma düzende tezǵāda **(20)** taḳ taḳ şeyle tefeyle çekerdik / mekik atarıs çekeris mekik atarıs çekeris / eskiden ōleydi ḳızım / te ayatta te görecen / ayatta kilimleri görecen

(Anı)

seneler oldu **(25)** ohō bi kere on sene eveli / dā ābuban sāydı / ābubanna gitmiştik / bursaya gittik urkiye tīzenneri görmē / ònnar bizden evel gittiler / ev aldılar şēttiler / sōra şeyde gene asker arḳadaşı vardı ābubanın onun düününe gittik / em bursaya gittik / sōra seim alana aldılar / iki üç ay durdu seim alan orda / sōra gittim aldım onu / orda bi çöcüg istērmiş orda ḳalacaḳ diye aldım getirdim / sōra ḳısmetmiş burayı evlendi / sōra neler oldu / bilmezdik o zaman / orda götürdü beni a be dedi gel resim çıḳalım ātıra ḳalsın dedi **(30)** te ḳaldı / bu ābȧbandan bende

-VI-

Mukadder Öztürk
Yaş:64
Yer: Karayayla
Konu: Eskiler, Yemekler, Hikâye

esKiden ōle bi Tā şennikler olurdu / köylerde gelen misāfirin olur doyurursun yėmēni verirsin / o zaman Tā bi güzel olurdu şennikler / ōle işte düünner o zaman Tā şeydi / düünnerde davul çalardı / dāre çalan o zaman bizim yetiştīmizde pek ḳalmamıştı / davullàrlan yapılırdı / e önceden tabi dāreylen ȯluymuş ama / bizim genc ḳızlīmızda gene bōle iderellezlerde şeylerde dāre çalardı gene **(5)** ayni / gene toplanırdı böle köylü / salınġaşlar olur dayre çalan çalardıḳ oynardıḳ işte ėyle geçiriydik günnerimizi / māniler sōlerdik tabi / ben ōle pek fazla şey bilmem arḳadaşların yanında işte biz de giderdik / ōle pek fazla bilmişlīm yoḳ / ilḳoḳulu ilḳoḳul beşten mezun / beşinci sınıfa ḳadar / köydeydi te burdaydı emen şini sālıḳ ocā oldu ȯrayı / ōle işte / ōle geçti bizim de genşlīmiz /

(10)

(Yemekler)

ay be yavrum bizde şindicik ōle şe ādeti yoḲ bizde / ḳuru patlıcandır şeydir ḳuruttūmuz yoḳ / biber şindi dolaplar var dolaplara ḳonuyo / eskiden ḳuru domatizdir şeydir ḳuruturduḳ öyle yapàrdıḳ ḳışlıḳ ta şindi dolaplar oldūna **(15)** taranayı da nası mı yaparıs / taranayı salça yaparıs / ȯndan sōna biber salçası domates salçası / içine biraz yȯurt ḳoyarız biraz süT ḳoyarıs / mayasını ḳoyàrsın / baharat ḳoyarız içine / suvan rendelèriz / ḳararız ȯnu bekletiriz on-on bej gün / ondan sōna onu çıḳarırız bi ḳuruturuz bi oalarız ḳuruturuz bi daa ōle pişiririz / ḳuru tarana yaparız biz / başta

ḳararke dā / er şeyini ḳararke ḳoyarız içine / er şeyinne ḳararız onu / bi dāyı er sabă bi kere yumruḳḳarız onu **(20)** ōle on bej gün tutarıs / özel yėmēmiz yoḳ ep aynı / ep aynı yemeklerimiz ōle özel bi yemēmiz yoḳ / aynı bōrek / eskiden ep tāze yuvḳa açılırdı / bi misāfir geldi mi emen alırsın oḳlāyı unu amuru / açarsın pişirirsin şindi azır / açıyiz bi gün dolduruyuz bi dā ḳış oldu mu onnardan yiyiz / şindicik eskiden ōleydi işte / ḳurutuyuz şindi / ōle bōrek yapardıḳ eskiden misāfir geldi mi emen oklāyı elimize / yaa ōle yapardıḳ şindicik azır işte er şeimis **(25)** aynı işte bildīn gibi demiş kesiinne ıspanaanna / yazın yapíyıs / tabi yazın yapíyıs /

gidiyüz be yavrum ama şindi ḳalmadı şini gündöndülere emen makinaları sürüp arasını bırakıyler / eskiden çapa ḳazardık tabi / giderdik oraḳ Ta biştik çapa da ḳazdıḳ arman da dōdük epsini yaptıḳ **(30)** buyday mısır gündöndü / pancar ekerdik esKiden / şindi ḳalḳtı pancar eken yoḳ şindi / öyle işte er iş

er iş yaptıḳ er iş yaptıḳ / ayvan da baḳtıḳ sādıḳ ta epsini yaptıḳ / ōhō vardı dörTbej tāne inēmiz vardı / ē şini ḳaç sene dēyim ibrāimcan beş altı yaşına gelmişti demek ki şindi on sekiz yaşında **(35)** olmuj demek ayvannarı satalı ò zamana ḳadar ep ayvan baḳtım ben / en sonda dedim nevzat ābine baḳarsanız baḳın dedim artıḳ çócuḳlárınız büyüdü / baḳmazsanız satın ònnar da sattılar inekleri / baḳtıḳ çoḲ baḳtıḳ yavrum ḳollar bile saḳat oldu ayvan sāmaḳtan baḳ / yā o zaman manda da sādıḳ inek te sādıḳ / yapàrdıḳ ekşimiK yapàrdıḳ pazara satardıḳ yāsını satardıḳ / uzunköprüye götürüdük / er şeyler yaptıḳ ḳısım çoḳ şeyler yaptıḳ ama şini yapamayıs artıḳ **(40)** şini te benim bāçem burası evin önünde burayı ekerim azıcıḳ kendime ḳadar / birki kök biber bi kök domatez sovan sarmısaḳ o ḳadar yāni çalışırız / şini genşler de çalışmíy ḳızım / gündöndü ekiyler ḳazmaḳ yoḳ / emen ayde / ilaç atıyler yoḳ arasını sürüyler bırakıyler / eskiden biz ḳazardıḳ bōle kökünü doldurusun yuva yuva / ōle ḳazardıḳ /

(45)

-Köy girişinde bir mezar mı var?

ḳazā oldu orda / tabi te emen ḳomşumuzun çócū yavrum / burdan işe giderkeydin yola çıḳayım demij / önünde de bi tāne motor gündöndü dolu götürüymüş uzunköprüye gidermiş o da amıcasının ōlu **(50)** sōna o da görmüş yuḳardan bi minibüs geliy / motordaymış o demiş ineyim de demiş minibüse yetişeyim / şöför de Tabi arḳasında görmemiş onu / atlayıveri düşüy arabanın altına / orda çiynendi öldü / ön dört yaşlarında vardı eraĺde / öylesine emen türbe gibi yaptılar orayı tabi / ḳomşumuzun çócū öldü /

-VII-

Ayşe Çolakoğlu
Yaş: 76
Yer: Karayayla
Konu: Tarhana yapımı, Düğünler

ben bulġaristandan gelme / mācır gelme ben / elli bir / elli bir mācırı / ȯrda dōmuşum buraya geldik / üç yaşında dört yaşında gelmişim ȯrdan / ȯrdan gelmişik yavr̊im /

(Tarhana yapımı)
(5)
ėski tarnayı mĩ yeni tarnayı mı anladayım / eskiden tarnalara tarna biberi ḳoymazdıḳ / beyaz ȯlurdu / yo͡urt süt onnāla yapılırdı gene / şimdi meseĺā büber ḳuyuyuz / yōrt ḳoyuyus / suvan ḳoyuyus / domatis ḳoyuyus / onnarla ḳarıştırıyos / onnarla ḳarıştırıyıs bi hamır yapıyos ȯnu / hamır yaptıḳtan sōra on bej gün tutuyuz ȯnu / ḳabārdışḳa ḳarıştırıyız kabārdışḳa ḳarıştırıyız on bej gün sōra seriyúz dışarı ḳurutturuyuz **(10)** ḳuruttuktan sōra ufalıyuz un ȯluyu / sōra da āfiyetlen yeniyȯ / salça ḳoymúyuz bi dā pişirike iç / tabi ḳıpḳırmızı ȯluyo ȭle /

(Düğünler)
(15)
eskiden dü͡ünner çoḳ güzeldi / şimdi dambarı dumbur dambur dambır dumbur ȯayda bitiveriyler / nışan ȯolursun öte beri nişan yaparsın dü͡ün ȯlur / davullāla zurnalāla gelirler ȯalırlar seni ḳına gecen ȯlur / gidersin ȯrayı orda bi gece dü͡ünün ȯolur / gelinnikleri giyersin elfātiă ij biter / ḳumaş ȯalırsın diktirisin / aynı burdaġı süslèrlerdi / tülbenT bālārdılar şȭle / o tülbenTin arḳalarĭna bȭle ȯnlerine tėl sarḳıtırlar bi ön bi taraf bi arḳa tarafa **(20)** ȭle tel şēderdi elbiselerin dikme olurdu / bȭle pek satın

yoḳtu / ne maḳyaş vardı ne bişē vardı / biS vardıḳ ḳòcaya ne maḳyaş yaptılar ne bi şey / sōra çıḳtı bunnar yavrum torunnarda çıḳtı / vaḳtı olan elbise giyerdi ikinci günü gelinnik giyerdi / meselá elbiseler de belden kesme aşşā ḳadar bi elbise / eski zaman elbiseleri / şiniKi gibi ḳolu yoḳ bacā yoḳ elbiseler deḭldiler / şimdi ḳumaşlar yetmiy birās / bolluḳta ònda n ḳısa yapíylar **(25)** ben ōle diyom şimdi torun bizim gelin olcaḳ / a be kızım diyim bunun ḳolları yok a diyim / annāne diyi şē yetmemiş diyü ḳumaşlar yetmemiş diyü /òndan ōle ḳısa olmuş diyü /

-VIII-

Mustafa Ilgın
Yaş: 74
Yer: Karayayla
Konu: Köy hakkında bilgi, Eskiler

mustafa ılgın / burda evelden üç ḳardaşmışlar duymamıza göre burasını / burayı birinin ismi yāyaymış birinin ismi yăḳıpmış birnin ismi ˈḳaraa̯mzaymış / yāni büle ˈḳāramza yeri var / burasını ḳarayayla yapmışlar / yāḳıpbeyi yāḳıpbey yapmışlar / ˈḳāramzayı ḳarāmza yapmışlar / köv̯ olaraḳ yāni / bunnar üç ḳardaşmışlar burda duymamıza göre bizim bilmiyorum yalan sāyi / vallā biz de işte tó bȫle bilūz̯ işte **(5)** burda yirmbeşte gelme bu seĺānik mācurları bis otussekizde gelme / şēden sōra otuzda gelmeler var epimiz̯ aynı / mūtarın dedī̤ gibi şu māle ȯldū gibi burası bulġaristan yāni / silistire bizim bobamların durdū yer viĺāyet silistireymiş / biz ȫle bubam ȫle derdi rāmetli / başḳa bi ḳuyu var zȧten / o ḳuyu eskiden ḳalma bi ḳuyu var başḴa bi şey yoḳ burda / ordan̯ o memleketten ādi̯in baḳalım demişler türkiyeye gicēnis / tamam toplanın ne varsa evin eşyālarını toplamışlar **(10)** doldurmuşlar baġaşlara arabaya gemiye gemiden buraya inmişler / burayı iniylár̯ ordan bi dā kendileri gelme / ȯküz arabası áni ȯküzü olan̯ öküz / bubam bi çivt bėygir Pulluḳ bi de sālır̯ ayvan inek yāni dī̤z biz / onnardan getirmişler / episi öyle gelmiş yāni ȯ zamannar / uzunköPrüde ḳalmışlar uzunköPrüden burayı gelmişler Tā dōrusu / istanbůldan beri ep yayan / ya da arabalarnan gelmişler **(15)** ȫle annadırdılar rāmetliler biz̯ ȫle bilūz / epimiz̯ işte bu alan oldū gibi köv yāni bizim ordan gelme / ȯmurköy dērmişler bizim köve o bubamların durdū / ic gitmedim / yoḴ̯aḳrabă yoḴ / aḳrabă fiĺan yoḳ / varmış ta biz bilmüyüz / onnar da aramı̇yü biz de aramı̇yüz / ic bilmüyüz

-IX-

Fatma Türkmen
Yaş: 83
Yer: Kavacık
Konu: El işleri-Uğraşlar

yaşım seksen üç / adım fatme / nūranın ingesi ȯlurum / çocuḳlar var iki tene onnar (?) tarafında / nası annadayım onnarı / biri tabi köün dışında / biri ḳarısınna geçinir / birinin ḳarısı öldü bi ḳarı aldı Tā / ȯnu da bıraḳtı / şini teK başına yaşar / ōle / ḳızlar istanbulda / iki tene ḳızım var istanbulda onnar / eh ben te burda allāyla berāber / yoḳ ḳızanım

(5)

er şey yapardıḳ er şey / er şey ne elimizden gelirse ȯnu yapardıḳ ḳızlara / topladı ḳızlar epsini gitti şini te tó burda çetik örmeye üraşırım canım bile istemes / yelek yapardıḳ örme yapardıḳ er şey / çetik yapardıḳ / tālaya giderdik gündȇndi ḳazardıḳ misir ḳazardıḳ / şini ama yoḳ ḳızanım artıḳ geşti / yaşlar gitti ij bitti / epsini yapālardı ama ben yapmam ḳısım artıḳ / kime yapayım **(10)** bir allah bi ben / eski tutarlardi amur açarlardi ḳurudurlardi keserlerdi / bu mūtarın anımı / sen ȯnnara baḳ ben bilmem ḳızanım /

-X-

Sıdıka Dağlı
Yaş: 82
Yer: Kavacık
Konu: Gelin süsleme, Çeyiz, Yemekler

sıdıḳa dālı / ben kendim aḳçàdamdan meriç küylerinden /

-Buraya gelin geldin?

evet ḳaçtım **(5)** ḳār buraı̯ ḳadar ḳār / yalnayaḳ / suvadım paçaları / dere tepe düz gittik geldik burayı / adam aramā / başḳa arḳadaşlar da vàrdı ònun yanında berāber / aldılar getirdiler / dūnüm davullàrlan̯ oldu / dūn oldu bitti oldu ben altmış̯ iki yaşında çócūm var / torunnā var yedi tāne altı tāne / tabi /

(10)
(Gelin Süsleme/Çeyiz/Yemekler)

ben yaptım̯ o işi ama kūde yaptım burda yapmadım iş kimseye kūde / nası burdan bi duvaḳ ḳoyarım / burayı tel salarım aşā ḳadar / süslerim püslerim teslim̯ ederim / ḳaşını gözünü suratını **(15)** pul yapıştırılardı bōle buralāna / işte ben kūde yapardım yāni burda yapmadım / açıḳ gelin böyle kapalı dėi̯l / satın / alırlar bōle yere ḳadar / giyerler e yok fakirlik kendim diktim̯ er şeyimi / ne dēyim ḳına gecelik̯ er şeyimi kendim diktim̯ elde / çoḳ çalıştık̯ ama şini bu ellere baḳ / tutmuyór̯ ellerimiz / tarla işi çok̯ er gün gidersin tàrlaya / tarlada yatīrsın / ėkin biçmē gündöndü ḳazmā misir ḳazmā şindi yoḳ bi şeycik /
(20)
çeyizlerde yorġan düşek işlērlerdi / böyle yoḳ yorġan morġan satın alınıyi er şey / ḳaněve işlērdik işte bu eller tutmuyo artık yapamam̯ artık / işlèrdik ḳaneve işlèrdik oya yapardık / ḳızlàrlan gezmē giderdik oynardık cümbüş yapardık şindi te ḳapalı

duruyuz / oynardı ḳızlar bo̅le toplanılırdı / bi şeye çiçek ḳoyarlardı çiçe‿k atarlardı bi şeye / işte türkü söylērlerdi / māni söylērlerdi **(25)** ben bilmem bi şeycik bilmem /

tarana ḳaçamaḳ ḳusḳus maḳarna / yuvḳa yapardıḳ / misir undan ḳaçamaḳ yapardıḳ / tarna pişiriyis ḳusḳuzu yaparlar böyle teknede / ȯnnarı yeri‿z içeris / bo̅le şini ayrı tabaḳlarda falan yoḳtu epimis bi tabaḳtan / daldır ḳaşıḳları /

-XI-

Hatice Keskin
Yaş: 77
Yer: Kavacık
Konu: Eskiler

atice keskin / yetmij yedi yaşındayım / ȯndan sōra ani ḳocam yoḳ yannız yaşàrım / çocuḳlarım almanyada / işte kendime göre ij bulurum yaparım / astalıḳ var / almanyaya gittim ḳaldım orda otussekis sene / otussekis sene ḳaldım ȯrdan geldim adamla berāber geldik / adam öldü / ḳalp ḳırizinden / on beş sene oldu yannız bȭle evde günneri geçiririm / bunnar da amıca çocuḳları **(5)** gidip gelirim burayı torunnarım var üç tene / çocuḳlarım var iki tāne / birinde bi ḳıs birinde iki ḳıs / şimdi evlencek bi tānesi doḳtor / tā ne ḳızanım ne anladayım / evel sıḳıntıdan / e analıḳ e adam gitti askere / askerde iki sene ḳaldı / aydi ȯrdan olmaz böyle yoḳ iş yoḳ / undan sōra yazıldılar bi ḳaç kişi / unnarla berāber çıḳtı şeyleri / gittiler ben ḳaldım iki sene yannız / sōra beni de aldı arḳadan / sevk yaptı / gittik adam çalıştı / undan sōra çocuḳlarım oḳula gitti ufaḳ götürdüm çocuḳlarımı **(10)** oḳula gittiler / orda işte yıḳadım pişirdim ȯnnarı oḳuttum / onnar böydüler işe başladılar / ne deyim sana evlendirdik çocuḳları oldu / çocuḳlara baḳtıḳ iç çalışmadım / işte te şini adamın parasını yērim aylıḳ yoḳ bi şey yoḳ adamın gelir / ölü parası burdaki para onnarla geçinmeye çalışırım annem / çoḳ şükür ālim‿iyi ama astalı́ḳ çoḳ / adam‿astalandı / adam çıḳışını verdirdi çocuḳlar / ȯlmektense orda bāre gelsin burda ölsün **(15)** e tabi şe‿apamaz / çalışamaz / o‿zman geldik / ḳaç sene yaşadı be nūran / denizde yazlīmız var‿ep orda ḳalırdıḳ / çoḳ yaşattırdı adam sā‿olsun /

-XII-

Salih Murat Keskin
Yaş: 62
Yer: Kavacık
Konu: Eskiler, Hikâyeler

ismim sāli murat keskin / ḳavacıḳ köy̆ünde dōdum / ḳavacıḳ köy̆ünde büyüdüm / ḳavacıḳ köy̆ünde ölümü beklerim yāni / işte gün geldi büyüdük / oḳulu bitirdik / ortaoḳulu bitirdim / ondan sōra asKere gittim / askerl̄imi yaptım geldim / ȯndan sōra tó bu ḳarıyı tanıdım / bunna tanıştīmızdan sōra bunnar bi tırafik ḳazāsı geçirdiler / baḳ şini tırafik ḳazāsı geçirdiler / zăten o gün ben ȯnu görseydim nişannı de y̆ildik bi şē de y̆ildik ama yollamazdım yāni **(5)** gördüm çünkü o şöförü / amcasının çócū̄ şeydi sāroştu / bunu almışlar gitmişler epsi birden āilece / murat taḳside / doḳuz kişi / neyse ō̄rendik y̆onu / ben duydum sabā zor yaptım / gündüz gittim edirneye devlet y̆ astānesine / ȯnu bi gördüm şēde ani çarşaFın içine sarmışlar bi öbecik y̆olmuş er tarafı ḳırıḳ / çenesi ḳırıḳtı zavallımın ḳafası āĺā̄ şēdiyo / şindi bu ordan şeye götürdüler cerrāpaşa astānesine **(10)** orda yattı bi ay / ben ȯrda da gittim dolaştım çoḳ severdim kendisini / ȯndan sōra geldiler bunnar / bu beni yāni ben ȯnu beyenmeycekmişim gibi şēdiyo / uzaḳ ḳaçıyo falan / na mari ḳaçarsın dērdim ben y̆ona / işte şuydu buydu / ama ben ona dediydim dā önce söz verdim / seni dedim bō̄le cam çiçē gibi canlı tutucam gene seni alcam / ō̄le bi şe y̆imiz y̆oldu māzimiz y̆oldu yāni / sonuçta ḳısmetmiş / ḳaçırmadım gönüllü aldım / ondan sōra işte üç erkek bi de ḳızım var **(15)** dörT çóçū̄m var / üçünü everdim bi tānesi ḳaldı / dā beḱar / sōna ded̄im gibi işte günner geldi geçti / çöcükları everdik / dört tene torunum var / işte bunnarın bi māzisi var / bu mācırların / bu mācırlardan otussekiz mācırlarından birbirlerini gördü mü ėėy mara nabáysin nabáyesin mara / y̆im isĺa be isĺa be iyiyim be isĺa be böyle isĺa iyiyim

yāni / mācırca / áni böyle bi şe͡imiz geşti / māzimiz geşti / gemi mābeTi de işte ȯnnarı getiren gemi ȯrdan yüklemişler gemiye öküzler öküz͡ arabaları keçiler bilmem neler **(20)** neyi varsădı ȯrdan gelirler buraya / gelmişler geçerler bizim burayı türkiyeyi indirmiş / gemi de ona göre gemiymiş demek ki giderkeydin batmış / diyolar ki bu mācırlar çoḴ günāhḵarmış orda / öyle diyolar yāni çoḴ günāhḵarmış / burayı gelmiş yükünü sırtından attı deye gemi / evet biz yirmi dört mācırı / yirmi dört mācırlarındanıs / yāni ilk gelenlerden / mübādele / mübādele mācırları / dıramadan gelen **(25)** unnar otussekiz mācırı / romanyadan gelenler / silistire kemaĺler ḳısmından gelmiş͡ ȯnnar romanyadan / bizimkiler fārūḳ yılmazın şīvesinden / ġaraş ḳapılarım açıḳ / naParsın bá aġa / aġam benim /

-XIII-

Emine Yıldırım
Yaş: 115
Yer: Dereköy
Konu: Göç hatıraları

emine / soyadım da yıldırım / biz tisvȯdan geldik / tisvȯ köy̆ümüs dırama ḳasabamıs / ȯrdan geldim / harP zamănı ḳaştıḳ burayı / ǵavurlar ḳuvalārdı ya / ȯrdan toplandıḳ̆ er şeyimizi bıraḳtiḳ bȭyle oldū gibi bıraḳtiḳ çiktik / geldik bi şey almadıḳ / sırtımıza (?) ḳalani epsi ḳaldi / ˈā̆ be ḳızım çoġ zor allā göstermesin / ondan ḳaştıḳ kaştıḳ aḳşam̆ oldu / nerey gidecen bulduḳ bi ḳȯca samannıḳ **(5)** içi saman dȯluymuş alti saman / ee tȯplandıḳ ḳuca bi köy / epimiz gittik̆ orayı şini ḳızannı ḳarıları istemezler / sende ḳızan var sen git başḳa yere / senin ḳızanın ālārsa bizi ǵavurlar burda bulacaḳ / ḳızannı ḳarıları istemediler / dolduḳ ḳȯcā bi samannıḳ / orda sabāladıḳ / sabā oldu gene çíḳtik / bu yanı geliris / ürūrüz / ürüyelek / araba yoḳ bi şey yoḳ / iki bėygir vardi / bi bėygir vardi bi da ablamla enişteмner epsi bareber geldik / bȭle işte / ˈā̆ be kızım **(10)** çoḲ zȯrluḳ çektik / ben çoḲ çoḲ çile çektim ben / ordan ḳaştıḳ bu yanı burdan bu yanı / burayı / ȯrda ökümata geldik burda / ordan sevk̆ ettiler bu yanı / şey ökümata geldik ya burayı / ondan sevk̆ ettiler bu küylere / bu köyler bu evler hepsi boşti / kim nerey̆ isterse oturu / bomboşti burasi / tĕ orda oturduḳ / fakirlik ekmek yoḳ su yoḳ / geldik burayi ökümat verdi birer çuval ekin verdiler / birer ikişer çuval / onu yaptıḳ un yavaz̆ ava azar azar yedik / e sōra yavaş yavaş başladılar o yanı bu yanı gitmē **(15)** çoḳ fakirlik çektik /

-Atatürk'ün yaşadığı dönemi, öldüğü zamanı hatırlıyor musun?

atırlarım tabi **(20)** atatürkün öldū zaman atırlarım ama biraz unudurum / atatürk çok̆ ėĭdi / atatürk türkü çārılardı ona ep / yaşa kemaĺ paşa yaşa bin derede yaşa döktürdün

milleti dālardan taşa / türküsü vardi onun / atatürkü de gördúm / ǵavurları da gördüm er şeyi gördüm be ḳızım bu dünyăda / yeşil yeşil gözleri / gördük / nerde gördüm bilmem ki nerde gördüm / ḳalabalıḳta / askerler vardi / şeyler vardi ōle bi ḳarişmalikta gördüm‿onu / ȯndan sōra bu yanı geldik **(25)** ama çoḳ çile verdi ǵavurlar‿ˈa / ǵavurlar gelirdi / genşlere yaptılar avırda bōle bi ambar gibi bi şey / evlerde / ǵavı̊rlar çoḳ ėziyet veriydi / ondan sōra dediler mi ǵavurlar gelir bu senin gibi genşler dolardi o ambar‿içine / çuḳur‿içine üstüne da bi tahta ḳoyarlardi / genŞleri rezil ederdiler / genşler ōle saḳlanırdi / ne zaman gider ǵavurlar sōra açardik çiḳardiler / ǵavurlar geldi ḳızan beşikte / tabi biz ufaḳız / bi ḳızan vardi beşikte sallanırdi ḳızanımıs **(30)** ǵavurlar unnarın da ḳızannarı varmış‿eralde / ǵavurlar‿eP‿ileri duru / bi ǵavur gene geldi öptü ȯptü ȯptü ȯ ḳızanı / sevdi ȯnu sevdi sōra ˈbī landırdı sallanġacı / ḳalḳtılar sōra ḳaştılar / ḳaştılar ama ep ōle saḳlandıḳ aḳşam‿ȯlur şavḴ yoḳ / ḳapayin camlari şavḴ gözükmesin / ḳarannikta / ḳarannıḳta duruduk / ǵavurlar görmesin de gelmesin / aman‿o günleri allā göstermesin ḳızım / o günleri allā geri geˈtirmesin / ˈā‿be ḳızım te bōle şėyler‿işte / ama çoḳ çile çektim **(35)** anam öldü ḳaldım ufaḳ / ne çileler çektim be ḳızım / üz tāne göbek kesmişim / ḳırıḳ yaptım / evel doḳtor yoḳti / dūm da yaptım ḳırıḳ da yaptım çıḳıḳ da yaptım er şey yaptım bu dünyăda / benim dayim doḳtordi / dayımdan ūrendik / yoḳti doḳtor evel / evel doḳtor yoḳti / benim dayım doḳtor gibiydi / ep astaları yaralarını ep‿ȯrayı gelirdi dayıma / ȯndan biz da ūrendik işte ḳırik ta çıḳik ta er şey yaptıḳ / günā mı sevāp mı bilmem / ne göbek kestim bu bayırdırtaki ḳızların göbeklerini ep ben kesmişim **(40)** nāpalım ḳızım allàh‿ömür vermiş / iki tene ablam gitti / ābim gitti / analar neneler hepsi gitti / süĺālede bi ben ḳalmışım /

-Allah daha da uzun ömürler versin inşallah

aman deme öyle ḳızım **(45)** deme öyle

-XIV-

Ali Özdemir
Yaş: 92
Yer: Dereköy
Konu: Askerlik, Atatürk

zamannan çoḳ seksen doḳsan sene evel / biz burda dünyaya gelmişik biz bilmūz onnarı / bu köyde dōduk būdük bu köyde / dereikebir köünde / dōduk büyüdük burda / esaz dereikebir / geçeri / ama dereköy diye öyle söylēler / dere var ȯrta yerden geçer /

(Askerlik) (5)

askerlik erzurumda yaptım / köyde gidennere yemek giderken bi yemek yēr işte o kadar başḲa bi şey yoḳ / askere gidersin erzurum / ȯrda yaptıḳ askerlī iki sene orda ḳaldıḳ / tirenne / yedi gün yedi gece / ayvan vaġonlarınna ōle şeyle deil / yedi gün yedi gecede erzuruma gittik / iki sene yirmi dörd ay askerlik yaptım **(10)**

(Atatürk'ün ölümü)

atatürkün kendini görmedim / şindi ne yalan süyleyim onu / ama öldū tārihte ben ayvan güderdim **(15)** çocuḳtuḳ yāni / çocuḳ ama o zaman mera boş / ayvannarlan toplaşırdıḳ giderdik ayvan gütmē / burda armannıḳlarda ayvanlarla orda toplanırken köyde da bi telēfon vardı / köy ītiyar eyetinin / o telefonna telefon gelmiş atatürk öldü deye / a inönüyü gördüm / inönüyü gördüm yāni / burda geldi burayı tabliġata / sizin bu arslan köü nerde bu / bizim burda kavacık merasına / elikopterlen geçti alçaḳtan böyle elikopter içinde oturuken gördüm / burayı ne ḳadan vāsıta cip indirdiler tanḳ indirdiler uçaḳlar **(20)** ḳavacıḳ tabi / inönüyü gördüm /

-XV-

Mümin Fıstık
Yaş: 67
Yer: Dereköy
Konu: Köy hakkında bilgi

dā önceden köy ḳarebayırı var bizim / ḳarebayır dedīmiz / köyün orda astalıḳ olmuş göç etmişler burayı incirlik diyolar / şurda / orayı ḳurulmuş köy / o en son burayı gelmişler / ḳarebayırı diyoz biz / köy ordaymış / orda bi astalıḳ peydā olmuş eskiden / sōra gelmişler şu ḳarşı tarafa ḳurulmuş köy / ȯrda da eraĺde astalıḳ ȯlmuş sōra en son burayı gelmişler / orda āĺā temeller çıḳıyo **(5)** şurda ufaḳ tavşantepe diyoz biz / mezarlar çıḳıyodu / mezarlar içinden nebleyim bōle testi gibi şeyler / ölülerin āzına para ḳoyuyomuşlar / bazı şeyler çıḳıyȯdu orda / yunanistan mācırı olan insannar burda / ḳayalar mācırı / seĺānik mācırı / bizimkilere meseĺā yörük diyolar / ali aġalara ḳayalı düyolar / ḳayalar mācırı yāni / bizimkiler gene pırnaz yörū̄ diyolar / tabi

-XVI-

Ekrem Seyhan
Yaş: 84
Yer: Sazlımalkoç
Konu: Köyün adının hikâyesi, Genel sorunlar

adım ekrem seyhan / burda yaşadım sanmaz / yaşadīm parça parça / bir yıldan fazla istanbulda gençlikte / askerlik ordan dünüşte bin doḳuz üz atmış duḳuzun yedinci ayı yirmi yedisinde almanyaya gittim / ombeş sene orda yaşadım / işçi olaraḳ / çalışmaḳ içi / e yoḳ burda / bis babam pākir **(5)** üc beş dölüm tarlası vardı / rey ile vermiş / bizi evlendirmiş unu yapmış bunu yapmış / elinde bi şey ḳalmamıŞ / ḳalmıj bize babadan üçer buşuḳ dülüm yer / ȯnunna yaşanır mı / ȯ zaman durumlar peḳ iç açıcı şini söylemē gelmez / yannız důrumlar şindiki gibi sıḳıntılı deil / şindi er şey uçmuŞ gitmiŞ / ȯ zaman bizim derelerimiz aḳıyȯdu / ani ḳırmızı et almasan dāyi balıḳ çoḳtu / ergene neiri balıḳ fışḳırıyodu / nasıl Ki aldılar istanbůldan o deri fabriḳalarını çerkeskȯüne yerleştirdiler ergene uvası bitti **(10)** yāni ergene uvası bitti de / ergene neiri dāilinde yaḳınında ȯlan bütün köy ḳasaba er neyse epsi bitti / yāni ergene için hayat bitmiştir / sabālein ḳalḳacaksın burnunu tutucan / gelen ḳoḳudan / birḳaç defa múrācāt edildi yapacaız edeceiz / uyunu alıncaya ḳadar / undan sonra hadi get işine var / du baḳalım şindi tekrar ele alıyolar / baḳın şurda bizim ilerde bi çaḳmaḳ köü var / edirneye bālıyız biz / keşke ḳırḳlareline bālı ȯlsaydıḳ ama **(15)** şünkü pēlivankü bize yaḳın / e uzunküprü bize utuz kilometire / ben bugün astalansam yüz ḱaat arabaya verecem / yüz lira / iĺaşlar zăten iĺaşlar uşmuş benim iĺaşlar pālı / yüz elli iki yüz liradan aşā dīl / ayda bunnarı alırsan yaşam nasıl sürdürülecek / zor ama olacaḳ / zāten bizim şeimiz bitmiş artıḳ / biz yaşadīmızı yaşamışıḳ ta bizden sōra gelecek ȯlanlar raat etsin / burda bi baraş yapıluyür / artıḳ son kertīne gelmiş son nuḳtasına

gelmiş **(20)** durdurdular bunu / neden durduruyosun / bizim burası bereket fışḳırıyor su oldu mu / çeltiktir er neyse ne ȯlursa olsun / susuz ic bi şey olmaz / bizim edirne viĺāyeti dāi̯linde en şeysiz gıdāsız tupraḳ bizde / bu bizim köyde / yāmur oldu mu bereket var / yāmur olmadı mı alırsın elli kilo dölümünden / gübreye mi mazuta mı / bátuza mı er neyse / er kimse / nábıjan nası yaşam sürülür / yoḳ / ya /
(25)

(Köyün adının hikayesi/Karışık)

şindi násıl söylesem ki / yav şindi benim bile atırladīm eski günnerde yāni çocuḳluḳ zamānım beş̯ altı yaşlarındayke **(30)** bizim bu uvada yer̯ altından böyle su fışḳırıyor / ḳamışlıḳ / asır papuru / bizim bu demir yulu var ya şindi oraya ḳadar anca gidebilirsin / ȯteye gittin mi seni canavarlar yer / ȫleymiş / sazlıḳ / ḳavışlıḳ / bu yönden sazlımalḳoj denmiş / sazlımalḳoç /
iyi ama motȯrlar icāt̯ oldu / bereket ȯ yer̯ altı sularına / gene biraz şey̯ ekiliyor ama üc misli masraf̯ ȯluyor / dereden aḳtī su iki saata bir dülüm yeri doldurur / bunda on saat çalışıcaḳ motȯr ki bi dölüm yer doldurasın **(35)** köyde ȯturduu̯n zaman neylen ūraşırsın / āliylen çifçilik / ayvancılıḳ çifçilik / başḳa şei̯ yoḳ / ilerden̯ ȯluyȯrdu / pancar ekiyorduḳ / efendim üc bej dölüm pirinç ekiyorduḳ / buyday ekiyȯrduḳ / ay çiçē ekiyȯrduḳ / durum ava yaa̯şlı gittī̄ zaman aluydün bereketini şindi allā içi / ama ḳuraḳ gitti mi dedī̄m gibi elli kilȯ / ȫle yetmij yoḳ elli / ama şu baraj yapılsın sādece bu sazlımalḳocun dei̯l tā burġaza ḳadar su verecek bu baraj / burġaza ḳadar **(40)** attā esaplıylár çerkezkȫ̯üne ḳadar / şindi uygun çünkü iki bü̯ük nei̯r / avrupadan gelen yāni bulġaristan yunanistan gelen iki nei̯r var / ilerde ergeneyi ȯluşturuyor / ȯ nȯḳtada baraja su verilcek nei̯rlerden / azaldī zaman / tuncadan bi arzadan su veriliyor baraja / áni baraj susuz ḳalmaz / uygun / e bilūsunuz bu balḳan devletlerinde de yāmur eksik̯ olmuyor / geliyor edirneye ḳadar edirnede biraz çisenti yapıyor buraya gelince tamam bitti / bulutlar̯ eksiliyor **(45)**

-XVII-

Fevziye Çağlayan
Yaş: 87
Yer: Sazlımalkoç
Konu: Düğünler, Gelin süsleme, Yemekler, Türkü

ḳızım ben ismim fevziye çălaa̲n / sȧzlımalḳoşta dūma bū̄me bıralı / bıralı annem babam bıralı / annem aşırıdan Tabi / babam bıralı / babānem bıralı / vallă ḳızanım ne bile̲im ben tabi ufaḳtım da en ufaḳları benim de / eralde anne nine bıralı / bıralı ama ne bile̲im e̲pimiz göçmen / göçmen tabi / tabi ḳızanım / yăni bajḳa kō̄lerden bırayı bobalar gelmij / yāni duydūmu anladırım **(5)** tabi ḳızanım / tabi

torunnar yirmi dört / damātlar bej / ḳızlar bej / o̲ullar iki / iki o̲ul / bej ḳız / almanya çȯrlu babaeski / epsi da̲ılmışlardır / bu da benim damādım / o̲ullarım da tȯrunnarım da kȯ̲ün en güzelleri en ī̇leri / nie̲ yalan yere met e̲deyim ki / erkezin evĺatçī kendine dimi / ama bėnim sanıyim benimkiler gibi yoḳ **(10)** benimkiler yāni seŞiktir / aşırıdā da olsa bi burda da olsalar unnarı minübüz e̲almaz / yāni epsi de görünsün / unnarla ġurur duyuyȯrum / bence çok ī̇ler / yoḳ mete̲an Ta ḳızanlar görsünner mete̲anı / mēmet maltada / unun bu ufaḳ gelinim / ündeki büyük gelinim / ḳucası mūtardır şindi gene seçim var / bu da ufaḳ çȯcūm arḳada / ben da burda fakirānede ȯrtadayım / yāni ḳȯrḳmuyorum / yȯḳsa ḳȯrḳsam burdan terk e̲derim / giderim ḳızlara **(15)** ama ḳorḳmuyȯrum bi şeyle ḳırşılaşmamışım şimdiye ḳadan / işallā da ḳȧrşılaşmam / tabi işşallā ḳızanım /

(Düğünler)
(20)

e tabi evelden düğünner davul mavul yoḳtu / dārelerle çalardıḳ / buyaları ḳuyardık gelinnere ben bile çalardım buyaları türkü öynārdıḳ / yāni bŭleydi / şindi orḴlar / sāde kendi köğü yăni kendi insannarıma yăni biliyúrüm a çalardım / türkü desen ò biçim / yāni sülerdim / urumelide söyledim üş tāne / urumeli ḳanalında / belki var ımı şēde / unnar da ajıḳlıdır benim türküler ama angisini istüysen sülerim **(25)** türkülerim çoḳ / sayısı yoḳ / şini māni sevmem pek / var bilirim de yāni türküler gidiyi şindi / şarḳı bile sevmīm türküler dā güzel / yāni süleyim epsi güzel unnarın da / aCıḳlılar da /

(Türkü) (30)

gitti canımın canānı	doḳtor gelse tabip gelse	ben bu dertten ŏlür isem
ah le canım	ah le canım	ah le canım
vah le canım	vah le canım	vah le canım
òy canım **(35)**	òy canım	òy canım
beni bıraḳtı yaralı	bulunmaz derdime çāre	ḳızlar yazsın fermānımı
åh le canım	ah le canım	ah le canım
vah le canım	vah le canım	vah le canım
òy canım	oy canım	òy canım

(40)

türküler çoḴ güzel / aCıḳlılar var bende çoḳ / ben zāte beenmem yaramaz türküleri / ben bile sülemem / ḳızlıḳtan dā biliyĭm dā oḳula gitmekten / yāni òḳula gidiyòrdum beşe ḳadar gittim zāten / yazmaḳ mazmaḳ yāni baḳ bu kitaplar azreti muammeTin yaşayışı / insannara nası dàvranışı çòcuḳlara er şeye **(45)** unnarı üç üz bilmem ḳaç sayf unnarı uḳudum teke ḳadan / ılăyı desen ò biçim / çoḴ güzeller ama / gitmedim yāni başḳa uḳullara gitmedik / o zaman fakirlik te be ḳızanım / duḳuz tāne ḳızan

babam / gitmedik aşırıya yani / oḳumā keş gideydik / sādece ȧzırlandıḳ gitmē istanbula radyo evine / türküye / annem başladı ālamā / ḳızanım ben nāparım sizi bi dā nerde görebilirim / ne olur gitmeyin / biz de gitmedik / ābim de yāni türkücüydü ben de ablam da **(50)** bütün kūde sūlerim yāni ılāyi de / bütün ḳarılar mövlütlerde ālārlar /

(Yemekler)

(55)

ḳızanım bu meşur / Íabadalar bunnar / bürekleri yemekleri ekşi şey var‿urmannarda / ḳuzu ḳulā / undan çorba yapardıḳ / ama şimdi unnar artıḳ eskilerde ḳaldı ama bunu devăm‿ederiz / labadayı bunu ıspanā bürē mürē yaparız / ḳaçamaḳ evelden yapardıḳ ḳızanım‿ama şimdi artıḳ misir unnarı da yoḳ‿oldu artıḳ misir unnarı / ama kim isterse alıyüz pazarlardan yani yapıyalar / tereyā **(60)** su ḳaynıy fıḳır fıḳır / unu içine em ḳoyuysun em oḳlavāyla ḳarıştırıysın / yāni ḳatılaşınca normal tabi / bıras tabi tuzunu normal / dadı olsun / undan sōra siniye / üstüne tereyāyı şekeri ḳaşıḳla / çal ḳaşī ḳalmasın bulaşī /

burda ḳaldı bi ḳızancāzın tefTercēzi / o iznikten mi nerden mi bir arḳadaşla idi ūlum gibi / ȯ da aydından nereyi geldiler **(65)** ben ḳarda ȯdun kesiydım / unnar da beni çekmeye geldi / bi ḳarıya da götürdüm ȯnnarı / büle peçḳada tencere vardı / şekti / undan sōra teyze dedi gelcez seni ȯdun keserke ḳarda / beni çoḲ būle geliyler şe‿apmā bunu bilesin / undan sōra ben‿ȯdun kesiydım‿a araba geldi / dedim hayır‿olsun ōlum hayırdır / dedi seni çekmē geldik / dedim buyrun b‿ōlum ben de ȯdun kesiydım / undan sōra geldik çay may iştik / undan sōra getirdim unnarı başḳa bir evcēze **(70)** bir yaşlı ḳarıcāz büle ama pek ḳonuşamıyı / büle tencerecik peçḳada ȯ da benim gibi / biz bunnarla çoḳ rātız‿a / başḳa sobalar vardır yüksek / bunnar çoḳ‿önemli / bürek ekmek ne istersen yāni / de gittik te ȯrayı ȯnu da çektiler yāni ḳarıcāzı da / ani Teftercēzi de unutmuşuḳ burda / fevziye teyzenin diyı / yazíyı / burda Teftercēzi / ep düşünúyım / metá‿an‿aldı ȯnun numarasını babay‿it aynı ōlum gibi burda tȯrunum var

/ ūlum dedim sen aldın ȯnun şe͡ini ver͡ arayım onu **(75)** yolu düştū̄ zaman Teftercēzi burda /

(Gelin süsleme)

e şini ḳızanım evel ḳaş ḳuyardık **(80)** süslenirdik / dudaḳ yapardıḳ / yanaḳlara da ḳuyardıḳ / undan sōra gelinnere tırtıl vardı büle tabi pullucuḳ pullayan ḳarılar vardı / alḳacık alḳacık yaparlardı / bō͡le bi dal yaparlardı / çiçekler yanaḳlara / bırda / işte yāni / ḳarılar yapardı / bizim kū̄de de vardı / o burdan göç͡ etti / yāni pullarlardı ū̄le / şindi yoḳ / şindi mesela / e zamḳ / zamḳ büle önce büle çi̇biḳlan / yāni ḳarıdan görmüşümdür / yatarke yāni gelin yatıyi / unnar bırayı büle pulluyular **(85)** etrăfını büle / ondan sōra dallar büle çıbıḳla ḳulak çıbı͡ıyla büle pamuḳlan büle zamḳ ḳoyuylar / undan sōra tırtılı uzadıylar / undan sōra pulları / pulları yapışıylar / evet yāni üleydi / şindi artıḳ unnar māzide ḳaldı /

-XVIII-

Necattin Engin
Yaş: 80
Yer: Muhacırkadı
Konu: Anılar, Genel

şini ben uzunköprünün muacırḳadı köünden māmud ōlu necātin engin / çift tēle necattin engin / seksen yaşındayım / doḳsan beş o civarlar iki bine yaḳın yaptıḳ bıraḳtıḳ mūtarlī / kendi istēmle bĭraḳtım / istesem dā devăm ederdim faḳat kendi istēmle bıraḳtım / çünkü bu mūtarlıḳ aar bi sanaat / ününe gelen sana küfreder dikilir ḳarşına gelir / dedim ulan benim ne işim var mūtarlıḳta **(5)** beni zorla yaptılar / olmadım mūtar olmaycam dedim / olucaḳsın dediler / seni istüyüz / istersin tabi bōle adamı kim istemez / durumu dörT dörtlük / çocuḳ yetişmiş / ayvannarım var ḳoyunnarım var / e bi kere girdik ḳazanamadıḳ / dört kişi girdik aġasınnan bi de eski mūtar / eski mūtar bizi yenerdi gene olsa gene / gene beni alt üs ederdi gene ḳavak attırıdı bize / çoḳ tutarlar bizim kemal aġayı / çoḳ ȯtuz sene yaptı / yā / adam yoḳ başḳa bi şei / benim ītiyācım yoḳ mūtarlıa ki **(10)** dedim ulan neye çekeyim ālemin lafını / beş sene ḳarı aber gönderdi beş kere / açıḳ ḳonuşcam ben de / saḳın bıraḳma biz arḳandayız / elli kişi olsa istemem dedim / aday çıḳmayacak gene ȯlmam dedim / var deycēniz / neden neye gireyim yā neye küfrettirem kendime / ḳardeşim bu köylerde mūtarlıḳ yapmaḳ ḳolay dei / bu mūtarlıḳ ḳadar en ādi sanaat bu ama millet özenmiş buna / bu tāyipte de biraz suç var / niye veriyosun bu parayı be ḳardeşim iki bin lira para **(15)** iki bin lira para / bi de siġortayı ödüyü / e ben on lirayla yaptım / nōldu

şini / şindi annem sādı / annem sādı / yunannar almıj burlarını / aldılar / erkez biliyú bunu / yetişenner biliyú / yunannar burda kalmıj iki sene / iki sene / biz dėdi çok zāmet çektik dėdi / deam etti rāmetli babacīm armanda ekini çıḳarmış **(20)** ȯbek

yapmıj / gelmiş şilikçi / yunanistan araş topluyu / båbama gelmij demij / er armandan bi öjür alıyo / alekşi alekşi / anam anladır alekşi / demiş adi baḳalım say baḳalım demij bȧbama / babam saymış ona on teneke / demiş altı teneke / e yapma alekşi / babam dērmiş dört / o dērmiş iki / o şileę bi tekme vurúyi babam / bobam benim boydaydı ama çoḳ ta sinirliydi benim / efendim bi tekme vuruyo **(25)** ama ǵavur bobamı yakalıyü / bobamı öldürjekler / bobamı demişler nası vurúysün tekme öyle / er şeyden toplúyü / boydȧy toplúyü / bizim de burda bi deli māmuT vardı / anam ḳoşuyú deli māmuda / demiş gē burayı be / o da māmuT babam da māmuT / bobam māmuT çavış derler bizim nāmımıza burda / ona çavujlı̊ḳ yapmış fransızlar zamānında burda bulġaria / burġazda / ȯ kȯprüleri bobamgil yapmış / gidiyú çāriyú māmudu gel māmud aġa **(30)** nȯldu / a be gel be māmud aġ öldürüyú kalekşide toplanıp dört bej tāne ǵavur / arman içinde bizim arman içinde avlu içinde / üşür toplúyler / ne kötü günnermiş /

-XIX-

Erol Yüksel
Yaş: 72
Yer: Muhacırkadı
Konu: Köy hakkında bilgi

kendim erol yüksel / yetmiş iki yaşındayım / ben istanbuldaydım / devlet demir yollarından emekli oldum / iki bin yılında köve geldim / iki bin dörtte muhtar oldum / iki bin on dörde ḳadar / iki dönem mūtarlıḳ yaptım adam ḳıtlīndan / köy tabi ḳalabaydı biraz ȯ zamannar / e işte köy ḳalabaydı / oḳullar vardı / dā şennikli dā güzeldi / köümüs tabi bulġaristandan gelme buranın alḳı **(5)** bin doḳuz üz sekiz gibi bi şeylerde işte ȯ tārīlerde gelmiş / bulġaristan pinevle lofça ilçesinden / buranın ḳuruluşu / aynı yerden gelmişşer / çoḳ az bāzı parça küçük yerlerden de var ama az gelmiş ȯnnar ordan / otuz beş mācirleri gelmiş ȯ zaman / ilkten bunnar geliy ḳadılar / ḳadılar ȯ zaman ākimlere avḳatlara bürünmüşler / bilirkişilerden / sōra onnar burayı geliyü / otuz beş mācırları falan da geldikten sōna işte köylere isim / köy isimleri verilmē başlaníyü **(10)** işte bu köün de adı demişler muacırḳadı olsun / mācirleri de birleştirmişler ḳadılarla muacırḳadı köv olmuş /

ben devlet demir yollarındaydım / ondan önce demir yollarna da burdan köyden gittik / çifçiydik çobandıḳ ayvan otladúydük / ḳoynları otladuydük / gittik geldik / emekli olduḳ / doḳsan yedide emekli oldum **(15)** yirmi sene oldu emekli olalı

-XX-

Beyhan Güngör
Yaş: 88
Yer: Bayramlı
Konu: Genel, Karışık

ben yaşımı aldım gittim ġayrı / dā doḳsan seksen yoḳ Ta͡a ama / benim babam yoḴ bilmūrüm baba / burda gördüm båba ben / yoḳ / bi anam vardı / iki tāne ˈġāyna yanna geldim ben / bej tāne ġıs / ses͡ itme / ȯldum ȯlcām Ḳadara /

kendi adım beynā **(5)** beynā da dīl behan / ama beynā dirler / soy͡ adım da şey / unudurum / aha gidivere ġayre / yā / behan güngör / yoḳ ḳızım bende / iki ġayna yanna geldim / cocuḴ yaptım bayāca / buna şükür / iç yürümeyen var / ġalḳamayan var / çoḳ ölüm oldu bu sene / ep͡ ölü / bunnarı nebleyim ben yaşamadım / iç uymazdım͡ iç / ep yapıyam / ic durmam / yapardım / yapardım çoḳ yapardım / ōh͡ ˈȯȯh yaptım er gėce yapardım / ısımlarıma giderdim oturudum gelirdim **(10)** sabāddan işimi erkesten͡ evel aşā gönderidiler / böber ekmē / ekmēmizi yaparız / yāni ḳızannarım ūsüz büyüdü / buba yoḳ / yoḳ / gencecik öldü / nāpalım allā rāmet͡ eylesin / annem dȯḳurdu / ānecim şēde / yūsekte / tepiklēlen mepiklēlen evel insannar çoḳ / şini be͡enmiyler / benmezler şini / işlemek / yastıḳ͡ işlemek / er şey / çoḳ yapardım / işleme / ḳanive / yā çoḳ yapardım / hiş te ḳısḳanmazdım / ālem yapar deye / göstermiyler͡ inadına / asetlik çekerler **(15)** vallā ōle göstermīrler͡ iç / ama yapardım / ėr şey pilavlar tarnalar / anġını / tarna mı / ben de yapardım / ben de / artıḳ ḳullar tutmayare / ep sallacan būle / ḳalbırlarlan / küçücük gözleri var ḳalbırların / ele͡ik ele͡ik gene yenden / ele͡ik ele͡ik yenden / gör ne ḳırmızı tarnalar / ōrcan͡ ep / ep başında durcan / başḳa yapamazsın / unutmacan / böber ḳatarsın / acılı büberi ḳatarsın çoḳ

tatlı ȯlur / süpürüsün ḳaldırısın işçēzine āşamdan toplācan / patlican böber acı beber tarnaya ḳatmā **(20)** Tomatis / epsini epsini yapardım / yā nápçan / görümceme varınca yapardıḳ / gȯrümcem de yannızdı / şindi astalandı ūlece durular / te biri öldü dün dil‿eveli günü / te gömdüler / beş tāne görümce / çemile öldü / ayşe öldü / bediriye ḳadiriye / dilā bi de güzel ḳızları vardı / iç ḳavġamız‿olmadı / şükur / analıḳtı / iki ḳadın‿almış ḳaynata / iki tāne / kesinlikle iç ḳavġamız‿ȯlmadı / ulmadı / çārdı mı emen ben ḳonardım başlarına / nābayım‿a **(25)** sivēlerdi beni / yana ḳızanım çoḴ geçindik / gideriz / ȯturuyuz / erkez işini yapar / ısımlarıma giderim‿ep / çi‿ʾīz çi‿ʾīz / çoḳ çalıştıḳ / gā‿ʾyet çalıştıḳ / şindik‿aylāḳ dururum / tarla da evde de / duraḳ yoḳ / bi yerinde bi çepel yoḳ / ḳāyınam çoḳ yardım‿etti baa͡ allā rāzı olsun / mezarında yatsın güzel güzel / son ḳāyınam / übürü gene ep evde / biz bayırdan gelene ḳadar‿ep yemek yapar bize / ėkmēni yapar / iveli insannar çoḳ çalışırdı / şindi nerde arabalan gelik arabalan götürürler **(30)** ne var büle be ḳızım ne var büle / şindi ne var beya / şindi ne var / çoḳ baḳtım ġızannarıma / kimseye de baḳtırmadım / anama götürürdüm de ben baḳamam ḳızanı bi astalanırsa benden biller dedi / anacīm da bayırda ep / çoḳ çalıştım ġızım / vallā çoḳ çalıştım / şindi ġayrı bittim tükendim şindi / ama yėter ġızanım ben yaşamayam ġayrı / buna şükür / yaş ḳaş‿oldu baḳ ep dā Tepişeyerim / em de birer göz‿evde anna / birer gösçēzden ne olur **(35)** görümce dȯlu / napçan / görümce dȯlu / olsun ȭle yaşadıḳ / gencecik bȧbam öldü gencecik / gencecik / napçan tȭyle yaşadıḳ ġısım / kendimi ūmem / ḳatiyen ūmem / yaptım mı yaptım yapmadım mı yapmadım / şindi yapamaz‿oldum / ūmem ama gene kendimi / ben duramazdım / işsiz duramam / dört dölüm yeri üc günde bitiridim / ȯraḳ / baḳ / baḳ ḳısım / em kendim bāladım em kendim biştim / yapyalnıs / em ālarım em biçerim / ḳızanım ben çoḳ‿üzüldüm **(40)** çoḳ zor / allā rāmet eylesin anacım ep bayırda / önücūne ḳoymuş beni bȭle / aydi arpalıa͡ / nenem çoḴ fenădı / ben yaparım ben‿ederim / a baḳ‿işine / ȯḳula da gittim ben beyā / gittim beyā / ben mühtü beyā / oḳuldan da çıḳtım ben / bayāca oḳudum / gene aldım ama şe͡imi / şādetnāmemi aldım / aldım‿işte / eski dīl yeni türkçe / ȭretmenim emin‿efendi / evleri de borda onnarın /

gene de durular evleri üte mālede / ȯ māleler epsi epsi boş / epsi öldü / iç yoḳ epsi öldü **(45)** amma ölüm var bu sene be /

-XXI-

Ali Güngör
Yaş: 63
Yer: Bayramlı
Konu: Köy nüfusu, coğrafyası ve genel özellikleri hakkında

ali güngör / bin dȯḳuz ͡üz elli altı on sekiz mayıs bin doḳuz ͡üz elli altı do͡umluyum / bir ḳız babasıyım / ḳızım ȭretmen / yirmi altı yıllıḳ devlet memuruyum / yirmi altı yıldan sȯna āli azırda şu anda bilāderle çifçilik yapıyüz köyde / genelde būday ve ayççē şu anda giden / ḳara tarım / başḳa çeltik te var burda ama biz ekmiyos / ama ėkiliyor / genel olaraḳ būday ve ayççē / ḳısmen sȯ͡an no͡ut ȯ tür şeyler ėkiliyu **(5)** az da olsa ekiliyo / kö͡ün ͡adı şȭle dēyim sana doḳsan ͡üç arbı dedīmis bin sekizüz yetmiş sekiz ȯsmannı rus savaşından sȯna işte ȯrtasyadan ḳonyaya / ḳonyadan balḳannara balḳannardan tekrar geriye dönüş / sizin köyler de ȭledir genelde / bulġar kö͡üdür / ḳısmen de yunannar yaşamıştır / genel anlamda bin doḳuzüz ͡on ͡üç savaşlarınnan͡ ilgili yerleşim birimidir / işte iki tāne cāmisi var / iki cāminin nedennerinden bi tānesi bu esas olan budur **(10)** di͡eri bin doḳuzüz ͡ȯtuz dörtte gelen bulġar mācırlarına tāsis͡ edilmiş ȯ zaman / yeni māle olaraḳ ḳurulmuş / çif mālelidir / çif māleli tek köy / māle olaraḳ bizler işte ḳırcalı mālesi dālı mālesi ḳarabacaḳ mā͡ ama tek köydür / yani yerleşimler balḳan savaşlarından sȯna en son bulġarların bin dȯkuzüz͡ on͡ altı yılında burda kimse ḳalmamış / bin dȯkuzüz͡ on͡ altıya ḳadar bin dȯkuzüs sekis ikinci meşrūtiyet mi / he / ordan on͡ altıya ḳadar ortaḳ yaşam var şeylen **(15)** bulġarlarlan birlikte / yaşam / ȯrtaḳ yaşamışlar / bizim yetmiş bej kişiydi / en son ben atmıj yedi atmış sekiz mēzunu / burda ȯ zaman bizim zamānımızda cōrafya yurttaşşıḳ tābiat ayrı bi dersti / ilkoḳullarda dā ī̇di eski sistem / en son ben bin sekizüz yetmij bej olaraḳ nüfūsu almıştım / şimdi kö͡ün nüfūsu dörtüz elli bej kişi yoḳtur / göç͡ oranı on ḳat / on çarpı bej beşüz kişi / istanbulda şu an / ḳısmen çorluda var işte uzunkȯprü az

da olsa ėdirnede var **(20)** çerkezkȭde varsa vardır / cōrafyası yirmi beş bin dölüm arāzisi / bunun mera ekiliş azi͡ne olan yerlerin toplamı yirmi bej yirmi altı bin dölüm / asla͡andan sōna en büyük köy bayramlı / toprak bütünlῡ baḳımından / cōrafya da bu / bayramlı adı şēden sōna esas bin doḳuzüz yirmi ikiden sōra ḳurulúyü / yirmi üş / esas tārii͡ tırnova / kö͡ün adı tırnova / bin doḳuzüz yirmi ikiden sōna zannedersem cumūriyetle birlikte diyelim ona / yirmi üşte / adı bayramlı olaraḳ dei͡ştiriliyo **(25)** tārī͡ çeşmeler var i͡ki tāne arḳada / dā işte eskiden / bulġarlardan ḳalma çeşmelerimiz var / ikisi de fa͡aĺ çalışıyor / kilise bilmiyom͡ angi şeye birime bālı / angi birime bālı / şeye mi ne birimleri var şēden / bizim vaḳıflar mı vardı yoḳsa kültür bakanlī kültürel onnara mı bālı bilemiyorum onu mūtar dā iyi bilir / orda mōtar götürü seni bi de fotoraf çıḳarsın / biz o kilisede ȯḳuduḳ bis / biz epimiz ȯrdan mēzun͡ olduḳ / yıḳıḳ şindi **(30)**

-XXII-

Mahmut Kemal Yalçın
Yaş: 71
Yer: Altınyazı
Konu: Tarım, Eskiler, Düğünler

māmut kemaĺ yalçın ismim / bin doḳuzŭz kırk yedi dọ̈umluyum / devamnı burda yaşadım / ilkoḳul mēzunuyum / burda oḳul oḳudum / çifçilik yaptım / ektiklerimiz būday çiçek pancar çeltik vesayre bi şeyler işte / şimdĭ de ȯrmāniye yer verdi meradan ȯrmāniyeden meradan dịil dimi / orman vasfını ḳaybotmuş olan yerler / ikiüz dölüm iki yüz yirmi yedi dölüm yer yirmbir dölüm iki yüz yirmbir deḳar yer verdiler **(5)** üleştik / on iki arḳadaş / onar dölüm bādem ektik / beşer dölüm de ceviz ektik / pulluḳ tırmıḳ / gündöndü ekimini elle atardıḳ borudan dā önceleri / sōna makinalar başladı çıḳmā / uzunkȯprüden ipsaladan başladı tıraḳtörün arḳasındaki ekipmanlar ekilmē / şindi avalılar çıḳtı / ȯnnar da ḳayboldu / çeltik ālemine de / aşā yuḳarı çeltik işine işi güşlü insannarın yapçā iş eraĺde / çoḳ güşlü tıraḳtör lāzım / malzeme lāzım **(10)** böyle gidū işte / şindi bizim ḳȯmşu kȯ̈ümüz var burda ḳarāç kȯ̈ü / biz ȯnnara ıstināden ḳaçırmā istemedik / dā çoḳ kişi istedi de bi çọu o sıralar döndü / almadı / dışardan yabancılar gelip alíyü / şindi meselā anadol tarafından geliyü / yaut büyük varlıḳ sāipleri alcaḳ oturcaḳ / ḳarāç kūne geldi kürtlerden mi neymiş sōna zor çıḳardılar ȯnnarı ordan / almışlar sōra millet ücum etti almā / yerleri yāni / aldılar / biraz zāmet çekti unnar biz de unnar gibi çektik **(15)** su taşúydük devamlı / yazın / meselā de ki yāni atmış kere dönüyüm buraya / bu ḳanala su taşūm üş tonnuḳ tankerim var / al baḳalım getir kök kök suluyȯz / damlama ḳurduḳ falan / su da yoḳ oralarda / bayırda su yoḳ / zor oluyu / ben yetmiş yılında evlendim / askerde altmış doḳuzda geldim sōra emen evlendim / otus elli sene oluyu ġaĺba / bi sene nışannı ḳaldım / ḳırḳ sekiş saat düün / düün cuma günü başluydü pazar aḳşamüzeri bitüydü

(20) bu kö͡ün gelenekleri / dü͡ün sā͡ibi ḳonu ḳomşusunu ya͡ut etrafındaḳı aḳrabāsını tanıdīnı dāvet͡eder gelirler / burda dü͡üne üj dörT gün ḳala dü͡ün sā͡ıbı bi toplantı yapar / benim der aslāndan misāfirim gelcek / balaban kó͡ünden gelcek şurdan gelcek burdan gelcek / bunnarı danışıḳ derler esas bunun ismine / danışıḳta ėrsin sana verelim balaban kö͡ü alırsın / bu dü͡ünde ep dolanır urlarda / misāfirleri alır / yatçā zaman evine getirir / şini gelen se‍ĺam͡aleyküm ayırlı olsun allā tamamına erdirsin **(25)** oturuyu bi tāne çayını ḳāvesini içer adi ala͡asmarladıḳ basar gider / eskiden bi aḳşam da ḳaliydüler tabi / imḱan yok geri dönmē / şindi ȯn kilometre ȯteden adam geliy buraya bėygirinne eşēnne / aḳşam ḳalū̄ / ya͡ut arabasınna gelúy ȯküz arabasınna / ȯyun͡avası / tıraḳya avaları şini sen de yetişkin ḳızsın aynı bugünkü durumnar gibi aynı yāni / şini bāzı televizyonda görüyüm sıra ȯyunu oynū̄ ḳızlar / u ȯyunnar bizim burda da vardı **(30)** on bej yirmi tāne ḳız tutunur el͡ele / en öndekisi o zaman çalġı da yetmezdi yāni müzisyen sana͡atḱarlar dā azdı eralde ne bileyim / ḳızlar en başṭaki ḳıza bi dayre veriler / zilli kenarları / u türkü çārır / beCeriklileri ḳuyarlar öne dōru / ȯbürlerni arḳadan devam͡edüydü oyun devam͡ediy / dü͡ün dālırkene o oyunu yaparlardı / sıra oyunu / benim dü͡ün zamannarı ben sana dā benim cemiyetimden on sene öncesini söylüyüm / bizde dayre yoḳtu **(35)** bizde çalġı tutmuştu bȧbam iki ḳol / er tarafa yetū̄dü ḳızlara da oynatmā yetū̄dü misāfirlere de /

-XXIII-

Ersin Bayır
Yaş: 68
Yer: Altınyazı
Konu: Tarım, Akerlik anıları, Köy hakkında bilgi

ersin bayır / bin doḳuzüz elli bir dọ̊umluyum / ama ufaḳ yazdırmışlar elli üş dọ̊umlu ọlaraḳtan geşiyom / dörT bujuḳ yaşında båbadan ḳalıyorum / bej bujuḳ yaşında anadan ḳalıyorum / babānemle dedem baḳıyọ bizi üş ḳardaş ḳalıyọz / ikisi ḳıs en ufaḳları ben / ōlan olaraḳtan / kendi çabalarımızla dedem yaşlı on‿iki on‿üç yaşından sōra işte samana yapışıyorum / bunnarı ep bilir bunnar **(5)** yetmiş yedi yılına ḳadar / yetmiş yedi̊den önce de yetmiş‿üşte askere gidiyorum / urda sekiz buşuḳ aylıḳ askerden ḳıbrız areḱātı ḳopuyọ / anḳaradan tümen olaraḳtan gidiyos / ve ọrda ombir ayımız geçiyo / undan sōra dȯnüyos / ama yara almıyoruz / ġāzi olaraḳtan kimlikler veriliyo bize / ġāziyim şindi / ondan sōra yeni̊den buraya geliyorum / māmuT dayının dedī̆ gibi çeltik būday / ablamın bi tānesi istanbulda evli olunca biz bůrda çifçilik için baḳıyos te bu çeltik tarlasına **(10)** nīsan‿ayında dize ḳadan suyun içinde giriyọsun suya / e aḳşama ġadar bi şeylē yapmaya ūraşıyon / baḳ burdan ben sōdum çeltik tarlasını bıraḳtım / yetmij yedde ḳavun ḳarpuz ekmiştim / o sene para da yetmedi istanbůla gittim / istanbulda bi tu‿ā̆fiye aştım / ọrda on‿altı sene tu‿ā̆fiyeylen ūraştım / bu arada em burda çifçilī̆ bıraḳtım / bu arada azim çoḳ fazla / ikinci bi iş aradım / ondan sōra yıl dȯḳsan‿oldu / italyaya gittim **(15)** ḳazaḳ duḳuma makinaları aldım ordan / geldim / ama gelirken de ọrda onnarın bi şeyi / söylesene / ufaḳ portatif yükleyiji motorlar var / makinalar var / unnarla yükleniyo / makinalā / onnar ġıreve gitti / bizim de ọrda belli bi sınırda ḳullanılmış malzeme alıyoz ordan / yāni onnāda miĺādı dolmuş ọluyọ / ọnnarın devlet destekli / onnādan aldıḳ / ė koymā yerimiz yoḳ

/ on ̆üj gün ḳaldı / ȯtuz bir mardın sonunda saat on ̆ikiye ḳadar teslim ̆ettin ettin edemedin ȯrda ḳabul ediyo ḳānunnā yasalā **(20)** aldıḳ unnarı / iki tānesi ḳırmızı bültennen aranan adamın gurubuna benim makinalām ikisi girdi / doḳsan senesinde / de ̆erleri otuz bej milyon lira / ikisi yetmij milyon lira / tu ̆āfiyem de çalışıyȯdu tu ̆āfiyem tekledi / ondan sōra makinaların da iki tānesi gitti / bi tāne makinayla gene ḳaldıḳ / gene müjādele verdik / gene ḳurtardıḳ kendimizi / e ev mev yaptıḳ / aldıḳ yāni istanbuldan satın / şimdi urda yirmi yedi senem geşmişti **(25)** yenden anımda şeker rātsızlī olunca temiz ̆avaya ī̆tiyaç vardı burayı geldik / burda yenden bi ev yapıldı / ama ȯrdaki dārem gene duruyu / burayı geldik yazın da şini burda vakit geçirmē uraşıyoruz /

(Köydeki kalenin hikayesi) (30)

şini bu kalenin oldū zaman ȯrȯlȯn kalesi diye bu kale geçer / ȯrȯlȯn / orolo diyolā orolon / ben zamanna bi mi ̆endiz geliyȯdu burda şantiye vardı barajın ȯlurken / tıraḳtöre bindi yanıma / dedi ki beni de getiri misin ȯ kö ̆e dedim getiriyim / aralaydı o zaman bunun ̆ismi / baraş ̆oldū zamannā dī̆l baraştan önce aralaydı **(35)** atmış ī̆tiĺalinden ȯndan sōra altınyazı kö ̆ü verildi / yan tarafta gene vardı / ȯ türkobası verildi / ḳurtbey var unnā ep rumlādan ḳalan / ibriktepe var sultanköy var ajıköy var pazardere var ḳoş köy var / ėträfımızda ḳarabınar var bu yanda ep bunnā ǵavur köyüydü / bunnā türk köyü burda balabanköy ḳara ̆aş şeyi kara ̆aş köyü balabanḳoru burası bunnā türk kȯyü / ōle dimi dayı / bunnā vardı ondan sōra burasını o ittiĺaĺden sōra altınyazı olaraḳ ḳalıyo geçiyo **(40)** ve aTmış ̆üç senesinde burda baraş altmış ̆üç senesinde su tutmā başladı burayı baraş yapıldı / ve şindi bol bol sulamalı araziler oldu / tabi biraz çifçilik te gelişti / eskisi gibi çizmelerle su içinde gezmiyoz da tıraḳtörlerle geziyos / tıraḳtörlerden ekiliyȯ / on alttāne mi on sekis tāne mi köv bālanmıj biribirine / ipsala altına ḳadar bütün köyler bālanmış epsinin ḳopretifi bi

tāne başı var / epsinde ḳopretif var da bi yerde toplanıyo **(45)** sultanköyde / sulamalar ȯluyȯ / deyjēm öyle / burda ep türk köyüymüş / on‿üç‿āne bi yerleşim varmış / u zaman dedemlē doḳsan‿üç arbinde gelmişler burayı / doḳsan‿üç mācırı / unnā gelmiş / bunnarkiler yerli bizimkilē mācır / dedemler şēden gelmiş deliȯrmandan gelmiş / bobāneminkileri de seĺānikten gelmiş / meşḳa mı maçḳa mı ne / burda dedemizin ismi meçkeli zaten / laḳābı / meşkeli āmet meşkeli āmet / urdan gelme bu kȯ‿ün zāte bi çȯ‿u mācırdır **(50)**

(Anı)

birinci areḱāt bittikten sōna ikinci areḱātın şöyle deyim **(55)** ben turan güneş dış‿işleri baḳanıdı / cenevreye durmadan gidip geliyȯdu / o geldī zaman savaş şini ilk savaş birinci areḱāt bitti ya avustozun yirmi sekizinde biz ȯrayı çıḳtıḳ / de‿il temmuzun yirmisinde çıḳtıḳ / avustozun on dördünde iki areḱāt başladı / u gece canna başşa aşlıḳ susuzluḳ bunnā ayrı kenarda / bi de áni yarını düşünemiyoz yarın nolcāmızı / orda / dedi saat gece onda bu gece savaş / ikinci areḱāt başlayCaḳ büyük ī‿timaĺle **(60)** yăni ya savaş ya barış iki tānesi ama genelde savaş ārlıḳlı / orda cenevreden giderken ijevite diyo ki benim orda ḳarşıma bi çoḳ şey çıḳarsa yannışlıḳlā çıḳarsa ben size nası izā edeyim bunu annaşayım / ȯ da diyo ki benim bi ḳızım var diyo ismi ayşe / eger çıḳmaza varısa bizim işimiz ayşe ḳızım tatile çıḳabilir derse ikinci areḱātı urun / ani ansızın urmaḳ başḳa / gece unda uzadı yarım saat uzatmışlā / ȯlmuyo / saat ombirde üstēmen bārıyo bana / bütün şēleri topla **(65)** ḳararǵā orta yerde ḳalıyú bütün a‿ar siĺālı avannar ȯtomatik siĺālar ėtraflı / ḳararǵāya şey alıyoruz / dedi topla bütün dedi topçuları yüz‿altılıḳ yeri toplasın / dedi / topladım‿epsini / bıraḳın zāten çoḳ büyük bi yerde dī‿ldik / geldik epimiz ȯturduḳ / afiften bō‿le me‿illi yer / ellēmizi ḳoyduḳ böyle dizlēmize / içinizde dedi darġın varsa barışın / sabālī‿n dedi saat ani kim kimin

ḳujānda öljē belli dīl dedi / yarın sabā saat altıda dėdi savaş tālimătı veriyorum dedi **(70)** tam altıda dedi türkiyeden uçaḳlā gelcek / ünümüzü bombalācaḳ / biz de tam altıya ḳādar cepeye diziliyüz ḳaratepe ḳaratepe orda çoḳ meşurdu / ona dizildik / ȯndan sōna geldik urayı / yaḳlaştıḳ saatlara baḳıyoruz yirmi daḳḳa dedi gelcek uçaḳlā düvecek dedi ün tarafımızı / yirmi daḳḳa sōna sāra topları denizden aşırma toplar gelicek dedi / yirmi daḳḳa onnā / yirmi daḳḳa da dedi biz jipleen üzerine şu bȯru gibi toplā vardı **(75)** ve dedi onnā görev yapçaḳ / ėlli yedilī var yetmij beşlī var unnarın / ȯnnā görev yapçaḳ / bi saat geştī zaman tāruz ikinci şeyi areḱāt başlamış olcaḳ yāni şeye tāruza ḳalkçaḳ / tāruza ḳalḳtı piyāde ḳalḳmasınna yatması bir oldu / toz çıḳıyo / u ḳadar bi yerleşim yapmışlā ki om bir sene yīnaḳ yaptıḳ diyolar / öyle bi yapmış ėski köy fırınnarı gibi epsi mevzi içinde o gelen uçaḳlar altı tāne geliyo altı tāne gidiyo ama sāde bizim tarafa deil maġosa tarafına çıḳan birlik bizim birlīmiz übür tarafa giden birlikler var **(80)**

denizden gidennē var bi de beş parmaan içinde bi de dış tarafta gidennē / dāda da ḳomandolar gidiyo / ȯndan sōra ȯ cenevreden emir geldi / ayşe ḳızım tatile çıḳabilir /

-XXIV-

Mustafa Bozdağ
Yaş: 85
Yer: Karapınar
Konu: Eskiler, Anılar

bırası ǵavur kö̲ümüş / bobamlar mübāledede gelī̲lar burayı / ǵavurlar gidiy̲ öteye / onnar geliy burayı / ama ǵavurlar burdan giden ǵavurlar ȯrada jandarma ḳaraḳȯlu bizim evin ȧrḳasındaymış / bobamlar annemler böle ne pişirilerse cuma geceleri / pazartesi geceleri pomaḳlar şē yapar ya ḳaçamaḳ yālārlar loḳma yaparlar bō̲le / unnarı da verilermiş / sōna bobama demişler sādıḳ saḳın giderseniS ėdirnede ḳalmayın **(5)** niçin / ȯrası çingene memleketi / çoḳ sȯu̲ḳ y̲ȯrası / çoḳ sȯu̲ḳ y̲ȯrası dermişler / bir de yardımcı ȯlmuşlar bobama / bobam arçaraḳ boyluymuş / askere ḳalḳmışlar almā ȯnu / babama demişler onnar uranın askerleri subayları sen demiş tıraş y̲ȯl ustrayla / tıraş ol ḳınala ḳafayı da adam y̲aḳıllı böyle üle git dıramaya / em de biraz büle ḳambur dur dūrulma tam / boy alçaḳ gözüksün / sorarlarsa ne var ḳafada kel de kel **(10)** kel var kelden de bu ǵavurlar çekinir çoḳ / bizimkiler / ama bobamlar çekiliylar dırama yetmiş seksen kilometre / çekiliyılar bi gece yatiylar / papas kü varmış bü̲ük / papas köy varmış / ǵavur kö̲ü / ȯrda ḳalırlarmış yatarlarmış bi gece anda / sabāsı ḳalḳıp giderlermiş kū̲lere ḳadar / dıramaya / ȯrda işte soruylar moruylar / adi geri a bi dā gel / bi dā gidiyi aynı şe̲i yapıyi / geçmedi bi dā / geçmedi tekrar geri ondan sōra askerlikten muaf **(15)** bobamız y̲oluyo / deycēm sōna burayı gelī̲lar / bunun ȯḳulun arḳasında kilise vardı / büyük kilise vardı / u taşları camların ḳapıların altları yannar y̲üstleri ȯyma ȯyma sarı taş / kesme büle dimdik bütün böyle / efendim biz ȯnda oḳuduḳ / şindi ō̲retmen ḳoymuş tātayı büle yan ḳoymuj / a be ḳardaşım yazıy ō̲retmen esap yazıyi yazı yazıyi baḳıyiz / ayıramis y̲arfleri / e ufaḳız da / on yaşında çocuḳ / efendim yalnış yazıyȯs / gelī̲ bi pataḳlıyi bizi bi pataḳlıyi **(20)** ḳaç

kere dȏdü bizi maallim / sōna bi gün ōretmenim dedik göremiyiz yazıları yav / nası göremüysuz kör müsünüz diyı / gèsene baḳasın / bi geldi baḳtı böyle akiḳaten yazılar ayrılmıyo / adam bizi bòşuna dūmüş / bòşuna dūmüş bizi / deycēm öyle urada / sōna inönü reisi cūmur òldu / urasını yıḳtı / ḳocca bina bi görceksin / yıḳtı urasını / tē urayı bi òḳul yaptı / ufaḳ bi òḳul yaptı / talebe de az o zaman zaten / bizden önce bi devir ötekler on bej yaşında adamlar gittiler òḳula **(25)** òn altı yaşında / bis ikinciye bis gittik / oḳula / on yaşında / valla ii biliyim iki dört yan yana yapardıḳ / oşumuza giderdi iki dört yan yana ḳırḳ dört / evet öyle / de deycēm sōna biz de işte üç sene òḳuduḳ / ūlene ḳadar / ūlene ḳadar / ò da eitmen pancar ekiyodu getiridi bizi ayrıḳ toplamā / çoḳ zaman / ayrıḳ toplamā getiriyıdı bizi / yazıyı mazıyı unuttuḳ / ē ne zaman başşadıḳ ḳāveye gitmē büle / domino oynuyuz domino taşlarını sayıyuz **(30)** şē beş var onnarı başşadıḳ saymā / yazı başşadıḳ / o zaman tekrar başşadıḳ yazıları ūrenmē falan / deycēm sōna ilerlettik tabi işi / deycēm böyle oldu / sōna tekrar gene o okul yıḳıldı / gene burayı başḳa òḳul yaptılar bi tāne / üstü de beton / kiremit yerine beton yaptılar / çoḳ sālam oldu / ònun taşlarınna yaptılar ònu / hālen dā duruyu bunun arḳasında yemeḳāne vazifesini yapıyo / de deycēm duruy daa / te burayı da işte bu òḳulu yaptılar **(35)** şini bizim ī bi mūtarımız oldu / bizim aḳrabālardan / sizin / neydi be yav ādemlen berāber / ādem sizin kūden / bizim cemil metin / sōna burda zengin kū var altınyazı / uva kū / balaban köy daa zengin / dā zengin / òranın da bi mūtarı var / tahsilli bi arḳadaş / tahsilli bi arḳadaş / zengin de / o zamannar / bizimle berāber de muhtardı onunna berāber de muhtardı cemillen de berāber / ondan uyanmadılar / uyanıncaya Ḳadar bunu alan mutāyit te ayni partiden **(40)** bi de bu ḳadıgebrende aḳrabaları var bizim kūde aḳrabaları vardı şurda / demiş anmaḳ işin demiş ben bu oḳulu yapıcam ben / ucuz alıcam ben alcam demiş / tam aldı adam demirleri getirdi temele başladılar uyanmış altınyazı muhtarı ben yaptırcam burayı muhtarlıḳ / şey oḳulu / balaban kū demiş ben yaptırcam burayı / derken bunnar sık elden emen ḳazıverdiler beton attı ve başşadılar atmā / e beton atmasalardı bu köy bu òḳul urayı gitçekti **(45)** ya urayı ya urayı / de deycēm böyle òldu / sōna bu oḳul oldu şindi burda yedi köy bizim köylen berāber de deycēm şini burayı sabā oldu mu

arabalar diziliyi / aḳşamüstü de diziliyi / õretmenner insannar ama devlet çoḳ sıkı tutuyü / o polisler tırafik iki günde bir geliyü burayı / denetlemeye / ij durmadan / çocuḳları iki tāne üç tāne õretmen defter kitap ellerinde geliylar burda arabaya bindiriylar / sayiylar teslim ediylar / imzā attıriylar şöfĕrlere / çok sıḳı **(50)** çok sıḳı tutuylar / bāzısı geç eskiden geç gelirlerdi / talebe bekliyi burda akşamüstü / gelmiyi adamın işi var / gelmiyi / veyā servis yapıyı / ne cezālar yazdılar ona ikişer milyon ikişer milyon / epsini yola getirdiler / epsini yola getirdiler /

-XXV-

Elmas Ocak
Yaş: 77
Yer: Karapınar
Konu: Yemekler, Düğünler

elmas ojaḳ / ḳırkḳ iki dȯumluyum / yetmiş altı yaşındayım herhaĺde / altmış yetmiş altı yetmiş yediye girmişim / öle ḳızanım / e be ḳızanım ep aynı ij dünya deişmī ki / ama şindi nedir vesāitler çok deye / patlıcan biber domatis ep tāze yeniyi / evelden bunnar yoḳtu / evelden patatis fasulya nout pişirilirdi / sabāleyin çay yoḳtu çay bilmezdik iç / çorba yapardıḳ / maḳarina pişiridik **(5)** ḳusḳus pişiridik / öyle şeyler işte / fırınnarda ekmek yapardıḳ şini fırınnarda ekmek yapılmıyo artıḳ / ekmek elden su gölden / ḳışlıḳ maḳarna ḳusḳus yapılırdı onları yerdik zăte / sōna sana pomaḳ ḳaçamaḳ yapardıḳ mısır undan / ḳaşa yapardıḳ / içine süt dökerdik / bi dōrardıḳ / bi yėrdik bi yėrdik ama astalıḳ bilmezdik / şindi gene ince şeırlar epsi er kişi asta / bütün küü gez bacaḳ ārısı er kişide bacaḳ ārısı er kişide bacaḳ ī insan yȯḳ / ōle ḳızanım onnarı yėrdik **(10)** yoḳ / fazla şē yoḳ / evelden fazla sosyete şey yoḳtu dōrusunu / en bol evelden bōle mandıralar yoḳtu süt yoort / sōna her evde ḳoyun vardı eT boldu / et yirdik Te yirdik eti / ama şini ḳorḳuyuz / yirsek eti tansiyon olcaḳ / domatiz ekilmezdi bile be / bāçelerde cırtlaḳ domatiz olurdu / şindi o domatizler süz domatezi diyler / o domatizler onnarı toplardıḳ / domatiz bile ekmezdik / a sōna başladıḳ ḳarpuzlar içinde domatiz ekmē ma ḳurutmayı pek yapmazdıḳ **(15)** ḳurutma ḳurutmazdıḳ / turşu yapardıḳ / lāna turşusu / ha bi de fıçı dȯlusu iki üz elli kilo üzüm alıp langır ḳoyardıḳ / ardāliye / iki üz elli kilo üzüm / nası mı yapardıḳ / alırdılar bırda em de yıḳamazdılar baḳ evelki insan şindi ḳaç kere yıḳanĭyi / üzümleri ḳoyarlar / üstüne ardal serperler / yayıḳ tȯḳmaanna döverler döverler döverler gene ḳuyarlar gene ḳȯyarlar / fıçı dolar üle fıçı / ūle işte ḳızanım yėdiklerimiz onnardı / e sōna açma bōrek **(20)** büle yapraḳ ḳurutmazdıḳ o zaman / üç yuFḳa açılırdı bi tencere

pirinç pişir pirinş de yoḳ / bulġur / bi tencere bulġur pişiridik tavuḳ boldu / ḳırısın içine on tāne yı̊mı̊rta ḳarıştırısın onu yarıya bölersin / bi yufḳaya da yālarsın siniyi bi yufḳa yayarsın altına / üstüne o şei̯ yumurtalı bulġuru serersin / bi yapraḳ dā şe̯ aparsın bi gene bi tene / üstüne de serersin / ateşte pişirisin / bi dā̯l̯t̯ üst çevirisin onu / bi de altını pişirisin / pomaḳ börē / ġacal börē bilmem **(25)** biz yůnanistandan / yunanistan / zāten bu kö̯ün çoḲu yunanistandan / tabi / tisvodan / dedāç sȯflu / tabi / ōle olmuş ḳızanım işte / öyle geldik / oraḳ biçerdik ellen / arman döverdik / arman savuruduḳ / hi*Ş* te ḳaşınmazdıḳ yıḳanmazdıḳ Ta / su yoḳ zāten / su yoḳ yıḳanmā / şindi allā rāzı olsun er taraf su dolu / para verī̯n̯ ama bāli ra̯a̯t̯ ediyin/

(30)
(Düğünler)

baḳ şindi evelden söz temsil dü̯ünner ekseretli perşembe çarşamba perşembe cuma gecesi / perşembe günnün gecesi / şindi salı günü gecesi / salı günü oḳuyucu gezer çingene ḳarısı gezerdi **(35)** un toplār / ondan sōna o gece ḳına gecesi / ḳına olur geline ḳına yaḳarlar / oynarız zıplarız / sōnaki gece sōnaki sabā da gene dü̯ün / o gün bi şē yoḳ săde dü̯ün / sōnaki gece asḳı / ḳarlar asḳı asardı / çember tülbe̯n işte eski ādet / asḳı asar / asḳı gecesi / sōnaki gün güveyi tıraş̯ olur güveye asḳı asılır gelne de ėrkekler asḳı asar / ḳoltuḳ̯ ȯlur / dü̯ün biterdi / sōna serhoşlara meze götürüdüler ḳızanım ḳāvelere / ani ikinci gece o asḳı gecesi / sabā ḳadar ḳāvelere meze taşırdılar ėrkeklere **(40)** et patatis ḳızardırdılar / dü̯ün yapacaḳ insan tabi fıçı dolusu lāna turşusu ḳȯyar / parçe parçe / u lānaları büle dōrardılar bi de biber serperdiler meze / ama ėkseretli eT̯ isterdiler / isteyenner / ḳaç tāne ḳoyun keserdiler / beş̯ altı tāne ḳoyun kesilirdi bi dü̯ünde / ōle / öle olurdu / iki gün iki gece dü̯ün / iki gün iki gece / ḳarlara çalġı çingene ḳarısı / ėrkeklere davul zurna / sōna gündüz tıraşta da davul zurna çalardı / öle olurdu dü̯ünner **(45)**

-XXVI-

Ali İhsan Duruca
Yaş: 82
Yer: Eskiköy
Konu: Köy hakkında bilgi, Eskiler

ben bin dȯḳuzüz ȯtuz yedi yılında ȯtuz yedinin şubat şubatın yirmbirinde dünyaya gelmişim / bugüne ḳadan burdayım yāni / bȧbam ḳaybettim / annemi ḳaybettim şindiye ḳa͡a nenem büyüttü / ben yaşım seksen i͡ki / dedemi bin doḳuzüz ḳırḳ sekis senesinde ḳaybettim / büyüḳannemi de ayni otuz͡ altı gün arayla vefāt͡ ettiler / bin doḳuz͡üz elli iki yılında bȧbamı ḳaybettim **(5)** demoḳrat partinin dāimi encümendi edirnede / efendim͡e süle͡em attā şu anda ḳabri buşuḳtepededir / edirne belediyesi u günkü vāli yollamadı burayı ȯnu atta toprā burda dedi urayı gömdü kendisi / ben de ėdirne lisesnin ȯrta ḳısmında ȯḳuydum / bir āda şe bir bēde / sınıfım da şe dilim de ingilisçeydi / sonra bȧbam ölünce oḳulu bıraḳtım ben gitmedim / sınıfı geçmişken / çünkü benden başḳa erkek ōlan yoḳtu / mecbur geldik / bȧbam ġırtlāmıza Ḳȧdan borç bıraḳtı **(10)** onnarla ūraştıḳ / bin doḳuzüz͡ elli yedinin om birinci ayında askere gittim / bin doḳuzüz͡ elli doḳuzda tesKere aldım gene om birinci ayın͡ üçünde / askerlī͡mi ıstambulda yaptım / dörd͡ ay tuzlada çȧvuş ḳursuna gittim / undan sōra geldik / bůrdayız / bu güne ḳadar sürttürūz / çifçilikle ūraştım / bi ōlum bi ḳızım var / ōlum emekli hanımı da emekli şu anda bilecikteler / ḳızlar orda evlendi oḳuldadı oḳulu ȯḳumadı evlendi / zaten orda ḳaldılar / ḳızım manisada gümrükte çalışıyú **(15)** üniversiteyi bitirdi urda doḳuz͡ eylül üniversitesini / işletme bölümünden mezun͡ oldu / ōlum oḳumadı / oḳumācam ben dedi / ij masraf͡ etmedi / sōra ḳardeşi oḳuyunca o da pişmān͡ oldu ama tovşan bayırı aştı /

(Köyün adı / Eskiler) (20)

bu yunan burda bu köy yunan kūsüymüş / türk ic yoḳmuş / atatúrk istikĺaĺ‿arbini ḳazandıḳtan sonra burdaki rumlar göç‿edī / attā burdan ḳapı vardı yunanistana / ilk ḳapı burdan / türkiyenin yāni ilk avrupaya açılan ḳapı burdan / burdan yunanstan‿evet / attā köprümüz dā durıyi **(25)** ȯrdan faydalanūz dā geçūz / bu köprü için rāmetli babam dāimi encümenken o günkü vāli emin‿aḳıncı āmet demiş git baḳalım uzunkȯprüye neye ī̇tiyaçları var / feĺan / em ḳapıyı da demiş orda dile getir / ȯ zaman ipsala ḳapısı yoḳ dā / bu olay bin doḳuzüz yedi yıllarında ȯluyȯ / yaut ta elli bir yıllarında / şini net bi şey veremēcem / tȯpluyu uzunkȯprü ileri gelenlēni / ȯ günkü uzunkȯprü ulēmaları deycēz yāni ileri gelenneri burdan ḳapıyı istememişler **(30)** ėski kün arāzisi şe‿apsın deye āmet ūraşíyȯ demişler / undan sōna yani bȧbam çabuḳ‿öldü / bȧbam sert bi insandı yāni bȭle bi dèrler yumrūnu vurdu mu titeretirdi / ellikide babam vefā̇t‿etti / eer bey ḳalma yāni babam ölmeseydi ḳapı burdan‿ȯlurdu / sōra atılū ḳapı / yenden üstünü yapmışlar patlayan yerin ḳopan yerin yapmışlar / ikinci arbinde almanya geldi buraya ḳarşımıza / demir kȯprüde tıraḳ köprüsün bi başında türk bayrā bi başında assubaylar **(35)** ġamalılar / almanya / sōra bi dāttılar köprüyü bi dā da tıraḳ köprüsünü yaptılar bu ḳaldı / sōra köy‿izmetleri demirleri fiĺan şe‿apmış / köy‿ȯlurdu uzunkȯprü çok gelişirdi ōlum / ama faḳat bȧbam oḳulu hic yoḳ gibi bi şey ĺakin çoḳ ilerigörüşlü / attā diy ki asan yazıcıōlu annattı bana bu olayları / eer bȧbanın ölmesi dedi uzunkȯprüyü elli sene geri götürdü dedi / bȧbam bugün diy ki arḳadaşlar dī̇ / bundan bu ḳapıyı yapalım uzunkȯprünün gelicē için çoḳ faydalı diy **(40)** bi de demiş tiren yolunu / dirmenci kȯ arāzisi emitli arazisinden yāni bayraḳlārlan edirneye ulaşalım / gün gelcek demiş şey işlemēcek bu yol / ama o günkü ulemālar ḳarşı gelī̇ / şini ūraşıyler ḳapı açılsın dee / iç‿olcā yoḳ / çünkü orda yunanın şei var tiren yolu var burda istasyonda gürül gürül / ama o gün büük bi fırsattı / o günkü vāli de menderesi çok severmiş / git baḳalım āmet dī̇miş ama

bå̈banın ölmesi diyi işi bitirdi diyi **(45)** sōna keşanda / bin doḳuzuz̆ elli iki / elli birde bu olay oluyü / ellikide bå̈bam öldü beyin ḳanamasından / ondan sōna isim vermēcem şini gelennerin çocuḳları sā dā ayıb̆ olur ḳulaḳlarına gider / kimler ḳarşı geldikler çoḳ i̇i̇ biliyim / asan̆ amca epsini annattı bana / attā seçim bitmiş bå̈bam en fazla reyi almış / ikinci soyḳan / üçüncü aziz yācı dördüncü de köprülü āmet var / üçü birleşmişler bå̈bamı arcamā üraşırmışlar / dā o zaman şĕ apmış / ben de diyi ki (?) **(50)** nası baban vurdu masaya yumrū diyi / aziz yācı di̇̄ dışarı ḳaçtı diyi / soyḳan di̇̄ masanın altına girdi ḳorḳudan diyi / bå̈bam sertti çok sertti / bå̈bam dā şey encümen üyesi olmadan ḳavun ḳarpuz tüccarlī yapíydı / bütün bu ergene avzası tani̇̄ bå̈bamı / en fazla reyi de çoḳ farḳla almış / undan sōna ġapçıḳ mēmet geli̇̄ / ne ȯ gürültü be / a be demiş bu şerefsizler demiş beni arcamā üraşıyȯ / o āmet demiş edirneli / en fazla ȯyu o aldı o gicek / o şey de dedi̇̄m balaban kū̄lü mēmet **(55)** işte ḳocaman / çocuḳları varmış̆ amitin / amıcası / bå̈bam bin üçüz yirmi ikili / bilmiyim şini ḳaça geliy yediye mi geli̇̄ ḳaça geli̇̄ / öldū̄ zaman ḳırḳ bej yaşında ḳırḳ yaşındaydı / bå̈bam çoḲ genç̆ öldü / çoḳ içkiyi severdi

há uzun zamanda da adı eski kȯ̈ymüş **(60)** sōna köy ḳuruluyú / on sekiz̆ āne bu kȯ̈yü ḳuruyú / bu farūn dedesi rāmetli üseyin dayım benim dedem bå̈bam da yůnanstan dȯ̈umlu / demişler tiren yolu yaḳın burda da çaḳmaḳ istasyonu vardı / uzunkȯ̈prü yaḳın buraya yerleştirmişler / ayrabolnun bi kȯ̈üne vermē ḳalḳmışlar burasını / gitmemişler / gözleri ep yunanstanda / yāni ille urayı gider baḳarmışar / yāni böylelikle yāni ḳalıylar / rum zamanında şēmiş yāni eskikō̄müş adı **(65)** deȯ̈işmemiş̆ ic / ḳabul etmişler / bu altımızda köy zalıftı adı ḳırcasāli yapmışlar / esas büyük zalıf küçük zalıf ḳırcasāli de büyük zalıfmış / bunu ḳırcasāli yapıylar / di̇̄şiy̆ adları / ilk şey küçük zalıf büyük zalıf / sōra işte cumūriyet şĕinde adları dėȯ̈işince onu ḳırcasāli

yapmışlar burası da kiremitçisāli / şindi orda pırangı var bi de sülemiş kū var / pādışā giderken bi gelin arabası alayına raslū yolda bi ikāye de anlatayım size / nerden nereye gidūsün kızım diyi **(70)** köyden / ah bin ası diyi şeirden köye gidiyüm dī / çıkarī ver bi kese altın dī / ilerde bi şeye dā raslıyü alaya / işte adını sülemiş koymuşlar ırda o laf konuşmuş ya / sen diy nereye gidūsün ben köyden şeire gidiyüm dī / iki altın ver iki sele altın ver buna dī / vezir sorū / o şein kaynāna gidüy dū / yımırtaya para vermēcek süde para vermecek bilmem nābıcak anlattırıyi / ama öbürü şeire giCek epsini parayla alcak diyi / yāni kuruluş eski köv olarak kurulúyü **(75)** attā atatürk tıroköpisi şeyde yakaladī zaman anadoluda bābamlar dā o zaman yunanstandamışlar / afedersin eşē iki sekme yāni dört teneki orayı dört teneke gidiy dırmene / un yaptırmā / dedem kāvecimiş / zăte bize kāveciler derler / efendim e söyleyim ikindi olúyü bābam gelmū / bābam ince uzun bi şeydi benden uzundu / rāmetli büyük ali geliy kāveye bana bak diyi / yunannar adam toplúy āmedi de almasınnar dū / dede gidiy un aramā / o da gidiy **(80)** nenem kaliy tek başına / tek çocuk zāten / büyük amıcam eşkıyāmış / ne ölüsü ne dirisi / kayıp / ikinci amıcam māmut amıcam übürü ilk olan asan / māmut amıcam çiçekten ölüy / bābam tek kalúy bābam çok saltabaş büyümüş yāni tek ōlan / kız yok / üle annatırdı dedem rāmetli / tam derdi kāveye müşteri gelcek / unnar çok oron teper rumlar / erkē kadını çıkar adi āmet dermişler ò da karışırmış unnara / bābam çok deliboz şeydi efendim e söyleyim / sōna işte miroza gidiyler sürgün **(85)** bābānnem bırda yannız kaliy / bizim bāba sülalesi keşanın koz kū derler orda bi çou / unnar da ep kaldık torunnar / yaşlılar gitti / da kaynak dede vardı kızıp alıyò ònu / dedemin amıcası olúyü / o kaynak dede alıy getiriyi bu keşan tarafına urayı geliy / iki sene süriy o esāret orda / sōna gelī / bābam ordan kurtuluyú geliy edirneye bi yolcunun yanına şekerci çırā girī / dede geliy uzunköprüye / şindi bi an işletiyler orda bilmem nabıyler **(90)** sōna duyuyu bābasının ırayı geldīni ayrılıy geliyi / bi ara burda şeyde oturmuşlar kulelide pinton dedīmiz

yerde / da uzunköprüden burayı geliyler / bâbam ötuz̲ iki yaşında evlenmiş / çoḴ geç evlenmiş

-XXVII-

Cemal Kaplıca
Yaş: 74
Yer: Kiremitçisalih
Konu: Tarım, Atatürk hakkında

ismim cemaĺ ḳaplıca / yetmij dört yaşındayım / çifçilikle ūraşıyȯrum burda yaşıyȯrum / burda ȯḳudum / hayvancılıḳ yaptıḳ / ḳoyunculuk çifçilik böyle gidiyü bizim işimiz işte devăm̆ edūz̆ āĺā / dā önceleri bizim çocuḳluḳ zamanımızda dārelerle yaparlardı / ȯ zaman şey vardı büle çingenelerden deyelim şindi / rȯman / onnar çalardı falan̆ işte / ōle olurdu fakirlik yoḳluḳ / o zaman ōleydi **(5)** dā sōra deĭşti / gittikçe de deĭşiy meselá şu anda da dā bi deĭşti / dā güzel / raa̯t /

(Tarım)

hayvanna yapúydük̆ işte **(10)** ayvanna işte ufak pulluḳlarla da ȯnnarla sürerdik / hayvan ḳoşardıḳ meselā ayvannarı ḳoşardıḳ / sürerdik / öküzle ȯlurdu inek te ȯlurdu / at ta ȯlurdu / bunnar vardı bunnar̆ ep / ȯraḳla / oraḳla elle / şindi o zamannar zordu şartlar tabi / yoḳlūn tēsirleri bunnar yoḳ / elle / bi çıbıḳ unu düvenne arman düverdik meselā / beklersin rüzǵar çıḳmaz / e ȯnu öbek yaparsın harmanın̆ ȯrta yerine / ȯ döu̯len samanı / tekrar gen yayarsın dier gene **(15)** rüzǵar çıḳıcaḳ ta bekle / sau̯rcan üc bej teneke mi alabilcen / būday / armanı meselá ȯrtaya / rüzǵar yoḳsa savuramiysın / bütün̆ epsini ȯrtaya toplūz̆ / tekrar demetleyüz̆ azır vaziyette / yani ikinci bi armanı bekle / rüzǵar yoḳ / bununna düecen rüzǵar çıḳçaḳ beklēcen / savurcan küreklēcen / çuvallaycan / ōle yāni / zordu çoḳ zordu ȯ zaman / azdı / çoḳ̆ azdı / nası dēyim sana yüzde on / şini yüz verise o zaman on / gübre yoḳ şey yoḳ bi şey / ōle /

(20)

(Atatürk hakkında)

dünyā bütün ilimi atatürkten almış / dünya devletleri bu dünya devletleri / o ḳadar aḳıllı bi
adammış yāni cesur bi adammış **(25)** yeni savaştan çıḳıyü / meselă türkiye / savaştan çıḳıyú / yăni bu onnarın vatanına gitmez de onnarı çārımış düşmannarı mesela / dēlim amerikasa bilmem neresi / ḳılıcını ḳoyarmış masaya / bōle dērdi / var mı şini dērmiş bana savaş yapacaḳ burda / albise fakir / ani bābamla dedem diyler / fakir arpten çıḳmış yoḳ yēcek ekmek yoḳ ama cesāret çoḴmuj yăni / bunnarı sōlerdi bābam rāmetli / çoḳ cesāretli bi adammış / yav o annadıy ki o da **(30)** biz diy memlekette diy çobandıḳ dī / ben diy bi ġavura çobandım diyi / memlekette / ġavur da ī niyetli bi ġavurmuş / şindi atatürk mübādeleyle gelmij bizimkiler / zăten bizim bizim bābamlar yani atatürkün en sevdī adam kişiler yāni / mübādeleyle gelen kişilerden / ben diy balḳanda diy ḳoyunnarı oTladíyım diyi / ġavur diyi binmiş bėygire geldi diyü / öle annadırdı yāni / geldi diyü / dedi ki bana ōlum dedi / al şu parayí haḳını / çoban ya / al şu paranın aḳını anan seni beklī **(35)** bābası ölmüj o zaman onun yoḳmuş / siz demiş türkeeye gidüysünüz demiş / kemaĺ demiş / kemaĺ demiş sizi türkieye getiriy demiş / atatürkten içi / bābamın patronu o yunanlı yāni / yunanlı geldi diy verdi parayı bana dī / ben diy döndüm gittim dī / baktım diy eve gittim diyi anam diyi ālıyi diyi / bōle diyi / vay çocūm ḳaldı gibilerde / bütün milet ayaḳlanmış / gidiyi yāni / arabalarlan manda arabalarınnan falan o zaman dī **(40)** ben gidince diyi anam sevíndi tabi diyi / verdim diyi parayí / ondan sōra bi dā biz diy geldik diyi / yăni ġavur ama diyi başḳası olsa meselā gelmese gelmezdi ḳalırdım orda

diyi / bunnarı anattı yani / parasını veriy gönderiy yāni / atatürk tabi kemaĺ / kemaĺ dērmiş ònnar o̲ zaman /

-XXVIII-

Hamit Özmen
Yaş: 94
Yer: Kiremitçisalih
Konu: Okul yılları-Eğitim, Atatürk

benim yaşım doḳsan dörT / amit͡ özmen / burda / nere͡i gicez o zaman yannızlıḳ / yoḳluḳ / burda fabriḳa yoḳtu bi şey yoḳtu / şey yoḳtu o zaman bizim zamanımızda nere͡i gicen / başḳa yere de gitsen gen çifçilik yapıcan / şindi fabrikalar yetişti / annadın mı / yoḳtu / şini millet dişardan geldi avrupadan geldi bilmem náptı / bura͡ı ḳurdu fabrikalar ḳurdu bi şeyler yaptı / milleti iş yeri çıḳtı **(5)** bizim zamānımızda iş yeri yoḳtu / nere͡i gitsen gene çifçilik / ama bizim zamānımızda dört sene askerlik vardı / dört sene / ben ceĺāliyede yaptım / rāmetli båbamla altı ay askerlik berāber yaptıḳ / alman͡ arbi vardı / alman͡ arbi çıḳtı onnara ī̇tiyat denirdi yāni ikinci askerlik / biz ma͡azzam / bizimkilere ma͡azzam deniydi onnar ittiyat / alman͡ arbi de başladı / memlekete bin dȯḳuzüz on yediden yuḳarı askere aldılar / yaşlıları deycem yāni / yāni askerlī̄ bitmiş adamnarın **(10)** o gün bin dȯḳuzüz yedden yuḳarı askere aldılar / yāni benim båbamla berāber altı ay askerlī̄m / o vizede yaptı / ben silivri sā̧͡ili ceĺāliyede yaptım / dört yıl / ep aynı yerde / yok båbam iki sene yaptı / ȯ da iki sene yaptı / ilk gidişi on͡ iki ay yapmış şindiki gibi ama ikinci gidişinde iki sene yaptı /

(15)
(Atatürk hakkında)

on͡ iki yaşındaydım atatürk öldūnde / atatürkün kendini görmedim͡ ama fotoraflarını görüydüm / o günün şartlarına göre radyo vardı / radyodan saat doḳuzu bej geçe

atatürk vefāt etmiş deye radyo söledi yāni **(20)** ordan ōrendik yāni / burda oḳul vardı oḳula gidūdük / o zman böle üç aylıḳ çocuḳ götürmiyler oḳula / yāni aşa yuḳarı altı yedi yaşında çocuḳ oḳula gidūdü / elli beş kişi bi eitmen biz / ōretmen deye bi şey yoḳtu muallim bey denúydu sōra eitmen oldu / üzüntüyle ḳarşılandı / yā o yıl önceleri atatürk zāte bi daa dünyāya da gelmez / bugün olsa önun gibi biri bi dā dünyāya gelmez / o adam cumūriyeti ḳurdū zaman sizin gibi yüz yetmij tāne ḳadın genç avrupaya yollamış **(25)** yediüz elli tāne de erkek / kimisi müendiz olmuş kimisi doḳtor olmuş kimi profösör olmuş epsi de tāsilli gelmişler / bu orman çiflī ḳurdū zaman on üç tāne devlet ona fidan yollamış örayı / atatürk o günün şartlarına göre er şeyi kendine göre varmış / faḳat erzurum bi ḳonuşma yapmā gidiyu örayı erzuruma / bütün hepsi malı mülkünü o devlete baaşlıyü / on bej yıl olmuş iktidāra ḳalmış bir devletin ayāna gitmemiş **(30)** epsini ayāna getirmiş / iç bōle gezeyim bu devlete örayı gideyim burayı yoḳ epsi ayāna gelmişler önun / hiç bi yere gitmemiş / atatürk alfabesi / yav adam nūr içinde yatsın ne desek yalan o şimdi erkez kendine göre bi şey ḳonuşúyü / yav ōle lider bi dā gelmez / ilerigörüşlü / yāni dünyāyı aydınlatmış / eski türkçe ö devrin arap arfleri arapça / ben sana sorayım bi şey ben şindi bizim bůrda yetmiş üç (?) yıldır yaşıyiz bu köyde / yolatuḳa dedim ne dedīmi annadın mı **(35)** yolatuḳa / eh pomaḳça / ben arnȧutum / o yüzden ne annadırım şey ama türkçe er şeyini bilirsin / sana ne sorsam cevap verisin / o yüzden ne demiş ö türkçe yapmış / kendi de o eski şeyi tāsili var yāni osmannıca mosmannıca bilirdi / o er şeyi biliyö / zāten cumūriyeti ḳurdū zaman ülkemize şöyle der böyle der balıkesire hütbe uḳurmuş / kendisi / ütbeyi cumā namazında / he ütbeyi öḳuyu örden geliy anḳaraya / anḳaraya geliyú acı bayram veli camīnde mevlüd oḳuTúyü **(40)** mevlüd öḳunduḳtan sōna topluyü meclisi diyi şei ḳuruyú cumūriyeti ḳuruyú / he bōle zartapoz adam dei yāni / allā tarafından zāten bi dā gelmez / atatürk samsuna çıḳtī zaman ikiüz elli tāne ingiliz askeri varmış / italyannar ḳonyada hayaz atayda / ingilizler fıransızlar / tıraḳyada da bulġarlar rumlar deycēz / bu kadar devlete şee bu ülkeyi nası ḳurtarmış

bu adam nası milleti toplamış / ordusu yoḳ askeri yoḳ parası yoḳ turası yoḳ bi şe yoḳ **(45)** bi araya getirmiş bi cumūriyet ḳurmuş / buna artıḳ kötü diyen adamın gözü çıḳsın / benim içi ama baḳ başḳası içi bilemem / benim kendi görüşüme göre ḳonuşuyom tabi /

(Okul yılları/Eğitim) (50)

burda burda köyde ȯḳudum / o zaman üç yıl köy oḳulları üç yıldı / üç yıl ȯḳudum ben / muallem sōra ejtmen oldu / ejtmenner köylerden bu (?) / arapçayı ȯḳumuş / o da attā benim bȧbamla ḳardeş çocū amcam sayılúy benim bu ejtmen olan / arapçayı oḳumuş / arapçayı ȯḳuyunca atatürk arfleri yazúydü bunu da oḳuyü ve ejtmen ḳursuna gidū̄ **(55)** altı ay ī̇tmen ḳursu oḳuyü / ondan sōra ejtmen oluyü / biz de ȯ ȯḳuttu allā rāzı olsun deycem yāni / elli beş kişi / elli bej kişi bi sınıfta / o zaman öyleydi / attā o zaman köyler vardı büyük / onnara beş yıldı / şindi nası dēyim ḳırcasāli / yeniköy / onnara beş yıldı / bizim köylerde üç yıldı / ben beş yıl oḳusaydım bugünün lisesi / bizim o zaman santim vardı santim / böyle ḳuruş yoḳ / santimi bilceksin **(60)** santimle / milimetire teḳometre / e büle / sayırı eralde sayırı tepe / derelikten ḳaç derelikten bi dere olur / ḳaç dereden bir ırmaḳ ȯlur / ḳaç ırmaḳtan bi nejr olur / tabi ep bō̄le / sōra ezber çoḳ o zaman bize imtȧana tābi tuttular / bana sordular dediler ki bi ayılda / başō̄retmen deniliyȯ / başō̄retmen / üç köyün de ō̄retmeni geliydü sınav zamānı / dedi bi ayılda gördüm gelirke bin tāne keçi / ayaḳları ḳulaḳları kendi ḳaş yapar / ḳalem yoḳ / nápıyi bin tāne keçi **(65)** dört ayaḳ dört bin yapar kendi de bin bej bin e ḳulaḳlar iki bin yedi bin / geç / sōra bi çiflikte bu ḳadar tavuḳ gördüm / ayaḳları kendi ne yapar / ḳalem yoḳ / ep kelle ilen onnarı yapacaḳsın / öle geç baḳalım geç öle ḳalemle yoḳ

-XXIX-

Nevzat Bora
Yaş: 62
Yer: Kiremitçisalih
Konu: Genel

su taşımā ḳadınnar bẻle ḳuyulara gelir / ȯraḳ biçer gelir ekmek yapamaz evde / biz ufaḳ çocuḳtuḳ nerde sȯfra ḳurcan ne bulursaḳ ėlimizde / afedersin üstümüzde giycek bile yoḳtu yāni / pantul mantul / oḳula gidiyin bi bez çanta / pantul yoḳtu yāni / biz bile erdik pantul yoḳtu yāni / ȯnun için şini cennetteyiz / pazar yerine ben gidiyim meseĺā şini / durrum büle bi kenara bütün pazarı gözümün önne alırım insannarı **(5)** aynı filim seyreder gibi / epsi arı gibi / erkez alıjverij yapıyi / rabbim ne ḳaa bȯlluḳ vermij bize ama ḳıymetini bilmīz / o Ḳȧdan bȯlluḳ var ki / yoḳ diye bi şey yoḳ / faḳat pisḳoĺojiyi bozdular / bütün türk bütün dünyā türkiyeye düşman / azmedemiy çekemiyler / bak bizde süper zeḱa çȯcuḳlar var / süper zeḳā insannar var ama barındırmiyler / baḳ ȯḳulda bile siz dā ij bilirsiniz şind angi çocuḳ başrılı emen fetocular ȯnnarı (?) **(10)** emen kendlerine göre çektiler / bilmem naPtılar / ic bizi ileri götürmē istemiyler / tamam mı / benim bi ḳızım vardı süper zeḳā / liseyi bitirdi bitirmedi evlendi tabi ḳaçtı ḳȯcaya ama ondan sōna toparladı / üniversiteyi dışardan ȯḳudu taḳdir getirdi ama neye yarar / çocuḳḳarı sardı arı gibi / işi bitti / te şini tırmaliy yerleri şudur budur / feTodan beKi on kere teklif geliy yāni bi şeyler / ben zȧten ḳızıyim / sevmīm zȧten o işleri / şini meseĺā dini ālet ediyler yav dini ben yapıcaḳ ȯlursam te baḳ cāmide ezan ȯḳundu baḳ **(15)** ikisi gitti biz neye gitmedik / ür erkez serbes ḳızım / git yap ibādetini sana kimse bi şey demiy / ama ȯnnarınki gibi dil / dūru mu ḳızım şini / şini meseĺā bizim burda artıḳ şini yetişen nesil çoḳ asetlik var sennik bennik var meseĺā / dalġa geçiyler birinnen / bunnar / şini meseĺā ben

çalışıyim / e çocūm da yoḳ sizin gibi üç tene ḳızım var meseĺā / te güveylere çalışíy / siz insan dil misiniz **(20)** yaḳışır mı yāni evĺa‿t ayırmak ȯlur mu yāni / aslında siz da‿a mādur / çȯcuḳlara baḳarak bize baḳarak / çünki burda seni ben büyüttürüyim yirm yirmi bej yaşına ḳȧdar‿er neyse on bej on sekiz yaşına ḳȧdar büyüttürüyüm el bebek gül bebek / bir gün geldi mi seni kendi elimle teslim‿ediyim āleme / orda neyle ḳȧrşılaşıcan nası yapcan / ȯrayı yirmbeş yaşında sı‿ntı gibi gidiysın / ḳarşı taraf ta cā‿ilse / eşinin annesi veya babası / sizi rātsız‿eder nereyi gitsen rat‿edemesin **(25)** e nolcaḳ / ama şini baḳ ȯnnar farḳlı ȯnnarın çocuḳları biz ȯnnardan da‿a farḳlı / şini siz da‿a farḳlı çoluḳ çocūna ḳarşı olcānız / áni ȯḳullar çıḳtı / telēzon / bu telēzonnar var ya çıḳtı er şeyi çıḳardı ortaya zāten /

-XXX-

Hamdi Özben

Yaş: 78
Yer: Kurduköy
Konu: Gençlik yılları, Anılar

hamdi özben / ben yetmiş sekiz yaşındayım / avusturyaya gittim / aynı işi avusturyada yaptım / faḳat ḳızım şöyle annaTayım sana ki ȯ zaman bu ḳolaylıklar yoḳtu / o direklere tırmanaraḳ çıḳıyodum bȭle demir direk te diı̯ldi / a͡aş direkti / a͡aş direklere çıḳmaḳ͡ içi ayaḳçınnarı
taḳardık / belimize kemeri bālārdıḳ / tırmana tırmana tepeye / işin biterse a͡ar͡ ār a͡ar͡ ār aşā / avrupaya burdan avrupaya gittīmde aynı işe gittik zāten **(5)** gittik ȯnnarda deniz yoḳ avusturyada / nerde dā var o da͡ın͡ altına yazlıḳ ev yapıyorlar / yazlıḳ evleri dā altlarında bȭle şeyde / gittik / a nerden geldi araba / oo ilk gidişim / biniyosun arabaya / şeye vince yaḴ ciġaranı yap işini / efendim iş mi yāni / orda da o ra͡atlık / şindi aynı bizim de avrupa gibi ȯldu / ben iki dil biliyorum / pomaḳça biliyorum ama ço͡ḳ az / türkçe almanca bi de pomaḳça / almanca ḳonuşuyor **(10)** almanyanın ḳopması zāten͡ orası / yannız avusturya turistik memleket / turistik bi memleket / on dört sene ḳaldım ben orda / ben ço͡ḳ geç evlendim on sekiz yaşında evlendim ben / yengen ayaḳta ama ra͡atsız yāni / allah cenāb͡ allah evimin ḳapısını açıḳ tutsun bana o yeter / allah rāzı olsun / çok çilemi çekti / baḳın yavrum / ben bir cuma günneri bi de bayram͡ aḳşamları içki içmezdim / işten geleyim bizim köyde baḳ ne ḱa͡at͡ oyunu var ne içki var **(15)** öyle bi insanmışım o zaman ki burda ḳāvenin͡ ȯnünde ȯtururum açarım radyomu raḳımı içerim / kimse nábarsın deyemezdi yāni / nábarsın deyemezdi / faḳat allā͡ü tálā yardım͡ etti er şeyi bıraḳtıḳ yāni / bi arḳadaşlar yüzünden bıraḳtım / bu uzunkȯprü şe͡i var ya / sanāyi / orda bi tene loḳanta açılıyo / belki

tanırsın sen ȯnu / ḳaportacı metin / camcı āḳan / bi de gemici kū̄nden bi arḳadaş geldiler beni aldılar burdan / adi be seni almā geldik / nereyi gicēz be **(20)** sen bıraḳ arabayı bin arabaya gidiyoz şeye loḳanta açılmış oraya / gittik ḳızım / ȯturduḳ / gelsin gitsin gelsin gitsin / bi masraf geldi ȯ zamanki parayla üçüz lira / üçüz lira / çıḳar be / o çıḳaríy beş lira o çıḳaríy on lira / deycēm gittik ġarson sinir oldu çocuḳ yāni / şeyi / dedim yavrum gē burayı / al şu parayí on lira da bāşiş / aġa bıraḳ / yedi kere geldin gittin dedim bu da senin aḳḳın falan / geldim eve / yengene dedim ki / ȯ dolaptaki yarım şişe raḳı var dolapta **(25)** o raḳıyí dök / e dökücem ama amdi yarın gene alcaḳsın / sana ben ne diyosam ȯnu yap u yarın alcām ayrı mesele / git onu lābaya dök / bir afta evin içi raḳı ḳoḳtu / sōra / döküyo onu / ne yemin ettim ne tō̄be ettim / gider gelirim / anım diyo bana / amdi diyo sen gelbā içmemişin bu gece / neden anladın / gözlerinden annadım diyo / içtin mi diyo gözlerinde ō̄le şeytannıḳ var diyo / yoḳ diyo gözlerin bi şeye giriyo / böyle bir ay iki ay / votḳa içiyom dedim onun içi ḳoḳmuyo **(30)** en sonda dedim ben dedim bıraḳtım / anım diyü mevlüt oḳutçam vallā / ȯ arḳadaşların yüzü suyu örmetine oldu on beş on altı sene dā āzıma ḳoydūm yoḳ / sanki ayātta da iç içmemişim /

-XXXI-

Necdet Özel
Yaş: 52
Yer: Kurduköy
Konu: Evlilik hikâyesi

bırda görüşüylerdi be ābi / āşıḳlar çeşmesi bunn̆ adı ȯrdan kaldı / burda çoḳ kişi evlendi yāni / anadın mı / görüşme noḳtası burası / testiyi aldı nábıcaḳ / görü testī̆le nere̊i gitçek burayı gelcek / bunu sen ben bunu adını ḳoydu āşıḳlar çeşmesi deye / ne zamandan beri / ya elli sene vardır / vardır elli sene / benim yengeni ḳaçırdım ben eski kṻden ben burdan di̊il yengen / ḳurban bayramının birinci günü **(5)** engene gittim / dedim bȇle bȇle / istemē gelin bu sefer gittik istemē ikinciye / gel dedi al dedi mektuplarını didi / vere̊im anahtarımı dedi / dedim mısāfirlerim var aḳşama gelemem yārın̆ aḳşȧma gele̊im didim / ordan da vardı aracım / o gece gittik / sekis sekiz buçuḳta yengeni zorla taḳsiye / merice / doĺaşana / ondan sōra bubası geldi ābisi geldi dij miş bilediler / dayım da mūtar o zaman / biz dedik ḳayınpeder sā̆olsun / biz de ḳayıbımızı bulduḳ **(10)** ābisi boyŭna asılıyü / alcaḳmış / dedim alcan ama burdan çıḳamācan / dörT gün sōra gittim orayı / iş ne dü̆ün ne niḱā / iĺaç̆ atmā çeltē / ablası sen de kardeşimi getir dedi dedim ben nası getireyim ḳardáşini / dayatçānız / dayatmayız dedi / sōra benim̆ elime / ikisi de benim elimde öldü gene / ben baḳtım / baştan istemezlerdi / sonra dāmātlar ḳıymetli oldu / kimin kimin eline ḳalcā belli olmaz /

-XXXII-

Celal Gürkan
Yaş: 71
Yer: Sipahi
Konu: Gençlik yılları, Genel

şindi bu / sene yetmij dört / ben zītinburnuna gittīm zaman / burdan ȯrdan burayı geldim atmış yedide gittim atmıj doḳuzda asker ȯldum / ordan sōra gene zeytinburnuna gittik / orda anımı ḳaçırdıḳ / sınop erfelekten evliyim ben / zāte buralardan ȯlsaydı er gün ḳarı deiştiridik / allā rāzı olsun çoluḳ çocūmu baḳtı evlendirdik / babamla anamı da baḳtı / anım şindi bana baḳıyo / tamam mı **(5)** yoḳsa buranın epsi deil de ani yüzde otuzu ōledir kötüye gider / uzunkȯprüde ben devamlı gidip gelúyduḳ er gün içkiye / iki büyük yetmúydu / elli iki sene içtim / yirmbej / ama sōna sōna yāni ordan geldikten sona zeytinburndan / ani anımı ḳaçırdıḳ onnar da beni şey tēlikeliymiş / ḳaçırdīm yer ābileri şeyleri / ben getirdim anımı o gelmedi geri mecbur / üc dörT ay durdum geldim şeirden / işte bu işi bulduḳ uzunköprüde iki yıl / ondan sōra yirmbeş yıl ayraboluda **(10)** bitti / doḳsan altının temmuz ayında işte azirandan ėmekli oldum / taam mı / bu ocaḳlar bizim ḳālü belādan beri var burda / meselā ben dedemler bizim köylüler çalıştı / tamam mı / toprak altında ikiüz yüz elli metre / yüz metre / ona göre / sōnaları taḳaviller çıḳtı / yăni çoḳ biz çalışmadıḳ o ḳadar önce el arabasınna çalışíyduḳ / tamam mı / burda ormandan indī zaman otuz tane sürü inüydü / şindi üç tāne yoḳ / baḳ / büük çocuḳlūmda on yaşındayım **(15)** te orda bi seyredúyum / biri damdere deriz ȯrman biri de derede / sürüler arḳarḳaya gelij yapardıḳ / sāde on tāneden fazla güdücü var / kendi malını güden var / şindi bi çıḳ dereye bi tane göremesin / ya üç sürü ya ȯnnar da gitmū bi yere te buralarda çürürler / tamam ḳızım / başḳa burda şindi buyday / pancar işi bitti / adam yedi ȯrayı / fabriḳaları sattı / ij bitti / şindi o şeyleri de kirāya vermij baḳ / müzeleri / em de

kimlere isrāillere / diḳḳat et baḳ / ōle televzondan ōrendi̇miz yāni **(20)** otuz doḳuz yıllīna / ne oldu işte o bitiyȯr bu bitiyȯr / kömür ȯcaḳlarının da şini yoḳ doḳtoru yoḳ bilmem ne / adamlar ḳapadı / çekemes ki burası / çünkü ya ḳışın çalışır yazın çalışmaz / ani devamlı bi iş deildi burda / mesel ḳışın satış ȯldu mu çalışırdı / onnar şini yoḳ doḳtor yoḳ astāne yoḳ bilmem ne / ondan sōna adamlar o en son bu ḳapadı iki sene olúyü / tekin / ȯnun şei duruyȯ orda baḳ oraya gider çekersin / orası / bununkini yıḳıldı bināların yerleri belli **(25)** yaḳınımız ġāzimēmet dört sultanşā üç kilometre / turnacı yedi sekiz kilometre / çöpköy de ȯ ḳadar altı yedi ani biz tam burda merkezdeyiz ḳızım / en eski köy emen emen / ani bizim / burası işte / o sipāi dedi̇n şey de ȯrdan geliyo / burası atlı askermiş / şurda ġāzi mezarlarında şeitlik var / ġāzi mezarları dúylar zāte baḳ ismi üstünde / ġāzilerin mezarlī / yůḳarı giderken turnacı udutunda / taam mı ḳıSım / işte oralarda defineciler arū işte bi şeyler **(30)** annadın mı / he / başḳa nei sorcan á / buyday burda oluyȯ altıüz beş üz düşüyo / gündendi de bu sene üçüzü geçer / tabi bakımına çalışmana bālı tamam mı ḳızım / burda çeltik işi yoḳ / bā işi yoḳ / tamam mı / buyday gündendi / o ḳadar / yāni ayvancılıḳ emen emen bitiyo / kendi yapan adam yapacaḳ ayvancılī / ekçen beş dȯnüm arpa / emekli oldum yaptım ayvannarı sōna yaşlanınca sattım / ḳızlar var benim dört tene evlendirdim **(35)** evelki sene seninne emsaĺler işte / işte ȯnnar da epsi istanbulda biz anımla burda /

-XXXIII-

Cemile Üner
Yaş: 64
Yer: Sipahi
Konu: İşler, Uğraşlar (tarım, hayvancılık, günlük)
Düğünler

cemile üner / elli bej dūmlu / altmıj dörT / altı tāne turun var yedincisi yȯlda / ḳıs turunum var şindi benim yeni bȧşvurdu üniversiteye terci yaptı / şey beride var ya muzāfer atasay ȯrda ȯkudu / ȯrda ȯkudu / istanbolda şini babasının yanında / bayrama ḳȧdar çalışsın biraz dėr babanne araçlıḳ çıḳarayım kendime / ḳızımın da var ḳızı ȯ da başvurdu üniversiteye / o geçen sene ama iki senelī̇ni ḳazanmadı ḳazandı babası göndermedi **(5)** iki sene / u şey iç mī̇mar ȯldu / baḳalım bizim ḳız istī̇r / benim tȯrun istiyurdu şei anessezi bȯlümünü ȯḳudu ama baḳalım / dört sene / dişarı çoḳ uzaḳ / mardin bilmem neresi biz urayı gönderemeiz / tek çucuḳ / baḳalım aḳşam tercī̇ yapmış baḳalım nereler / baḳalım baḳalım benim gürümcelerī̇min ḳızı gȯrümcemin ilk ḳızı ōretmen ingilisçe ōretmeni / ikincisi şeyde ȯḳuyo mardinde ōretmen ana sınıfı **(10)** üçüncüsü da telēzon muabirlī̇ istanbȯlda / baḳalım bizimkisi cenābıaḳ / ī̇şalla /

ep burdayım / ḳaç seneden beri / gene bȯrda evliyim / çocūm bu benim / ē ḳış içi nápıyȯruz be ḳızım tarana yapıyruz / ḳusḳuz yapúyüz / kesme yapıyüz / bōreklik yapıyuruz / turuşu yapıyuruz / sütten biz dúüz ona ḳurtmaç / ḳaTıḳ / sütten yāni tuzu pėyniri / süt döküyȯruz bi de içine peynir ḳȯyuz o da içine ḳatıḳ olur bōle / unu ḳoyúyuz / biber ḳurutuyȯruz / salça yapıyȯrus **(15)** ȯndan sōra dumates ḳoyuyurus / biber diziyȯrus / ḳışlıḳ yaz günü işler çivçinin işi nolcȧḳ / ben çoḳ çavıştım / ama şindi artıḳın yapamıyȯrum / ayırayım artıḳın / gündelē de gittim kendi işimizi de yaptım / çapaya da gittim / ȯraḳ ta biştim / er türlü işi yaptım / ayvan da baḳtıḳ / ama

şindi ayrıldım ḳaynanamdan / ḳaynȧnamdayken çoḳ iş yaptım / şini buraya indikten sōra iş yoḳ / evelden çapa çōḳ / şindi çapamaya gidi͞r millet / ne çapalar yapmışıḳ biz evelde ne çapalar **(20)** ḳaynanamda vardı bi a‿ar‿ayvan vardı / bi a‿ıl keçi / bi şey ḳuyŭn vardı / epsini biz yapıyȯrduk / eşim yoḳtu şey askerdeydi ḳıbrıza gitti şey eşim ḳıbrız ġāzisi / eşim ḳıbrıs ġāzisi / çoḳ istērim çalışıyım da artıḳın araba yürümüyur / çucuḳ vardı ama burda durunca çucūm istanbula gitti / ürütemiyȯ dōrusu esnaflī yürütemór benim çucuḳ / gitti istanbulda eski işi vardı ȯnun / bardaḳ fabriḳasında / dā önce ḳaç sene çavışıp geldi ama yapamadı **(25)** esnaflī beceremū͞r / açıḳ‿elli / verdi͞ni geri almuyor / asıl unun için dedi ben burda yapamācam / ḳız gicek oḳumaya / zor / bi tāne ḳızı da çoḳ‿i͞di ortaoḳul yediye geçti / bi gün araları selenne mısra / aynı şeyde oḳuylar ama uḳulda uḳul birinciler / bütün geçen ḳış üşte miydiler tabi yaza çıḳarḳana / büyük ani mısra di‿oz‿ona / çaḳ şeyden milli e‿itimden geldiler ȯnu ziyārete / bütün ōretmenner çoḳ dersleri süper / çoḳ süper dersleri cenāb‿allā tamămına erdirsin **(30)** şindi iş mi var / iş yoḳ / evelde ne diyurum çapaya gidiyursun / önce pancar / pancardan sōra gündöndü / gündöndden sōra mısır / mısırdan sōra bostan / undan sōra ȯraḳ / ȯraḳtan sōra ayçiçē / ayçiçe‿i biçiyȯrsun / mısırı pancar / arman düvüyȯrsun / şindi er şey var / ayvan‿arabasına saman dolduruyduḳ öyle / şindi ba‍́ya / evelden döven vardı / ayvan vardı ḳuşuḳ düvenne düvüyȯrduḳ saman / şey‿arabalarına dȯlduruyduḳ samanı şindi ba‍́ya var **(35)** öyle ḳızım köylerde / evelden / şindi iş mi var / şindi yoḳ‿iş / ben gündelē da gitmişimdir / aşȧrıya da gittim / uzaḳ yerlere gidiyȯrduḳ ḳayınvālidemle / eşim şeye gitmişti askere gitmiş‿ȧsker ḳarısı ḳaldım / gündeli‿a da gittim / şey da baḳtım ḳaynınamı da baḳtım gürümcelerimi ep ben baḳtım / o ḳaynım vardı ufaḳ / askere gittikten sōra ābisi ben baḳtım o ara / gürümcelerim vardı / en küçük gürümcem vardı / ikisi böyle büyüdüler aynı bunnar gibi / ḳayınvālidem bıraḳırdı gidírdı istanbula duruyȯrdu ben baḳıyȯrdum onnara **(40)** şindikiler baḳmaz / şindiki eltim dú‿ü ben baḳamam ben

ūraşamam dēr ālemin ḳızannarıyla / şindikiler yoḴ be ḳızım o eveldenmiş / şindiki iş ȯyuncaḳ gelir bunnara ama gene de sor gençlere a‿ır geliyor / şindiki işler nerdē /

(45)
(Düğünler)

evelden ḳızım nası gidilir önce ḳız gidūrlerdi istemē / tabi sevgilisi varsa gidūrlardı istemē yoḳsa gene şey için gürücü usūlüyle / istiyȯrsun / geçiyȯr birḳaç gün sōra / evelden nişan yoḳtu yāni **(50)** gidursun yapursun işini verūr sana a‿ırlīn da vardı evelden / şindi a‿ırlık yoḳ / baba para veri‿olardı / başlıḳ parası veri‿ȯlardı / şimdi yoḳ / evelden ne başlıḳ parası üçüz ver dörtüz ver / şindi gene başḳa yerlerde var / çingene şeyler ne vermişlerdi şeyma yusuf / yirmbeş milyar / uzunküprüde / şindi yoḳ / ȯndan sōra bekle dü‿ün yapıyȯrlar sana ḳına gėcesi / davulla / aynı böyle be ḳızım / davul zurna / çoḳ ince çalġı da‿ul öyle olurdu / ḳaçtım / ben ḳaçtım **(55)** e istedik vermediler ben de ḳaştım / em küçük ḳaştım on yedi yaşında ḳaştım / gece ḳaştım ben eşimle gece ḳaştım / yürüyerek gittik ḳaynanama tamam / aynı köyden / ama şindi / şinikiler açıḴgöz ḳaçmaz ḳızım / bekli‿ȯrlar yaşlarnı ço‿u da uḳuyor / zāten tavsiye ederim kimse ben şeye büyük turunuma sö.. uḳuyun devlete sırtınızı dayayın ȯndan sōna ne āliniz varsa görün / ḳaçacan da şēdecen / baḳ ben şini meseĺa utururum baḳalım / baḳarım eşim verise bana para görücem **(60)** vermese nerden alacam / meselă sen meselă kendinden pay bic / uḳuycan devlete sırtını dayacan iç yārın‿übürgün ėşine mūtāç‿olmacan / ben da bunnarı diyurum uḳuyun mesle‿inizi alın / kimseye mūtāç‿olmayın / bizim gibi olmayın / benim meselă bunun babası ȯḳudu / lise son / ḳâştı uḳuldan / gitmedi / bunun da babası ȯḳudu öyle liseyi / ceryancılıḳ / ȯ zaman kendi mi istemedi babası mı göndermedi ic bilmiyom‿ȯrasını da **(65)** yoḳsa uḳusaydı ani em babası çoḳ u meslē şeydi / sana istedī gibi bu bināyı çizer yāni / uzunküprü küprüsünü çizer bi kere /

-XXXIV-

Mehmetali Buran
Yaş: 82
Yer: Sultanşah
Konu: Düğünler, Gençlik yılları, **Şiir**

te keman çalıyórdum / köy dügünnerine burada gidiyórdum ánádın mı / bi darbuḳacımız vardı sıpāginden yanımda / ḳadınnara çalıyórduḳ bi keman bi darbuḳa / erkeklere de davul zurna çalıyórdu / faḳat raatsızlandım ben / óldu yirmi sene / sánáatı bıraḳalı / gittik ekip ularaḳ mericin köylerine ánádın mı / arnaut küü var / óraya düüne gittik baḳtıḳ meriç buyunda gezinelim dedik anádın mı **(5)** orda gürelim manzarayí / baḳtım cándarmalar geldi / ep geziyór devriye / candar.. ne arıyórsunuz / dedik bis sanatçıyız çalġıcıyız burda geldik görelim ānádın mı manzarayí / fazla gezmeyin dedi gidin ḳāveye / aldıḳ başımızı gittik ḳāveye baḳtım aḳşamları iç epsi geldi düüne candarmalar epsi geldi / anádın mı orae / óndan sōra bůraya başladıḳ / köylere / on sene / sıpāyinden ḳulaḳlar çınnasın darbuḳacım var mustafa āĺā sā **(10)** mustafa ḳaynaḳ / bárāber gidiyórduḳ / köylere dúünnere / ó yana bu yana / ama şimdi raatsızlandım ben bi īne vuruldu ayām tutuldu / yaş seksen iki / yā / óndan sōra / dedīm gibi sánáatı yirmi sene uldu fazla bıraḳalı ānádın mı bi yere çikamiyırım / iki çócuḳ var / biri burda çöp künde çalışıyó biri dá tekirdaanda fabriḳa şoferi bayramda belki gelirler ānádın mı / bundan ihtibar / gidiyórdum / eskiden dügünner şimdi çoḳ basit / eskiden aftalarca çalġı çalıyoduḳ **(15)** üc gün üc gece / şimdi yirmi dört saattá düün bitiyor ānádın / cumartesi başlıyor u aḳşamsı sabāsı bitiyór / bis anádın mı aftalarca çalġı çalıyórduk o zaman / bıḳıyórduk dā dōrusu / öyle oldu / dügünnere burda ta istanbula ḳadar ismim anılmıştır / ep geziyórdum ānádın mı / burda bi de

ustam vardı burda sipayi kö͡ünden uldu beş͡ altı sene mustafa ānádın mı isminde / öldü / burda dirmen vardı / un dirmeni / tel ḳupardı nerden alayım nerden bulayım **(20)** emen gelirdi ȯ eski ustamız emen verir͡ idi tel bana ānádın mı / bālardıḳ başlardıḳ dü͡ünnere gezmē bárāber ānádın mı ȯnunna / keman çalıyodum ben / işte o ustam benim sıpā͡inden öldü / uldu beş͡ altı sene ānádın mı / boraya geleli / yaḳın / bůrdan ayrılıyor͡ anádın mı / un dirmeni vardı eskiden burda / gelirdi dirmene / dedī̇m gibi tel er cebinde bulunduruyȯrdu / al baḳalım / bāla baḳalım / sōna başladım istanbula burda bulamıyurus͡ ānádın mı **(25)** arḳadaşlar uzunköprüde bi düḱan istanbuldan tel şunu bunu dári darbuḳaya ne malzeme ne lāzımsa / getirip gidip urdan işimiz ḳulaylaştı / urdan alıyȯrduḳ dü͡ünnere / darbuḳa patladı mı ānadın mı emen cıvata ele emen bālıyuruz onu ayde yörü baḳalım dü͡ünnere / eskiden öyle geçiyȯrdu / e şimdi bu ince çalġı emen͡ emen ḳayboldu / ȯrḲ ānádın mı şimdi ȯnnar başladı dü͡ünnere / gidip geliyur / davul / ama cumartesi yarın pazar bitiyȯr dü͡ün bitiyȯr **(30)** bis͡ aftalarca çalġı çalıyȯrduḳ bıḳıyȯrduḳ / burdan ibāret gülüm / bi de şe͡ir oḳuyıyım sana /

anım giderimdir gidişim
yȯllarımdır ibrişim
dön yüzünü göreyim **(35)**
belki sondur görüşüm
astāne şe͡irleri bunnar
gide gide gitmez͡ ȯldu dizlerim
ālamaḳtan görmez͡ ȯldu gözlerim
atırıma düştü şirin sözlerin **(40)**
örmetlerimi sunarım / ayırlı işler güzelim

yaş ī̇tibariyle o ḳadar / kendimden ānádın mı / ḳafadan ānádın mı ep astānelerde yata yata ėdirnede fakültede / yeni astānede yata yata ḳafadan / başḳa var ama şimdi /

(45)

tirene bindim ėdirneye gittim

ārıdı başım astāneden kesildi ekmēm‿aşım

bir mektup sana yazıcam

oḳuyun Ḳardaşım

(50)

benden bu ḳadar gülüm ānádın mı bu ḳadar / ama çoḳ zaman geçti sánā‿ātı bıraḳalı / te bo̅̄le işte astalıḳta te bo̅̄le burda ȯ evde uturuyȯrum / o ev benim ȯrda tırafonun yanında / çocuḳlar beki bayramda gálir / başḳa deycēm yoḳ gülüm / çoḳ gezdik sánā‿at‿ususunda er tarafa gezdik / başḳa işler de yaptım / ayaḳabı işi istanbulda durdum ābi vardı fabriḳada çalışıyȯrdu ȯnun yanında **(55)** ayaḳabı işi yapıyodum tāmirat‿işi boya işi bugüne ḳadar ama el‿ayaḳ tutmuyór ānádın mı / yapıyúm yama yapıştırıyurum düküyȯrum böyle kenarlarına dikiyȯrdum ama şindi unu da bıraḳtım çoḳ‿oldu bıraḳalı ānádın mı / böyle ayaḳḳabı işi / istanbulda durdum / bizim ev sā‿ibi bi ayaḳḳabıci tāmirci / unun yanında ū̇rendim ben / bu sánā‿áti / ayāḳabı işi ȯnun yanında ev sā‿ibi ābimle bárāber / ābi ülü almanyada idi üldü gitti / ama unun yanında ȱrendim bu ayakabıcılı‿i **(60)** geldim ȯ zaman zamanımdı ānádın mı gençlik / köyleri em dü‿üne em de burda ayaḳabıcılıḳ yapiyırdım / tāmirat işi buya işi ayaḳabı işi / ḳıj günü alıyurum ayāḲabı taban anádın mı / çȯrap‿alıyȯrdum ekmek parasına çalışıyȯrdum áma şimdi dedī̇m gibi toto yattı er şey bitti / başḳa deycēm yoḳ / epinize sayġılar sunarım / örmetlerimi sunarım / ayırlı işler dilerim /

-XXXV-

Zeynep Turan
Yaş: 95
Yer: Sultanşah
Konu: Cenazeler, Düğün yemekleri, Gelin süsleme

iprandıḳ / çoḳ çalıştıḳ / çucuḳlarımıs astalandı üldü ḳızım / üş tāne çucūm evli parḳlı üldü / iki seneye ḳadar ep çalıştıḳ / neler yapmadıḳ / düͯünnerde yemek yapıyȯrdum / ürġan dikiyȯrdum / ülü de yıḳıyȯrdum / yatmaḳ͡ için / her şey / ülü yıḳıyȯrdum / ülü de yıḳıyȯrdum / ȯ zaman yoḳtu şey cāminin yanında yapmamışlardı ūle / burda ḳuyuyalar bi tāta çíḳarıyȯrus ülüyü ürtülü **(5)** çarşafla şey battāneyle ürtürüyȯrus / şey bir çadır yapıyȯrus / ülüyü çıḳarıyos orda yıḳıyȯrus / ürtüyȯrus͡ ülüyü çarşafı / çarşaftın altından͡ ep / elini sürcen sapunlācan / ep ōle yıḳācaksın / açmācan͡ ülüyü / üle yıḳıyȯrduḳ ülü de yıḳadım / oḳuyȯrduk allāuĺā oḳūcan / tábārekeyi şei͡ yapacan duvāsını yapacan / iḳadıḳtan sōra allaa͡ yalvaracan / ȯ ātunu ben͡ iḳadım / bana helallık veriyȯrum͡ atuna / ya ırpa ȯldu isem / ben buna da álallıḳ veriyȯrum / sōra gidiriyurus kėfėni **(10)** ḳoyuyurus başḳa tabuta / alırıs͡ ülüyü ḳuruduktan sōra oraya sarıyȯrus͡ ülüyü / alıyȯrlar͡ ocalar / namazı ḳıldırıyȯr getiriyȯrlar mezara / orda görmē getiriyȯrlar çoḳ şey gėçirdik ḳızım çoḳ şey / ne ikadıḳ paḳladıḳ

(Yemekler) (15)

yapıyȯrdum yemek / fasulle yapıyȯrduḳ / çurba Tumātis çurbası yapıyȯrduḳ / keşkek yapıyȯrduḳ / irmik͡elvası yapıyȯrduḳ / ėtli patates yapıyȯrduḳ / her şey / bürekler / getiriyȯrduḳ / sen getiricen bi tepsi bürek / ben getircem bi tepsi tatlı yapıyȯrduḳ / birer ekmek büyük **(20)** ekmek düͯüne getircekler orda yēcek / masaları ḳuruyȯrlar / iyȯrus içiyurus / keşkekler elvalar fasüĺalar çurbalar epsi er şey / üle ḳazannarda

dişarda / ateşte / şindi ḳulay / şindi ḳoy tüpleri pişir / şini tüpte raa̯t / bis a̯teş dişarda / ḳöymuşuk pirketleri ḳazannarı urayı ḳuyorduḳ / yāmur yăyór / suu̯ḳ / üfle dá üfle / içimiz duluyor dumanlan / udunnar yanmıyór / neler çekiyórduḳ ḳızım neler / yoḳ canım / ò zaman ōle bis yemek yapıyórduḳ / şindikiler ne / em şini çoḳ para istiyórlar üçüz dörTüz a bir milyar **(25)** beş liraya òn liraya üc gün yimek yapıyórduḳ / üc gün / beş liraydı verecekler / ne verirse / dü̯ün să̯ibi beş lira on lira ḳabul / öle gidiyórdu / gidicen bugün bi anıma / banyò yapıcan şindi kireçleniy fırçayla / ò zaman tupraḳ / çiyneyce̯iz tupraḳ / tupraḳlan suveyce̯iz / bütün gün sabātan aḳşama ḳadan / sen suva baḳalım / şindi raa̯tlıḳ / şindikiler yaşıyór / gençler dá yaşíyor / şimdi ayġazlar var / neler çekmişik **(30)** ēy ḳızannarı duu̯rduḳ / evimis birer udacıḳ / üz dört tāne ḳızan yanımızda / e biz dá ḳarı ḳuca orda / bi sobacıḳ teneke sobaları vardı / bōle sobalar yoḳtu şindi çıḳtı alafıray / áh bōle kestacıḳ / uduncuḳları ḳuyucan ısıdıcan çucuḳlarını / undan sōra mutfā gidecen yemek yapıcan / mutfaḳta ne / dişarda / ḳār yāmış / dunmuş / bōle çıbıḳlar dunmuş bōle ulmuş / don / keseceis a̯ònnarı getirce̯is ateşe ḳoyce̯iş̧şindi ateşin üstünden a̯ırdan saman alece̯is a̯ni yemişler ayvannar **(35)** ḳoyce̯is yaḳace̯is bi kere bu bus erisin ondan sōra yemek yapace̯is / neler çekmişik ḳızım / ī̇tiyarlıḳta çoḳ çektik / geliyórlar şindi / gelin küylerden ulursa alaylın gidiyórlar arabalarlın / getiriyólar gelin / e burda da şini ḳuyuyorlar masaları / masa yoḳtu evel sòfra var / yimek sufrası / seriyórlar bir a̯sır te burda bi sufra te orda bi sufra / gelen mısāfirleri besliyórlar orda / ḳuyorlar a̯onnara yiyórlar / şindi alafranġa şindi masalar sandāle / o zaman yoḳtu yėrde **(40)** duḳuma sen bilmiyórsun a̯ò asırları / şe̯i yapılıyórdu asır evelden ėski asır / unnarı seriyórduk savurda / òrda besleniyórduḳ / şindi yoḳ şindi masa sandāle / ani köy dü̯ünü yapıyórsun fakirsin gidiyósun şeyden aḳarceda vardı birgül a̯òva aḳarcáda / çingeneler çalıyordu dayreylen / iki tāne çingene geliyò / çalıyór / ḳızlar da gelinner de òynuyor / dayreylen / ama davullan uldu mu davullar çalıyor a̯o zaman başḳa / şindi er şey var / baḳ şindi de̯işik de̯işik çalġılar var **(45)** ò zaman öyle çingeneler / gidiyursun

tutuyörsun iki çingene çalıyolar türkü süylüyular ḳızlar öynuyor / elbeT / ö zaman / ḳuyunnarımıs vardı ḳızım / ē yetmiş seksen tāne te burda burası çalmar‿idi / ḳuyunlarımıs uturucam sāmā unnarı giyorum pantol / çizme giyorum buraya ḳādan / sayyorum ö ḳuyunnarı / yā / neler çekmişik şindi yaşıyörus / ama ī̇tiyarlıḳta baḳ çıḳtıḳ / çoḳ iş yaptıḳ ama gezemiyörum şimdi / şimdi arabayla gezdiriyurlar **(50)** yā öyle ḳızım /

(Gelin süsleme)

ruşlar **(55)** o zaman çoḳ ē gelin en‿evelá saçını buyuyorlar / ḳara buyaylan / undan sōra aġda ḳuyuyörlar geline / undan sōra retkiḳa ḳuyuyorlar zamıḳ ḳuyuyorlar süslüyörlar gelini / ö zaman ī̇tiyar zamānında üleydi / bizim zamānımızda / yatıyörsun a‿ıda ḳöyuyörlar ister acısın ister ne ulsa bār‿āla / düşünmürlar / vallā / çoḳ fenaydı o ḳarı ani süslüyör / iç‿acımıyör / valla‿i iç‿acımıyör / ōle / ōle ḳızım / elbet / yımırtanın beyazınna / bōle bi çıbıḳ alırıs pamuḳun / bōle yapıyör undan sōra unu yapıştırıyör **(60)** burda da böyle / en evele böyle yapıyörlar tırtıl iki ḳat / yapıyörlar / arasına da başḳa bi şeyler ḳuyyolar pul ḳuyuyörlar / neler / burda gene bi çinar gibi yapıyölar‿alından / balıyörlar yarın yapmacaḳlar / bugün süslüyölar‿önu bālacaḳ gelin / yārın aynı üle dursun / başḳa ḳuymasınnar / bi sefer yapıyörlar / ḳarılar‿ani süslüyör gelinneri / ö yapıyör / süslüyor / tırtılla kesiyolar / aynı bōle dallar yapıyörlar / ne dallar / evel zaman en çoḳ ama pullu **(65)** ayla yıldıs / elbiseler işte bōle kimisi beyas‿ama kimisi pembe kim nası istērse giyer gelinnik / o paltular ḳadifeden lācivert / güves var / kim nası istērse / gelinnik / tabi / gidiyösun geline / aḳrabălar alıyor‿ipekli asıyör boynuna / kim ne isterse / üdülünü geline veriyölar / eski zaman / şindiki gelinner tel ḳöymuyor yoḳ / yoḳ şindi çiplaḳ / evelden başına / bi maḳara tel gidiyor başına / burdakiler üçer altışar tāne / iki tāne işte şey / üc burdan üc burdandı üc arḳādandı **(70)** gelin ḳalḳtı mı bōle teller sıvıyör sırtını / elbet / ḳaç maḳara tel gidiyör / sōra ḳızlara da veriyörlar azaracıḳ‿er bir ḳıza / veriyörlar / ee düün ya şullasın / gene geline bir ḳız veriyörlar / burda da bi çif çetik bi çif çurap / asıyolar /

geline arḳ̇adaş olsun / eski zaman ūleydi / gelin gicek üz numaraya o ḳ̣ız getiricek onu / yavunız gitmesin / ūleydi eski zaman / şimdi yoḳ gelinner yavnız gidiyȯr / şindi yoḳ ḳ̣ızım yoḳ /

-XXXVI-

Yüksel Akdoğan
Yaş: 55
Yer: Ömerbey
Konu: Tarım, Hayvancılık, Anı

yüksel aḳdo͡an / elli altı / bu köyde yaşıyȯrum / çifçilik yapıp ayvan (?) aḳlına ne gelirse büyübaj küçükbaj / epsini yapıyorum / māsüllerden pancar āriç pancarı bıraḳtıḳ / pancar ekimini bıraḳtıḳ / pancar birḳaç sene ekiydik birḳaç sene evel üc bej sene evel pancar biz burası çoḳ pancar ekerdi / tabi şindi ekilmiyo / eskiden çoḳ pancar ekilirdi / bizim köyde bin dȯlüme ḳadar pancar ekimi olurdu **(5)** beşüze düştü üçüze düştü yüze düştü şimdi ḳaldı on dölüm yirmi dölüme düştü / fabriḳa da ḳapanınca kimse ekmiyo / pancar ekmiyo / alpullu şeker fabriḳası vardı alpulu / ȯrayı gönderir orayı çekerdik şeyleri yāni ȯrayı gidiy pancarlar / mısır ekerim / siĺaş mısırı ben çoḳ ekerim / çiçek / būday / çifçiliklen üraşiyız / ayvancılıḳ ta var / ayvancılıḳ / ḳoyundan başladıḳ küçükken ḳoyun baḳardıḳ ḳoyundan başladıḳ ḳoyunculuḳ bitti **(10)** şini döndük ayvancılā / küçükbaj bitti büu̇kbaşa döndük / yav küçükbaj kendi adamın otlatmā kendi insanın meseĺā ȯlursa küçükbaş iydir / bö̤ükbaj Ta olsa meseĺā kendi insanın ȯlursa büu̇kbaş da iydir de ani büu̇kbaj bize dā i̤i geliy ani içerde baḳtīmız için / küçükbaj illem ḳıra salıp bayıra salıp otlatmaḳ istiyȯ / yav işini seven insan için ic bi şey zor dȉil / işini sevmeyen insan için er şey zordur / bence yāni ben üle ḳana͡atteyim / ben çoḳ severim **(15)** şu an dāyi sabā altıda ḳalḳıp gece on ikiye ḳȧdar mekik dȯḳurum / burda köyde / sulama yaparım / bende seksen deḳar mısır var / siĺaş mısırı / undan ḳalḳıp una giderim / ȯndan ḳalḳıp ona giderim / çifçilī de çoḳ severim / çocūm ziraat mṳ̈endisi / unun faydası var / ḳızım ȯ da ziraat mṳ̈endisi oḳuyü / öle işte biz çifçiliklen / dedim á işini sevene her şey çok ī̈dir çoḳ ra͡aTTır işini

sevmeyene çoḳ sıḳıntı em de öte beri sıḳıntı yāni / ben işimi severek yaparım **(20)** bütün işimi severek yaparım

bizim rāfet el roman bizim köylü / tabi / bu köylü burdan iki üç tene ḳılip çekti burda bizim / ȯ genşl̄in gözyaşı vardı bi tene ameriḳa bilmem ne şe̯i var burda leylāyı burda çekti ep̯ üçünü / tabi / tanışıyüz tabi bizim ḳomşumuz̯ emen̯ aşāda evleri / biliyȯz / burayı geld̄inde bi yardımcı ȯlduḳ̯ una **(25)** attā öle bi birki arḳadaş burda bu yanda buyday tarlasında çekildi bi filmi ḳılibinin biri / bi tenesi evinin yanda üle avadan yāmur yādırdıḳ çekti / sūni yāmur yādırdıḳ / nası mı yādırdıḳ / itf̄aye geldi uzunköprü itf̄ayesi / ācın üstüne su itf̄a̯eyle sıḳtıḳ aşā duru yāmur yār gibi / burda ufaḳ çocuḳḳan burda anannelerinin yanda ḳalüy / annesi burdandı ȯnun / tabi anannesinin yanda ḳalmıştı / evleri falan yıḳıldı desem dūru yıḳıldı yāni evleri / arada gelse de ȫlesine geçerken ūrıyi gene **(30)**

-XXXVII-

Erdinç Engin
Yaş: 50
Yer: Ömerbey
Konu: Anılar

erdinç engin bin dokuzüz yetmij dümluyum / aşa yůkarı / meslēmis çifçi / tarım ve ayvancılık için izmir fuarına gittik / iki bin on sekiz mi iki bin on dokuzda mı gittik / tabi / mart ayında mıdı vallā geçmij zaman / şubat ayında mıdı çünkü kar ve şey kırā / arabamız üc gün kaldı orda kırā düşmüştü camlara yāni / ya marttı mart cıvarlarıydı dimi ābi / sōra bis moda tasarımda şindi otobüzde güzel yolculuk yaptık **(5)** yemek yedik otele gittik / selçua gittik / şirinyere gittik / sanatçılar dePrem öldū zaman dünyānın sonu gelmijekmiş orda / ōle bi şeyler dediler / o köy tepe bōle aşāsı uçurum yukarsı tepe / güzel bi manzara / ondan sōra selçua gittik meryem anaya gittik / şirince / selçua gittik / şarap siz aldınız ben dattım / yirmi tāne şarap dattım / dediler bi şişe ver dedim kışlīmı aldım istemūm artık / er neyse / ondan sōna moda tasarıma gittik semtini unuttum bu moda tasarımın ben **(10)** izmirin bi semtinde / tabi / dediler üro mark vesayre işte yabancı paraylın / üş milyardan başlıyü beş altı binniraya kádar / önnar sordular biz cevapladık dediler modacılarla alttan biriniz girer mi ben dedim girerim / fotel de kafada / bi bayan çıktı zenci mi arap mıdı be ābi / ben de bulamadım beya / er neyse bi tur attık önunla / nörmal yāni / gösterebilir miyim / normal aynı böyle / arkadajlar emen bi ĺamba söndü şaĶ şaĶ şaĶ **(15)** ben fotelli bi seĺam / dedi yandın dedi yenge yēcek / dedim vallā yèsin biz dedim yola dedim güvenilir olarak çıktık yāni bizde gizli kapaklı yok / mankennik yaptık / canlı şajt arkadaş / bi de ilmi amca tarladaymış / çaar gelsin be / ropórtaş yapalım / şimdi bis yůnan bulġar dışarı gitmek istiyüz / tabi / şindi biz pasapórt çıkarcāz / önnar da bize şey çıkarcaklar vize alcaklar toplu / evelallah bir afta on gün / evde de sonsuz

güvenirlik **(20)** ama (?) vericeklerdi bizi dā da kilit vurcaḳlardı / ne çıḳçaḳtıḳ ne gircektik içeri / şey yāni iptal dıj devletler arasına / dedelerimis üz elli senelik bi tıraḳyada bizim gelmişimiz var ḳaçıncı ḳuşaḳ oldūnu bilmiyorum / båbamın dedesi gelmij / båbamın babası eralde bulġardan / pomaḳ tam böyle safḴan / iç şeysiz yāni ḳati sūretle / ḳasti yalla çavḳa ḳataviḳa bilirim bea / ismim erdinç soy ismim engin / båbam ibrāim / ibrāimden ȯlma avadan dōmayım / zātin benim yaşamışlıḳlarım böyle bi ansikĺopedi almaz **(25)** ama a dedin zaman aḳlıma gelmüü / aḳlıma gelse /

-XXXVIII-

Yaşar Işık
Yaş: 58
Yer: Turnacı
Konu: Köy hakkında

bizim kȯ̧ün turnacı çoḳ eski yāni böle ani iç ismi deı̧şmedi bi de çoḳ eski tāritten yāni / ep aynı olaraḳ / şini meselā ėtraf köylerde ep deı̧şen köyler̨ ȯldu / ama bizim ben ȯnu bi ȫretmen vardı ȫretmende bi tārihçesini buldum̨ ȯnun meselă / ilk ḳurucuları da dedemler / dedemlerin ep tek ānemiş yāni dedem / yani dedem derke dedemin dedesi dedesi bȫle gitmiş / sōna bulġaristannılar geliyȯ **(5)** ya dú̧ü bi kişiye çoḳ ikkişiye az siz de dú̧ü ḳarşıki māleyi yapın / ani kȯ̧ümüz de tam ortadan bölüktür bȫle yarı ġacal yarı pȯmaḳ diy̨ ama şini ḳalmadı ḳȯnuşan / erkes̨ aynı işte ani ḳonuşan da yoḳ / ama çoḳ eskiden bi tāritten yāni şei̧ kȯ̧ümüzün / yaḳında ȯvenner kȯ̧ü vardı övenner áni eski ismi çonġaraydı / o da ayrȧbolnun son kȯ̧ü / ayrȧbolnun son kȯ̧ü / çonġaraydı şini övenner̨ ȯldu / yāni kim köyler deı̧şti ama bizim köy çoḳ eski ȯldū içi deı̧şmedi yāni **(10)** ep turnacı / ya işte an̨ nėden geldi bi yerden̨ ȯnu bi şey̨ ȯḳuduḳ̨ ama / ȯ ḳadar tam şeyli şápamıydım̨ ama turnȧları mı varmış ne meselă ȯrdan ileri / bıldır köy var burda meselā bıldır köy diyene / ani o zaman mācırlar göşmüş̨ ama yaḳın yaḳına / işte nerey gittiniz yā işte ȯrda bi su bulduḳ burda ḳaldıḳ / bulduḳ bulduḳ derken̨ ilerde bıldır kȫ olúy yāni / ep bunnar deı̧şiy̨ ani / ȯranın ȯ zaman yöresine göre veyātta ani leylek var burda çoḳ leylek kȫ olúyü **(15)** yāni eski insanlān şei̧ne gelinēne göre ȫle isimler / orda da ȫle varmış / ama çoḳ eski kȯ̧ümüs / kȯ̧ümüs çoḳ eski / işte dėdim ya bilmem ḳaç yılında bin doḳüzüz̨ ȯtuzda yanġın çıḳmış / ȯtuz atatürk bile yardım̨ etmiş / kȯ̧ümüze / çoḳ̨ ani yanmış yāni / üzġarlıymış ta ava böyle / ȯnun şiniki genç̨ olan bi arḳadaş var bi mūtar / o bi şeyler tārihten bulmuş̨ ȯnu bi

yerlerde şe ̆áptı ama / ben de atırlıyȯm ̆ȯnu babamdan ep duyardık ̆ani / çoḳ büu̇̆k yanġın ̆ȯlmuş köu̇̆n yarısı yanmış diyerekten **(20)** otuz beş ̆ȯtuz yılında mı ne işte / yáni deycēm köu̇̆müs çoḳ eskiden / çoḳ eskiden / işte o gitmij bu ḳalmıj ̆artıḳ en büu̇̆k ḳurucularından biziz / tek bi bizim sülā́lede ben ḳaldım / o ḳaldı o gitti o gitti öyle ayat müjādelesi yāni / kimisi u yanı gitti çalışmā kimisi bu yanı / şindi çocúḳlar birbirini görseler aḳraba ȯlarak bilmezler tanımazlar / gidip gelme de yoḳ / eskiden gidip gelme vardı / gidip gelme vardı ȯ zaman aḳrabălıḳ vardı **(25)** e şini vesāitler ço ̆aldı / ī̆tiyaçlar ço ̆aldı erkez bi sıtres ̆üstünde / bugün gitmese yārın ̆işi olmaz / bir ̆ ayda iş ̆aḳsar diyerekten ̆artıḳ aḳrabălıḳ ta bitti /

-XXXIX-

Rahime Akın
Yaş: 87
Yer: Malkoç
Konu: Çocukluk, Genel

seksen yedi yaşına girdim ḳızım / sȯyadım ◡ aḳın / raj◡me aḳın / burda yaşadım ◡ ep burda yaşadım ḳısım / hep burda / buralıyım / ben küçük ḳalmışım yāmurcadan / benim båbam ◡ ölmüj ◡ anam burayı beni evĺatlık vermij / yāmurcadan / evĺatlık vermij burda bȫüdüm / e onnarın da ḳızannarı yoḳ ◡ udu bana ic güvēsi aldılar / o da köv ◡ içinden burdan / ȯldü om bir sene yaşadıḳ ȯnna ȯ öldü o **(5)** allā rāmet ◡ eylesin o ȯldü / ondan sōra ben iki ufaḳ ḳızannarım ḳaldı ben yirmbej yaşında ḳaldım ḳocamdan / evlendim tekirar / evlendim / ȯ da sıpāiden ȯ taraftan / ȯ bırakṭı beni gitti / bȯşandıḳ ◡ onnan ayrıldıḳ / ondan / ayrıldıḳ ◡ o gitti kövüne öldü o da / o da öldü ḳızım / yā ḳızım / öyle işte / burda ben burda yaşadım / burdandı ḳȯcam ◡ ama onun ◡ evleri burda / ben iç orda yaşamadım iç ◡ orayı gitmedim / geldiler bile edirneden sōsel siġortadan insancıḳlar geldiler burda mı yaşadı nerde yaşadı deye burda yaşadım **(10)** iç orda dediler kerpiç ◡ ev bi ahırla bi şey vardı iç ◡ orda yaşamadın mı dediler / ic yaşamadım dedim çöçȳm / geldiler sosel siḲortadan / ōle ḳızım ◡ işte / ben burda yannız yaşārım / burda ḳızım var / istanbuldan geldi burayı ev yeri verdim ev yaptılar ◡ ama / aḳāret ◡ eder ḳızım da ḳȯcası da çoḳ aḳāret ◡ ederler / bunaldırlar beni / çoḳ / ḳızım ◡ ama çoḳ fenă /
(15)
ama ḳızım unutmuşum ◡ artıḳ yaj gitti artıḳın / gitti eskilerden / anamız eskilerden ◡ imiş / gelmişler ◡ ȯ zaman ġavur devrinde gelmişler burayı / buralarda işte onnarın evleri yoḳ ◡ umuş burda bu evleri bis satın ◡ aldıḳ burda / tabi ij ◡ dijildi o zaman ◡ ama bis tāmirledik ◡ ep ij ◡ ȯldu / eskilerden ◡ anamıs ġavur devrinde ḳalḳmışlar gelmişler burayı /

bu evler de ȯnnarın dı̯ildi bis o̯turuyduk köy ḳāvesinin yanında **(20)** vardı bi zülfḱar ámíca ben dedi bu evleri satın aldım dedi ibre̯im amıca dedi / ḳalḳın burayı gelin dedi / bis sōra burayı geldi anamla bubam / geldiler geldik ben de geldim / burda yaşadıḳ işte bayā yaşadıḳ yaşadıḳ / geldi sōra o insancıḳ dedi ibráim amıca tapıyı al dedi tapıyı dedi / tamam dedi bȧbam da / sattıḳ bi ayvancıḳ / aldıḳ tapıyı / te burda işte / burda arsamıs çoḳ udu bizim / bunnarı oturu şindi ȯ arsa da benimdi / ȯnu ben çöcüü evlendirdim edirnede bi çöcm̄ var küçük çöcm̄ü **(25)** ȯrasını sattıḳ ıstanbula / ıstanbuldakiler gene bunnara satmışlar / ōle ḳızım işte yaşārız ōle / aman ḳızım allā ömür vermesin / yaşlılıḳ çoḴ zor / yannızlıḳ çoḴ zor / ḳapanırsın bi bināda yannısçıḳ yatīrsın düşersin ḳalḳarsın / kimse ḳaldıran yoḳ / o çöcüem bi sene oldu öleli o yanımdaydı om beş sene emekliye ayrıldı / ȯ varḳa iç ḳorḳum yoḳ udu / e bi sene olcaḳ öleli şindi işte mevlütünü yapacam ȯnun şindi **(30)** mezarını yaptırdım da bi buçuḳ milyara / burda ḳomşuya gene toprak al beyaz toprak alırlar / verdim yüz milyon / geldi temin dedi raime abla attıḳ dedi mezara toprā da / sāolun be çócúum allā rāzı olsun yapmışlar işte geldi insancıḳlar / te bōle ḳızım yaşamımız bōle işte yapayannız tö burda ḳapanırım yatīrım / nābıcan / yoḳ / o çócūmla ī̇dim çoḳ bāle ses vardı / bi düşsem ḳalḳsam bāracam ḳalḳacak / ama şini kime bārayım /

-XL-

Mustafa Üren
Yaş: 70
Yer: Malkoç
Konu: Muhtarlık, Köyün adı, Eskiler

mustafa üren / yetmiş yaşındayım / şindi anımefendi nası anlatayım / seksen ī tiĺālinde mūtarız / tabi biz yeni genç u zaman daa varız / tabi ītiĺaĺ yapıldı / gece sòḳā çıḳma yasā yapıldı / sabālī geldik / jandarma geldi asker / dedi kimse soḳā çıḳmācaḳ / ama ben o zamānın burdaki alay ḳòmutanı dēyim yāni neyse yāni ò günün şartlarında / bis seksen ītiĺālini yaptık ama dedi / erkez dedi serbez dedi **(5)** yāni darbèden dòlayı dedi alḳımıza şey yoḳ dedi / bunnar dedi işte ò günün siyāsi bi eylemi yāni / askeri eylemi olaraḳ geldik ve seksen itiĺali yapıldında bizim amıcam öldü / burda / şini yaşlı / öldü allā rāmet eylesin / bi dá amıcamın çocūnun düünü var / e soḳā çıḳma yasā yoḲ ya gittim ġarnizon ḳòmutanına / dedim sayın ḳòmutanım / böyle böyle / şey amcam / bi tarafta cenāze var dedim bi tarafta düün var neabıcāz / dedi ki mutar sen dedi bu işe deam et **(10)** ōle bi şey yoḳ dèdi / sen dèdi düün de yaparsın cenāzeni de ḳaldırırsın dèdi / ē dedim tamam mı tamam / be ḳızım / seksen itiĺālinin yapıldī sabāsı biz cenāzeyi ḳaldırdıḳ düüne deam ettik ve ò gün yaşadīm òlayları anlatıyim yāni / ve sıḳınTı yoḳtu ama /

(15)
(Köyün adı/Eskiler)

şindi şōle o kitap ta bende vardı ama şini ben ò kitabı verdim bizim çòcuḳların birine / ani olay şu dielim size yāni / burànın tārihçesi burda malḳoç köünün adını alması

malḳòçōlu çiflī diyoz **(20)** şindi meseĺa şurda bizim çeşme var çeşmenin etrăfında malḳòçōlunun çiflī varmış / ò zaman ḳābileler var yāni / tārihin verdī şėlere göre / malḳòçōlu çiflī burda ḳurulmuş / ò zaman dālıyo yāni òsmannı şe͡inde / yāni bunun tārihçesi var tàbi / sonuç͡ itibārile ve şurayı gelelim yāni osmannının itābından / atatürk cumūriyetinin ḳurtuluş savaşı başladī dönemlerde burda bulġarlar oturuyò önce / yāni kö͡ün bu şė͡inde / bulġarlar oturuyò / tabi istikĺaĺ savaşı başlayınca bulġarlar burdan gidiyor **(25)** yůnannar yėrleşiyor / tabi savaş ta uzun sürüy yāni ḳulay de͡il yāni / ve bulġarlar òturuyòr / şe yunannılar geliyò yunannılar yerleşiyo / ben şu anda yunannıların evinde böyüdüm / nasıl͡ anaTayım sana yani tābiri yannış olmasın ǵavur diyòruz da ōle de͡il / e ufaḳ ḳızanke bize işte ōlum ò ǵavurdan Ḳalma evlē derdik / áni sonunda bulġarlar gidiy yunannar yerleşiy burayı / yunannılar burayı yerleşiyò mu / ondan sōna atatürk bin doḳuzüz yirmi yirmüşte ḳurtuluş savaşı bitiyò mu **(30)** burdaki yůnannılar gidiyò / burdan mübāĺā mācırı di͡oruz / o şekil burdan gidiyòlar / bizim seĺānikten dedelerimiz geliyu buraya / há mübāĺā mācırı / burayı yerleşi͡olar / şini bizim kö͡ümüs ilK yerleşen ombeş͡ āne romannar / şini romannar çingene di͡üs ya çuçuḲlar / ben şini kütükte var / ombej͡ āne onnar / ama onnar yerleştikten sōra bizim dedeler de burayı yerleşiyò mu / yerleşince burda ormannıḳ varmış **(35)** ò romannarın da çalı sepet yapuyolar ya / he onnardan faydalandī için onnar da burda şe͡apıyo / topraḳ dālıyo / onnar da burda Ḳalıyolar / ama bi baḳıyolar bizim mācırları bura͡ı gelince bütün͡ ò͡rmannarı kesmişler / burdaki romannar gitmişler elmàlı taraflarna ḳaçmışlar / bu mācírlar kesmişler bizim ormanı diy yāni / yāni baḳ bu şē olaraḳ annatıyom bunu ani yaşlılarından aldīmıs şeye göre / neden onnarın işleri meslē o / ormancılıḳ bizimKilerin ise tarla áni şė͡apıyo **(40)** ve burdaki yunannıların͡ o zaman bizim dedeler merice ayıptır sōlemesi götürüyolar / ve merice Ḳarşı bıraḳıylar ordan geri gelüllar / a biri dedi de götürdüklerinde öküzlerini alıp Ḳarşıya geçirmişler / yonannılar da yaramazlıḲ yapmış yāni / bizimkilere / yani

malḴoçōlunun ḳalmasının bu kö͡ün áni uzatmayalım malḳòçūlu çiflī oldūndan dolayı / yāni yònannılar ve bulġarlar yaşamış ya yáni bu biraz şahsı olàcaḳ yāni bu şe͡i söyleyi **(45)** şini bizim͡urdan se[́]lānikten gelen dedeler sül[́]āle / ḳalabalıḳ gelmişler òturmuşlar burayı / ve köyler tabi belli işte başa͡ıl bayramlı atıyòrum şey köyler / o zaman genşler gidiyòlar başa͡ıla atıyorum ākö͡e dü͡üne / yani deliḳannılar yāni öle deyim / gittiklerinde ḳalabalıḳ gidiyòlarmış / bizim malḳoşlular / işte o ḳıza baḳtı deliḳanlı bu buna baḳtı onu ḳōluyolarmış / onnar ḳōlarken bizimkiler de bir͡oluymuş / ne͡abıyosun sen şini bir͡olunca ordaki insannarı ırpalıyosun **(50)** ama (?) neden / bir tutuyolarmış yāni birbirini etkilemesinner diye / yāni dü͡ünnerde bütün āköylere gittī yerlerde deliḳannılara bizim kimse dòḳunamıyo / yāni bir tābiri de yunandan áni geldī için ġavurmalḳoç diyo ama esas tārīcesi malḳoçōlunun çiflīmiş /

-XLI-

Abdurrahman Toktaş
Yaş: 61
Yer: Saçlımüsellim
Konu: Köydeki imkânlar, Askerlik

abdurrahman tȯḳtaş / atmış bir yaşına girdim / elli sekizliyim ikinci ayın ikisinde dōdum / evet ep burda yaşadım / ikinci devrem bu / başḳan ͡olaraḳ yirmbeş senelik Ḳōparatif başḳanıyım / başḳannıḳ ta bende ḳōpretif başḳannī bende / sulama tarımsal ḳalḳınma ḳōparatif başḳannī / yirmbeş senem ͡orda / mūtarlıḳ ta ikinci dönem ͡oldu / başḳa bi şey sorcān kȯ͡ümüs yörük **(5)** yāni başḲa cins yoḳ yāni / bu yaptīmıs işler çifçilik hayvancılıḳ / başḳa da kȯ͡ümüzde yȯrük ͡āricinde iç kimse bulunmas / başḳa ta͡a ne sȭleyim yāni / kȯ͡ümüs bȭle yāni / bȭle bi şey yoḳ yāni / köy çoḳ göç verdi / atmış sekizden beri kȯ͡ümüs çoḲ göç veriy / gerçi şu andaki nüfūsumus elli āne / yav nüfus çoḳ ta normal ėlli āne ḳaldı şu anda yāni / iş yüzünden / arāzimis ḳısa / yāni bu tapulaştırma geldi yėrler parçalandı / tabi / epsi dāldı satılan satıldı / arāzi az **(10)** yāni bundan dolayı vatandaş dışarı gitti yāni / ȯḳul vardı oḳul vardı oḳul aşă yoḲarı ombeş seneden beri oḳullar ḳalḳtı / bi de şindi taşıma sistemine girdi / kȯ͡ümüs oḳulu yıḳıldı / orası boş bi arazi / ȯrda birās evelde bu sayın valimizin bize bi (?) bu köylere dȕ͡ün salonu yapmaḳ ͡amaçlan işt ͡onu ḳullanmaḳ istiyiz yāni / parḳ ta var ͡ama kȯ͡ümüzde çucuḳ yoḳ kime parḳ yapayım / bi bayramdan bayrama geliy / yāni kȯ͡ümüz böyle yāni / ufaḳ köy / yȯḳ zāten ȭle yoḳ uzunköprüye de gitmiyler **(15)** yoḳ / epsi dışarda (?) / baba (?) şe͡ire ḳalḳıyo orda çocūnu orda oḳutuyo yāni / burayı gelmiyi / yoḳ bizim ic yoḳ yāni / tabi yaz günü geliy ͡işte çȯcuḳlar attā bu sömestire tātilinde gelüy / sād ͡o zaman yāni di͡erleri yoḳ yāni / sālıḳ ͡ocā yoḳ / ocamıs ombeş

günde bir doḳtorumuz geliy uzunköprüden / sālıḳ ucāna / o geliy yāni ombeş günde bir / sālıḳ ocā yoḳ köümüzde /

(20)

(Askerlik)

ben askerlīmi şēde yaptım / acemi birlīni malatyada usta birlini ḳars ardaanda yaptım / yirmi ay yaptıḳ **(25)** yirmi ay yaptıḳ yāni / o zaman arabala giderdik be ḳardeşim o zaman şey yoḳtu ki ōle bol vesāit yoḳtu ki / meselā şėden malatyadan bindirdiler bizi şeye tirene ḳarsta indik / ḳarstan ardaana geçtik yāni / o zaman böle bi teknoloji yoḳtu şini teknoloji oldu yāni / tabi yapılırdı / şini yapılmıyi esKiden çoḳ yapılırdı / geçen afta var benim bilāderim yaptı cāmide oḳuttuḳ / şini yoḳ artıḳ / yāni para yoḳ / ya yeni ev tutuyü meselā ombeş mesel benim biz yirmbej kişidik **(30)** tutardıḳ meselā yirmi kişi burda bi ēlence yapardıḳ yāni / tabi yirmi kişīle / tabi tertibim benim de ėlli sekize birdik yirmi kişi gittik / ama şini ònnar ḳalḳtı artıḳ / şini ōrenciler girdi / tēcil ettiriyi uzadıyi / yāni toplu bi askerlik gidiş yoḳ yāni / işte geçende bi kardeşimiz gitti bizim yēnimiz gitti / işte burda bi cāmide dovā yaptıḳ ona ōle gitti yāni /

-XLII-

Salih Tuna
Yaş: 83
Yer: Saçlımüsellim
Konu: Hayvancılık, Kurban kesimi

otuz altı dọumluyum / aşă yoḳarı / fazla da götürme da ī̇tiyarlamaylım azcıḳ genç issetmē ūraşıyim kendimi / şindi paşam burda dōdum burda bọ̈üdük / iki kişi var benden bọ̈ük biri

istanbulda biri uzunköprüde / ben kendi gördūmü Ḳonuşmaḳ istiyọrum / senin benim āzından

şunu dedi bunardan iç oşlaşmıyọrum / get işine yat / yatmiyım / geçennerde ufacıḳın (?) beni şāi̯t yazmışlar uvaya gittim **(5)** mutar yazdırmış beni zăten āzadım o zaman / bilirkişi olaraḳ olur olmaz yere çāriylar / senin avḳat anım ḳız / amıca dedi bė̊le bė̊le / ben sana dedim üc çocuḳ babasıyım ayatta / gördūmü kendi bildī̇mi sana bi şeyler sülecem / nee sıır ayvanı gelmei̯ burảyı / daa öyle derke ben çaḳtım dāvăyı / neden / meriç tarfını devlet el ḳoymā ūraşıyler / onunçin arayler araştıriyler / dedim ki bu anda nişin ayvannar gelmiy burlara dėdi / ọ nadas **(10)** neye gelsin / bozuldū zamảnnar geliyler dėdim ben de / çevirdi / tekrar gene aynı döndü söylemē / seni dedi ḳafa salladı bana / neys bıraḳ ḳonuları ōle oldu yāni / şāi̯tlē çoḳ götürüyler beni orayı burayı gidiyim / ben hanımlan ikimis hanımım da buralı bu köylü / ben de şindi bunnarı benim büyüklemden duymamı ḳonuşçam / doḳsan üç mācırı / burası / seĺānikten gelme / neden saşlımüsellim / burda çiflik varmış / adamın adı da müslümmüş / bi izmetçi hanım tutmuşlar **(15)** burdan adam giderKen ne demiş / hanımın da saçları çoḳ uzunmuş / oturdū zaman yere Ḳadaraymış / saçlımüsellim olsun burası demiş / saçlımüsellim / ordan benden bọ̈üklerim bunnarı sülerdi unnarı

duydum ben onnardan / yáni bu / bu ḳadar benim bildim / saçlımüsellim doḳsan üç mācuru ama müslüm ā saçlımüsellim Ḳaldı bura denir / ȯrdan dērler yāni / o zȧmannar böyle dirmene gidüyler keten çoal var yoḳ öyle naylon falan ic bi şey bi yerde yoḳ **(20)** uzunköPrünün daa girerken gitmişindir uzunköprüye / şindi su aḳıyi / alt tȧraftan da üst taraftan da su dirmeni vardı / iki teKerlekli babam beni getirdi ȯrayı / bıraḳtı o binen ḳā merdivennerden ben çıḳarsın yoḲarı / (?) ama ḳaşlarda oldūnu bilemēcem şindi / ama ii aḳlım eriy er şeyi biliyim / bubam dērdi ki ōlum düşersin / düşcen mi burdan båba dērdim ben / da tabi o zaman ȯndan sōna büüdüm / bu márada basmadıḲ yerim yoḳtur yāni **(25)** bu yaşa geldim yāni / bu yaşa geldim yāni / o yüzden sālıḳlıyım ben dėycem /

(Kurban Kesimi)

(30)

beni şey istediler gitmedim / nasip olmadı / mekkeye / tabi / aşă yoḳarı senden büüktü o / aşă yoḳarı / şöfördü / seni dėdi götüreyim baḲ dedi deve yüzersin / ben ne dedim biliyin mi allā canımı al bi anda nası dedim / benim işim dil o dedim ben / deve işin / çünkü burda sīr ayvanı da yüzdüm ben ama kesmedim yāni / bi tāne kestim baltalamada / şey deyince bana paytar o işi yaptım **(35)** fakaT gitmedim yāni / ā kesemem mi / çoḳ ayıp / daa çıḳarkán bayram namazına sāli aġa bana gel baḳ paşam bi şey süleyim sana / falan sōledi evel ona gitmem lāzım sōna ona gitmem lāzım / yarım saat içinde alıyim deriyi ben üstünden işim bu çünkü / bi daa bi şey süleyim / senin yaptīn işi ben yapamam benim yaptīm işi sen yapamasın / benim bilek ȯynar senin çene ḳol oynār böyle işte / ade / çapa sapı bilmem neler benim elimden çoḳ gelir öle şeyler **(40)**

-XLIII-

Müessel Kaya
Yaş: 57
Yer: Sığırcılı
Konu: Evlilik hikâyesi, Kış hazırlığı/Yemekler

müessel ḳaya / atmış iki doumluyum / eskiden çoḳ iki gün iki gece ȯluydu / zāte eşimi sevdim ḳaştım / on sekiz yaşında / ḳaştım / ic görmedim / gördüm yāni bi kere gördüm iki üç ay sevgili olduḳ olmadıḳ eskiden büle telefonnar yoḳtu / arabalar yoḳtu / gidip gelme yoḳtu / ḳaştīm zaman annem båbam almanyadaydı / ben sādece dedeyle neneyle ḳalıydım båbānnemle **(5)** onnar baḳardı bizi / sōra ḳaştım işte on sekiz yaşında almadı båbamla annem bizi almanyaya / alcāz alcāz alcaḳtılar ep yaşımızı beklediler / geldim bırayı ḳaştıḳtan sōra dedem sora sora gelmiş elçili var burda / elçiliye gelmiş / bi foturaf vermişti eşim bana / foturafı ḳaynana yelē örülürdü / ḳaynana yelēnin içine ḳoydum / ȯ foturafı / ȯ foturaftan bulmuşlar / foturafı bulunca a bu ḳaştı demişler / almış on dedem eline elçiliye gelmiş / elçiliye geldeen sormuş **(10)** dėmişler eşimin babası da mūtarlıḳ yapmış / dörT dönem mi vallā üc dönem mi / sonra orda sormuj dedem demişler bu olsa olsa mūtar üseyinin ōlu olur / ėşimin saşları vardı büle eskiden saç bıraḳılırdı / şindi de bıraḳılıyi / e bi dönem yoḳtu / öle saşları vardı / sōra müsellime geliyler / bu yaḳın köümüz var ya ȯrayı gelmiş orayı da gene sormuş dedem / bilmiyler bu köün adını bilmiyler / yoḲ / eskiden yoḳtu büle gidip gelme / şindi her yere düüne gidiis **(15)** eskiden yoḳtu / sōra gelmij gene orda sormuj beni / demişler bu ḳarşıki köyde / mūtar üseyinin ōlu / sōra burayı geliy / ama bis tabi ḳaştīmız içi yoḳuz evde / ḳayınvāldem var / burda üş ta onnar sıralı / ėşimin amıcaları var bu ē übür yola ḳadar çıḳıyi arsamıs / ḳalabaydı çoḳ āneler / sanki gelmij sōra dedem burda sormuj bizi / burda demişler / ḳaçmıj deye / getirin demij kendine sorayım / sōra babama çeKmijler işte telġıraf çekiylerdi evel **(20)** telefon yoḳ / telġıraf çeKmişler / båbamla annem geldi / sordular / kendin mi ḳaştın kendin

mi sevdin sevdim ḳaştım dedim / ḳaldım / güle güle geçin dediler / ondan sōra üç ay sōra düünümü yaptılar / ḳıştı mardın on ikisi miydi neydi ḳaştım / ḳıştı / nisan mayız gibi düünüm oldu / düünümde iki gün iki gece oldu / alaylar olurdu / tıraşlar olurdu / dāmāt tıraşı dērdiler / siz belki bilmesiniz onnarı / şindi ḳalḳtı tıraş mıraş yoḳ / asḳılar asılırdı ḳadınnar asḳı asardı **(25)** geline / basma asılırdı asḳılar / asḳı asılırdı gece / oyunnar normal oyunnar aynı şindiki gibi oynúylar yāni oynardıḳ / davulla / davulla çalġı tutardılar daul bi em çalġı em davuldu benim düünümde / tabi / öle olduḳ e işte alay günü de burda toplanırdı millet yemek verilirdi / erkeze / erkekler içki içilir / şimdi içki de ḳalḳtı er şey ḳalḳtı /

(30)
(Kış hazırlığı/Yemekler)

çifçilik yapıyüz yavrum domatiz ekiyiz biber ekiyiz er şey bis kendimis çıḳarıyiz / yēcēmizi dolabımıza atıyiz / evel sene meseĺā çoḳtu şeim domatizim çoḳtu sattım ep / yapıp yapıp salçaları **(35)** ama bu sene ōlum şēdeydi almanyada / orayı gitçektim onun içi ekmedim / áni yapıyis salçamızı yaparıs / dolaba da atıyis / yáni ḳonserve şindi eskiden ḳonserve şişeleri ȯlurdu / şind dolaplara oluyü / poşetlere / dōruyüm paTlicanı meseĺā ḳızardıp ḳarnıyarıḳlıḳ poşet poşet ḳoyuyüs / maḳarnayı ḳusḳuzu kendim yaparım / kesmemi kendim yaparım maḳarna meseĺā / ḳulaḳ yaparım / yufḳa yazarım / yufḳa bu bāçeye ḳururus / ḳomşularım geliyi orda peçḳam var orda ocaḲlīm var orda **(40)** ȯnnara / yaḳarız onnarı onnarın üstünde sendiririz yufḳalarımızı / küĺā yaparıs küçük küçük küĺā yaparıs / küçük yufḳa yaparıs / küĺā bu ḳadarıya ḳadar onnarı ıslatıp içine malzeme ḳoyuyüz / meseĺā ḳıyma ḳoy kesik ḳoy / yālayıP ḳızardiysın yenden ısladiysın ḳabariyı / ḳabardıḳtan sōra yenden tavada pişiriysin / ayni normal yufḳa oluyu / ani er şeyimizi kendimiz yapiyız bu sene torunnarım var üş tāne biri almanyada ikisi bırda **(45)** bi ōlum bi ḳızım var bırda şeyde ḳızımın / almanyadaki de bi ḳıs / bi ḳızım bi ōlum zāte kendimin / üş tāne de

torunum var / torunnara kesme yaptım / kesme deriz bis şeye maḳarnaya / ıspanaḳlı / ıspanaḳlı maḳarna yaptım / domatizli maḳarna yaptım / şey pancar mı pancar eraĺde ḳırmızı pancar ondan ḳızım aldı iki üç kilo / ȯnu rendeledim / rondodan geçirdim güzel hamırına / aynı südünü yımırtasını ḳırıyim / hamırını ḳariyım **(50)** ondan sōra yazíyım ḳırmızı oluyȯ / ıspanā da ayni şekilde onu da rondodan geçiriyim amırına ḳatıyim o da yeşil ȯluyȯ / renǵārenK o ister ḳarıştır / ḳarıştırdıḳ almanyalı torunuma gönderike ḳarıştırıp ta gönderdim epsinden / ȭle yolladım / çoḳ seviyler çoḴ yiyler yāni / bizim kendi çocuḳlarım da amır̲ işini devamlı yaptīmız̲ içi er şey yapíyız̲ ȭle yaparım er şeyimi / taranamı kendim yaparım / torunnarıma ayrı yaparım tatlı tarana / e biz acı yeriz ȯnnar tatlı **(55)** ȭle / kesme çoḴ çoḳ güzel / çoḳ lezzetli oluyü ele gene domatizlisi ben domatizlisini daa̲ ani terci ederim / dā bi lezzeT veriyi / ıspanaḳlı da güzel de / domatizi de dūrayıp ȯnu da rondodan geçiriyim ḳoyuyüm̲ amırına / evet dörT türlü maḳarna yaptım bu sene / sāde yaptım / ḳomşular geliy yardıma epimiz birbirimize / er zaman bulunuyüz / ani er zaman gelirler / gördüler mi ani bi şey nābuyün dediler mi bugün baḳ kimse gelmedi tarlaya gittim görmediler beni **(60)** toplanırız̲ ani ḳomşuluḳ birliK var çoḳ / áni yaparız berāber

-XLIV-

Şaban Kaya
Yaş: 59
Yer: Sığırcılı
Konu: Köy işleri, Köyün coğrafyası hakkında bilgi

şaban ḳaya / sīrcılı kö͡ü mūtarı / bin doḳuzüz altmıj do͡umlu / birinci ayın yirmi altısında dōmuşum / sīrcılı köyde / aḳtif͡ olaraḳ altı yıllıḳ mūtarım ama yirmi üç yıllıḳ ḳōpretifçilīm var benim / ḳopretif māsibiyim / bu dönemde çifçiliklen͡ ūraşırız / kendi işlerimizlen / mūtar͡ oldūmuzda da kö͡ümüzün bāzı sıḳıntıları oldu / işte onları yapmaya ūraşıyiz / kö͡ümüs altı͡üz yetmiş yıllıḳ **(5)** en eski köy bizim kö͡ümüz / ani osmannının o zȧmanki şeylerinden mesel āları ōsun / kö͡ün adı sīrcılı kö͡ü de sīr çoḲmuş o zaman / çiflik varmış / sı͡ır ordan gelir bizim kö͡ümüzün͡ adı / yaşantılarımız nedir köy yaşantılarımıs / çifçilik ḳavun ḳarpuz buydey işte / yoḳ yoḳ bitti / tabi genşlik ḳalmadı / benim bi ḳızım bi ōlum vardı / biri ḳızım evlendi uzunköprüde / ōlum evlendi o da almanyaya gitti biz ḳaldıḳ eşimlen berāber iki kişi / e gene genşlik kö͡ü terk etti iş sāsı olmadīndan dolayı **(10)** kimisi oḳudu kimisi ıstanbul çorlu çerkez͡ edirne uzunköprü derken yavāş yavaş übür tarafa çekildik bizler de / türk / ij bizim kö͡ümüz ani ne bulġar kö͡ü olmuj ne yunan kö͡ü / sādece teK ırḳ ġacal dērler bize / ani ḳarışıḳlıḳ yoḳ ama sōradȧn ġacal deyince mācurlar gelmiş / bin üçüz doḳsan͡ üç mācuruyuz bis / tabi / hani eskiye dayanan en eski mācurlar meseĺā bin͡ üçüzlerde doḳsan͡ üç mācırı derler benim dedemler bis onnarın babaları da doḳsan͡ üşte gelmiş **(15)** kimimiz yunanistan kimimis bulġaristan / benim ninem yunanistandan gelme dedem he dedem yunanistandan / anne tarafım gene bulġaristandan gelme / áni bizim kökenlerimis osmanlıya baḳarsan bulġaristan yunanistan seĺānik göçmenleriyis / atalarımız gelmiş tabi / gelmij bırayı ani o

zamannar bȭle köy yoḴmuş yerleşmişler / ama o zȧmannar ālıḳlar bėylikler varmış / beylik üzerinde zāten burası deylim sizin aslą̆an merasına Ḳȧdan beyinmij kemaĺ beyin **(20)** zāten kemaĺ beylerinden alınma bizim bu yerlerimiz̆ epsi / azatlı kū̆ de almıj bi ḳısmını biz almışıḴ bi ḳısmını da elçilide ālar almıj / kemaĺ beyinmij beyliklerden gelen bi yerliyiz biz burda / şurda da sādece araP mezarlī düyler mezarliyın da ḳonumunu kimse bilen yoḳ / eski bi tāri bi mezarliyımız var ȭle duruyo orası da / araP mezarliyı düyler / arap baba di̯üz zāten ona / baba deye mezarlar var orda duruyȯ ȭle **(25)** duruyu şu anda duruyȯ onnar da / çoḳ ormannıḳ ȯldu / şurdan baḴ baḳtıyin vakit gözükür̆ orası / ben ȯrayı müracaat ettim faḳat kimse de ilgilenmedi şu ana ḳą̆an orasıylan / ben ep istedim urası güzelleşsin böle tārī̄ yazılar vardı taşlarda kimse de bilmū̄ ne yazıldiynı / ani mezarliymızda da bizim yabancı böle eski türkçe yazılar var mezarlarımızda yāni / kimse kimseyi bilmi̯ü artıḳ / bilinmū̄ tabi en eski mezar yirmi altı dölüm yer işte mezarlıḳ doldu bizim **(30)** ani en eski mezarliymız bizim bunnar yāni sīrcılı kȫ̆ünün ḳonumu bu

-XLV-

Ahmet Çakmak
Yaş: 82
Yer: Çakmak
Konu: Köyün tarihçesi

benim ismim āmet çaḳmaḳ / seksen iki yaşındayım seksen üçe gircēz yāni / seksen iki yaşında dolu dolu / tabi yetmişten beridir uzunköprüdeyim yazın burda ḳışın ordayım / yetmişten beri
/ bizim sülāle ḳurmuş köü / yedi āneymişler / mācırlar sōra gelmiş zàten mācırlar şe tāsilde
şēde bin sekizüz elli altı ilk mācırı bin sekizüz elli altıda **(5)** òndan sōra doḳsan üç mācırı deniy bin sekizüz yetmiŞ yedi rus arbi / o şekilde / ondan sōra yirmi sekis mubādele mācırı yirmi dörT mubādele mācırı yirmsekiz gene mācır o da mācır var ama ònnarın mubādele dīl yāni / o şekilde burlara gelmişler / biz ònnarı bilemūz tabi o şekilde / yedi āne ḳurmuş burasını / nerden geldīni bilemūrüz / yāni bizim burası bizim dedeler ḳurmuşlar burasını / áni biz şindi **(10)** zăten insannar yedi nesline Ḳàdar yāni dedesin dedesi yedi şeine ḳadar bilmesi şart düyler üle mi / òrdan ötesini bilemiyus / o güne ḳadar biliyiz yāni şindi / bizim sülāle bu şekilde / aşā yoḲarı üçüz veya dörtüz senein mazisi var yāni bizim ānenin olaraḳtan ama dā yoḳarsını bilemūs / en şei bi ali dede var işte ulaşabildīmis o / burda çaḳmaḳ baba varmış bi Tārihteyken / ama bizimle ilgisi yoḳ / o şekilde çaḳmaḳ ḳoymuşlar / mezarlıḳta da şei var bizim ḳabristanda ḳabristanı vardı bis çöcükken **(15)** gelip taşlar falan vardı āran çocuḳları getiridiler òrayı şēdirdiler bayā bayā şifa gibi bi şey gibi o zamannar / işte bi áni bātıl inaş getiridiler / orda işte tavuḳ keserler bilmem ne keserler / bāzı yerlerde var mı tabi ki var bāzı yerlerde de / o şeKilde yapardılar / biliriz yāni / ònun

şe̯i üzerine çaḳmaḳ ḳalmıj bura (?) / çaḳmaḳ dede çaḳmaḳ dede / ama bizimle ilgisi yoḳ yāni / bizim süĺāleyle ilgisi yoḳ

Metin Dışı Örnekler

Çalışmamızda yer vediğimiz metin dışı örnekler, derlediğimiz metinler içerisinde bulunmayan fakat bölgede sıkça görülen bazı ses ve şekil bilgisine ait özellikleri belirtebilmek amacıyla kullanılmıştır. Bu örneklerin büyük bir çoğunluğunu ise kayıtların belirli bir süreyi aşan kısımları içerisinden alınan seçki cümleler oluşturmaktadır.

ḳāz<kaz (MDÖ)

dönmuş *elcēzleri* ḳızanın (MDÖ)

adi git şini *sālıcaḳla* dèrler (MDÖ)

alışḳanlıḳ olmuş‿er sabā ayni (MDÖ)

polise şiḳāyet *tutanaḳ* tutturmuş (MDÖ)

ālecek giderdik bā kazmā (MDÖ)

güzēcenik toplārsın bi top sararsın (MDÖ)

iricene bi ōlancāzdı o birāz (MDÖ)

bilmem ki *sizde* nası yapılıyi (MDÖ)

sizden eve gelirkesine ūradım pazara dedim (MDÖ)

ins'ān *bunca* insan ama para yoḳ (MDÖ)

şunun ilèrsinde bi baḳḳal vārdı eskiden (MDÖ)

sōra *şuna* koyup pişiriyiz alt‿üs (MDÖ)

toplaşırız ḳomşularla *şundan* bundan dērke aḳşam‿ōlur (MDÖ)

ḳonuştum *onca* dil dȯktüm ama dinletemem (MDÖ)

dā fazlası yok *onlarda* ekseri bi kilo (MDÖ)

bārı bana tē ḳarşıdan (MDÖ)

diyim‿*āyır* ben istem̄im iC bi şēcik (MDÖ)

diktim‿*elbet* (MDÖ)

çabucaḳ *yeşerī̄* onnar (MDÖ)

důrumlar *düzelirse* yaza gene geleCekler (MDÖ)

çuvalı *silkelèrsin* i̇̄ce (MDÖ)

ōlan gelirmiş asKerden ***yapasınız*** bi dün̄cük ona emen (MDÖ)

Onca yol *gitmişiniz* dȯ̈nülür mü (MDÖ)

dedim ic *görmesin* gene beni (MDÖ)

allā cezasını vere (MDÖ)

siz bāli güzel günner göresiniz (MDÖ)

pintisem e͡er nōlayım (MDÖ)

ben dērim *zenginseler* vereCeKler zeḳatını (MDÖ)

ȭle *diyeydim* keşke (MDÖ)

ev *yaptısak* illem er şeyi emen almaycāz (MDÖ)

bi kere ḳonuşmam dedi̇̄se dünyā āret ḳonuşmaz (MDÖ)

bi kere dȭmüş isem gèlsin sȭlesin (MDÖ)

er şeyi ben *yapçaḳsam* sana ne i̇̄tiyaç var di mi ama (MDÖ)

gelcekseler gēsinner bȭle olmaz ālimiz (MDÖ)

SÖZLÜK

-A-

a͡aç : ağaç (I/8)

a͡ar : ağır (XXIII/65)

ābuban : ağababan (V/25)

acamıyız : acemiyiz (I/33)

ādi͡in : hadiyin (VIII/9)

aġasınnan : agasıyla (XVIII/7)

a͡ıda : ağda (XXXV/57)

ajıḳlıdır : acıklıdır (XVII/24)

aḳarceda : akarcada (XXXV/42)

alana : halana (V/27)

aldadıp : aldatıp (IV/51)

aḳdo͡an : akdoğan (XXXVI/1)

aḳtī : aktığı (XVI/34)

ālārsınız : ağlarsınız (II/1)

alaylın : alayla (XXXV/36)

alınıyi : alınıyor (X/21)

allāyla : allahla (IX/4)

aluydün : alıyordun (XVI/38)

amuru : hamuru (VI/22)

ānádın mı : anladın mı (XXXIV/7)

anadol : anadolu (XXII/12)

āne : hane (XL/32)

ānecim : annecim (XX/12)

anessezi : anestezi (XXXIII)

anġını : hangini (XX/15)

áni : hani (XLIII/60)

anlatıyim : anlatayım (XL/12)

āĺā : hala (XXXIV/9)

arabalan : arabayla (XX/29)

araçlıḳ : harçlık (XXXIII/4)

aramı̊yü : aramıyor (VIII/17)

arbında : harbinde (I/10)

arcamā : harcamaya (XXVI/49)

ardāliye : hardaliye (XXV/16)

ārette : ahirette (III/102)

āriç : hariç (XXXVI/2)

armanları : harmanları (I/7)

arnȧu̯tum : arnavutum (XXVIII/35)

arpalıa̯ : arpalığa (XX/40)

artıḳın : artıḳ (XXXIII/6)

arzadan : arsadan (XVI/42)

asılıyü : asılıyor (XXXI/10)

aslāndan : aslıhandan (XXII/21)

astayım : hastayım (III/12)

aşā : aşağı (X/14)

āşamdan : akşamdan (XX/19)

aşȧrıya : aşırıya<aşrıya (XXXIII/36)

atıyler : atıyorlar (VI/42)

attıriylar : attırıyorlar (XXIV/49)

ātunu : hatunu (XXXV/8)

avırda : ahırda (XIII/25)

avḳat : avukat (XLII/6)

avustozun : ağustosun (XXIII/57)

ayāḳabı : ayakkabı (XXXIV/58)

ayatta : hayatta (XLII/7)

ayde : haydi (XXXIV/27)

ayli : hayli (IV/30)

ayni : aynı (XLIII/44)

ayvannarlan : hayvanlarla (XIV/15)

āzını : ağzını (III/124)

azmedemiy : hazmedemiyor (XXIX/8)

azīne : hazine (XXI/21)

-B-

bểle : böyle (XXIX/1)

bā : bağ (XXXII/32)

båbam : babam (XXVIII/12)

bāçede : bahçede (III/89)

baġaşlara : bagajlara (VIII/10)

bajḳa : başka (XVII/4)

baḳıyiz : bakıyoruz (XXIV/18)

bālārdıḳ : bağlardık (XXX/4)

bāle : bari (XXXIX/34)

baã͡ : bana (XX/27)

bárāber : beraber (XXXIV/59)

baraş : baraj (XVI/19)

bāre : bari (XI/14)

başlārlar : başlıyorlar (II/14)

başrılı : başarılı (XXIX/9)

bāya : bağa (III/92)

bayraḳlārlan : bayraklarla (XXVI/40)

bāzi : bazı (I/5)

bej : beş (I/55)

beKi : belki (XXIX/14)

be͡enmiyler : beğenmiyorlar (XX/12)

beyendi : beğendi (IV/29)

bıraḳıyler : bırakıyorlar (VI/43)

bıralı<buralı (XVII/1)

bıras : biraz (XVII/60)

bırda : burda (XVII/81)

bic : biç (XXXIII/60)

bilemēcem : bilemeyeceğim (XLII/22)

biĺāderim : biraderim (XLI/28)

birās : biraz (VII/25)

bi̊rda : burada (II/35)

birmannar : birmanlar (III/104)

biS : biz (VII/21)

biştik : biçtik (VI/29)

bitecē : biteceği (III/115)

bitiveriyler : bitiveriyorlar (VII/17)

bitüydü : bitiyordu (XXII/19)

bōle : böyle (X/24)

bobalarımıs : babalarımız (I/63)

bōçaları : bohçaları (II/25)

bombalācaḳ : bombalayacak (XXIII/70)

borda : burda (XX/44)

böber : biber (XX/10)

böydüler : büyüdüler (XI/11)

bo̅rek : börek (XXV/20)

būday : buğday (XXIII/9)

bujuḳ : buçuk (XXIII/2)

bulġarlarlan : bulgarlarla (XXI/15)

buliz : bluz (II/33)

bulmā : bulmaya (III/123)

bulurlarsa : bulurlar ise (III/125)

bu̅me : büyüme (XV/1)

bu̅me : büyüme (XVII/1)

buralāna : buralarına (X/15)

buralāna : buralarına (X/15)

buraı̯ : buraya (XLI/37)

burasi : burası (XIII/13)

buya : boya (XXXIV/61)

buydey : buğday (XLIV/7)

büber : biber (VII/7)

büle : böyle (VIII/2)

bü̯ük : büyük (XXXVIII/21)

-C-

cā̯ilse : cahilse (XXIX/24)

cerrāpaşa : cerrahpaşa (XII/10)

cıvarlarıydı : civarlarıydı (XXXVII/4)

ciġaranı : sigaranı (XXX/8)

cōrafya : coğrafya (XXI/22)

-Ç-

(türkü) çārılardı : türkü çağırırlardı(çığır-) (XIII/21)

çălaa̯n : çağlayan (XVII/1)

çalışıyú : çalışıyor (XXVI/15)

çaa̯r : çağır (XXXVII/17)

çavış : çavuş (XVIII/27)

çåvuş : çavuş (XXVI/12)

çekiliyılar : çekiliyorlar (XXIV/11)

çemile : cemile (XX/22)

çıḳarkán : çıkarken (XLII/34)

çıḳarḳana : çıkarken (XXIII/28)

çibiḳlan : çubukla (XVII/83)

çiçē : çiçeği (XII/13)

çif : çift (XXI/11)

çifçi : çiftçi (XXXVII/1)

çikamiyırım : çıkamıyorum (XXXIV/12)

çinar : çınar (XXXV/61)

çivt : çift (VIII/12)

ço͡u : çoğu (XXXIII/57)

çocuḳ̇ḳ̇an : çocukken (XXXVI/28)

çoḳ̇ udu : çok idi (XXXIX/24)

ço͡al : çuval (XLII/19)

çöcúḳ̇ḳ̇a : çocukken (IV/16)

çöcügler : çocuklar (III/125)

çöcü͡em : çocuğum (XXXIX/28)

çurba : çorba (XXXV/17)

çünki : çünkü (XXIX/21)

-D-

dā : daha (VIII/11)

dādan: dağdan (III/139)

dadı : tadı (XVII/60)

daḳ̇ḳ̇a : dakika (XXIII/74)

dā͡ilinde : dahilinde (XVI/21)

da͡ul : davul (XLIII/26)

dāre : daire (VI/5)

dāttılar : dağıttılar (XXVI/35)

davullāla : davullarla (VII/17)

davullàrlan : davullarla (VI/3)

dāyı : daha (VI/20)

dayim : dayım (XIII/37)

dȭdük : dövdük (VI/30)

dedı̄m : dediğim (XXXIV/62)

dememdeyim : demimdeyim (IV/68)

deam̆ et : devam et (XL/10)

deę : diye (XXVI/42)

deerleri : değerleri (XXIII/21)

dėi : değil (II/4)

deiştiriliyo : değiştiriliyor (XXI/25)

dērler : derler (XLIV/12)

deycēm : diyeceğim (XXXIV/63)

deyil : değil (III/79)

dēyim : diyeyim (X/17)

didi : dedi (XXXI/6)

die : diye (IV/50)

dirmenci : değirmenci (XXVI/40)

dişardan : dışardan (XXVIII/4)

diyler : diyorlar (XXV/13)

diyolā : diyorlar (XXIII/32)

diyü : diyor (VII/26)

diziliyüz : diziliyoruz (XXIII/71)

dizlēmize : dizlerimize (XXIII/68)

dīl : değil (XLV/6)

dīmiş : diyormuş (XXVI/44)

dolduruyduḳ : doldururduk(<doldurur idik) (XXXIII/33)

domatizdir : domatestir (VI/14)

do͡arken : doğarken (IV/121)

dōrardıḳ : doğrardık (XXV/8)

dōru : doğru (V/13)

dovā : dua (XLI/33)

dovaḳ : duvak (II/33)

dö͡ülen : dövülen (XXVII/14)

dönüyüm : dönüyorum (XXII/15)

duḳuma : dokuma (XXIII/15)

duḳuzun : dokuzun (XVI/2)

dūma : doğma (XVII/1)

dumanlan : dumanla (XXXV/23)

dūmlu : doğumlu (XXXIII/1)

dūmüş : dövmüş (XXIV/22)

dūrulma : doğrulma (XXIV/9)

duruyuz : duruyoruz (X/23)

duvāsını : duasını (XXXV/8)

düküyörum : döküyorum (XXXIV/56)

dülüm : dönüm (XVI/34)

dü̧ecen : döveceksin (XXVII/17)

dü̧ün : düğün (XL/10)

dünüşte : dönüşte (XVI/2)

düḱan : dükkan (XXXIV/25)

düşek : döşek (X/21)

düvenne : dövenle (XXXIII/34)

düyler : diyorlar (XLV/9)

-E-

ėyle : öyle (V/5)

ekilmē : ekilmeye (XXII/8)

ekiyiz : ekiyoruz (XLIII/33)

ėkmēni : ekmeğini (XX/29)

ėkseretli : ekseriyetle, çoğunlukla (XXV/42)

ekşimiK : lor peyniri için söylenmektedir. (VI/38)

ele̯ik ele̯ik : elenik elenik (XX/17)

ellēmizi : ellerimizi (XXIII/68)

emen : hemen (XXIV/43)

ėmetli : hamitli (I/6)

e͡er : eğer (XXVI/38)

engene : yengene (XXXI/5),

ė͡idi : iyiydi (XIII/20)

e͡itmen : eğitmen (XXVIII/22)

ep : hep (II/13)

epimis : hepimiz (X/29)

ėr : her (XX/15)

erkes : herkes (II/21)

eskikȫmüş : eskiköymüş (XXVI/65)

evcēze : evceğize (XVII/69)

evel : evvel (V/15)

-F-

fasüĺalar : fasulyeler (XXXV/21)

fasulya : fasulye (XXV/4)

fatān͡aba : fatahan abla (II/36)

fatme : fatma (IX/1)

filim : film (XXIX/5)

foturaf : fotoğraf (XLIII/7)

-G-

ġalķȧmayan : kalkamayan (XX/7)

ġalб́ba : galiba (XXII/18)

ġāyna : kaynana (XX/2)

ġayre : ġari (XX/6)

gē : gel (XXX/23)

gelbā : galiba (XXX/27)

geleᷝim : geleyim (XXXI/7)

gelinēne : geleneğine (XXXVIII/15)

geliy : geliyor (XLIII/16)

gelüllar : geliyorlar (XL/41)

genşlī̇miz : gençliğimiz (VI/9)

geşti : geçti (IV/30)

ġırebi : grebi (III/52)

ġıs : kız (XX/3)

ġızannarıma : kızanlarıma (XX/31)

giderseniS : giderseniz (XXIV/5)

gidiyüz : gidiyoruz (VI/28)

gönderiy : gönderiyor (XXVII/42)

gönlümüs : gön(ü)lümüz (III/180)

göremiyiz : göremiyoruz (XXIV/20)

görmē : görmeye (XXXV/11)

görüşüylerdi : görüşüyorlardı (XXXI/1)

günā : günah (XIII/39)

gündeli̯a : gündeliğe (XXXIII/37)

gündendi : gündöndü (XXXII/31)

günderemei̯z : gönderemeyiz (XXXIII/7)

gü̯ü̯m : güğüm (III/43)

güSel : güzel (II/11)

ǵavi̊rlar : ġavurlar (XIII/26)

-H-

hallaı̯n‿emri : allahın emri (III/19)

hamır : hamur (VII/8)

hij : hiç (I/35)

hiŞ : hiç (XXV/27)

hunudur : unudur (III/155)

hunudur : unutur (III/157)

-I-

ılăyı : ilahi (XVII/45)

ıspanaa̯nna : ıspanağınla (VI/25)

ıstambulda : istanbulda (XXVI/11)

ıstināden : istinaden (XXII/10)

-İ-

ibre͡im : ibrahim (XXXIX/21)

ic : hiç (XX/8)

ic güvēsi : iç güveyi (XXXIX/4)

içi : için (XXVIII/45)

idirlez : hıdırellez (III/123)

ij : iş (IX/9)

ijevite : ecevite (XXIII/61)

iḳadıḳtan : yıkadıktan (XXXV/8)

ilāyi : ilahi (XVII/50)

ī̇lik : iyilik (IV/69)

ilimon : limon (II/16)

illem : illa (XXXVI/13)

ingesi : yengesi (IX/1)

ingilisçeydi : ingilizceydi (XXVI/8)

iniylár͡ ordan : iniyorlar ordan (VIII/11)

inüydü : iniyordu (XXXII/14)

iprandıḳ : yıprandık (XXXV/1)

issetmē : hissetmeye (XLII/1)

istemes : istemez (IX/7)

istüysen : istiyorsan (XVII/25)

iş : hiç (XXXI/11)

işallā : inşallah (XVII/15)

işçēzine : işceğizine (XX/19)

işin : için (I/14)

iŞine : içine (I/7)

işlemēcek : işlemeyecek (XXVI/41)

işletiyler : işletiyorlar (XXVI/89)

itābından : hitabından (XL/23)

itfāye : itfaiye (XXXVI/27)

ītiĺalinden : ihtilalinden (XXIII/35)

ītiyācım : ihtiyacım (XVIII/10)

ītiyarlamaylım : ihtiyarlamayalım (XLII/1)

ittiyat : ihtiyat (XXVIII/8)

iveli : evveli (XX/29)

izā : izah (XXIII/62)

izmeti : hizmeti (IV/7)

-J-

jipleen : ciplerin (XXIII/74)

-K-

ķabariyı : kabarıyor (XLIII/43)

ķalbırlarlan : kalburlarla (XX/16)

ḳalıyú : kalıyor (XXIII/65)

ḳaliydüler : kalıyordular (XXII/26)

ḳa͡a : kadar (XXIX/6)

ḳanive : kanaviçe (XX/13)

ḳapayin : kapayın (XIII/32)

ḳār : kar (X/V)

ḳararǵā : karargah (XXIII/65)

ḳardaşmışlar(<karındaş): kardeşmişler (Sözcük, daha sonra uyuma aykırılık göstermiştir.) (VIII/4)

ḳarişmalikta : karışmalıkta (XIII/24)

ḳatmā : katmaya (XX/20)

ḳāveye : kahveye (I/43)

ḳavışlıḳ : kamışlık (XVI/32)

ḳaviruyus : kavuruyoruz (V/I)

ḳavurcaḳta (V/1)

ḳaybotmuş : kaybetmiş (XXII/4)

ḳaynınamı : kaynanamı (XXXIII/37)

kemīmi : kemiğimi (IV/45)

kertīne : kertiğine (XVI/19)

ḳıbrız : kıbrıs (XXXIII/21)

ḳırısın : kırarsın (XXV/21)

ḳıs : kız (V/14)

ḳısım : kızım (XXXII/29)

ḳızardiysın : kızartıyorsun (XLIII/43)

ḳızlàrlan : kızlarla (X/23)

kireş : kireç (III/37)

kişi̅le : kişiyle (XLI/30)

ḳocca : koca (XXIV/23)

ḳōlarken : kovalarken (XL/49)

ḳoşuyú : koşuyor (XVIII/26)

ḳoyce̯is : koyacağız (XXXV/35)

ḳoyce̯is : koyacağız (XXXV/35)

ḳoynları : koyunları (XIX/14)

ḳoyuyus : koyuyoruz (VII/7)

kö̯e : köye (XXIII/34)

ḳàrşılaşmam : karşılaşmam (XVII/16)

ḳucası : kocası (XVII/13)

kü̅den : köyden (I/2)

ḳullar : kollar (XX/16)

ḳuruttūmuz : kuruttuğumuz (VI/13)

ḳusḳuzu : kuskusu (XLIII/38)

ḳuvalārdı : kovalıyorlardı (XIII/2)

ḳuyuyuz : koyuyoruz (VII/7)

kül̀ā : külah (XLIII/41)

Ḳȧdan : kadar (XLIV/20)

Ḳōparatif : kooperatif (XLI/2)

ḱa͡at : kağıt (XVI/16)

-L-

lābaya : avaboya (XXX/26)

lāna : lahana (XXV/15)

ĺāyiktir : layıktır (IV/119)

-M-

mācır : muhacır (XXIII/47)

mācirleri : muhacırları (I/7)

mācurlar : muhacırlar (XLIV/13)

maḳarina : makarna (XXV/5)

makinalām : makinalarım (XXIII/21)

maḳyaş : makyaj (VII/21)

mālemizde : mahallemizde (IV/16)

māmud͡ aġa : mahmut aga (XVIII/29)

mānă : bir eylemi gerçekleştirmek için bir şeyleri mana etmek, sebep göstermek anlamında kullanılmıştır. (V/14)

ma͡allim : muallim (XXIV/20)

maazzam : muazzam (XXVIII/8)

márada : merada (XLII/24)

māsibiyim : muhasibiyim (XLIV/3)

māsus : mahsus (III/125)

māsüllerden : mahsullerden (XXXVI/2)

mazuta : mazota (XVI/23)

mēmet : mehmet (XVII/12)

meilli : meyilli (XXIII/68)

meraım : merağım (III/79)

meşur : meşhur (XVII/55)

meteʕan : metehan (XVII/12

mezarliyın : mezarlığın (XLIV/23)

mısāfirlerim : misafirlerim (XXXI/7)

milimetire : milimetre (XXVIII/59)

miendiz : mühendis (XXIII/33)

misir : mısır (V/1)

mōtar : muhtar (XXI/28)

mövlütlerde : mevlitlerde (XVII/50)

mubādele : mübadele (XLV/5)

muabirlī : muhabirliği (XXXIII/10)

muacırḳadı : muhacırkadı (XIX/10)

mu͡ammeTin : muhammetin (XVII/44)

musāde : müsade (I/13)

mūtāç : muhtaç (XXXIII/62)

mūtarın : muhtarın (VIII/6)

mūtarlıa : muhtarlığa (XVIII/10)

mutāyit : müteahhit (XXIV/41)

muzāfer : muzaffer (XXXIII/2)

mühtü : müftü (XX/42)

müjādele : mücadele (XXIII/23)

-N-

na : ne (XII/12)

náptı : ne yaptı (XXVIII/4)

nası : nasıl (IX/2)

ne͡i : neyi (XXXII/30)

ne͡iri : nehiri (XVI/11)

nere͡e : nereye (I/31)

nışannīm : nişanlığım (II/33)

nie : niye (XVII/9)

niḱā : nikah (XXXI/11)

no͡ut : nohut (XXV/4)

nūranın : nurhanın (IX/1)

-O-

oj : hoş (III/164)

oja : hoca (I/21)

oḳlāyı : oklavayı (VI/22)

oḳuTúyü : okutuyor (XXVIII/39)

oḳuyıyım : okuyayım (XXXIV/31)

oldūna : olduğuna (VI/15)

olmuj : olmuş (XLIV/12)

ōlu : oğlu (IV/5)

oluymuş : olurmuş(<olur imiş) (XL/49)

ombir : on bir (XXIII/7)

o͡alarız : ovalarız (VI/18)

onnāla : onlarla (VII/7)

ōrcan : yoğuracaksın (XX/18)

ōsun : olsun (XLIV/6)

oş : hoş (III/48)

oTladíyım : otlatıyorum (XXVII/33)

oturmā : oturmaya (V/1)

oturuyduk : otururduk(<oturur idik) (XXXIX/20)

oynārdıḳ : oynardık (III/115)

-Ö-

ō̈le : öyle (II/11)

ödüyü : ödüyor (XVIII/15)

öjür : öşür (XVIII/21)

ökümata : hükümete (XIII/11)

ölmüj : ölmüş (II/1)

örmetine : hürmetine (XXX/31)

ō̈rendik : öğrendik (XXVIII/20)

ō̈retmenim : öğretmenim (XXIV/20)

-P-

pādışā : padişah (XXVI/68)

pādişā : padişah (XXVI/68)

pākir : fakir (XVI/5)

pālı : pahalı (XVI/17)

pamuḳun : pamukla (XXXV/59)

pantul : pantolon (XXIX/3)

paraylın : parayla (XXXVII/11)

parçe parçe : parça parça (XXV/41)

parmą̆an : parmağın (XXIII/80)

pataḳlıyi : pataklıyor (XXIV/19)

patatis : patates (XXV/40)

patlican : patlıcan (XX/19)

peg : pek (IV/14)

pēlivanko͡ü : pehlivanköyü (I/30)

pençereyi : pencereyi (III/149)

pin : bin (I/43)

pinevle : pilevne (XIX/5)

pirinş : pirinç (XXV/21)

pişiriysin : pişiyorsun (XLIII/43)

postaylan : postayla (I/27)

Pulluḳ : Traktöre eklenen bir iş makinesi (VIII/12)

-R-

rāmetli : rahmetli (XXVI/78)

ra͡at : rahat (XXXV/22)

rātsızlī : rahatsızlığı (XXIII/25)

ropórtaş : ropörtaj (XXXVII/17)

rumlādan : rumlardan (XXIII/36)

ruşlar : rujlar (XXXV/55)

-S-

sabā : sabaha (II/28)

sabālī̇n : sabahleyin (XXIII/68)

săde : sürekli (Kısa ünlüyle kullanıldığında bu anlamı taşır.)

sādıḳ : sağdık (VI/38)

sahtini : saatini (III/134)

saḳlārdıḳ : saklardık (III/125)

sālıḳ ͡ocā : sağlık ocağı (VI/9)

sāli : salih (XII/1)

sallanġacı : salıncağı (XIII/31)

sanaa͡t : zanaat (XVIII/4)

sandāle : sandalye (XXXV/41)

sā͡ıbı : sahibi (XXII/21)

sanıyim : sanıyorum (XVII/10)

sā͡ili : sahili (XXVIII/11)

sā͡ipleri : sahipleri (XXII/12)

sā͡olsun : sağ olsun (XXXI/9)

sa͡urcan : savurcan (XXVII/15)

sarmısaḳ : sarımsak (VI/41)

sāroştu : sarhoştu (XII/6)

savuramiysın : savuramıyorsun (XXVII/16)

savurda : sahurda (XXXV/41)

sāya : sağa (IV/24)

sāydı : sağdı “sağ idi” (V/25)

saymā : saymaya (XXIV/30)

seçt̄i : seçtiği (IV/29)

se̯im : sevim (V/27)

sėrantepede : seyrantepede (I/40)

serbes : serbest (XXIX/16)

serhoşlara : sarhoşlara (XXV/39)

seslēr : sesliyor (II/21)

seŞiktir : seçiktir (XVII/10)

sevāp : sevap (XIII/39)

sınop : sinop (XXXII/3)

sıpā̯i : sipahi (XXXII/27)

sıpā̯inden : sipahiden (XXXIV/22)

sivēlerdi : severlerdi (XX/25)

siyā : siyah (II/34)

sȭlemesi : söylemesi (XL/40)

sȧman : zaman (II/11)

sȯ̯an : soğan (XXI/V)

sōdum : soğudum (XXIII/11)

sōna : sonra (XXVI/52)

sōra : sonra (I/4)

sōsel : sosyal (XXXIX/9)

söylüyüm : söylüyorum (XXII/34)

sūlerim : söylerim (XVII/50)

sultanşā : sultanşah (XXXII/25)

suvan : soğan (VI/17)

suvārlar : sıvıyorlar (I/9)

suveyceẏiz : sıvayacağız (XXXV/28)

süleẹem : söyleyeyim (XXVI/5)

süriy : sürüyor (XXVI/88)

süyleyim ẏonu : söyleyeyim onu (XIV/14)

-Ş-

şādetnāmemi : şehadetnamemi (XX/43)

şahsı : şahsi (XL/44)

şāẏit : şahit (XLII/5)

şėlere : şeylere (XLI/21)

şeẏir : şiir (XXXIV/30)

şēttiler : şey ettiler (V/26)

şeylē : şeyler (XXIII/11)

şindi : şimdi (XLV/8)

şini : şimdi (I/58)

şiniKi : şimdiki (VII/24)

şöfȇrlere : şoförlere (XXIV/49)

şöför : şoför (VI/51)

şünkü : çünkü (XVI/15)

-T-

tā : daha (XI/6)

tālaya : tarlaya (IX/8)

tālimătı : tarlaya (XXIII/70)

Taa : daha (XLI/6)

taam mı : tamam mı (XXXII/29)

tanıştīmızdan : tanıştığımızdan (XII/4)

tarfını : tarafını (XLII/8)

tārīlerde : tarihlerde (XIX/5)

tāsilli : tahsilli (XXVIII/26)

tāsis edilmiş : tahsis edilmiş (XXI/10)

tāyipte : Tayyip'te (XVIII/14)

tefTercēzi : defterceğizi (XVII/74)

tekirar : tekrar (XXXIX/6)

telēzon : televizyon (V/2)

tene : tane (XI/5)

teneki : teneke (XXVI/76)

tepiklēlen mepiklēlen : tepiklerle mepiklerle (XX/12)

Tepişeyerim : tepişiyorum (XX/34)

tercī : tercih (XXXIII/8)

tereyā : tereyağ (XVII/59)

testīle<testiyle (XXXI/2)

tezǵāda : tezgahta (V/20)

tı̯ere : trene (I/28)

titeretirdi : titretirdi (XXVI/31)

tòḳma̯anna : tokmağınla (XXV/18)

tīzenneri : teyzenleri (V/26)

tó : te (işte anlamında bir gösterme edatı) (VIII/5)

toplācan : toplayacaksın (XX/19)

torunnā : torunlar (X/7)

tovşan : tavşan (XXVI/17)

Tumātis : domates (XXXV/17)

tūmu : tohumu (III/150)

tu̯āfiyeylen : tuhafiyeyle (XXIII/13)

tupraḳ : toprak (XXXV/27)

turun : torun (XXXIII/1)

turuşu : turşu (XXXIII/12)

tutmayare : tutmuyor (XX/16)

tutucam : tutacağım (XII/13)

tutuyü : tutuyor (XLI/29)

türkiẏeye : türkiyeye (XXVII/36)

-U-

u : o (XXII/31)

uçaḳlā : uçaklar (XXIII/70)

uduT : hudut (I/12)

uyacāz : uyacağız (I/41)

uzadıyi : uzatıyor (XLI/32)

uzatmışlā : uzatmışlar (XXIII/64)

unnā : onlar (XXIII/47)

unların : onların (I/3)

ūlum : oğlum (XVII/73)

unu : onu (XVI/5)

ūraşırım : uğraşırım (IX/7)

urayı : orayı (XXXV/22)

urkiye : rukiye (V/26)

urumelide : rumelide (XVII/23)

ustrayla : usturayla (XXIV/8)

uşmuş : uçmuş (XVI/16)

uvası : ovası (XVI/10)

uyūr : uyur (III/23)

uzunküprü : uzunköprü (XXXIII/65)

-Ü-

ülece : öylece (XX/21)

ülene : öğlene (XXIV/27)

ümem : övmem (XX/36)

ürenmē : öğrenmeye (XXIV/30)

üsüz : öksüz (XX/11)

übür : öbür (I/12)

üj : üç (XXII/20)

ündeki : öndeki (XVII/12)

ürġan : yorgan (XXXV/2)

ürürüz : yürüyoruz (XIII/8)

ürüyelek : yürüyerek (XIII/8)

üstēmen : üsteğmen (XXIII/64)

üşüncü : üçüncü (I/23)

üşür : öşür (XVIII/31)

ütbeyi : hutbeyi (XXVIII/38)

üte : öte (XX/44)

üz : yüz (XVII/45)

-V-

vaḳtı : vakti (VII/22)

vārdı : vardı(<var idi) (II/30)

varsădı : varsaydı (<varsa idi) (XII/20)

vereim : vereyim (XXXI/6)

veyātta : veyahut da (XXXVIII/14)

vurúysün : vuruyorsun (XVIII/25)

-Y-

yālārlar : yağlarlar (XXIV/4)

yalnayaḳ : yalınayak (X/5)

yalnıS : yalnız (I/16)

yāmur : yağmur (XVI/43)

yaaşlı : yağışlı (XVI/37)

yannısçıḳ : yalnızcık (XXXIX/27)

yannışlıḳlā : yanlışlıklar (XXIII/61)

yaut : yahut (XXII/27)

yapālardı : yaparlardı (IX/9)

yapıyalar : yapıyorlar (XVII/58)

yapıyıs : yapıyoruz (XLIII/36)

yapyalnıs : yapayalnız (XX/39)

yāsını : yağını (VI/39)

yatīrdı : yatıyordu (I/59)

yatiylar : yatıyorlar (XXIV/11)

yavrım : yavrum (VII/2)

yāyaymış : yahyaymış (VIII/2)

yăyór : yağıyor (XXXV/23)

yăyór : yağıyor (XXXV/23)

yazıldiynı : yazıldığını (XLIV/28)

yazlīmız : yazlığımız (XI/16)

yēcek : yiyecek (XXVII/28)

yėmēni : yemeğini (VI/1)

yenden : yeniden (XX/17)

yēnimiz : yeğenimiz (XLI/33)

yetmiy : yetmiyor (VII/25)

yıḳanĭyi : yıkanıyor (XXV/17)

yi̇mi̇rta : yumurta (XXV/21)

yīnaḳ : yığınak (XXIII/77)

yiyiz : yiyoruz (VI/23)

yȯ̱urt : yoğurt (VI/16)

yoḳ u̯du : yok idi (XXXIX/4)

yoḳarı : yukarı (XLII/30)

yunannılarnan : yunanlılarla (I/3)

yurttaşşıḳ : yurttaşlık (XXI/17)

yūrulur : yoğurulur (III/5)

yū̄sekte : yüksekte (XX/12)

yuvḳa : yufka (X/27)

yürütemór : yürütemiyor (XXXIII/23)

-Z-

zamannā : zamanlar (XXIII/35)

zāmet : zahmet (I/63)

zăte : zaten (II/6)

zātin : zaten (XXXVII/24)

zī̆tinburnuna : zeytinburnuna (XXXII/1)

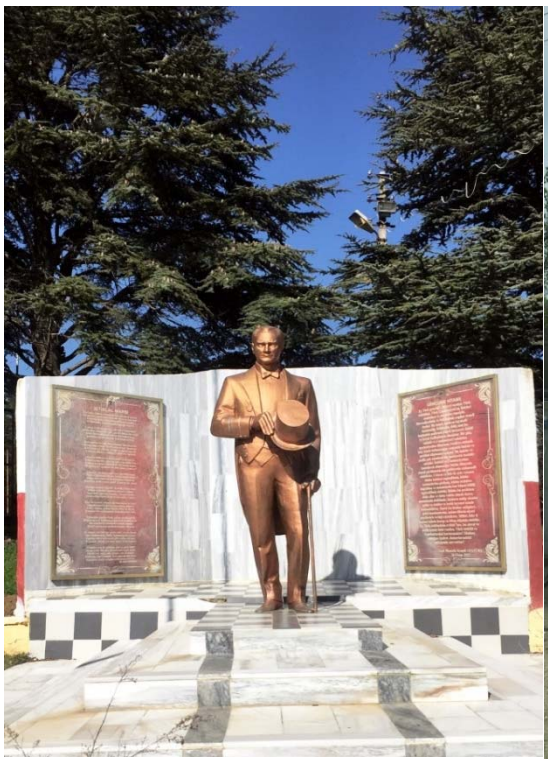
zȧten : zaten (XLV/3)

zurnalāla : zurnalarla (VII/17)

zülfḱar ‿ámíca : Zülfikar amca (XXXIX/20).

EKLER DİZİNİ

EK 1: Altınyazı / Atatürk heykeli

EK 2: Altınyazı / Eski telefon kulübesi

EK 3: Aslıhan Köyü / Tarihi köy çeşmesi

EK 4: Bayramlı'da bir köy evi

EK 5: Çakmak Köyü / Çakmak Baba'nın mezarı

EK 6: Dereköy Meydan

EK 7: Karapınar Köyü / Eskiden kalma bir kerpiç ev

EK 8: Karayayla Köyü / Muhtarlık

EK 9: Kavacık Köyü / Muhtarlık

EK 10: Kurduköy / Aşıklar Çeşmesi

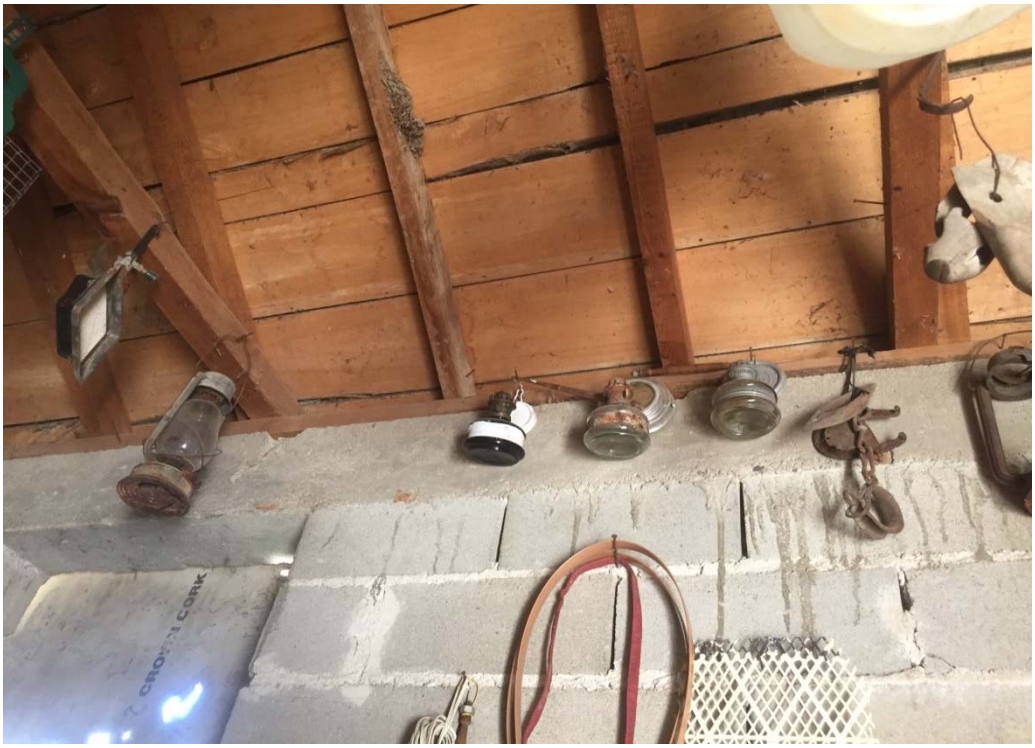
EK 11: Malkoç Köyü / Kaynağı tam olarak belli olmayan çeşme

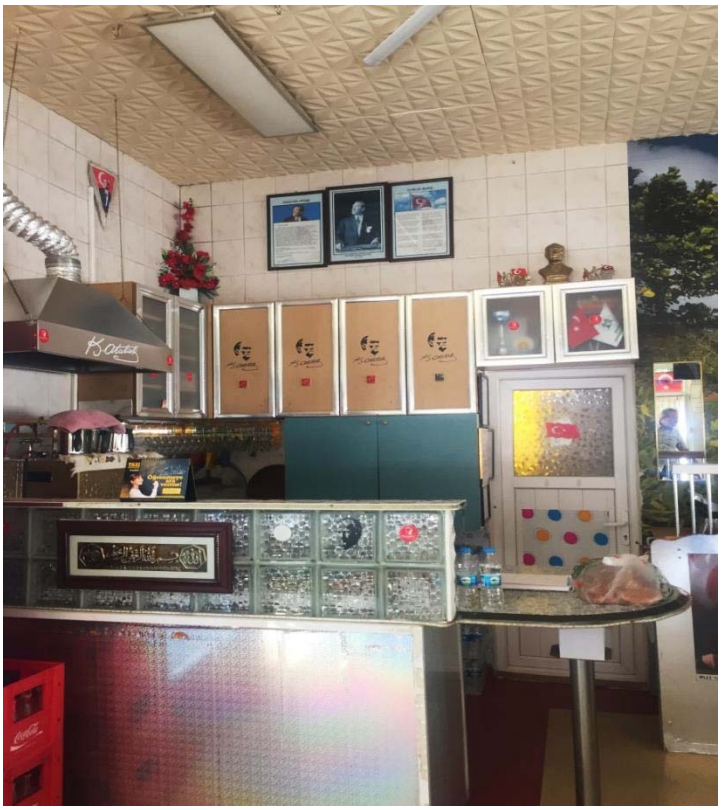
EK 12: Ömerbey Köyü / Köye adını veren Ömer Bey'in mezarı

EK 13: Sazlımalkoç Köyü / Bir evin gaz lambası koleksiyonu

EK 14: Sipahi Köyü / Köy kahvehanesi

EK 15: Sultanşah Köyü / Evvel zaman düğünü

